

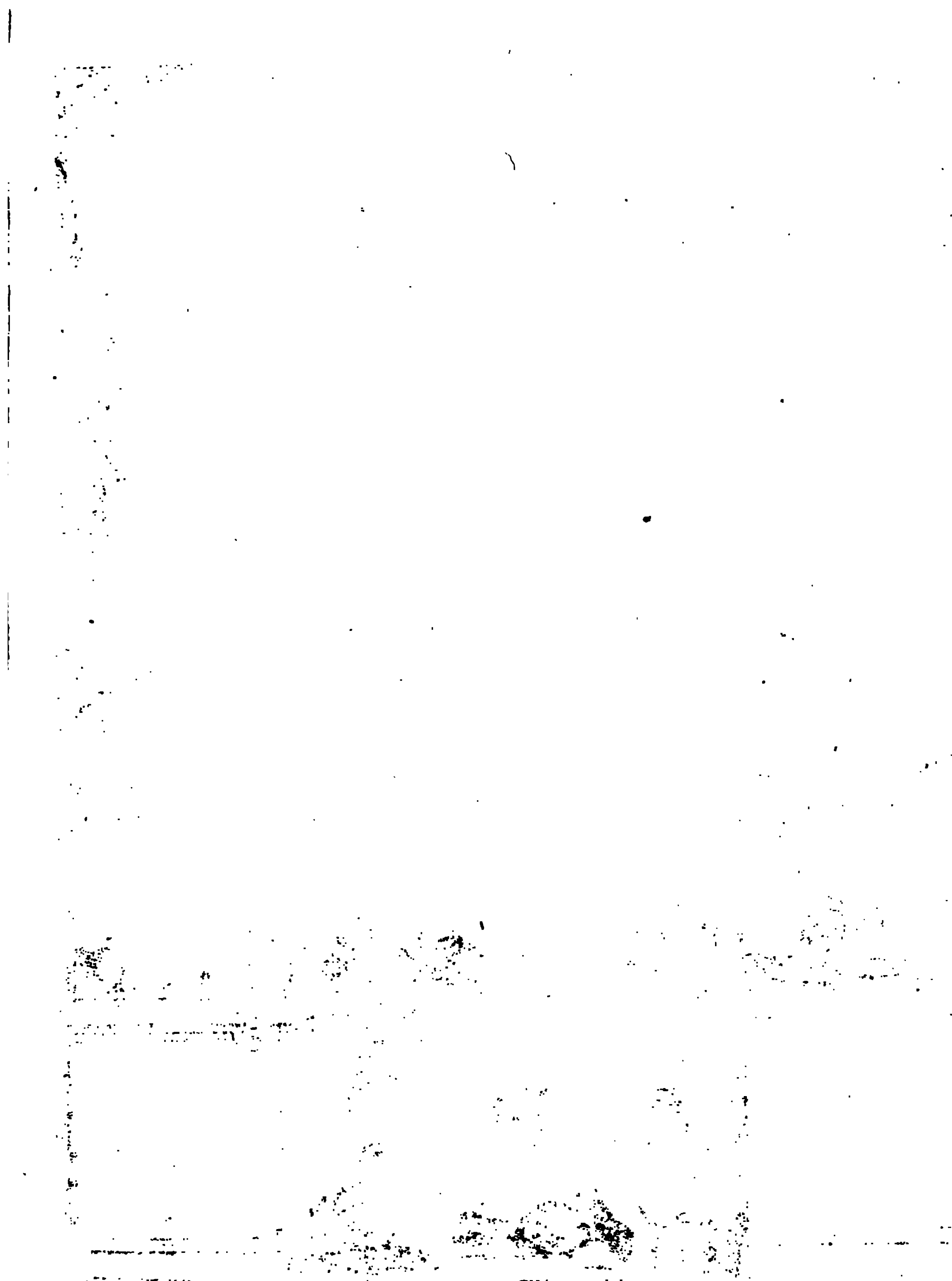

Herberts
ZEE en LANT-REYSE
NA
ASIA
en
AFRICA

(6)

Herberts ZEE en LANT-REYSE NA ASIA en AFRICA

TH: HERBERTS
ZEE- en LANT-REYSE,
Na verscheyde
Deelen van Asia en Africa:
BESCHRYVENDE
Voornamelijck de twee beroemde Rijcken van den Persiaen, en den Grooten Mogul.

Als mede / verscheyde Machtige en Groote Koninckrijcken van Oost-Indien / en andere Gedeelten van Asia / te samen met de aenleggende Eylanden:

Bysonderlijck verhandelende de Godts-dienst / Tale / Eygenschappen / Gewoonten / Drachten / Afkomsten / Manieren / en andere aenmerckingen omtrent deselve.

Beneffens een Verhael van den eersten Vinder van America.

Uyt het Engels in de Nederlandtsche Tale overgeset door L. V. BOSCH.

TOT DORDRECHT,

By Abraham Andriessz. Boeck-verkooper / woonende by 't Stadt-huys / in 't Schrijf-boeck. Anno 1658.

AEN DEN *Goet-gunstigen* LESER.

Y geven u alhier gunstige Leser, de Reysen van THOMAS HERBERTS, uyt de Engelsche in onse Nederlandtsche Tale overgeset; met die trouwe die tot sulck een Werck vereyscht wort. Wy twijffelen niet of het selve sal U E. ten hooghsten aengenaem zijn, aengemerckt de genegentheydt, met dewelcke ghy pleeght soodanighe Schriften te omhelsen; ja indien yemant de aenmerckelijckste Voorvallen, de gedenckwaerdighste Oudtheden, de aengenome dwalingen der Schrijvers, en de gelegentheden der Plaetsen, Volckeren en Regeringen, heeft waergenomen; desen boven allen heeft daer omtrent sijn uyterste plichten betracht. Belangende de Gewoonten, Hoedanig-

Herberts
ZEE en LANT-REYSE
NA
ASIA
en
AFRICA

Is vremder van gevoelen,
Daar onder een krioelen,
In Vee en Beest, der Menschen Zielen.
Hier vaart Zertoost met heete Wielen,
Na booven op en needer.
Hier draaght een Eng'le veeder,
Haar Mahomet, deur 's Hemels Boogen:
Zoo wort gantsch Asia bedroogen,
En 't volk deur listigh Preeken,
Haar oogen uytgesteeken.
Lust u van Koninghs macht te hooren,
Vorst Abbas pronkt gelijk een Tooren,
Zijn Kruin bereikt de Wolken,
Zijn Scepter dwingt de Volken,
Zijn Ponjaart trotst de Byl van Londen,
Hy smijt zijn Kind'ren voor de Honden,
Zijn Bloedt-schant doet elk schroomen,
Zijn Pracht ontluystert Roomen.
Hier reyst men veyligh deur zijn Rijken,
Die zoo de Werelt kan bekijken,
Dankt Herberts milt verhaalen,
En van den Bosch vertaalen.

S. V. Hoogstraten.

Op

D'AZIAANSCHE REIZE

Van

THOMAS HERBERTS,

Vertaalt

Door L. V. BOSCH.

WEetzuchtige, in wi'er ziele en eedele gemoeden
 Een tocht en yver blaakt om 's Weerelts rijkdom, pracht,
 En fiere Moogentheên t'aanschouwen in 'er kracht,
Om 't aldoorsnuflend brein met wonderheên te voeden;
Zijt ghy belust van hier uw zinnen heen te stieren
 Ter plaats daar vrouw Natuur met al haar rijkdom praalt,
 En in een Weerelts deel al 's Weerelts schat bepaalt,
En stort haar wonderen in Stroom en Vrucht en Dieren?
Zoo gaa hier t'scheep, en streef 'er, door een zee van blaaden,
 Naar 't geurige Azië, op HERBERTS veilig spoor.
 Zijn Kiel gaat onder zeil en bruist de baaren door
Zoo vaak een graage lust maar tot de reis komt raaden.
Hier let geen teegenwindt. geen dolle dondervlaagen,
 Noch brullend onweêr maakt u 't hert of moedt vertsaagt;
 Ghy deelt maar aan de weelde en wonderen, en waagt
Het veilig, daar dees vaak en lijf en leeven waagen.

Zoo landtge in 't ende in 't Ooſt, daar Febus goude Waagen,
In een robijne gloedt, uyt d'ooſter Oceaan,
De Dagh ten heemel voert op diamante raân,
En Menſch en vee verheugt in 't aangenaame daagen.
Hier zal u Mogors Rijk zijn pracht en rijkdom toonen
In ſchitterende praal, den oogen aangenaam;
Hier brengt het maghtigh Ooſt al zijne Schatten t'zaam
Van hel Geſteente, en Goudt, en Paarelrijke Kroonen.
Hier zultge aan Ganges boordt de Naaneeven en Zoonen
Van Memnon zien de Rijxſtaf zwayen op de Troon
Van Pegu en Siam, daar nooit de Macedoon,
Met zijn verwinnend Heir, zich dorſt in 't veldt vertoonen.
Maar Abbas Kaizerdom komt eerſt uw reiſluſt nooden
Te landen op zijn kuſt, om door zijn braave Steên,
Zijn vruchtbre velden, en verheeve Moogentheên
Te dwaalen, zonder vrees van ramp, gevaar, of nooden.
Hier tart de Teems de Taag in 't Ooſten, op de ſtranden
Der Arabierſche Golf, daar hy zijn Vlooten waagt;
Het moedig Ormus zwicht, hoewel 't zich dapper draagt,
En valt in 't endt den Brit en Perſiaan in handen.
Maar HERBERTS 't luſt my hier, met u, op Taurus toppen
Te ſtijgen, daar hy die tot in de wolken bergt,
En met zijn fiere kruin en lucht en heemel tergt,
Trots Nemroths Toorentrans en opgemetſte moppen.
Hier ben ik veilig voor het yſſelijke tieren
Uit Partſche Wildernis of naar Hyrkaanſche Woudt,
Daar Leeuw en Pantherdier en Tiger zich onthoud'
En loeren op een roof van Menſchenbloedt en ſpieren.

Ik ſlaa hier 't oogh om laag naar d'Aziaanſche daalen,
Daar hondert Stroomen zich van 't hoog gebergte neêr
Gaan ſtorten in de Kolk van 't Kaſpiaanſche Meir,
Of naar den ruimen ſchoot des Oceaans gaan dwaalen.
Hier zie ik in 't verſchiet d'aaloude Moogentheeden
Van Aſſyrier en Meed, daar Azië op boogt;
Maer nu ontluiſtert, en uit die verheeven hoogt'
En troon geſchopt, en ſchier als met de voet vertreeden.
Hier lag het pratte Suſe, en daar 't hooghmoedig Babel,
Dat op zijn Muuren ſtofte en Semiramis Troon;
Maar laas die fiere Stadt, der Ooſterſteeden Kroon,
Heeft veel te vaak gebukt voor 's Ooverwinners Saabel,
Haar nek is ingetreên, en wegh haar naam en weezen.
Gins doet zich Shyras op met zijn verheeve kruin
Van marmere Tempelen en Toorens; uit het puin
Van Perſens * Ilium tot zulk een pracht gereezen. * Perſepolis.
Deeze Aziaanſche pronk, met haar gewelfde daaken,
Moſt, als een ander Trooje, in vuur en gloedt vergaan,
Om ſlechts een Griexe Hoer haar wraakluſt te verzaân,
En 't dertel oogh te voên met zulk een duur vermaaken.
't Roudt wel den Macedoon in 't endt die trotſe Muuren
Van Marmer en Porfyr, die Tempel rijk van pracht,
En 's grooten Cyrus Troon te zien tot aſch gebracht,
Maar laas! het leit'er toe, en 't is een ydel truuren.
Hier zag m' Arſacia in 't ſtrenge en ſtrijdtbre Parten,
Dat Roomſche Heiren ſloopt, daar Roome lang om ſteent,
Zoo vaak 't zijn braaſſte jeugt in Kraſſus doodt beweent,
Die 't Rijk van Arſaces wou op zijn boodem tarten.

Gins

Gins rijst het groot Spahawn in preutsche Piramyden,
Daar Abbas op zijn troon zijn dwinglandyen pleegt,
En woedt in Kindermoordt, terwijl hy 't herte ontleegt
Van vaaderlijke zucht en menschlijk meedelijden.
Dus strekt hier Azië een Schouburg, daar de Rijken
En Kaizerdommen staâg en op en onder gaan,
Daar 't eene 't ander dwingt en maakt zich onderdaân,
En zoo geduurig 't minst' moet voor het moogenst wijken.
O VAN DEN BOSCH, wat dank verdient gy, die ons heeden
Dees wonderen vertoont, en strekt een trouwe Tolk,
Waar door wy Azië tot in zijn diepste kolk
Beschouwen, met zijn Vloên, en Eilanden, en Steeden?
Hier voor blijft eeuwig u de nieusgier' Neederlander
Verplicht, die gy dus staâg zijn graage weetzucht boet
Met Uitheemsch stof. zoo toont gy hoe een eêl gemoedt
Alleen niet leeft voor zich, maar 't meeste voor een ander.

A. V. G.

THOMAS HERBERTS
REYSEN
Door
AFRICA en ASIA.
Beſchrijvende Perſia, Indien, en andere Deelen des Werelts.

Op goede Vrydagh gingen wy tot Doeveren te ſcheep/ met ſes groote en wel-gemande Schepen. Binnen weynigh uyren nevens Wicht heen varende/ wierden wy door een geweldigen ſtorm aengetaſt/ dewelcke naer een uyrs bulderen/ ſich ſelven wederom moſt te vreden ſtellen/ drijvende ons op den derden dagh op de Lizards punt, of Landts end van Engelandt, zijnde het uyterſte hooft van Cornwall, en van waer/ tot het uyterſte hooft van Africa, wy onſe lenghte reeckenden/ en niet van de Azores de eerſte Meridiaen. 1626.

Uyttrocht van Herberts.

De windt was ſoetelijck/ invoegen wy den ſeven-en-twintighſten dagh in de Spaenſche Zee zijnde/ niet ver van de Kuſt van Biſcayen, eerlangh ſeven groote Schepen in het geſicht kregen/ dewelcke wy meenende vyanden te zijn/ maeckten wy ons vaerdigh met hen te ſpreken: maer wy kendenſe eerlangh voor vrienden/ zijnde Hollanders/ komende uyt de Levant/ die ons een Geſontheyt vereerden in het voorby varen/ met een donderende Eerſchoot/ daer wy eerlijck beſcheydt op deden. Deſe vrucht en voorſpoet/ duerde tot op den 29. dagh/ wanneer de verbitterde Æolus ons met een ander geſangh quam ontmoeten/ waer door Hemel en Aerdt by na ſcheen tot malkander te naerderen: maer na een onweer van 30. uyren, wiert dit hevigh geſchil van Zee en Hemel by-geleght/ beginnende ſich den Hemel weder aen onſe oogen te vertoonen/ wanneer wy Jagt maeckten op een Turckſche Roover/maer na dat wy hem met onſe top-zeylen ſes glaſen hadden achter aen geweeſt/ is hy ons evenwel/tot ons groot leetweſen/ ontkomen. Den 10. April quamen wy in de Atlantiſche Zee/ Magribana by de Arabiers genoemt/hebbende ſijnen naem van den Bergh Atlas. Niet lang hadden wy in deſe Zee geweeſt/als een anderé Turck van Salee op ons afquam/houdende ſich den gantſchen nacht onder onſe Vloot/ met meening de eerſte die hy ſou ſien een weynigh af te dwalen/ mede te nemen; met den dagh ſagen wy den ſchelm/ maer hy geen langh morgen-ſpraeck houdende/ packte ſich van ons af/ en wy vervolghden onſen wegh/ dewelcke ſoo voorſpoedigh was/ dat wy op den 13. April/ of Graſ-maent/ Porto Sancto in het geſicht kregen/als oock Madera, 300. Engelſche Mijlen van dé Canariſche Eylanden gelegen/ waer van het eerſte by Pereſtrellus, in het Jaer 1419. ontdeckt is/ zijnde alſoo 5389. jaren onbekent gebleven: welck Eylandt hem geſchoncken wiert/ op voorwaerden het ſelve te be-

Turckſche Roover vervolght.

volcken / 't welck hy swaer om doen vandt / alsoo hem de Conijnen in sulck een menighte gelijck als ondermijnden. Het laetste is opgesocht door Gonzalvo Zarro, in het selve jaer / aengepoort door Hendrick, Soon van den Koninck van Portugael, Jan de eerste. Dit Porto Sancto heeft 25. Engelsche mijlen omgaens / seer vruchtbaer zijnde in Tarwe / Geers en Rijs / beneffens Ossen / Schapen / Beeren / Conijnen / Draecken-bloedt / Vruchten / Bloemen en Druyven.

Op den 16. April hadden wy 27. graden en een half / ontdeckende op die hoogte de Eylanden van Canarien, eertijdts Insulæ Fortunatæ genoemt / hoewel hun eygenschap veel van hun naem verschilt / in het Jaer 1328. by-geval ontdeckt door eenen Machan of Marcham, een Engelsman. Door wiens openbaringh Louis de Cerdero, twee jaren daer na / sich derwaerts aen begaf / hebbende door toelating van sijnen Koninck / Pedro van Arragon, bestaen het selve in te nemen. Maer hy genoot de besitting niet lang / zijnde door Johan de 2. Koninck van Castilien, in het Jaer 1405. daer uytgestoten. Maer eenen Ventacourt, een Fransman / maeckter sich weder meester of / doch by Joan de Betancour, een Edelman van goede afkomst / hebbende 10000. vrywilligers in sijn dienst / zijnder in het Jaer 1417. vijf van dese ingenomen: als la Palma, la Gomera, Lancerota, Ferro en Forteventura, een werck het geen door sich heerlijck genoegh was / doch soodanigh was sijn dwinglandy / datse hem een quade doodt toegebracht heeft. Dese Eylanden (misschien deselve die Ptolomeus Deorum Currus, of de wagens der Goden genoemt heeft) zijn omtrent 20. Duytsche mijlen van het vaste landt van Libya, of het Rijck van Marocco, en 200. van Spangien gelegen. De Inwoonders kenden geen Godt / maer alleen de Natuer / hadden geen gebruyck van het vyer / deden hun kinderen van de Geyten opqueecken / ploeghden de aerde met ossen-hoornen / houdende voorts voor een vervloeckelijck werck eenigh beest te slachten. Gelijck beesten zijn al hun Vrouwen gemeen / invoegen daer weynigh onderscheydt is tusschen hen en hunne beesten. Sy hebben noch yets van bygeloovigheydt / en altoos twee Koningen / den eenen levende en den ander doodt. Den dooden wasschen sy en rechten hem in een kouwe op / hebbende een Staf in sijn handt / met een vat vol wijn en melck by hem / om hem daer mede op sijn reys te laden. Tegenwoordigh zijn het Spaensche Christenen / zijnde eerlijcke lieden / door de Inquisitie, of Ondersoeckers van het geloof / wederhouden by hen te komen. Groot Canaria is de plaets daer sich den grooten Inquisiteur, of Ondersoeker des geloofs / onthoudt / by de welcke al de andere Eylanden hun recht komen soecken. Canaria heeft 120. Engelsche mijlen in den omganck / zijnde overvloedigh in veel goede leef-middelen / als Geyten / Ossen / Ezels / Verckens / Garst / Rijs / Geerst / en verscheydenheydt van Bloemen / Druyven / en andere schoone Vruchten. Teneriffa is in veelheydt van Inwoonders niet minder als groot Canaria, doch gaet het in Wijn en Druyven te boven / gevende jaerlijcks een ongeloofslijcke menighte wijnen uyt / tartende alsoo de gantsche werelt wegen haer vruchtbaerheyt. Haer hooge Pieck, anders genoemt Teyda, gaet soo hoogh in de lucht / dat deselve niet alleen het tweede gedeelte des luchts schijnt te doordringen / maer als tot in den Hemel self te gaen. Waer door dese Rots door Lærius Atlas en Olympus genoemt wort. Men reeckent deselve te hebben 15. mijlen hoogte / zijnde by schoon weder 120. sommige seggen 300. Engelsche mijlen verre in zee te sien; dienende alsoo voor een treffelijck baecken. Dit Eylandt leyt 20. Duytsche mijlen van groot Canaria. Het Eylandt Hyerro, ofte Yser / vertoont sich selven oock seer hoog / leggende van groot Canaria zuydelijck en westelijck; welck landt / ten aensien van de andere / als de Son aldaer hooghst is / onverdraeghlijck heet valt. Het is be-

't Verroveren van de Canarische Eylanden.

Hun beschrijvinge.

coemt

koemt ter oorsaeck van eenen Boom die het heeft/ die/ gelijck de wonderlijcke Steen-rots in de woestijne/seer soet water aen de Inwoonders uyt-levert.

Van dese Eylanden wierdt Lancerota in het Jaer 1596. by dien Engelschen Leonidas, de Graef van Cumberlandt, ingenomen/ en Teneriffa 4. jaren daer na by de Hollanders/ zijnde het eerste geplondert/ en het tweede uytgebrandt/ zedert welcke tijdt sy beyde beter gesterckt zijn.

Op den 19. van April kruysten wy de Tropicus Cancri, zijnde de uyterste bepaling van de getemperde of gematighde Riem/of Zona. Op den 22. hadden wy de windt hoogh en ruym/ soo dat wy in twee dagen zeylens de Sonne boven ons hooft hadden/ zijnde sijn declinatie 14. graden Noortwaerts; daer wy sagen dat wanneer wy den Nadir, of het hangende punt van de Sonne zijn/ ons lichaem geen schaduw geeft. Alsdoen begost het van warm geweldigh heet te worden/ insgelijcks het gewormt ons machtigh begost te quellen/ zijnde onse ellende vermeerdert door een Bootsgesel by ongeluck in zee gevallen en verdroncken/als oock door een geweldige storm van regen en windt/ ons op ses graden zuydewaerts geweldigh bespringende/ zijnde de Boot/ staende op het verdeck/ in minder als twee glasen/ geheel met water gevult/daer donder en blixem mede het hunne toe deden met draey-winden/ die soo veranderlijck waren datse ons nu het leven/en dan wederom de doodt scheenen te dreygen. De windt liep in meer dan een uyr tijdts het geheel Compas in het ronde. De besmettelijcken regen hinderde ons Bootsvolck geweldigh/ alsoo deselve geduerigh mosten boven zijn om hier en daer de handt aen te slaen/ en daer over doornat wordende gingen met de natte kleederen in de Kop of in de Hamack leggen/ 't welck hen veel ongelegentheden van brandende Koortsen/ Scheurbuyck/ Roodeloop/ Wormen en diergelijcke veroorsaeckte/ daer oock niet weynigh het drincken van brandewijn toe hielp/ 't welck het een soo wel als het ander nagelaten zijnde/ hen van de genoemde quellingen genoeghsaem sou bevrijdt hebben. Hier by quamen noch andere ongeluckige toevallen/ namentlijck dat ons volck somwijlen in de zee swemmende/sommige heel op geswolgen/sommige arm of been quijt wierden/en dat door de Hayen, dewelcke door het kleen doch soet visken Musculus geleydt/ geduerigh op menschen roof uyt zijn. Wy hadden als nu de hooghte van 13. graden/ en van de Sierra Leones, op de Lybische Kust/ anders genoemt het Voorhooft van Africa. De Inwoonders van dese en de Guineesche Kust/ als van Bijnnir, Capo Palmos, Lopez Gonzalvo, kennen geenen Godt/ noch zijn oock willigh door de natuer geleert te worden/ achtende het niet weten voor een seer vermakelijcke saeck. Alleenigh den Duyvel/ die sich over al in menght/heeftse soo vast aen sijn bedriegelijcken dienst gebonden/ datse daer door geenen middel af te trecken zijn. Een van onse Schepen/ zeylende langhs de Kust/ en eyndelijck landende om het een of het ander te ontdecken/ wiert met sulck een verwonderingh van de Wilden aengesien/ als ofse noyt eenigh Schip meer gesien hadden. Twee van ons volck begaven sich op de strant/(hebbende eenige Wilden daer tegen in de boot gelaten/ tot dat dese souden wederom gekomẽ zijn) en wierdẽ van duysenden Swarten verwelkomt/die so ver waren van hen eenigh onheyl aen te doen/ dat sy deselve laden met Bloemen en Vruchten/ en watse meer byder handt hadden. Latende hen alsoo vol genoegen weder in de Boot/ en met de rest na schips-boort gaen.

Groote storm.

Wreede Visschen.

Goet onthael van Swarten.

Op den 28. April/ waren wy op de hoogte van 15. graden/ en eer het morgen was bevonden wy ons op de hooghte van Capo Verde, op 14. graden/ zijnde een uytsteecksel van de Lybische Kust/ van oudts genoemt met den naem van Arsinarium, maer van de Negers, Mandangan; ontdeckt in het Jaer 1445. tot kosten

van den Koninck Alphonsus de 5. Hier souden na het seggen der Dichters de Hesperische Hoven geweest zijn/ beroemt door hunne guldene Appelen/ als oock het Paleys van dien Grooten Antheus, die van Hercules overwonnen wiert.

Op den eersten van Mey was Æolus gelijck als in slaep / sonder ons met een koel windeken te willen verquicken / terwijl ons de Son met heete stralen recht van boven quam steecken/ in sulcker voegen dat self de zee scheen te branden / en het Schip onder onse voeten van enckel sulphur te zijn / zijnde geen decksel noch schuyl-hoek machtigh om ons te verbarschen/en dat voor een tijdt van 7. dagen/ die ons langer vielen / en meer verveelden als ons 70. andere souden gedaen hebben/ in een gewest dat een weynigh beter gematight is. Wy deden niet als drijven in ons sweet / niet komende eenige rust genieten / noch eten of drincken/sonder flauw te worden / leggende ondertusschen het Schip gelijck als geduerigh stil / sonder eenigen voortganck te maken / tot dat op den vijfden dagh de baren een weynigh begosten te rollen / en de lucht te verdonckeren door een seer duystere wolck / de welcke schielijck nederviel / in gedaente gelijck een Pyramide, dat seer verwonderlijck en gevaerlijck was. Welcke wolck (gelijck ick oordeele) door de Son opgetrocken/ en door geene winden gedreven zijnde/en misschende de eygenschap/ de welcke deselve ophoudt in het onderste gedeelte / niet in soete en kleene droppen / maer in een geheele masse of klomp quam nederstorten in de zee / door welck storten somwijlen geheele schepen onder het water neder-geslagen worden/ gelijck of'er duysent mole-steenen op gevallen hadden. Maer soo haest is dese stinckende regen niet in de zee / of een dwarrel-windt doet de zee gelijck als recht om hoogh rijsen/ als offe wilden een nieuwen wegh tot de wolcken maecken/ om dit ontfangene onheyl te wreecken / of eer om deselve te gaen bedancken voor dese onverwachte gave. Dese stortingh evenwel gingh ons mis / maer den dwarrel-windt gaf ons groote schrick. Maer ter goeder uyren een kleyn labber-koeltie in een stercker veranderende/ ververste ons te gelijck/ en blies ons uyt dese overdaet der natuyre/soo dat wy op den eersten van Mey/Ouden stijl/ de Linie Æquinoctiael, of Middel-lijn/ door voeren. Zijnde een kringh dewelcke men sich inbeelt/ als deelende de Werelt in twee gelijcke deelen/90.graden van yder Pool gelegen/ daer wy ook de Noort-ster uyt het gesicht verloren/ staende op de punt van de staert van den kleenen Beer. De Son was nu in den 19. graedt van Taurus, in de declinatie van de Polus Arcticus 17. graden 31. minuten.

Groote hitte.

Geweldige stort-regen.

Op den 16. May hadden wy eenigen donder en blixem / soodanige als de Portugeesen Cuorpo Santo noemen / als zijnde een goet voorteecken / en des nachts/ komende voorby Santa Crux, verwachten wy alle uyren het Mouson, zijnde een windt die jaerlijcks waeyt/ en geduerige ses maenden eenen streeck houdt / en het ander half jaer recht daer tegen aen blaest / welcken windt indien yemandt verwaerloost/ verliest deselve sijn goede reys na ofte uyt India. Maer hoe het elders toeginck weet ick niet / soo veel is 'er van / dat wy de windt op dese reys tot onse vyandt hadden / zijnde derhalven gedwongen meerder lenghte te nemen als wy wel wenschten / invoegen wy wel ses weecken later aen de Capo de Buona Esperança, of Uythoeck van Goede Hoop quamen/ als wy gemeent hadden.

Op den 18. May / bevonden wy ons op de hooghte van 8. graden 10. minuten zuyder breedte / hebbende Monomotapa op de eene / en de Brasilische kust op de andere zijde. De Africaensche kust heeft verscheyden namen / hier hebt ghy Congo op 6. graden/daer Angola op 9. graden/voorts Manicongo, Loanga, Monomotapa, Cenomotapa, en Caffaria, vol snoode quaedt-aerdige Swarten, rijck in Landt/ maer ellendigh in hun Duyvelen-dienst. De ontdeckingh hier van woort

ver-

verscheyden Mannen toegeschreven/ als Petrus Cavillanius, Jacobus Canus, Bartholomeo de Dios, Vasco de Gama, en soodanigen als den Koninck Jan van Portugael in het 1497. Jaer/ daer toe uyt-gesonden heeft. Sy siender altesamen uyt als Schoorsteen-vegers/ trecken niet ter handt als alleen roven en steelen / zijnde alles vol van den Duyvel. Menighten van wanschapen Beelden siet men onder haer/ gebruyckende den rooden Draeck heerschappy over hen in een Drakengedaente/ oock wel als een Geyte / een Uyl/ Slangh/ Kat of Hondt/ of wat sijn helsch verstandt erdichten magh. Het Vrouwelijck geslacht draeght de Maen alle nieuwe Manen met haer bommen uyt / als denckende haer de oorsaeck van haer natuerlijcke ongestalte te zijn. Een Hondt wordt seer hoogh by hen geacht/ ja soo datse 20. Wilden voor eenen Hondt hebben gegeven. Hun munt zijn stucken glas/ schellen/ steenen/ of diergelijcken. Sy weten van geen trouwen. Hun dooden wasschen en schilderen sy / leggende hen te slapen in een nette en ruyme slaep-plaets/ zijnde vergeselschapt met zijn Wapene/ Arm-ringen/ en andere sijn verciersels. Het graf omringen sy met wonderlijcke gesten en gebaren / en besluyten al het selve met het offeren van een Geyte / en gaen daer mede heen. In Loanga ende Anrigui (daer den Nyl sijn oorspronck heeft/ namentlijck van Zayre, een Meer/ dicht by de Bergen van de Maen gelegen) is een volck (indien het anders waerachtigh is / het geen Gonzalvo Soza daer van seght) dat eer gevleyschde Duyvels als Menschen zijn. Zijnde geensints vergenoeght met de kostelijcke Schatten van de Natuer/ als Goudt / Silver/ Gesteenten/ en diergelijcke/ sonder hun nabuerige volckeren als wreede Wolven te vernielen en verslinden/ welckers doode Lichamen sy verslinden als gieren / deelende hun vrienden dese presenten mede. Maeckende hun verwoethept goet met hun wijse van verschooningh/ datse hun liefde niet beter konnen uytdrucken / als makende een vereeniging van twee lichamen. Ja oock sommigen/ afgesloost door ouderdom/ of van de pocken opgegeten/ geven hun selven om geslacht te worden.

Ontdeckers van de Kusten van Africa.

Wreede Wilden.

Niets is 'er prijslijck in hen als het schieten / daerse geweldigh vaerdigh en aerdigh mede weten om te gaen/ schietende een tien of twaelf Hasegayen, al-eer de eerste ter aerden valt/ zijnde daer toe genoeghsaem geoeffent door hun Amazonische nabueren. Het eenige cieraedt dat sy hebben is snijden en kerven van hun vleesch; De Son en de Maen zijn by hen Man en Wijf/ de Starren hun Kinderen/ de Duyvel is hun God-sprake.

Op den 24. May/ oude stijl/ waren wy op de hooghte van 19. graden en een half/ van waer tot op 30. graden toe wy gheduerigh goeden windt hadden / bindende al desen langen wegh niets dat aenmerckens waerdigh magh geacht worden/ behalven dat op den 26. dagh / onsen Admirael, de Mary, daer eenen Hall het gebiedt op had/ des morgens vroegh een zeyl gewaer wiert/ daer hy terstondt sijn Barck/ en lange Boot met 80. Man na toe sandt. Zijnde twee mijlen daer af/ sagense dat het een Kraeck was / van wel 1500. tonnen / dewelcke sich niet vervende tegens ons wagen al bysette datse kost / en dien nacht noch van ons af geraeckte/ om haer te krijgen/ verdeelden sich onse Vloot den geheelen nacht langh/ maer men sagh haer niet tot op den 27. dagh / en dat alleenigh met een gesicht/ zijnde vry beter bezeylt als wy. Op den 7. Junij/ ouden stijl/ quamse ons wederom voor de oogen spoocken/ maer verdween weer als een droom (na dat wy twee uyren jacht op haer gemaeckt hadden) na Goa toe. Op Mey-dagh passeerden wy de Linie, en op den laetsten den Tropicus Capricorni, de uyterste palen van der Sonnen voortganck naer het zuyden toe; zijnde 53. dagen onder de Zona Torrida, of drooge streeck/ geweest/ al eer wy beyde de Tropici door waren.

Jacht gemaeckt op een Kraeck.

Op den eersten van Junij/ ouden stijl/ of 11. nieuwen stijl/ hadden wy de hoogte van 24. graden zuyder breedte/ en 42 minuten / zijnde de Son in de 20. graedt van de Tweelingen. Op welcke hoogte wy verscheyden sware stooten en stormen hadden/ tegen onse wil/ zijnde daer over te onbequamer om onsen loop te houden/ lywaert af drijvende over de hondert mijlen / geheel na de Brasilische Kust. Tot dat endelijck de langh gewenschte weste windt weder onse zeylen begost te vullen. Ter welcker tijdt eenige Bobijs, zijnde vermoeyt van vliegen/ ons Schip hun

Tamme Vogels.

park maeckte/een gedierte soo tam/ dat het sich gemacklijk met de hant liet grijpe.

Het is niet langh geleden dat ick geroemt heb op de gunst van Æolus, maer nu sult ghy hooren dat onstantvastigheydt een eygenschap is / die hem in de vierde wijse toebehoort; want sich keerende naer een anderen oort/ quam hy ons seer onverwacht met een groot gewelt op den hals / invoegen zee en lucht t'eenemael

Groote storm.

in roer waren/ wy niet seer dicht/ en evenwel te dicht by landt / dorsten voor vier geheele dagen geen zeyl voeren/maer lieten ons de windt en baren hobben en tobben gelijck sy selve wilden / waer door wy somwijlen gelijck als tot aen de sterren opgelicht/ en een oogenblick daer aen/ tot in den afgrondt wederom neer geworpen wierden; somtijdts dansten wy op het hooghste van een opgeswollen baer/ en terstondt daer aen hadden wy een deel andere aen alle zijden/ die ons als scheenen te willen verslinden / de zee bulderende en tierende op een verschrickelijcke wijse; Maer de Heer zy gedanckt / alsoo wy ruymte genoegh hadden / en goede vaste Schepen/ wierden wy door sijn heylige voorsienigheydt bewaert/ vindende malkander altesamen aen de Cabo de Buona Esperança, of Uythoeck van Goede Hoop. Op den 24. Junij/ ouden stijl/ hadden wy de hoogte van 36. graden / zijnde onse lenghte 25. onse cours oost-zuyd-oost / de declinatie van de Son 22. graden 26. minuten/ en soo veel secunden noort in de 17. graedt van de Tweelingen, zijnde de selven tijdt middel Somer in Engelandt, en middel Winter met ons in dese zuyder deelen. Op den 7. Julij/ oude stijl / sagen wy by tijdts landt / en hoewel 60. Engelsche mijlen van ons/ scheen heel na by te zijn/ ter oorsaeck van de hoogte / zijnde bekent door het landt dat wy sochten / namentlijck de Caep van Goede Hoop. Hoewel wy op de vleugels van ons verlangen niet vorder kosten vliegen/ zijnde de windt ons tegen / waer over wy ons ancker lieten vallen op 14. leguas van het landt/ in de Bay van Soldania, en gingen aen landt op een kleen Eylandt/ hebbende drie mijlen in de ommegangh/ gemeenlijck genaemt het Conijnen-Eylandt, daer wy een groote menighten Conijnen dooden / maer geensints van de beste slagh/ als zijnde heel waterachtigh/ evenwel was het klockspijs voor de hongerige Bootsgesellen / want honger maeckt raeuwe boonen soet. Het is 'er oock vol van een ander gedierte/ soo groot als Leeuwen / hebbende het hooft als een Hondt / hebbende oock een gebas als deselve / de buyck is gelijck die van een Os/ yemandt die deselve noyt gesien heeft / magh hem met recht daer over verwonderen. Men kander goeden Oly of Traen van branden/ en van hun vel goede Kolders maken. Hier vonden wy oock een slagh van Vogels genoemt Penguyns, of anders Wit-koppen/ gaende gelijk Pellegrims recht op/ hangende hun vleugels gelijck als mouwen by het lijf neer. Sy zijn half vis half vleesch/ als levende soo wel in het water als op het landt/ broeyende op de aerde/ en voedende in het water / bedervende veel grondts met hun holen te graven. In zee duyckense als Eenden/ en swemmen soo snel als Dolphijnen / sy zijn seer vet / maer olyachtigh. Sommige hebbense durven eten. Men souw'er uyt nieuwsgierigheydt wel een beet van doen/ doch niet om sich mede te versaden/ ter oorsaeck van hun onsmaeckelijcke walgelijckheydt.

Het

Het Penguyns Eylandt leydt 6. of 7. mijlen van het vaste landt / daer wy endelijck ons na toe begaven / zijnde ondertusschen verwellekomt van een deel Walvisschen, die ons tijdtkortingh aendeden met blasen en puffen van heele rivieren / en om ons heenen swommen als drijvende Eylanden.

Op den eersten Julij oude stijl / anckerden wy in de Bay Soldania, twaelf mijlen aen dees zijde van de Caep, de welcke gereeckent wordt de helft van de reys te zijn / zijnde het overige het vermaeckelijckste / ter oorsaeck van de menighte der Eylanden die men ontmoet. Dese Bay Soldania is van de gedaente van een halve maen / wijdt en seecker / hoogh vijf of ses Engelsche mijlen van de zee / leegh en vruchtbaer. Daer wy onse Tenten sloegen / is een kleene Beeck van Chrystallijn water / bysonder soet en aengenaem / vallende van een geweldigh geberghte / vier mijlen van de Zee gelegen / hebbende in den opgangh 11860. voeten / zijnde ter oorsaeck van de gelijckenis / gemeenlijck de Tafel genoemt / swaer te beklimmen / maer boven op seer vermakelijck / alsoo men hondert Engelsche mijlen ver van daer in Zee kan sien. En zuyd-zuyd-west aensiende / hebt ghy de Caep, of den uytersten hoeck van Africa in het gesicht. Soo van desen Tafel, anders genoemt Herberts Bergh, als van een ander daer dicht by gelegen / genoemt na sijn gedaente het Suycker-broodt, siet men oock de Capo Falso, zuyd ten oosten / tien mijlen af. Beyde dese uytsteecksels zijn gedeelt door een groote Bay / doch onbequaem om in te anckeren / den een en den anderen Bay zijn tien mijlen noord en zuyd van malkander gelegen / yder zy met bergen beset / die soo hoogh zijn / datse schijnen door het middel-gedeelte met hun hoovaerdige toppen te booren / daerse vochtigheydt genoegh vinden / om hun heete opgeblasentheydt te koelen. Een andere Rivier / genoemt Jaquelina, stroomt aen de noord-zijde van de Ree / een half mijl van onse Tenten af / (die wy stelden aen den voet van den Bergh / genoemt Jacobs Bergh) zijnde breeder als de voornoemde Beeck / maer ter oorsaeck van haer lagen loop / en vloeyen van de Zee / brackachtigh van smaeck / en ongesondt om te drincken. Men kander gemackelijck sonder vaertuygh door waden / evenwel isse overvloeyende in verscheyden soorten van Visch / als oock van Krabben / Mossels / Ael en diergelijcke. De aerde staet groen in wortelen / en verscheyden welrieckende Kruyden / als oock gras van een lieffelijcken reuck. Onder de welcke verscheyden heylsame en bekende Kruyden zijn / als Agrimony, Munte, Calamintha, Betony, Plantijn, Scabiosa, Cardobenedict, en diergelijcke / al oock Appel Coloquint, die men langh genoegh bewaren kan. De Bergen zijn ongetwijfelt rijck in Mijnen / maer by gebreck van ondersoeckers blijven dese Schatten der natuere als noch verborgen. De beste verversching die wy alhier kregen was vers water / benessens Buffels en Schapen / maer die onder de wol met gevervt hayr voorsien en bekleet zijn / hoogh van beenen / en dun van lichaem / niet by gebreck van voedsel / maer eer om datse te seer in grootte aennemen / of om datse geduerigh in beweging zijn / met loopen en rennen. Voorts worden hier verscheyde andere wilde Dieren gevonden / als Leeuwen (die ons geduerigh het weeckende vleesch uyt het water wisten te steelen / ten waer sy door brandende lonten / of brandend vyer afgeschrickt wierden) Drommedarisen, Apen, Meerkatten, Bavianen, Wolven, Vosschen, Jackals, Honden, Katten, en diergelijcke. En behalven dese vindt men menighte van alderhande soo roof als tam gevogelt / als Kranen, Gieren, en Passe Flemingos, een gedierte byna als Kranen / maer met groote kromme becken / en dicke kroppen. De Caep de Buona Esperança legt op de hoogte van 34. graden 3. minuten zuyder breedte / zijnde van Engelandt ontrent 6600. Engelsche mijlen gelegen / soo veel als 2200. duytsche gemeene Hollandtsche

Beschrijvingh van de Bay Soldania.

sche

sche mijlen. 600. sulcke van St. Helena, zuyd-oostwaert; van groot Java 1850. duytsche mijlen/ en van Suratta 1800. zijnde het uyterste van de eertijdts bekende Werelt. Nalatende menighten van namen/ door verscheyden ouder Schrijvers dit gewest opgeleght (van Ptolomeus en Plinius onaengeroert/ en nauwelijck onbekent) sullen wy den Leser liever een weynigh besigh houden met een kleene beschrijvingh van Landt en Landt-volck.

Vinders van de Uythoeck van Goede Hoop.

Vasco de Gama, of Bartholo de Dios, worden gehouden voor de Vinders van dit gewest/ in het 1497. jaer/ door toedoen van dien braven Koninck Johan de 2. Het Landtschap is seer Rijck en vruchtbaer/ in alle dingen/ behoorende tot het menschelijcke leven/ en misschien noch rijcker als de ondervindingh ons tot noch toe geleert heeft; doch beseten by een ongeschickten hoop menschen/ die van de wilde beesten niet verscheelen/ als alleen in de gedaenten/ by de sommige by gelijckenis Caffers, of Atheisten, genoemt. Sy leven buyten Godt/ buyten gebodt/ of eenige opperhoofdigheydt van Prins of Koninck/ als alleen hebbende yder voort een Capiteyn of Voorganger/ niet met gemeen toestemmen verkosen/ maer door sijn eygen gewelt.

Beschrijvingh der Inwoonders.

Sy zijn van een leelijcke swarte verwe/ sterck van leden/ wanhopigh stout/ boosaerdigh en ontrouw. Sy zijn langh van hooft/ gekrolt van hayr gelijck als schaeps-wol/ soo veranderlijck/ als ick in eenige andere

plaets

plaets gesien heb/ sommige scheeren de eene zijde / en laten de andere langh en gekrolt. Een ander scheert het hooft geheel kael/ houdende alleen een tuyt boven op de kop. Een derde/ meenende de beste mode gevonden te hebben / scheert hier en daer wat af/ en laet hier en daer wat staen / toonende de gladde huyt op verscheyde plaetsen. Andere wederom houden maer een lock voor op het hooft / sonder eenigh nut als alleen cieraedt/ gelijck of ghy het afbeeltsel van de Gelegentheydt saegt. Sy die hayr hebben vercieren het selve met kopere knoopen / raderen van spooren/ stuckjes tin /of diergelijcke snupsterye / diese van het Boots-volck mangelen voor Osse-vleesch / Schape-vleesch / Baſſueringh, Vogelstruys-eyeren en diergelijcken. Haer ooren/ die geweldigh langh zijn / reckense noch meer uyt met al de prullen die ser aen hangen/ van stucken koper of yser / of kralen / of glasen/ of diergelijcke. Maer sy die sulcke kostelijcke Juweelen niet konnen bekostigen/ behelpen sich met Vogel-beenderen / ja Honden- en Katte-ballen / Eyerschellen of diergelijcken. Haer Neusen zijn plat / daerse self in hun kindtsheydt toe gewent worden/ met onmatelijcke dicke lippen/ en wackere oogen. Sy dragen gemeenlijck/ in de plaets van goude ketenen/ rauwe darmen van beesten om den hals/ hen dienende voor eten en cieraedt/ spreeckende geduerigh met de mont vol. Maer onlanghs hebbense menighte van yser gekregen / beneffens lange stuckkens koper / smeerige stucken stinckend leeder. Hun armen zijn overladen met ysere Braseletten / met Yvoor / en verroest Koper / de rest van hun lichaem is naeckt/ behalven een stroock van een huydt daerse sich mede omgorden/ hebbende een vierkant stuck van het selve daer aen vast/ het welcke over hun schamelheydt hangt. Geeft de Vrouwen yets/ sy sullen u hun beleefheydt toonen met ontdecken van hun schamelheydt. Sy die wat meer zijn hebben betere kleeding / namentlijck een onbereyde Leeuwen- of Leopards- of Kalfs- of Babiaens- of Schapen-huydt / met het hayr na binnen toe / hangende over hun schouders. Onder hun voeten hebbense een breedt stuck leder / met een kleene bandt vast gemaeckt/ Gelijck de Roomsche Crepidula, of Pan-toffelen; doch evenwel niet voor een yder / noch altoos gedragen/ maer den meesten tijdt in de handt in de plaets van aen de voet/ niet datse vreesen datse slijten sullẽ/ maer om hun voeten te vryer te hebben om te steelen/ 't welck sy met hun teenen konstelijck weten te doen/ terwijl sy u sterck in het aengesicht sien / als haddense geen minder gedachten als van steelen. De meeste van dit volck zijn halve Eunuchen, of gesnedenen / zijnde de eene van de twee ballen door de voedtster afgebonden / 't zy om hen van andere te onderscheyden / of op dat Vrouw-Venus hem van Pallas niet af en treckt. De Vrouwen snijden sich selven oock / niet om den een of den anderen Godts-dienst/ maer alleen welstaens-halven. Soo Man als Vrouw zijn geweldigh gesneden en gekerft/ op armen/ op beenen/ op hooft/ in 't kort over hun geheele Lichaem/ in verscheyden wonderlijcke gedaenten. Sy hebben geen huysen / maer woonen in holen en spelonckken/ sonder huys-raedt / maer niet sonder stanck / alsoo der gemeenlijck een heelen trop by een is/ kruyppende by malkander/ sonder onderscheyt. De naem van Wijf of Broeder is 'er onbekent / sy eten sy slapen en spreken al te samen sonder order of bescheydt; des nachts slapense rontsom een vyer/ hebbende altoos een Schiltwacht/ om op de Leeuwen te passen. Tusschen de welcke en hen een geduerige vyandtschap is / etende den een den ander / de Leeuwen hen/ en sy de Leeuwen, indiense deselve vangen konnen/ 't welckse gemeenlijck doen met bedeckte putten. Somtijts vrijvense hun lichaem met smeer en koolen / droogen het selve in de Son / en geven sulck een aensien/ datse walgen die hun aenschouwen.

Hun gedaente/

Cieraden/

en kleeding.

Zijn meest Eunuchen.

Hun vyantschap met de Leeuwen.

Uyt het geseyde is genoeghsaem af te meten / datse in hun eeten niet seer lecker zijn. Solinus noemt de geele Africanen, Agriophagi, of Wilde Dieren-eeters, maer wy noemen dese Anthropophagi, Menschen-eeters. Sommige volckeren eeten wel levend geslacht / maer geen gestorven Menschen-vleesch / maer dese maken daer met allen geen onderscheydt in. En indien dit voedtsel hen by-geval komt te misschen / behijdense sich met stucken van doode Walvisschen, Penguyns, en ander gediert. Wort'er yemandt oudt en afgesloost / die doodense / of indiense barmhertigh willen zijn / latense op het een of het ander geberght van honger sterven / of van de Leeuwen verslinden. Aristoteles seght / dat alle menschen eenige kennis van de Godtheyt hebben. Een ander / dat het gantsche menschelijck geslacht een Godt eert, of een ware of een valsche. Het sou te veel zijn dese dingen te wederspreken / evenwel wil ick seggen / dat ick / zijnde onder dit geslacht / menigmael ondersocht heb / of'er geen vonckken van Godts-dienst in te vinden was / of kennis van Godt / van Hemel of van Hel / of onsterffelijckheydt / maer heb noyt yets konnen vinden het geen daer gelijckenis na mocht hebben. Maer alles is vol van beestelijckheydt / en een diepe boosaerdige bottigheydt. De Vrouwen / sullende hun kinderen soogen / slaen de borsten over hun schouderen / en laten de wichteren / hangende op den rugge / daer mede omspringen. Hun spraeck is seer Aepachtigh / en qualijck na te spreken voor andere; gelijck oock Plinius getuyght / dat hun namen en die van hun Steden niet uyt te spreken zijn. Maer dese hebben geen namen.

Verbarschingh van de Caep.

Om voorts een eynd te maken / wy kregen hier verscheyden Beesten tot verbarschingh / beneffens eenige kruyden / daer men Salaet en Baden of maeckte / waer mede zedert onse landingh wel 300. menschen genesen wierden / die by na doodt waren van het Scheurbuyck. In het Jaer 1600. had Sir James Lancaster 1000. Schapen en 50. Ossen voor enckel leuren en seuren. Wy souden meer gekregen hebben / ten waer dat de Hollanders een wijl tijdts te voren aldaer de beest hadden gespeelt / en eenige gedoot / (onder onse vanen) alleé op dat wy daer komende te quader onthael mochtẽ vinden. Het Vee is hen so gehoorsaem / datse met een wijse van roepen of fluyten (onmoogelijck na te volgen) een Hart hen doen naervolgen / min noch meer als een Hondt / tot groote verwondering van die het sien / dewelcke nu al verkoft zijnde / op de selve wijse weder van de Koopers afgelockt worden / en met den Verkooper het hasenpadt op loopen. Waer over de Christenen, nu geleert zijnde / het Vee met de hoornen aen palen vast maken / die daer toe in de aerde geslagen zijn / of terstondt de keel af steecken.

Gehoorsaem Vee.

Oorlogs-konst der Wilden.

Hun oorloghs-konst is geleydt by on-orde / hun Wapens zijn niet anders als een Javelijn, hebbende een yseren punt aen het eene / en sommige vederen aen het andere eynde / die sy konnen afnemen en aen-doen naer hun wel-gevallen. Alsoo der / door onredelijckheydt van eenige van de onsen / eenigh geschil tusschen hen en ons ontstondt / heb ick ondervonden dat een dosijn Musquetten een 1000. van de haren op de vlucht sullen drijvẽ / vallende op yder schoot ter aerden als offe van den donder geslagen wierden. Evenwel wil ick een yder gewaerschouwt hebben / noodeloose Bravados te maken / hoe naeckt en onweerbaer sy schijnen te zijn. Waer ons Almeyda, de braefste Capiteyn die de Portugeesen oyt gehadt hebbẽ / een klaer voorbeelt van geeft / als hy in het Jaer 1510. na veel voortreffelijcke overwinningen / hier aenkomende / en ter oorsaeck van eenige slechte beledigingen / eenige van dese Wilden ter doodt brengende / door dese wanhoopige menighte overvallen / en met noch elf Capiteyns en menigh ander braef Edelman / om den hals gebracht wierdt. Hoe slecht yder oock mogen uytsien / soo

zijn-

zijnse evenwel arch genoegh om quaedt te doen.

Op den 19. July / lichten wy ons ancker van de Caep, en wenden ons na Madagascar, zijnde de windt goet soo langh tot dat Capo Falso sich dubbel vertoonde / alsdan in ruyme Zee zijnde / sagen wy ons gedreyght door een aenstaende storm / door een swart Vogeltje met lange vleugels / by de Zee-luy t'onrecht Duyvels-vogel genoemt / alsoo het eerder een waerschouwingh van Godt is / dat noyt gesien wort als op het aenstaen van onweer. Op den 23. July dan begost de windt op te staen / ontstellende de genoegh van selfs ontstelde Zee op een geweldige wijse. Een baer onder andere / sloegh ons Schip soo geweldigh in de zy / dat in spijt van het Roer / alsdan dicht in ly zijnde / het Schip vijf streecken van het Compas omdraeyde / makende een geruchte als of 'er een stuck Geschuts was afgegaen. Onsen Capiteyn bestondt te roepen dat wy op een Rots gestooten hadden / maer de waerheydt quam wel haest door den dagh / wanneer wy altemael door dese overstortende baer slick-nat wierden. Dese storm duerde tot op den 28. van deselve maent / wanneer de windt uyt een beter oort blasende / de lucht en de zee weder bevredigt wierden / zijnde onsen kours oost-noord-oost. Swaere storm.

Terwijl het nu weder goet weder is / sullen wy een weynigh spreken van het Eylandt Madagascar.

Madagascar, soo genaemt by de Inwoonders / by Ptolomeus, Menuthijas, by M. Paulus Venetus, Magaster, by Thevetus, Albagra, by Mercator, Docerne, (doch beyde met weynig oordeel) by Tristan d'Acime Portugees (die het selve in het Jaer 1508. ontdeckt heeft) St. Laurents, na den dagh op dewelcke hy het selve eerst gesien heeft / hoewelder onder de Spangiaerts groot onderschept omtrent de Vinders is; Is buyten alle twijffel het grootste Eylandt van de geheele Werelt / reeckenende sijn lenghte van de Capo Roma af / tot aen het punt St. Sebastiaen, makende de lenghte van 16. tot 26. graden toe. Het Noorder endt leght recht tegen over Cuama, in Quiloa, een beroemt gedeelte van het vaste Landt van Africa; en het Zuyder gedeelte tegen over de vermaerde Rivier Magnice, leggende op 26. graden. Het heeft alsoo in de lenghte 1000. Engelsche mijlen / sommige seggen 1200. in de breedte heeft het aen sommige deelen 230. mijlen. Osorius schrijft van 400. hondert daer het op 't smalste is / zijnde wel beset met Steden / Volck / Mijnen / Beesten / hout / water / en wat 'er voorts magh noodigh bevonden worden. Beschrijvingh van Madagascar.

De Zee-steden en Havens dewelcke bekent zijn / worden aldus genoemt / Roma, Augustijn, Antabosta, St. Jacob, Matatana, Angoda, Ferendo, Formosa, Antongil, en Jungomar, leggende de twee laetste by na tegen malkander over. Augustijn, onder de Tropicus Capricornus, en Antongil, op de oostzijde gelegen / geven de beste anckeringh: In de eerste anckert men gemeenlijck als men na Suratta wil / de ander als men naer huys reyst / hebbende grondt op 8. vadem waters / en het Landt rijck in noodige leeftocht / en gesondt zijnde / alhoewel de Hollanders twee maenden voorleden / door sieckte / alhier 200. man verlooren hebben. De variatie in de Bay St. Augustijn is 16. graden. Steden daer van.

Het geheele Eylandt bestaet in vier Heerschappyen / hebbende vier Koningen in soo veel gewesten / die malkanders hooghheyt en voorspoet gevaerlijck benijden. De Zee-steden zijn aengesteecken met de Mahometaensche besmetting; de landtplaetsen met ongoddelijcke Afgoden-dienst. De natuer heeft hen hare Wetten ingeplant / volgens de welcke Moorders met de doodt worden gestraft / Overspel met openbare schande / Dieste met bannissement. Het volck heeft beter vermaeck in visscheryen als bouwen: doch men sou eerder mogen dencken / dat hun onwetenheyt in de bouw-konst daer de oorsaeck van is. Sy zijn gemeenlijck sterck / Haer wetten.

Hun aert/ moedigh en welgestelt. Het Man-volck derhalven voeght sich van kindts-been af tot den oorlogh/ deckende hun naeckte leden met lange en swaere Schilden/ terwijlse in hun rechter-handt een lange nette spiets swaeyen van yvoir/ gewapent met yser/ glimmende als silver/ daerse mede weten te schieten / soo net als eenigh volck in de Werelt. Sy zijn swart van verwe / hoedende hun lichaem nimmermeer van de steeckende stralen der Sonne/ en om te thoonen dat hen dese schoonheydt best behaeght / wrijvense hun lichaem noch dagelijcks met smeer / sich seer verhoovaerdigende op het blincken van hunne huydt. Hun hayr is swart en langh/ krullende om het hooft/ de lenghte is hen een bysonder vercierfel; *Gedaente/* sommige hebben eenige bladen om hun lendenen / zijnde voorder geheel naeckt. Hun ooren gapen wijdt genoegh; hun vleesch draeght ontallijcke sneden voor cieraedt. *Zeden/* Terwijl de Mannen uyt zijn op roof / houden sich de Vrouwen by huys te spinnen. Twee Vrouwen te hebben is by hen geoorloft / daerse vroegh in beginnen/ ja de Jongens nauwelijcks tot hun twaelf / en de Meyskens tot hun thien jaren gekomen zijnde. *en Oeffeningen.* Sy vermaken sich seer met vermaeckelijckheden en vrolijcke tijdtkortingen/ oock in jagen/ vliegen/ visschen (daer hen het Eylandt werck van geeft) en dansen. In welcke oeffeningh sy sich seer aerdigh weten in en onder malkander te strengelen/ slaende op hun borsten/ en in hun handen/ terwijl de voeten het wellende zandt op/ en de toesienders verder afdrijven. De Vrouwen ondertusschen maken een wilt gesangh / en speelen met hun handen en oogen op een sekere maet/ doende soo veel wercks daer mede / als de mannen met dansen. *Ongeoeffentheydt der Inwoonders van Madagascar.* Sy weten van geen letteren of geleertheydt / zijnde de konsten al te lastigh voor dit leeghsinnigh volck/ sy houden 't met het seghs-woort van Sophocles, Nihil scire, nil Jucundius, dat'er niet vermakelijcker is als niet te weten / alhoewel de enckele noot saeckelijckheydt hen eenige rouwe beginselen van de reecken-konst geleert heeft. Doch gaende niet hooger als het getal van thien / met dese woorden/ Isso 1, Tono 2, Tello 3, Effad 4, Fruto 5, Wonbla 6, Sidda 7, Fonlo 8, Malo 9, Nel, 10. *Hun rijkdommen.* Het Landt is rijck in Mineralen van Goudt / Silver / Koper / Yser / doch ter oorsaeck van de wreetheydt der Portugeesen elders gepleeght/ en alhier gehoort/ is het verboden daer na te soecken/ stellende sich eerder te vreden met een handt vol Koorn/ en Kruydt / als met al de Schatten van Goudt of Silver. Maer indien ghy yets wilt koopen in dit Eylandt / hebt ghy u te voorsien / met Agaten, Helitropen, en Jaspen, doch boven al met roode Coralen, die sy hooger achten als eenige Diamanten, invoegen de besitters daer van/ het zy Koninck of Onderdaen / niet selden om dese Schat is omgebracht en berooft / zijnde een snoer maghtigh om hen alle gaende te maken. Kopere Ketens/ Bellekens/ en diergelijck kinder-tuygh is hier oock hoogh geacht / daerse gaern Schapen, Ossen, groote hoogh-gerughde Buffels, Kameelen, Leopards, Parders, Geyten, Melck-hennen, Eyeren, Tarwe, Rijs, en Cuscus, beneffens alle andere dingen die het Landt voortbrenght voor geven / als Orangie Appelen / Limoenen/ Citroenen/ Suycker Riet en soo voort. *Beschrijvingh van den Camelion.* Men vint hier oock den Camelion, zijnde seer gelijck als men hem schildert / soo kout van aert/ dat hy het vyer kan verdragen/ en indien het kleen is / kan uytblussen. Het houdt sich gemeenlijck in donckere en natte plaetsen/ en vertoont sich gemeenlijck tegen eenigh onweder. Haer tanden en tonge zijn venijnigh / het ander gedeelte magh men eeten sonder hinder. De gelegentheydt van dit Eylandt is bysonder treffelijck tot koophandel met de geheele Werelt/ zijnde te bejammeren dat het selve van sulck een woest volck bewoont wordt / dat hare Schatten in het verborgen/ en hare Habens onbruyckbaer maeckt.

Wy

Wy begaven ons weder van Madagascar, maer omtrent negen mijlen van landt zijnde/ hadden wy ons bykans verzeylt/ op de Baixos de Judea, seer gevaerlijcke zanden/ die Annius, een Fransman, met al sijn volck het leven hebben gekost. Onse variatie was toe ter tijdt 13. graden/ 18. minuten/ in lenghte van de Caep, settende onsen koers Noord ten Oosten/ trachtende na Mohelia. Onderwegen vingh een van onse Maets een Hay, een mensch-etende visch/ doch seer licht met hoecken te vangen/ ter oorsaeck van haer greetigheydt. Sy had negen voet en een half in lenghte/ daer wy vijf-en-vijftigh Jongen in vonden/ zijnde elck eenen voet langh/ die uyt en in swemmen na hun wel-gevallen/ gelijck als al ons Scheeps-volck kost bemercken. Den selven nacht zeylden wy vrolijck benevē de Mascarenas, een gevaerlijcke plaets/ leggende op 21. graden/ var: 13. graden 17. min. daer wy geen gevaer vreesende onse door de windt gebruyktē. Maer omtrent tien uyren wierden wy/ door een ongevoelijcke drift/ gedreven op de droogten van Mozambique, daer wy het loot uytwerpende/ in de plaets van 100. niet meer als acht vademen water vonden. De windt was hoogh/ de Zee ruygh/ en de Maen met wolcken bekleedt. Onsen Capiteyn deed terstondt het teecken aen de Vloot met twee schooten/ (alsoo wy dien nacht het licht droegen) wy namen onse topzeylen in/ en hielden het soo dragende tot den dagh toe/ om te sien hoe de saeck gelegen was. Op het tweede uytwerpen vonden wy/ 12/ 15/ 16. en daer na weder 22/ 24/ 31/ 35. en 40. vademen waters/ waer door wy sagen dat ons Godt door sijn krachtige handt uyt dese kaecken des doodts verlost had. Want indien wy een half uyr vorder hadden gezeylt/ het had met ons gedaen geweest/ zijnde met Johan de Novo, Primero, en andere gevaerlijcke Eylanden omcingelt. Wy hadden hier 17. graden/ 37. minuten/ breedte; 20. graden/ 20. minuten lenghte van de Cape, Var: 13. graden/52. minuten. Op het aenbreken van den dagh waren wy dicht by het half Eylandt Mozambique, een gedeelte van Quiloa, bewoont by Negers, overvloedigh in Goudt, Silver, en Ambergrijs. Wy waren het selve nauwelijcks weder uyt het gesicht/ of wy wierden besprongen door een heele Armade van Dolphijnen, daer wy eenige van vongen en zoutten; een Visch/ die om sijn groote snelligheydt de Prince of pijl van de Zee genoemt wort; men schrijft'er van datse den mensch seer beminnen/ en niet meer als met een paren/ hun Ouders grooten dienst doen/ diese nu 300. jaren oudt zijnde/ voeden/ en door andere hongerige slindende Visschen beschermen/ en deselve doodt zijnde/ brengen syse aen de strandt/ om door de Hayen bevrijdt te zijn/ daerse deselve begraven/ indien men anders Aristoteles, Ælianus, en Plinius gelooven magh. Sy hielden ons menigh hondert mijl geselschap/ makende groote vreught en kortswijl om ons heen. Ses mijlen Noord-oost van het laetste Landt/ ontdeckten wy een ander Eylandt/ zijnde vol Palmetos-boomen, zijnde door de stroom 20. mijlen noordwaerts geset/ in 24. uyren tijds/ de breedte van dit Eylandt was op 16. graden en een half/ de lenghte op 21. graden/ en 28. minuten gelegen/ hebbende een Kasteel op eenen Bergh staende.

Verder aentocht.

Gevaer/

en tijdelijcke verlossingh.

Op den 7. September/ sagen wy landt/ 't welck wy bekenden het Eylandt Meottis te zijn/ een van de Eylanden van Cumoro, gelegen aen het Noorder eynd van Madagascar, het vertoont sich seer hoogh in het oosten/ als wy daer voorby zeylden/ en vertoont ons de gedaente van een Piramide, het leydt op 12. graden 56. minuten/ Zuyder breedte. Dese Eylanden/ genoemt de Eylanden van Cumoro, zijn vijf in het getal/ hebbende altemael hun naem van het grootste/ dat Cumoro genoemt wort/ de andere heeten oock Meottis, Johanna, Mohelia, en Gazidia, andere noemense S.ta Johan de Castro, Spirito Sancto, Sancto Christophoro, An-

Eylanden van Cumoro beschreven.

guzeria, en Maijotto, elck van deselve is seer bequaem tot verversschinge/ overvloedigh in aengename Vruchten/ en Vee/ 't welck voor een tamelijcke prijs te bekomen is. Geen van hen allen heeft over de hondert Engelsche mijlen in het ronde/ maer elck is even volck-rijck/en vol van noodtdruft. Cumoro is het hooghste en beste Landt/ maer beset met loose en bloedtgierige Wilden. Johanna heeft beleefde Inwoonders/ die oock gaern de vreemdelingen bystandt doen. Het heeft onlanghs een Koningin gehadt/onder wiens gehoorsaemheydt het gestaen heeft/ dewelcke wegen haer snedigheydt seer gepresen wiert; maer nu gehoorsaemt het een Koninck/ die haer wel hart bestiert/ doch evenwel beter als sy sich selven bestieren souden. Wy sonden onse Boots aen dese Eylanden aen landt/(zijnde van meeningh by Mohelia te anckeren) dewelcke wederkeerden met Ossen, Buffels, Geyten, en verscheyden Vruchten/'t welck altesamen ten hooghsten welkom was. Wy vonden hier Zee-Schiltpadden, dewelcke niet veel verschillen van de Landt-Schiltpadden, als alleen dat hun Schilt wat vlacker is/ als mense kan het onderste boven werpen/ zijnse licht te vangen/ zijnde alsoo krachteloos gemaeckt sich selven te helpen/ of te laten sincken: Wy vingen sommige meer om kortswijl als om te eten/ alsoose waterachtigh smaecken/ en de buyck-loop veroorsaken. Sy zijn geweldigh overvloedigh in eyeren/ die in sommigen wel 2000. zijn/ zijnde bleeck en ront/ maer zijn noyt hart te krijgen/ hoe geweldigh langh sy oock gekoockt worden: sommige eeten de eyeren met het vleesch/ maer alhoewel ick niet Joodts en ben/ houd ick evenwel van die kost niet seer veel/ of den honger most my geweldigh dringen. De Visch Mannatee genoemt/ is beter te eeten/ alsoose veel aen landt zijn/ hebbende een geheel vleeschachtige smaeck/ in het oogh en in de mondt als Kalfs-vleesch. Het ingewant heeft weynigh verschil met dat van een Koe/ daerse oock eenige gedaente/ en volgens den bynaem van heeft. Haer kop is gelijck een Buffels-kop/ haer oogen kleen en rondt/ het heeft hardt

Medicinale Steen in een Zee-gediert.

tandt-vlees in de plaets van tanden. Men vindt een steen in het hooft/ dewelcke in hooger waerden wort gehouden/ heel bequaem tegen gebrande Gal/ de Steen/ Colijck/ en de Roode loop/ wanneer mense gestooten in Wijn legt/ en 's morgens dien Wijn nuchteren drinckt. Het Lichaem van dit Zee-gediert is gemeenlijck drie ellen lanck/ en een elle breedt. Het is traegh in het swemmen/ by gebreck van vinnen/ in de plaets van de welcke sy twee stucken vlees hebben/ dienende niet alleen om te swemmen/ maer oock op de strandt te kruypen/ daerse sich gemeenlijck te slapen leggen/ suygende de koele lucht in. Niet machtigh (tegen den aerdt van alle ander Zee-gediert) een half uyr achter een onder water te zijn. Sy beminnen de menschen seer/ gelijck de Hagedisschen, siende hem gaern in het aengesicht. Evenwel zijnse hatelijck voor onsen Capiteyn Andrew Evans geweest/

Doodelijcke stoutigheydt.

die/ op Mauritius, met sijn Ponjaert een daer van slaende/ en sich voort te water begevende/ om kort werck daer mede te maken/ soo daer van onthaelt wiert/ dat hy korts daer aen gestorven is/ gelijck in onse beschrijvingh van St. Helena gesegt wort/ daer wy hem begraven hebben. De Carvel is een rechte schuym van de Zee/ drijvende altoos op het hooghste van de baren/ en haer draden van sich afspreyende/ om daer soo meenige visschen mede te vangen. Men souse een Zee-spinne mogen noemen/ want wanneerse haer Spinneweb te swack bevindt/ blaestse een besmettelijcke damp van sich/ daerse het Gedierte mede doet sterven.

Wy dan wierpen op den 11. van Herfst-maent ons ancker uyt op 25. vademen waters/ doch wierden daer na gedwongen het op 17. vademen te setten/ aen de west-zijde van Mohelia, een boogschoot weegs van een kleen Dorp van stroye

huy-

huysingen / dat geenen naem verdiende/ evenwel wiert het Merianguy genoemt/ bestiert door een Shabander, met namen Alicusarij, een swarten dicken schelm/ wild in het aensien / maer loos en beleeft in doortrapte streecken. Mohelia leydt op de hoogte van 12.graden 15. minuten/ heeft de lengte van de Caep op 25.graden/ en Variatie van het Compas op 16. graden 20. minuten. Het heeft omtrent tsestigh mijlen in den ommeganck. Van Cumoro leydt het Oostwaert 14. mijlen/ en van Johanna, oost ten zuyden/ omtrent 10. mijlen. De Zee-plaetsen vertoonen sich aerdigh rijsende/ het binnen gewest bosch- en berghachtigh/ hebbende hier en daer een kleen Dorp / van huysen met riedt en stroy bedeckt / bequaem voor de hitte van dat Climaet. Sommige heeten het Moella, anderen Molala, andere/ die het meenen gevonden te hebben/ Malilha, of quaet Eylandt/ welcken naem in geenen deelen met de deught van dit gewest over een komt. Van Madagascar leydt het 50.mijlen/ van Quiloa, aen de Kust van Africa,60. mijlen. De Inwoonders zijn gelijck een vermengingh van Heydenen en Mahometisten. De Portugeesen hebben daer de Christen leer gepredickt/ maer weynigh navolgers gevonden. Sy noemen in hun tael een Koninck Sultan, Braseletten of armringen Arembo, een Hen Coquo, een Os Gumbey, Coques-noten Haiavoye, Weegh-bladen Figo, een Geyt Buze, een Orange Appel Tudas, Limoen Demon, Water Mage, Papier Carrassa, een Naelt Sinzano, en soo voort/ maeckende een vermenging van de Arabische en Portugeesche tael. Beschrijvingh van Mohelia.

Het volck is koolswart/ hebbende groote hoofden/ dicke lippen/ platte neusen/ hart vel/ hooge heupen/ bedeckende hun schamelheydt en lendenen rondtsom met sommige weeghbladen. Sy vermaken sich oock met verscheyde gedaenten hier en daer in hun huydt te snijden / poogende malkander in verscheydenheydt van gedaenten te overtreffen. De yverighste Mahometanen hebben hier eenige slechte Mosqueen, die van buyten van hout en stroy zijn / van binnen net en met matten gevloert. Niemandt wordt'er geschoeyt den inganck toegestaen. De andere soort zijn ongetwijfelt Duyvel-banners. Soort van duyvel-banners. Ick en noch een ander Edelman/ hadden ons op sekeren avondt onder een boom begeven / om de storm van donder en regen te ontgaen/ die doe ter tijdt geweldigh was. Een Neger of een Swart stont geduerigh by ons / bevende als een loof / lichtende nu dan sijn handen op na den Hemel/ en ick weet niet met wat woorden den een of den anderen Duyvel of Bullebach aenspreekende / en daer op/ als wyder het alderminst op verdacht waren / sprongh voor den dagh als een dol mensch/ en ruckte een lanck mes voorts/ swaeyde het selve 7. of 8. mael om het hooft/ en hebbende noch eenige andere kueren daer mee gemaeckt/ stack het geweer weder op / kuste de vochtige aerde driemael/ en rees vrolijck weder op/ en op de staende voet gingh het onweer over/ sonder ons meer verschrickingh aen te brengen.

Sy hebben onlanghs twee Koningen gehadt Phaneomal, en Synalbeg, de eene een Inboorelingh / en den ander een Arabier, beyde door hun Wijven groot gemaeckt/ zijnde de eenige Dochters van den voorgaenden Koninck/ Sultan Sheriph Booboocharee, en de Koningin Nannangalla, beyde noch voor 20. jaren in het leven. Dese twee Koningen/ nijdigh op malkanders welvaert / zijn in geduerige twist/ betalende de arme Wilden menighmael / hun Heeren geschil suer en duer genoegh. De twee Susters/ hoe oock de natuer haer vereenight heeft / branden in geduerige afgunst/ doende niet als hun Mannen op te hitsen / soo datter nootsaeckelijck den een of den ander onder moet. Soo swaerlijck konnen sich twee Vorsten in een Rijck vergelijcken. Toback is by hen in groote waerdy / niet de stercke daer de onse soo veel van houden/ maer hoe luchtiger hoe beter / diese uyt

groo-

groote rieden drincken/ genoemt Hubbel bubbels. Sy kauwen den Arec oock seer gaern/ te samen met den Betel, daerse de Arec, gelijck als een Nootmuschaet inwinden/ met gebrande oester-schelpen. Door welck kalck-kauwen hun witte tanden geheel Carmosijn roodt worden. Het maeckt evenwel een soeten adem/ doodt de wormen/ suyvert de harssenen/ droogt sinckingen op/ is goet voor Venus, en maeckt goeden honger. Indien ick hier in misse/ soo beschuldight den uytlegger die my het selve soo heeft wijs gemaeckt.

Vrucht-baerheydt van Mohelia.

Dit Eylandt versagh ons met veel nootsaeckelijckheden/ als Buffels, Geyten, Tortel-duyven, Hoenderen, Camelions, Rijs, Erweten, Cuscus, Honigh, Oesters, en menighte van andere Visch/ beneffens veel Orange Appelen, Limoenen, Citroenen, Ananas, Cocos, Concommers, Tamarinden, en Suycker-riedt. Men vindt 'er veel Perlemoer, en misschien oock goede Peerlen, indienmer naerstigh naer socht. Het is hier het gantsche Jaer groen/ zijnde de aerde alle dagen met een aengenamen regen bedout/ 't welck oock niet weynigh de hitte van de Son matight. Invoegen dit gewest eer een Paradijs als yets anders te noemen is. Men vindt hier een aengename soort van Appelen, die men gelooft dese deselve geweest te zijn die Adam tot het doodelijck eeten gelockt heeft. Cocos-boomen zijn hier oock in groote menighte/ welcke vrucht/alsoose hier te landt meermaels gesien is/ overtolligh is/ verder beschreven te worden. Alleenigh het sap datter van binnen in is/ overtreft alle dranck in haer witte aengenaemheydt/ en aengename soetigheydt. De Boom groeyt hoogh in de lucht/ en om hoogh sich in menighte van tacken verspreyende/ daer de Cocos-noten, gelijck als Peerlen/ onder aen hangen/ beneven de stam/ dewelcke veel gebruyckt wort tot masten op hun Canoes. De Toddy-boom is den Dadel of Palmeto niet ongelijck/ de Wijn krijght men door parssen/ en ondersetten van eenige vaten/ om dit aengename sap te ontfangen/datse Toddy noemen/zijnde gelijck way of huy in verwe/ doch van smaeck gelijck de Rijnsche wijn/ gevende op den eersten dronck een schoone verversching/ daer de laetste smaeck de eerste van verbetert/ tot droncken-wordens toe/'t welck u niet veel kroesen behoeft te kosten. Een weynigh sal yemandt vrolijck maken/ maer te veel dol/maer overmaet is doodelijck.'s Morgens opent het het lichaem/ 's namiddaghs stopt het/maer 's nachts is't gevaerlijk. Wy kochten dese en diergelijcke vruchten voor eenige kleyne dingen/ 30. Orange Appels,of Limoenen, voor een vel Papier; voor twee vellen 10. Cocos-noten, een geheelen Os voor een Ryael van achten/ een Geyt voor een Schellinck. Sy hebben geen Schepen of vaertuygh/ als alleen sulcke als uyt den een of den anderen boom gehouden worden.

Verder aentocht.

Op den 15. van Herfst-maent namen wy ons afscheydt van Mohelia, geholpen door een aengenaem windeken dat onse zeylen opvulde; de groote baren tobden ons sachtelijck op en neder/ maer sonder vrees of schrick/ welcke tocht ons soo dienstigh was/ dat wy ons in vier dagen tijdts bevonden op de hooghte van vier graden/ zijnde dien nacht de 19. van Herfst-maent. De Zee was tien mijlen weeghs soo wit als snee/ niet door schuym/ of door toedoen van de windt/ maer in het kalmst weer van de werelt; gelijck sommige seggen/ is het hier altoos soo gelegen/ de oorsaeck daer van/ staet ons voor tegenwoordigh niet te ondersoecken.

Den volgenden dagh hadden wy de Sonne recht boven ons hooft/ op den 23. zeylden wy ten tweedemael door de Linie, en namen onse afscheydt van dese Antarctische laetst gevondene sterren. Als het Kruys, de Duyf van Noach, en de Polophylax en anderen/ verwelkomende wederom de twee Beeren, aen onsen

Noort-

Noortpool. Op acht graden Noordwaerts / scheen de windt onlustigh ons voorder soo wel te handelen/ keerende in het Oost-noord-oosten/ invoegen het Mouzon ons alhier t'eenemael bedroog/ maer over wy niet anders als ten hooghsten Zuydoost kosten aengaen: te welcker tijd veel van ons volck stierf/ van de loop/ koorts/ scheurbuyck/ en diergelijcke quellingen meer/ ter oorsaeck van de geweldige hitte/ stinckend water / verrot vlees/ en wormachtigh twee-back. In dese brandende Zona kan het selve door geen hulp voorgekomen werden/ doch komende weder in een gematighder locht / verkrijgense hun oude en eerste gesontheyt wel van selfs weder. Ick vermoede oock dat de overvloedigheydt van Mohelia hier geen kleene oorsaeck toe gegeven heeft/ daer sich het volck niet wist te matigen / maer vulde sich op met het barsche vleesch/ en te veel Toddy. Onsen Admirael wierp 35. man overboort/ de Hoop wel elf/ de Star vijf / en soo al de anderen / den een meer den ander min. Maer onder anderen was het verlies te grooter door Harvey Keynel, een seer ervaren Stiermans-maet / varende op de Star, als oock van Capiteyn Goodal, een vroom en goet Man / en treffelijck in de kunst van Schipvaert. Op wiens begraven (namentlijck in de Zee / een Graf ruym genoegh) een gedonder van 21. stucken geschuts/ de slaperige inwoonders van de Zee ontwaeckten. Welck vyer door een schielijcken stort-regen wel haest gevolght wiert/ doch van weynigh tijts. Onsen Stierman wierdt derhalven overgeset in de Vis-Admirael, en Capiteyn Malim uyt de Hopewel in het onse/ die oock korts daer aen quam te sterven / een Zee-man soo wijs en dapper als yemandt wesen moght/ 't welck hy in de Levant genoeghsaem betoont heeft / daer hy met een aerdigheydt sijn Schip van de Turcken wist te verlossen. By al dese droefheden quam noch de ongestuyme windt/ beneffens de geweldige baren/ die met groote kracht op ons aen stieten/ als oock geen kleen gevaer op Socotera te vervallen / een Eylandt gelegen aen den inganck van de roode Zee. Dit Eylandt wordt oock andersints Succaba, Dioscorida, als oock Toparo geheten / ter oorsaeck van den Topor-steen die alhier gevonden woort. Het leyt op de hooghte van 13. graden Noorder breedte/ zijnde een kleyn Eylandt / maer ter oorsaeck van sijn aengenaem- en vruchtbaerheyt geensints te versmaden. Aen de eene zijde rijst het in heylsame heuvels/ aen een ander oort daelt het in vruchtbare dalen / maer over al is het met schoone Fruyt-boomen/ soet gras/ rieckende kruyden/ rijck koorn / vette Olyven, Aloë, Socotorina, semper vivum Sanguis Draconum, Coquos, Dadelen, Pistachies, Orangie-Appelen, Limoenen, Granaten, Meloenen, Suycker-riet, Visch, Vogels Vleesch, en Civet-katten wel voorsien.

Sterfte onder het Volck.

Gevaer ter Zee.

Beschrijvingh van Socotera.

Het volck is alhier recht swart/ alsoose twee-mael 's jaers door de weder-zijdsche Son van boven recht bescheenen en bestraelt worden. Sy zijn van geloof Christenen/ bekeert (gelijck men seght) het derde jaer na het lijden onses Saligh-makers/ en dat gelijck men wil/ door den Æthiopischen bekeerden Moorman, andere seggen door Thomas, den Apostel in het Oosten. Hun Kercken zijn kruys-gewijs gebout/ gelijck de Kercken hier te lande / voor de rest suyver en net gehouden/ sonder eenige pronck van Beelden. Sy hebben eenen Patriarch, diese groote eer bewijsen/ en andere Geestelijcken/ daerse hun Tienden aen betalen; hun Feest- en Vast-dagen gelijck men alhier plagh. De Overigheden worden seer by hen geacht/ alsoo ootmoedigheydt en nederigheydt by hen in groote kracht en waerden is. Tweede houwelijcken worden by hen niet toegestaen/ ten waer sy van het eerste Bedt geen Kinderen hadden behouden. Sy gebruycken het Kruys in den Doop/ en het andere Sacrament in beyde gedaenten. Als 'er yemandt sterft / gebruycken sy geen jammer-klaghten/ maer winden den dooden in schoon Lywaet/

en begraven het Lijck in sulcker voegen / dat het gelijck als na Jerusalem siet.

Beschrijvingh van Aden. Dewijl Aden hier soo dicht by gelegen is / konnen wy niet nalaten een kleen verhael daer van te doen. Dese Stadt leyt op 12. graden 35. minuten/ van oudts Madæna, Adana, Addedi, Achenis, en Eupolemus geheten: Het leydt tegen over Azana, op de Arabische Kust/ maer in het Jaer 1458. door de Turcken de Arabiers ontnomen. De reede is niet seer veyligh/ vloeyende 8. voeten water hoogh/ makende de Maen aldaer een volle zee. Van Babelmandel leydt het 18. mylen. Van Moha, een Stadt in Arabia Petrea 32. mylen. De Stadt leydt laegh / seer beschadicht somwijlen door de sulpherachtige uytwerpselen van een by-gelegenen Bergh. Het vertoont sich als een half Eylandt / streckende sich selven een goet stuck weeghs in Zee; de Stadt is groot in den ombangh / hoewel met weynigh huysen beset/ en die'r zijn/ hebben van geen groote sinnelijckheydt te stoffen / toonende van buyten een schijn van een onwillige slaverny / en van binnen een ellendige armoede. Sterck Kasteel aldaer. Het heeft een Kasteel na de Zee toe / daer men alleen langhs een nauwen wegh kan toe komen. Het gebouw is sterk en hoogh/ met veel ramparden en bolwercken gesterckt en voorsien/ en die met menighte van geschut / gelijck of Mars aldaer/ of een geweldige Schat/ sijn verblijf-plaets had/ daer het inder daet niet besluyt als ysere Kogels / Wapens / en een deel snoodt gespuys/ tot bescherming.

Roode Zee waer van soo genoemt. De Roode Zee op wiens oever het gelegen is / ontfanght sijn naem geensints van haer verwe / daerse mede aengedaen is / maer eerder van het zandt dat men aen den oever en op de grondt vindt/ makende een roodachtigen weerschijn. Als de Portugeesen Socotora, en hondert andere plaetsen in India en Arabia hadden ingenomen en verovert / Aden ingenomen van Albuquerk. maeckte sich Albuquerk oock meester van Aden, roemende dat hy nu de eenige Keyser van India was: maer de uytkomst deed hem heel anders gelooven / alsoo sy binnen weynigh jaren niet alleen dese/ maer oock verscheyden andere Sterckten/ van meerder belangh/ verloozen.

Op den 18. van Wijn-maent hadden wy de windt tamelijck goet / zijnde onse waernemingen dien dagh op 17. graden/ onse lengte van Mohelia 19. graden; eyndelijck wiert de windt stil en de lucht geweldigh heet; niet anders dan of wy in een heete stove waren / soo liep ons het sweet af / waer door wy seer mat wierden/ maer alsoo wy het wel meer soo quaedt hadden gehadt / viel het ons nu te lichter. Mahomet, Persiaensche koopman/ sterft. Maer Mahomet, de Persiaensche Koopman/ wiens Vader/ Hodgeesuare, 's jaers te vooren tot Londen gestorven was/ kost het niet langer uytstaen/ zijnde/ door een heete koorts na de wegh van alle vleesch gesleept/ geluckigh/ om dat hy/ afdoende het snoode kleedt van sijn Mahometery, het waerachtige geloof in Christo aennam. Als men hem overboort sette/ vereerden hem den Capiteyn met het lossen van vier stucken geschuts.

Op den 26. van Wijn-maent bevonden wy ons op 19. graden / benoorden de Linie, beneffens 40. minuten/ onse lengte van Mohelia af 20. graden/ onse kours Zuyd-oost/ de Zee heel bequaem zijnde / de windt matigh/ maer de hitte moeyelijck. Vliegende Visschen/ ten roof door de Vogels. Wy hadden hier oock sulcke schoolen van vliegende Visschen / datter de Son door verduystert wiert/ een Visch heel schoon van oogen/ dewelcke glinsteren als Diamanten / het lichaem is van de grootte van een kloecken Haringh/ groot genoegh voor de vleugels/ die haer de milde natuer gegeven heeft / om daer mede het vervolgen van de Zee-tyrannen te ontgaen / als van Hayen, Dolphijns, en diergelijcken. Maer van het eene quaedt geraecktense in het ander / want soo haest haddense hun vleugels niet in het werck gestelt (daerse omtrent 200. schreden ver / en 12. ellen of soo boven het water mede konnen vliegen) of een geheele

ste-

armade van verhongerde Vogels / als Valcken en ander tuygh / quam haer aen / diese door goede roof opnamen / zijnde seecker noch in het eene noch in het ander Element.

Op den 17. van Slacht-maent sagen wy landt / niet sonder bysondere vreugt en groot genoegen / namentlijck de Kust van India, op de hoogte van 15. graden / en 32. lenghte / (zijnde wy door het quaedt weder veel mijlen lywaert afgedreven) deselve plaets daer Goa (van oudts Barigaza) is gelegen / de braefste en best beschermde Stadt van het Oosten / het Magaziin, de toevlucht / en de Recht-stoel / van den goudt-dorstigen Portugees. Uyt der Zee kan de Stadt niet gesien worden / alsoose drie uyren weeghs in het Landt leydt / op Tilsoare, een Eylandt / hebbende 30. Engelsche mijlen in het ronde; omringt van een Rivier / die van het geweldige geberghte Bellaguate afkomt. Dese Stadt is met een stercke en schoone wal omringht / prouckende met haer Tooren / en dreygende door gewelt van grof en groot Geschut. Haer stercke en schoonheydt hebben hun begintsel genomen van de twee Keysers Zahaym en Idalcan, van de welcke Albuquerke, in het jaer 1509. dese plaets gewonnen heeft. Zedert hebbense de Portugeesen merckelijck vergroot. De groote Buzzar, of Marckt / is recht in het midden van de Stadt / rijckelijck gebouwt / vermaeckelijck en wijdt. De andere straten zijn na de Indische wijse engh en vuyl. De Gebouwen in het gemeen zijn ruym en fraey / doch van binnen doncker / bestreecken en toegemaeckt na de gelegentheydt van het landt. Sy is bewatert met een vermakelijcke Stroom / welcke / door gunst van de locht / de velden seer verversicht / en met alderhande welrieckende Bloemen en Kruyden verciert / beneffens nootdruft van Koorn / Bosschen / Vee / Vruchten / en voorts alles dat of noodt of wellust begeeren magh. Om Goa leggen over de 20. kleene Stedekens binnen 30. Engelsche mijlen in het ronde. Binnen dese Stadt is niet meer aenmerckens waerdig / als de Stercke / de Paleysen van den Onder-konink / en den Eerst-Bisschop / beneffens de Kercken. Men telt hier over de 300. veltstucken. De Paleysen zijn sterck / van goede steenen gebout / van binnen aerdigh met Schilderyen voorsien. De voornaemste Kercken zijn dese / die van de Lief-vrouw, daer men oock de beenderen beneffens het hooft van St. Thomas vertoont. Die van St. Paulus, St. Dominicus, S.ta Catharina, St. Salvator, beneffens eenige anderen. Men vindt hier oock het Graf en rust-plaets / van den onrustigen Albuquerke, begraven in het Jaer 1516. beneffens andere vermaerde mannen meer.

Indische Kuste wort gesien. *Beschryvingh van Goa.* *Haer schoone Marckt.* *Paleysen en Kercken.* *Graf van Albuquerke.*

Wy endelijck begaven ons vorder na Swally (hebbende na meeningh nu het quaedtste uytgestaen) houdende de Kust van India geduerigh in het gesicht / en zijnde de Zee self 20. mijlen in zee bequaem om te anckeren. Maer (om te weten dat alle vrede van boven komt) eerlangh begost dese aengename gestalte te veranderen / de Zee sich te ontstellen / en de windt te bulderen. Duerende dese toorn geheele drie dagen / en dat met sulck een gewelt / dat wy inder waerheydt geloofden het selve een begintsel van een Orcaen te zijn / die 30. dagen duert / en door dewelcke huysen / boomen en schepen als stof verstuyven; zijnde menighmael de schepen ver op de strandt in stucken geworpen. Eens om de tien jaren ontstaet dit gedonder / zijnde door het gevogelte voorsien / het welcke vier of vijf dagen van te vooren krijt en tiert / en sich soeckt onder de aerde te verbergen / als of 'er een verwoestingh van het Al sou volgen. Maer / de Heer sy geloofd / wy kregen geenen Orcaen, maer wel een ander ongeval. Door dese storm kregen wy een Mallabarse Junck, een Rover / in ons gesicht / wy schooten na hem / maer kosten hem met geen geschut bereycken / waer over wy gedrongen waren / eers wil / onse Barcken met

Vertreck naer Swally. *Beschryvingh van een Orcaen.*

Ongeluckigh gevecht met een Rover van Malabar.

50. Musquettiers hem op den hals te senden / maer wy haesten ons te seer om hem aen te tasten / zijnde ons volck onthaelt met sulck een geweld van vyer-werck / granaden / en een regen van pijlen / dat sy naer eenige kleene schade hen gedaen / gedwongen waren wederom te keeren / hebbende ruym de helft van haer volck verlooren / en dat al in het aensien van ons Schip / sonder / ter oorsaeck van de windt / te komen naerderen / om het benepen volck bystandt te doen. Op den 22. van Slacht-maent / de windt aflatende / vonden wy grondt op 40. vademen / en sagen menighte van Water-slangen rontsom ons Schip swemmen / 't welck ons verseker de / benessens de verandering van het water / dat wy niet ver van de straet waren / gelijck wy oock haest landt ontdeckten / op de hooghte van 19. graden / 35. minuten / 't welck wy door sijn hooghte kenden Dabul te zijn / met de Stadt St. Jan de Vacas, klimmende na het Zuyden in preutsche Pyramiden, gemaeckt door de natuer / genaemt Pico sant Valentino, zijnde voorts het landt geduerigh hoogh van daer tot Gundavee, een bergh / 6. mijlen aen dees zijde de reede van Swally, een beroemde Bay en Reede voor de Schepen / die sich dien wegh aenbegeven / zijnde van gedaente rondt / en dienvolgens bequaem geslooten.

Dabul gesien.

Op den 27. van Slacht-maent hadden wy een Indiaensche Visscher aen ons boort / op een sonderlinge vreemde wijse gekleedt / hy waerschoude ons van verscheyde vyanden / maer wy hadden 'er geen vrees voor / wy vervolghden onsen wegh / ter oorsaeck van het Ty / yder ses uyren lichtende en sinckende ons ancker / endelijck wy geraeckten tot Chaul, en voorts tegen Daman over / een aengenaem Stedeken / bestiert by de Portugeesen, sichtbaer voor de zee-varende Lieden. Aen de Noord-zijde heeft het een groot Kasteel / sterck en wel voorsien / opgebouwt van goede witte steen / voorsorght met geschut / en ander oorlogs-gereetschap / voor de rest op een hooghte gelegen / en dienvolgens swaer te genaecken. Aen het Zuyderendt sagen wy een fraeye Kerck. De Huysen zijn van deselve slagh van steen gebouwt / sterck en schoon van aensien. Noch drie andere Kercken sagen / wy behalven de anderen / elck om het cierlijckst.

Beschrijvinge van Daman.

Op den 29. van Slacht-maent geraeckten wy dicht by de Barre van Swally, en wierpen aldaer ons ancker uyt / alsoo wy 13. zeylen van groote Schepen sagen / sonder te weten of het vrienden of vyanden waren. Op den laetsten van de geseyde maent / waeghden wy het over de banck / op vier vadem waters / elck hondert stappen van malkander: endelijck sagen wy dat de Schepen / alhier op ancker leggende / onse vrienden waren / als ses Engelsche en seven Duytsche / zijnde de grootste van 1000. tonnen. De Engelschen waren Oorlogh-schepen / als de Palts-graef, de Willem, de Exchange, de Blessingh, &c. van de welcke een yder onsen Heer Ambassadeur op het best onthaelde. Wy anckerden op 5. vademen / anderen op 9. vademen / tusschen eenigh voor- en het vaste landt. Op den selven dagh als wy op de Reede van Swally ten ancker quamen / stierf Nogdi Ally Beg, de Persiaenschen Gesant, een geduerigh wederstrever van onsen Engelschen Gesant / Sir Robbert Sherley, hebbende sich selven wanhoopighlijck vergeven; etende vier dagen lanck niet anders als Opium. De Mary, op de welcke hy gestorven is / vereerden hem met elf schooten / terwijl hy aen landt gebracht wiert. Sijn Soon / Ebrahim Chan, deed hem na Suratte toe brengen / tien mijlen van daer gelegen / daerse hem begroeven. Naeuwelijcks een steenworp van Tom Coryals graf / door twee slechte steenen bekent.

Komste op de reede van Swally.

Doot van den Persiaenschen Gesant.

Wort te Suratte begraven.

Sonder twijfel Nogdi Beg had een schuldigh gewisse / alsoo hy sich in Engelandt seer had te buyten gegaen / maer over hy de strenge gramschap van Abbas vreesde / een rechtvaerdigh / maer strengh Meester / die sich by den neus niet en

laet

laet leyden in het geen of gelt of aensien aengaet; indoegen hy wel seecker was/ dat noch sijn vorige goede diensten/noch sijn verwanten ten Hoof/ noch sijn braef aensien / hem souden konnen van een jammerlijcke en ellendige doodt bevrijden/ te meer alsoo hy de strengigheydt van sijnen Heer wel gesien had / in saken die eer en beter te vergeven waren. Want in het Jaer 1612. een Persiaens Gesant, tot Constantinopolen (om dat hy eenige dingen met den Grooten Heer besloten had/ die sijn Meester niet al te vorderlijck waren) wiert op sijn weder-komst tot Casbyn onthalst. Alsoo was oock Tamas Coolibeg ellendigh om hals geraeckt / in sijn leven de tweede Persoon van geheel Persia, alleen op een ongegront misnoegen van den Koninck. Gelijck oock Ebrahim Bassa, Cycala, Synan Bassa, en Nassuf Bassa, die altesamen aen het Roer van het Persiaensche Rijck geseten hadden. En inder waerheyt desen Nogdi Beg (gelijck wy van den Koninck selve gehoort hebben) sou eerst in stucken gehouwen geweest zijn / en soo op de open Marckt/ met honden-dreck verbrandt / tot een eeuwige schande voor al sijn Nakomelingen: Maer het ongeluckigh verhaesten van sijn doodt/heeft dese bereyde straffe te rugge gehouden. Maer laet ons wederkeeren tot de Reede. Dese Ree van Swally is 20. graden van de Æquator, en 56. minuten. Noord-wester breedte 16. graden variatie en een half. Het is van Mohelia 28. graden. By laegh Ebbe lijckt het een Eylandt / achter het zandt siet men lichtelijck Coga. Op den eersten van Winter-maent begaven wy ons met eenige Pe-unes, of swarte Jongens/die een woort Engels konden spreken/ na Suratte, op een wagen door twee Buffels voortgetrocken/ die door de oeffening vaerdigh genoegh in het voortgaen zijn. Wy reden door de Steden Swally, Batty, (vermaert ter oorsaeck van goede Toddy) en Damkee, tot Suratte. Suratte is de opperste handel-plaets van al de Oost-Indische Handelaers/zijnde de verblijf-plaets van hun President, daer doe ter tijdt eenen Meester Wijld in bediening was/ een zedigh en verstandigh Heer/aen wiens beleefde vrientschap ick met allen seer gehouden ben. In sijn Huys / het Engels Huys genoemt / hadden wy tijdingh van de krooningh van Sultan Curroon tot Agra, in het Jaer 1627. van wiens geschiedenis wy voor hebben een weynigh te seggen/ wanneer wy de Stadt sullen besien hebben/ die sich ons laet aensien / als zijnde wel een bysondere aenmerckinge en aenmerckelijcke beschrijvinge waerdigh/ te meer alsoo de naem van dese plaets / veel beter als haer gelegentheydt/ aen vele deelen des werelts bekent en genoemt is.

Strenge achtbaerheydt van Abbas.

Reede van Swally beschreven.

Vertreck te lande naer Suratte.

Surrat, of Surratta (misschien soo genoemt ter oorsaeck van de Suræ, die Plinius hier stelt) van oudts by Ptolomeus Muziris genaemt/ is tegenwoordigh een vermaerde/ rijcke en wel-bewoonde Stadt / doch noch aerde noch lucht komt wel met de nature der vreemdelingen over een/ zijnde de eene ongematigt ter oorsaeck datse gelegen is onder de heete Zona, en de ander zantachtigh / en swavelachtigh. Het leydt op de hooghte van 21. graden 3. minuten / hebbende in Junij de Son recht boven het hooft/van welke tijt af tot Septemb. toe/de lucht geduerigh niet doet als regenen / daer sich sulck een gewelt van donderen en winden onder vermenght/ datter geen plaets van de geheele werelt ongesonder schijnt te zijn/doende de andere acht maenden niet als branden of vriesen. Dit Suratte is gehouden voor de derde van de drie voornaemste Steden van Gusuratte, zijnde Amadavat en Cambaya boven haer te achten / leggende van de eerste 4/ en van de tweede 2. dagh reysens / alle drie luyster gevende aen de Kroon van den Grooten Mogul. Dit Landtschap is soo vorderlijck voor haren Koninck/ dat deselve (gelijck men schrijft) jaerlijcks 150. tonnen goudts aen deselve opbrenght. Dese Stadt is nu ter tijt niet seer sterck noch door konst/ noch door natuer / weshalven het Antonio

Beschrijvingh van Suratte.

Situatie.

Voor in-genomen van 200. man. Silverio, Portugees, niet swaer gevallen is deselve plaets met sijn 200. mannen te overrompelen / uyt te plonderen / en te verbranden. Na dien tijdt is het door Ecbar, in het Jaer 1566. door de dapperheydt van Cham Azem ingenomen / die door sijn toedoen / het verbondt van Mirza Cham, Hussam en Mirza Mahomet, Cham Goga, en anderen / wist te vernietigen. Nu ter tijdt is het in een geruste staet / bewatert met een soete stroom / geheeten Tappee, of Tindy, soo breedt als den Teems by Windsor, dewelcke / ontstaende uyt het gebergthe van Decan, door het gewest van Brampore 220. mijlen van daer / in verscheyde kronckelen henen vloeyt / en na een geswier van 20. mijlen weeghs / sich selven een Duytsche mijl van de Reede van Swally in de Zee werpt. Het is omcingelt met een aerden Wal / hebbende een sterck steenen Kasteel aen het zuyd-westen / beset met menigte van geschut / en een genoeghsame besettingh / en met haer Parapetten en Bolwercken wel voorsien; aen het westen opent het sich na de Buzzar, door een fraeye steene poort / daer ghy de Tollenaers vindt / vaerdigh om een yder te besoecken / en den Tol af te nemen / tot voordeel van hun Meester / den Grooten Mogul. De Medon, of Marckt-plaets / is niet seer schoon / noch de Winckels daer op staende van grooten luyster / hebbende de Bannyans voor een gewoonte / liever rijck te zijn als te schijnen. De huysen zijn eenighsints schoon / sommige gemaeckt van gekloost hout / andere van leem in de Son gedrooght. De Engelsche en Duytsche woon-plaetsen / aen het Noorder eynde gelegen / gaen de andere in grootte en schoonheydt te boven. De Voorstadt heeft drie uytgangen / yder siende op een bysonderen wegh / den eenen na Cambaya, den tweeden na Brampore, den derden na Nansary, van waer men wijst op Gundavee, op Balsar, en Daman, leggende op de Zee. De Stadt self heeft geen gedachtenissen / of Mosquees, die eenigh verhael waerdigh zijn / alleen den Tuyn van de Engelschen, gelegen buyten de Stadt / heeft schoone Wallen / soete Bloemen / en een Water-werck / doch nauwelijcks prijswaerdigh; alleenigh / komende by de poort van Nancery, sagh ick een Water-tanck / of Back / die my docht besiens waerdigh te zijn / zijnde gebout van goede vaste steenen / met aerdige Circulen omringt / makende in den ommeganghe omtrent 1000. schreeden. Het vermindert sich selfs met 16. trappen nederwaerts tot aen de gront / dienende alleenigh om regen-water in te vergaderen / op dat de Indianen daer hun brandende dorst mede mogen lessen / alsoo hun dunckt dat de Rivier eeniger maten ongesondt is / en derhalven hen nergens toe dienende / als om de Afgoden-dienstige Bannyans en Mahometanen tot wasschinge en reynniginge van hun by-geloovige lichamen te dienen. Dese Bannyans maken alhier het grootste getal uyt / evenwel hebben de Mooren de Heerschappy over deselve. Sy hebben een bysondere spraeck op hun eygen handt / doch de Persiaensche spraeck wort meest van een yder van de Inwoonders verstaen. De Indische Mahometanen zijn een loos en gierigh volck / (zijnde de beste slagh meest Persianen) gaende den geheelen dagh met hun Swaerden en Schildt / Boogh en Pijlen over de straet / als offe in groot gevaer van haer leven stonden. Hun kleedingh is een gestreepte stof van Calico, onder de slincker arm gebonden / met een kleene Wintsel op hun hooft; aen de beenen hebbense wijde koussens / en somwijlen schoenen aen de voeten. De andere slagh van menschen zijn Kooplieden / Mahometanen, Bramins, Edelen en Persianen.

Heeft een sterck Kasteel.

Voorstad.

Fraeye water-back.

Verscheyden Natien aldaer.

De Bannyans, soo haest als'er een Schip op de Reede van Swally komt / slaen hun Kramen / of Tenten / op strandt / daerse alderhande dingen in te koop veylen / van Calliroes, Chenasatten, Purcelleyn, Cabinetten met Perlemoer konstigh ingeleght / verscheyde kostelijcke steenen / oock Rijs, Suycker, Arack, en diergelijcken.

Daer

Daer zijn oock menigten van kleene Jongens of Peünes, die sich laten in u dienst gebruycken voor twee stuyvers 's daeghs / te loopen/ te draven / bootschappen te doen/ of u te dienen tot vertaelders. Sy willen met geen Christen eten of drincken/ noch oock uyt het selve bladt daer men den Toddy uyt drinckt. De Vrouwen van de Bannyans en andere Indianen laten sich seer selden sien / zijnde van hun mistrouwende mannen in duysternis opgesloten. Hier zijn Elephanten en Ossen, maer tusschen Swally en Suratte doen de Ossen het meeste werck. Het ganghbaerste gelt hier / en door gantsch India, zijn Pices, Mammodees, Roopees, en Dinaes. De Pices zijn swaere ronde stucken kooper / doende 30. soo veel als een Engelsche schellinck. De Mammodees en Roopees zijn van goet silver/ ront en dick/ en met Arabische letters beset (na de wijse der Saracenen, die geen beeltenissen dulden willen) dewelcke den naem van den Koningh en Koningin uytdrucken. Een Mammoedy is soo veel als een Engelsche schellinck / een Roopee twee schellingen en drie stuyvers/ de Dina is een stuck goudt/ waerdigh 30. schellingen: maer Spaensche Realen, Pistoletten, Persiaensche Larreen, Abassees, en Engels goudt/gaen hier ook. Hondert duysent Ropees maken een Leck, hondert Lecks maken eenen Crou, tien Crou maken eenen Areb. Maer om voort te gaen / dese Bannyans (volgens het spreeckwoort/ soo loos en bedriegelijck als de Duyvel) bedecken haer snoodheydt met een uytwendigen schijn van Godts-dienst en schijn-heyligheydt / en weten sich met haer soete gesuyckerde woorden in eens yders gonst in te wickelen/ leggende ondertusschen op hun luymen / om een yder het net over het hooft te halen. Het is een volck bruyn-geel van verwe/ welsprekende/ en gelijck geseght is/ loos en bedriegelijck/ als oock seer by-geloovigh. Sy laten hun hayr langh wassen / hun hooft is bedeckt met een kleen bewindtsel / in wijse van een kleene Tulbant, zijnde gemeenlijck wit ; hun kleedingh is een langen rock van witte Callicoo, op de wijse van de Dalmatianen. Hun schoenen zijn van verscheyde gedaenten / na dat eenyders phantazy magh strecken: maer gemeenlijck zijnse voor scharp/ en hoogh opgedraeyt/ met hooge hielen/ en die met stael beslagen/en dienvolgens sterck en duerabel. De Vrouwen zijn blancker als de Mannen/ sonder evenwel veel met bloetrijck bloosen verciert te zijn/ welck gebreck sy evenwel door de konst weten te helpen / alsoo de beste Vermillioen hier gevonden wort. Sy dragen hun hayr langh en ontvlochten / ten deelen in een zijden dunnen huyf ingesloten / door welck doorschijnen het selve sich veel aengenamer laet aensien. Hun ooren/ neusen/ armen en beenen/ zijn geladen met menighte ringen/ en banden van Koper / Goudt of Yvoir. Hun wesen is stil en zedigh/ maer vol van dartele gedachten/ en onversadelijcke onkuysheyt. Het Houwelijck is onder hen in sulcken achtinge/ dat sy het selve aengaen / somwijlen op hun seven / maer gemeenlijck op hun tien jaren / en self in dien ouderdom kinderen teelen ; en als het gebeurt dat eenigh kindt komt te sterven ongetrouwt zijnde/soo koopen syder een Jonge Dochter toe/ om eenen nacht by den dooden in het bedde te leggen/om het schandelijck verwijt te ontgaen : Hy is ongetrouwt gestorven. Meer als een vrouw te hebben / of tweemael te houwen/ is hatelijck onder hen / waeromme sy oock de Mahometanen verachten/ als een goddeloosen geylen hoop ; komende hier in over een met de oude Romeynen. Hun begraeffenissen zijn volgens de oude wijse/ (gelijck Curtius van hen geschreven heeft) brandende hun doode lichamen tot assche/in een vyer van alderhande welrieckend hout en reuckwerck gemaeckt: gelijck oock het Wijf (op hoope haer Man in de hooghste vreugde te versellen) haer aen de selve vlammen op-offert/ door welcke liefde sy een eeuwige gedachtenis verdient. Hun Priesters worden genoemt Bramines, of Brachmans, sulcke als

Zeden der Bannyans.

Gedaente/

Kleeding.

Vrouwen blancker- ten haer.

Vroege Houwelijcken.

Ongewone by-slapingh.

Vrouwen springen in het Lijck-vyer harer Mannen.

Bramijnes gelooven d'onsterfselijckheyt der zielen.

in oude tijden Gymnosophisten geheeten wierden/ dewelcke/indien hy van de sodanige afkomstigh is/ in voornaime achtingh onder hen gehouden woort / ontfangende den Eer-tijtel van Brachmannen. Doch indien hy daer by verkiesingh toegekomen is/ woort hy seven jaren Calanus, en Samaneus genoemt. Sy zijn in het gevoelen datse veel optreckingen hebben tot in de hooghste Hemelen / en door de soetigheden van de draeyende klooten gedurighlijck verruckt worden. Hun inbeeldingen gaen selve bové en voorby de Natuer/ geloovende dat dese onderste werelt uyt niet en ront geschapen is/doch haer verderffelijckheyt onderworpen. Dat onse geboorte niet anders is als een vaerdige ontfanckenis/ door de doodt volmaeckt en volkomen / dewelcke de waerachtige geboorte is van de Ziele/ en den in ganck tot de eeuwigheydt; het welcke sy (niet tegenstaende de Stoïci het selve met alle gewelt tegen staen) uyt de doodt en verrijsenis van den Vogel Phoenix waergenomen hebben / gelijck oock uyt het wassen van het Koorn/ en diergelijcke wercken meer van de Natuer / en 't geen plaets gegrepen heeft 't zedert dat Calanus den Bramijn, sich selven in het aensien van Alexander verbrandt heeft. Maer hoe sy/vergetende dese en andere gronden / in belacchelijcke en ongerijmde meeningen vervallen zijn/ sal noodigh zijn in het kort verhandelt te worden.

Hedensdaeghse Religie of Godtsdienst der Bannyans.

Hun gevoelen van de schepping en bevolkingh der Werelt.

De Godts-dienst dan van de Bannyans tegenwoordigh is dusdanigh: Sy gelooven dat het beginsel van dese tegenwoordige Werelt door eenen Godt geschapen is / dewelcke is van een ongemetene kracht en eygenschap. Dewelcke hebbende den Man geschapen/hem de Vrouwe tot een hulp en geselschap by gevoegt heeft. Dese noemense Poncous en Parcouty, zijnde geweest een paer volcks van sulck een onnooselheydt/ datse self geen ydele of quade gedachten hadden / etende niet anders als kruyden en vruchten / sonder aen te raken dat bloedt in sich heeft. Uyt dit kuysche Paer zijn vier Jongens voortgekomen/ zijnde de afbeeltsels van de vier Complexien of getempertheden / Brammon, Cuttery, Shuddery en Wise. Beteeckenende Brammon de swarte gal / Cuttery de gall / Shuddery fluymen of waterachtige vochtigheydt / en Wise het bloedt; betrachtende een yder zijn bysondere roepinge/ de eerste zijnde een Priester / de tweede een Oorloghs-man / de derde een Koopman/ en de vierde een Boer.

Brammon, de Priester/ wiert belast na het Oosten te reysen/ om een Vrouwe te vinden / alsoo hem was geopenbaert dat Godt vier Vrouwen geschapen had/ voor hem en voor sijn Broederen / om daer hun geslacht mede te vermeerderen. Want sy hadden geen Susters om mede te verkeeren / op dat sulcken heyligh geslacht uyt geen bloedtschande sou worden voort-geteelt. Maer een lange en verdrietige reyse/ en veel biddens / vandt hy sijn langh verwachte Maget / gekleedt met naeckte onnooselheydt / hebbende het hayr en de oogen kool-swart/ haer aengesicht geel als goudt / zijnde voorts van een aengename brave gestaltenis/ dewelcke hy sonder veel pratens op sijn zijde kreegh en troude. Dese Jonckvrouw/ Savatree genoemt/ woort gehouden de Moeder van dese heylige teelinge. Cuttery wiert na het Westen gesonden om sijn gesellinne te vinden/hebbende sijn Swaert in de handt/ en gekleedt zijnde gelijck het een Krijghsman betaemt / brullende gedurigh door gebreck van wederstandt. Eyndelijck sagh hy yemandt van verre na hem toekomen/en dese naderende/ tasten malkander/sonder veel woorden te maken / aen de kleeren / en dat met sulck gewelt en dapperheyt van weerzijden/ dat men den eersten dagh niet kost onderscheyden by wie de overwinningh was. Des anderen daeghs hervattense hun gevecht / gevende malkander ongevoelijcke wonden/ tot dat Cuttery eyndelijck toetastende dese / die Toddicastree genoemt wiert/ en een Vrouwe was / by het lange hayr kreegh. Maer in de plaets van

haer te overmeesteren/ wiert hy door haer schoonheydt overwonnen. Invoegen hy endelijck om vergiffenis badt / dat hy sich soo verre tegens soo een aertschen Engel had te buyten gegaen in gramschap. Endelijck de vree wiert gemaeckt/ en van dese twee wiert het Westen met sulck een menighte Krijghslieden vervult. Shuddery, de derde Soon van Pourous en Parcouty, reysde noordwaert aen/ op gelijcke hoop sijn Soetelief te vinden. Ver reysde hy / en ontmoete menighte van vreemde en wonderlijcke avontueren. Endelijck sagh hy een geheele rotsteen van Diamanten / en gelijck een Koopman/ als hy was / nam een goet deel met hem/ zijnde aengesteecken met liefde/ op haer aengename glants. Endelijck ontmoete hy sijn Visagundah, dewelcke hy oock tot sijn Wijf nam/ zijnde van een handige en soete eygenschap/ gelijck al de dochters van de Bannyans zijn / dewelcke uyt haer voort-gekomen zijn. Uyt dese kreegh hy sulck een menighte van kinderen/ dat het geheele Noorden haest daer mede vervult wiert. Wise, een eenvoudigh vroom man / begaf sich na het Zuyden / hebbende de snof in de neus dat sijn Vrouw die wegh uyt te vinden was. Endelijck na dat hy seven zeen over-gevaren was / sloegh hy sich neer/ en bouwde een fraeye wooningh. Jejunogunda dit gehoort hebbende/ quam het gebouw besien. Hy by dese gelegentheyt komt haer te sien/ en niet wetende hoe hy haer belesen sou/ neemt endelijck moedt / tast haer aen/ maer wiert langh afgeslagen. Endelijck geraeckense tot verdragh / en sy geeft haer over/ op voorwaerde/dat hy veel Pagoden of Beelden sou make tot den Godts-dienst / als oock eenige Schilderyen oprechten onder groene boomen/ 't welck tot op desen dagh sijn nakomelingen heel nau nakomen. Van dese twee getrouwde Lieden/is het Zuyden endelijck met Boeren en Bouwlieden vervult geworden.

Als nu dese vier jonge Mannen eenige jaren in dese vier hoecken van de Werelt versleten hadden/ kregense alle vier lust hun oude woon- en geboort-plaets/ beneffens hun Ouders/ eens wederom te besoecken / en dat middel-gedeelte van de Werelt mede met hun afkomst te vervullen/ als oock malkander en hun Ouders al hun wedervaren te vertellen. Na veel reysens en rotsens quamense endelijk alle vier met hun geselschap op hun geboorte-plaets/ zijnde yder verselschapt met een heelen troep van hun afkomstige Jongelingen. Hier sou het onmooghlijck zijn al de vreught en de omhelsingen te beschrijven/ die'r geschieden tusschen hen/ en hun oude Ouders/ als mede tusschen de vier reysende Broeders/ een yder die een weynigh gevoelen heeft/ kan deselve alderbest by sich selven bedencken/ en naer waerde afmeten. Maer gelijck alle dingen metter tijdt verslimmen / alsoo verargde oock dese eerste eenvoudigheyt in dese Broeders. Brammon wort traegh in sijnen Godts-dienst; Cuttery ongetoomt en onrustigh ; Shuddery keert sich tot bedriegery; Wise hanght oock sijn gewisse op den Tuyn / en latende sijn eerste zedigheyt keert sich tot suypen en smarotsen/ waer over sijn Broeder Cuttery, hem oock begint op den hals te komen/ te vermeesteren/ schatting op te leggen / en tot een doelwit van des Krijgs-volcks moetwil te maken. Op deselve wijse maeckt Cuttery oock twist met sijn Broeder Shuddery, en weet van geen versoenen voor en al-eer den armen Koopman hem sijn halve goedt in de buyst duwt. Invoegen sulck een haet en verbitteringh onder hen ontstondt / dat het alles het onderste boven scheen te willen keeren. Maer laetse al hun moetwil bedrijven / sy sullen eerlangh beloont worden. Want de Goddelijcke Majesteyt/siende en bemerckende dese ongebondentheydt (terwijl sy op het hooghste van hun boosheydt zijn) bekleedt sich selven met wolcken / verweckt afschouwelijcke winden / waer door de Zee in sulcker voegen komt op te swellen/datse gelijk als een algemeene onder-

Hun gevoelen van de Zundvloedt/ en tweede bevolcking der Werelt.

ganck schijnt te dreygen. De verschrickelijcke donder aen de andere zijde / beneffens een grouwelijck blixemen/ doen oock hun uytterste/ waer door het geheele ingewant van de aerde gelijck als zidderd en beeft. Daer op begint de Zee hooger te rijsen / tot dat sy hare palen te boven zijnde / het geheele Menschelijck Geslacht verdelght.

Godt evenwel/ dewelcke barmhertigh is/ en den uyterlijcken onderganck van het Menschelijk geslacht niet begeert/ besluyt de Aerde wederom met andere menschen te voorsien/ die van een beter en gevoeghlijcker aert souden wesen. Hierom dan klimt hy neder op een hoogen bergh / genoemt Meropurbatee, daer hy Bremauw verweckt/ dewelcke soo haest niet geschapen was/ of hy kende en eerde sijn Schepper: In gelijcker voegen doet hy met twee anderen, Vistney en Ruddery, dewelcke hem gelijcke gehoorsaemheydt betoonden. Bremauw ontfingh de macht om alle andere Schepselen te maken. Vistney kreegh order deselve te behoeden/ en Ruddery, de macht van verwoesten/ als een uytvoerder van Godts gerechtigheydt ter doodt/ door pest / honger / sieckten / oorlogh / en diergelijcke onheylen. Volgens dan dese bestellingh / voeren dese dry nieuwe Schepselen yder hunnen last uyt/ zijnde een yder van deselve een vaste tijdt geset van leven of van doodt. Bremauw wiert op het eynde van de tweede Eeuw in een fyerigen Wagen opgevoert. Vistney leeft de tijdt dubbel en verscheydt dan / wachtende de komste van Ruddery, ten eynde van de drie tijden / om alsdan de Werelt te vernielen / en de Zielen te brengen in een Lust-hof vol van onuytsprekelijcke vreughde. Maer eerst dient men te weten hoe dat Bremauw de aerde weer met menschen vervult heeft. De Shaster, of hunnen Thalmud, seght ons/ dat als Bremauw overleyde hoe hy het selve sou te wege brengen/ hy schielijck sieck wiert / en als hy wederom begost te beteren/ voelde dat sijn lichaem boven maten geswollen was. Endelijck dit swellen vermeerderende / quam hem endelijck sulck een weedom aen / als of het arbeydt van een barende vrouwe was / tot dat endelijck den buyck van een borst/ gevende twee levende Schepselen uyt/ een Knechtken en een Meysken. Hy had niet van nooden dese twee te suygen te geven/ alsoose terstondt soo groot wierden als mannen / sprekende en doende al wat volwassen menschen behoorden te doen. De Vader Bremauw noemdese / Manaw en Ceteroupa, en na dat hyse gesegent had/ sandtse naer het Oosten/ na den grooten bergh Mounder Purvool, daer terstondt Me-vrouw Ceteroupa drie Sonen en drie Dochteren voortbracht. De Jongens wierden genoemt/ Priauretta, Outanapautha, en Soomeraut. De Dochters wierden genoemt Cammah, Sounerettauw, en Sumboo. De oudtste Soon en de oudtste Dochter gingen Westwaert aen / na eenen hoogen bergh / Segund genoemt. De twee volgende begaven sich na het Noorden / naer den bergh Bipolă. De twee jongste reysden na Suparr, daerse soo voort teelden/ dat binnen korten tijdt een yder sijnen oort vervult had. 't Welck gedaen zijnde / en Godt vermerkende/ dat het hart der menschen geheel tot boosheydt genegen was / om hen onderwijsingh te beschaffen / verliet hy den Hemel voor een wijl / dalende op den bergh Meropurbatee, daer hy Bremauw tot hem riep/ tegen dewelcke hy verscheyden dingen sprack/ uyt een duystere dicke wolck/ toonende nu en dan eenige glants van sijn Majesteyt / hem te kennen gevende op wat wijse hy de eerste werelt vernietight had/ daer toe bewogen door hunne sonden / en hoe hy tegenwoordigh genegen was het selve niet weer te doen: Ten welken eynde hy Bremauw een Boeck ter handt stelde / (Shaster genoemt) zijnde gevult met voortreffelijcke geschiedenissen/ in drie deelen verdeelt/ en aen de drie Geslachten toe-ge-eygent. Het eerste besluyt in sich zedelijcke bevelen of geboden / het tweede de gebaren van hunnen Godts-

Gevoelen van het verkrijgen van hun Shaster, of Wetboeck.

Godts-dienst / het laetste een verdeelingh van de selve tot een derde ; yder voorsien met sijn bysondere aenteeckeningen / en onderrechtingen aen een yder Cast, of geslacht. De zedelijcke bevelen die hen Bremauw uyt desen Shaster leerde / zijn acht in het getal / zijnde deselve soodanigh in hunnen order:

Acht zedelijcke geboden van hun Godsdienst.

1. Ghy sult geen levend schepsel dooden of vernielen, want het zijn mijne schepsels soo wel als ghy.

2. Ghy sult niet sondigen in eene van uwe vijf sinnen, noch u oogen in het beschouwen van ydelheydt, noch u ooren in het aenhooren van eenigh quaedt, noch uwe tonge in het spreken van eenige boosheydt, noch uwe mondt of verhemelt in het drincken van wijn, of eten van vleesch, of eenigh ander levend schepsel, noch u handen in het aenroeren van verboden dingen.

3. Ghy sult plichtelijck de gesette tijden van de Godtsdienst betrachten, biddende, wassende, verheffende en nederwerpende u, &c.

4. Ghy sult noch liegen noch bedriegen.

5. Ghy sult niet hardt van herten zijn, maer behulpsaem.

6. Ghy sult niemandt verdrucken, noch tyranny plegen.

7. Ghy sult sekere Feest- en Vast-dagen in achtingh houden.

8. Ghy sult niet steelen.

Dese acht geboden wierden wederom in vier deelen verdeelt / van de welcke een yder Cast, of geslacht / sich selven twee toe-eygenende. Brammon en Shuddery, dat is de Braminy en Bannyans, verbinden sich tot de strenghste. Cuttery en Wise, dat is het Gerecht / en den Arbeydts-man hebben oock de hare. De Priesters en Kooplieden nemen de strengste aen sich / om datse heyliger willen zijn als de twee andere Casts, die sich selven grooter vryheydt geven. Elck evenwel van de selve gelooven de Metempsychosis, of overgaen der Zielen / van Pythagoras. Uyt al het welcke wy de snoode bedriegery des Duyvels konnen afmeeten / die sich selven geduerigh maeckt als den Aep van Godt / willende hem allesints navolgen / en sich selven mede eenen Godtsdienst en Godtsdienstigen verwecken. Alsoo sien wy oock dat desen Shaster een vervalschingh is van de Bybelsche geschiedenissen / diese door den een of den anderen Jode gekregen mogen hebben / misschien ten dien tijden als den Koninck Salomon op Ophyr handelde. Of eer hen beschickt door den Vader der leugenen / in sulcker voegen verbastert als hem goet dunckt / om sich oock aldaer een Kerck op te bouwen.

Gelooven met Pythagoras de verhuysingh der Ziele in andere lichamen.

De Bannyans hebben tot een bevel (gelijck in alle heete landen de gewoonte is) menighmael te wasschen. Smeerende eerst hun naeckte lichaem met dreck en vuyligheydt / tot een afbeeldingh van de sonde / en dan wederom sich selven driemael in het water dompelende met hun aengesicht naer het Oosten / schuddende eenige weynige granen van rijs in hunne handen / tot een teecken van danckbaerheydt / tegen dat element / van wegen hunne suyveringh. Een drie-dubbelden draedt hanght in soo veel gaten van een steen / om hunnen hals / zijnde eenige granen rijs alle morgen in hun voorhooft gesteken / in een rondt smeersel / tot een beteeckening van hunnen doop. Het keeren tot het Oosten wort van hen gedaen tot een gedachtenis van hun Scheppinge / en de Son en Maen te aenbidden / alsoo sy deselve houden voor de oogen Godts / vol suyverheyt / waer toe oock strecken het groeten van de Morgen-son / het oplichten van hunne handen / en diergelijcke grillen meer.

Vreemde gebaren of Ceremonien der Bannyans.

Maer boven alle houdense sich vast aen het eeren van hunnē Pagoden, een beelt van een schrickelijcke gedaente / vertoonende eenen ysselijcken Duyvel / dewelcke in Capellekens geset wort / seer aerdighlijck gebout onder de Bannyans boomen /

Wortel-boom in groote achtingh by haer.

(of soodanige als Linschooten noemt Arbor de Rays, of Wortel-boom) Een Boom by hen in sulcken achtingh / dat sy voor een groote goddeloosheyt houden / deselve op eeniger wijse te beschadigen / 't zy met breecken van tacken of diergelijcken. Maer in tegendeel vercieren het met alderhande cieraden van zijde banden of andersints.

Schrickelijcke Pagoden by hun geeert.

Dese Pagoden zijn van verscheyde gedaenten en gelijckenissen / gemeenlijck gelijck als hem den Duyvel sichtbaerlijck vertoont. Schrickelijck van aengesicht / swart en lanck van hayr / leelijck van oogen / een wijden mondt / een steeckende baert / met leelijcke hoorns op het hooft / hebbende byna de gedaente van de oude Satyrs. Onder desen Boom sittense en doen hun goddeloosen Godtsdienst / betalende daer hun tienden en offerhanden / ontfangen daer hun genoemde heylige salvingh / en besprengingh met poeper van verscheyden verwen. Dese Capellen groeyden in sulcker menighten aen / dat eer de Turcken onder hen quamen te verkeeren / yder Dorp sijnen bysonderen Pagod had / daer noch heden ten dage verscheyden van in wesen zijn. De voornaemste van Indostan, of Indien, is tot Variaw, dicht by Surratte, by Nigracut. Daer de vloer en grondt met gout belepdt is / jaerlijcks besocht by meer als 1000. Bannyans, die uyt enckel devotie

Vreemde offeringh aen deselve.

heele stucken van hun tonge afsnijden / offerende het selve gelijck een heyligdom / waer doorse self de Sibboleth daer na beter konnen uytspreken. Tot Bannaras op de Ganges, tot Echarpore, tot Jallamexa, Elabass, Sibah, en verscheyden andere

Aenroepinge der gestorven Heyligen.

plaetsen / bestaet het meestendeel van hunnen genoemden Godts-dienst / in het aenroepen van eenige Heylige Mannen / dewelke door eenige bysondere deughden en eygenschappen / onder alle anderen beroemt en vermaert zijn. Wanneer de Cutterijs, of Krijgers / ten oorlogh gaen / roepense Bemohem aen / de Rijcken Mycasser, de Armen Syer, de Arbeyders en Werck-lieden Gunner, de Getrouwde lieden Hurmount, &c. Hun Bedvaerden of Pelgrimagien geschieden meest na by een of de andere Rivier / voornamentlijck na de Gonga, of Ganges, dewelcke by

Ganges in hooge achtinge onder de Bannyans.

hen in veel hooger achtinge is als eenige andere / om dat (gelijckse seggen) Bramauw daer by verkeert heeft / en om datse tot Sibah, daerse haren oorspronck heeft / het hooft heeft gelijck een Koe / een Afgodt daerse veel van houden. Hierom wasschen sy sich selven daer in seer dickmael / achtende daer door mede van hun sonden gereynight te worden / tot belooningh van welcken dienst / sy haer geduerigh verrijcken met Gout en Juweelen / diese na hun gedane dienst in het water werpen. Sy achten sich oock geluckigh / wanneer sy komen te sterven / hun mont met een drop van dit water te verbarschen / het welcke uyt het aerdtsche Paradijs voort komt. In den Doop worden de Kinderen van de Priesters en de Bannyans met oly gesalft en met water besprenght. De andere van minder hoedanigheyt / als Oorlogs-lieden / en Handt-werckers / krijgen maer alleenigh water / 't welck met de punt van een schaft hen op het voorhooft gedruypt wort / als wenschende

Manier van trouwen onder haer.

dat Godt daer veel goets in stieren wil / daer het geselschap Amen op seght. Sy trouwen (gelijck geseght is) op hun seven jaren / en indien yemandt ongetrouwt sterft / dien houdense in Limbo te zijn / waer over sy hen noch menigmael trouwen na hun doot / al eerse hun lichamen verbrandẽ. De omstandigheden van het trouwen zijn oock veel noch ongerijmt. Den Jongen rijdt den eersten dagh om de Stadt / verselt met al dat rijden kan / elck op het kostelijkste verciert met hun Juweelen en andere cieraden. Des anderen daeghs rijdt de Bruyt / op de selve wijse / vergeselschapt met een gevolgh van Dochterkens / rijckelijck toegemaeckt / zijnde de Bruydegom en de Bruydt alleen van de anderen te onderkennen / door de Kroonen daerse mede verciert zijn. Rontsom blinckt [illegible] menighte van Trompetten / Keetel-Trommen / Schalmeyen / en diergelijck gespel. De Bruyt heeft geen

hou-

Houwelijcks goedt/als alleenigh eenige Juweelen/daerse op dien dagh mede verciert zijn. De voltreckinge van het houwelijck geschiedt op dese wijse: Een vyer wort'er tusschen hen beyden gestoockt/ beeldende de suyverheydt van hunne liefde uyt. Beyde hun lichamen worden met een zijden bandt te samen gebonden/ beeldende de Bandt des Houwelijcks uyt. Als dan stelt men een Linnen kleedt tusschen beyden/ tot een teecken datse tot noch toe malkander in naecktheydt niet gekent hebben. Dit gedaen zijnde geeft hen den Bramijn den zegen/ biddende datse soo edel en vruchtbaer magh zijn als een Koe. Daer mede wort het kleedt wegh genomen/de bandt los gemaeckt/ en die van hun Houwelijck blijft voor eeuwigh vast. Sy trouwen oock nimmermeer buyten hun eygen Cast; of soort/ de Bramijns trouwen Dochters van Bramijns; de Cutterijs die van de Cutterijs; Shudderijs, Shudderijs, Wises, Wises, self oock in hun eygen Neeringh/ als Snijders trouwen de Dochters van Snijders/ Barbiers die van Barbiers/ en soo voort. Wanneerse kranck zijn/ nemense hunne toevlucht tot Marraw; daer Godt mede gemeent wort/ gevende sijne barmhertigheydt daer mede te kennen. Indien sy bemercken dat den Siecken sterft/ soo nemen sy sijn handen/ en sprengen deselve met heyligh water uyt de Rivier Ganges, als hy gestorven is wasschen sy het doode lichaem en brengen het met stilligheydt aen de Rivier/ daerse twee of drie

Gebaren daer toe gepleeght.

Lijck-plichten aen de overledenen.

woorden tegen het water spreken/ en branden daer na de doode leden met wel-rieckende stoffe/en werpen daer na de vermengelde assche inde Rivier/meenende daer mede yder Element het sijne gegeven te hebben/ en dit gedaen zijnde / begeven sy sich weder na huys toe. Den Priester geeft aen den Soon van den overledenen de rol van sijn overleden Groot-vaders/en vermaent hem de Wetten/die men ontrent het beweenen der dooden/ gewoon is / te onderhouden / namentlijck binnen tien dagen sijn Vrouwe niet te bekennen/ niet te lacchen / geenen Opium noch Betel te eten/ noch schoon linnen aen te trecken/ noch sijn hooft te olyen yder maent/ op den dagh van des Vaders overlijden een Feest te houden voor dat jaer/ de Rivier te besoecken die sijns Vaders assche ingeswolgen heeft. De Vrouwe menighmael om haer liefde te betuygen / verbrandt sich selven met haers mans doode lichaem. Sy trachten na geen tweede houwelijck / uytgenomen de Rajas en de Wises. Dit branden van de dooden geschiedt / of in maniere van navolgingh/ van het gene den Propheet Amos seght / op sijn 6. Hooft-stuck aen het 10. vers; of uyt liefde tot den overledenen / op dat sijne vyanden den selven geenen overlast of verachtingh komen aen te doen; of op dat het begraben zijnde sou komen te stincken/ (zijnde het selve een groote verkleeningh voor een Bannyan) waer door het gras mocht eenige verrottingh krijgen / en het Vee ongesonthepdt toebrengen. Behalven dat/ souden'er ongetwijffelt wormen uyt het doode lichaem voortkomen / die van honger souden sterven / wanneer het doode lichaem verteert sou zijn/ 't welck sy achten als een onvergeeffelijcke sonde. De Braminy, of Priesters/ (in het gemeen te spreken) zijn in 82. Casts, of geslachten/ verdeelt. De Vertaes zijn van hooger slagh als al de anderen. Hun gewaet is een gordel van een Luypaerts vel/ een lap van de selve huyt hangt van hunne lincker schouder over den arm heen/ andersints zijnse naeckt. Sommige dragen een driedubbelden draedt/ van de rechter schouder over den arm hangende/ als een teecken van hun bedieningh / en een gedachtenis van de drie Sonen van de tweede Scheppingh.

Waerom sy hun dooden verbranden.

Geslachtē der Bramines.

De Cutterijs zijn Oorloghs-lieden / bloedt-vergieters / vleesch-eters/ en onkuysch; men noemtse meestendeel Rajas of Koningen / sy hebben 36. Casts onder hen selven / zijnde onder hen niemandt / of is afkomstigh van een van de selve. Van dese Casts is'er een die lange jaren het besit van Indostan heeft gehadt / namentlijck de Paramors, tot dat Aladin, Koninck van Delly, Guzaratte hem met geweldt ontnomen / en het overige geweest door de nakomelingen van den Tamerlaen vernietight is. Heden ten dage noemen zy se noch Rassportes, of Koninckskinderen/ levende sonder Wetten of dwangh. De Shudderijs, of Bannyans, zijn Kooplieden / en (heel anders als hun naem mede brengt / dewelcke onnoosel beteechent) een soo arch en bedriegelijck slagh van menschen / als'er in geheel Indien te vinden is/ boven al superstitieus en by-geloovigh. Sy zijn inder daedt geweldigh barmhartigh / sich bedroevende andere menschen soo hardt gehart te sien/ als vleesch of visch of eenigh ander levend Schepsel te eten. Sy sullen self geenen Luys noch Vloy dooden/ noch eenigh van diergelijck gewormte / al wilde men hen 10000. guldens geven / ja koopen de vryheydt van dit gedierte voor gelt/ van het Boots-volck/ dat daer anders korte metten mede maken sou. Sy hebben Gasthuysen voor oude/ lamme/ siecke of verhongerde Schepselen / voor Vogelen/ Beesten/ Katten/ Ratten / of diergelijcke / hebbende voorname mannen/ uyt de Prissełans, het edelste Cast, bestelt/ die daer op passen. Sy zijn alle van de leere van Pythagoras, geloovende de overdracht der Zielen/ in het een of het ander gedierte/ volgens den aert van een yder mensche; gelijck als de ziel van een dronckaert en goddeloos mensch in een Swijn; die van onkuyschen in Honden of

Bannyans groote bedriegers/ en bygeloovigh.

Volgen de leere van Pythagoras.

Gey-

Geyten; de bedriegers en beveynsden in een Aep/ Crocodil en Vosch; de luyaerts in Beeren; de oploopenden in Tygers; de moedigen in een Leeuw; de bloedtdorstigen in een Wolf/ of in een Slangh; de meyneedige in een Padde/ of diergelijcken. Maer de ziel van beleefde/ vrome/ nuchtere/ en diergelijcke Godtvruchtige menschen/ gaen over in het Vee/ Ossen/ Koeyen/ Buffels/ Schapen/ Oyevaren/ Duyven/ Tortel-duyven/ &c.

De laetste soort zijn de Wises, een naem afgetrocken van dien Wise daer hier voor afgesproken is/ beteekenende een Arbeydts-man. Dese worden wederom in tween gedeelt/ in Wise en Coolee, de eerste over-een-komende met de Bannyans in onthoudinge/ maer de andere sich geenes dincks onthoudende/ het heeft leven of geen. De eerste slagh wort wederom in 36. Casts verdeelt.

Het besluyt is endelijck/ dat dese voor-verhaelde vier Casten in vorige tijden soo goddeloos en moetwilligh wierden/ dat Godt Ruddery belaste/ een grooten wint te verwecken/ om dese boose generatie wech te blasen/ gelijck hy gedaen heeft/ zijnde de windt soo geweldigh/ dat self rotsen en klippen in stof van een vlogen. De Zee begaf sich ver boven sijn gestelde palen/ de Ganges uyt haer geheyligde groeve/ waer door het al verlooren ginck/ behalven eenige weynige eerlijcke Mannen en Vrouwen/ die overbleven om het menschelijck geslacht weder te herstellen. Dit was de tweede verwerringh. Kort daer aen gaf hen Godt een Koninck/ voortgeteelt uyt het zaet van de Bramijns, genoemt Ducerat, die Ram geteelt heeft/ een Koninck dewelcke seer vermaert is geweest in Godtvruchtigheydt en hooge daden; invoegen sijn naem noch heden ten dage in hooge achtinge gehouden wort; soo dat wanneerse seggen/ Ram, Ram, het selve soo veel beteeckent als/ alles goets moet u geschieden.

Boosheyt en godloosheydt der menschen van God veelmaels gestraft.

Maer om te toonen de swackheydt van het menschelijck geslacht/ by verloop van tijden zijn de menschen wederom boos en vervloeckelijck geworden. Soo dat Ruddery belaste de aerde haren balg te openen/ en dese boose menschen te verslinden/ behalven eenige weynigen/ die ten derde mael de aerde weder bevolckten. En alsdan (gelijck als Bremauw van te voren gedaen had) Vistney, de Middelaer van de Goddelijcke genade/ klom na den Hemel/ latende Ruddery om dese vierde eeuwe te bestieren/ ten ende van welcke bestieringe hy oock eenmael in het Paradijs sal opgenomen worden/ om daer met de anderen voor eeuwigh te rusten/ dese vier tijden van leven/ geven sy den naem van Curtain, Duauper, Tetrajoo, en Kolee.

Belangende het laetste Oordeel/ houden sy dat het selve verschrickelijcker sal zijn als het ander/ dat de Maen bloedt-roodt sal zijn/ en de Son sijn stralen als brandende swavel van sich geven/ met een schrickelijck geluyt van gedonder/ en een vlammende roodigheydt over den Hemel gespreydt. De vier-Elementen/ waer uyt de Wereldt bestaet/ sullen soo lang een verschrickelijck gevecht uytstaen/ tot dat endelijck alles tot een droeve verwerringe sal gekomen zijn. Als dan sal Ruddery alle goede vrome menschen opvoeren na den Hemel/ de boosen sullen vergaen/ maer de Lichamen/ soo wel van den een als van den ander/ sullen nimmermeer weder opstaen/ alsoo sy de opstandinge niet gelooven konnen.

Hun gevoelen van't laetste Oordeel.

Loochenen de opstandingh der dooden.

En alhoewel dit volck/ door een gewillige onwetenheydt gelooft/ en gelooven wil/ dat hunnen Shaster, of Cabala, hen van Godt gegeven is/ soo moetense evenwel bekennen/ deselve geheel op overleveringen gegront/ en uyt verscheyden geschiedenissen/ soo Joodsche als Heydensche, gesmeet te zijn.

Dit mag men evenwel niet voorby gaen/ dat dese Bramijns of Bannyans, in hun schoolen en andere plaetsen de stilswijgentheydt ten alderhooghsten betrachten.

Oeffenen groote stilswijgentheydt.

In

In de Schoole wort hen niet toegelaten in vijf jaren tijts te spreken/ daerse malkander alleen met wijsen onderrechten. Sy bidden aen na de Sonne gekeert/ sy eeren de Engelen/ vyeren den Maendagh als hunnen Sabbath, onthouden sich van tweede houwelijcken/ sommigen oock van het eerste/ sy vercieren sich gaern met witte kleederen/ hoesten noch spouwen niet gaern/onthouden sich nauw van sweeren en Godts-lasteringe/ als oock van alle vermaeckelijckheden; sy drincken gemeenlijck water/ gelooben den overganck der Zielen/ van Menschen in Beesten/ offeren ongezielde offerhanden/ loochenen de opstandinge des vleeschs/ schouwen sich eenigen pot of kroes met de mondt te roeren/ maer laten liever het gene daer in is/ van verre daer in loopen. Sy eeren de Ouders seer/ eten noch drincken met de luyden die van een anderen Godtsdienst zijn. Sy wasschen sich dickmaels/ raecken geen onsuyvere dingen aen/ invoegen sy in geenen deele van de Pythagoristen verschillen.

Hunnen Sabbath.

Hebbende aldus dese menschen hunnen Godts-dienst beschreven/ sullen wy het selve doen met een andere soort van menschen/ die in Suratte en Guzaratte gevonden worden/ genoemt Persees, als afkomstigh van de Persianen, herwaerts gebannen door den dapperen Koninck Jesdgirt, in het Jaer 653. om datse de Mahometaensche Ketterye/ en de Besnijdinge niet wilden toestaen.

Dese quamen in India (ten tijden als Omar, de tweede Chaliph na Mahomet, Persia sich onderworpen had) in 5. Juncken, zeylende van Jasques na Surratte, daerse/ na eenige onderhandeling met de Raias en Bannyans, endelijk aengenomen wierden/ met vryheydt hunne eygene Godts-dienst te gebruycken/ afgetrocken van den Koninck Gustaph van Persia, die geregeert heeft in het jaer des Werelts 3500. 500. jaren voor de geboorte van onsen Salighmaker. Soodanigh luydt het gene in hun Zundavastaw, of Wet-boeck/ geschreven is. Ten tijden als Gustaph, (de 14. Koningh van Kuyomarras, die de sommige voor Noah nemen) in dit vermaerde Rijck de heerschappy voerde/ waren hier twee getrouwde lieden/ Espintaman en Dodoo, arm van tijdelijcke middelen/ uyt China van geboorte. Dese leefden lange te samen in goeden naem en vrede/ maer altoos sonder gunst van het geluck/ en kinderen/ alhoewel Dodoo menighmael om een Soon gebeden had/ gelijck sy endelijck daer mede gezegent wiert. Welcken Soon door droomen/ en diergelijcke openbaringen/ groote en wonderlijcke beloften kreegh/ niet alleen tot verbaestheydt van sijne eenvoudige Ouders/ maer oock self van den Koninck van China; dewelcke aengedreven door afgunst/ en geloovende eenige valsche aenbrengers/ socht alle hoop te benemen/ door vergift of diergelijck gewelt den Jongelinck doodende: Maer (om te toonen datter een hooger macht boven hem was) al wat den Tyran in het werck stelde was te vergeefs; doch om voorts alle swarigheydt voor te komen/ nam soo den Soon als de Ouders voor/ hun Vaderlandt China te verlaten/ en een seker verblijf/ in eenigh ander gewest te soecken.

Zeden en afkomst der Indische Persen.

Sy reysden endelijck een verren wegh/ sagen veel wonderlijcke dingen/ gingen verscheyden Rivieren te voet over/ bleven in geenige plaetsen stil/ tot datse endelijck in Persia quamen/ daer sy sich ter neder sloegen/ met meeningh aldaer hun verblijf te houden. Zertoost, (want soo was des Jonghmans naem) gelijck alle vrome lieden schuldigh zijn/ versleet het meeste van sijnen tijt in heylige aendachtigheden; en op een sekeren tijdt voornamentlijck (aenmerckende de verkeertheyt van des menschē leven) voelde hy sich met droefheyt aengetast/ beneffens een groote begeerte het selve te herstellen en te veranderen: maer vindende de plaets/ daer

Godts-dienst van de Indische Persen.

Zertoost een voorname heyligh onder hen.

daer hy in was / niet eensaem genoegh om sijne gedachten te oeffenen / begaf hy sich op wegh / niet rustende / tot dat hy in een duyster dal gekomen was / omringt met twee hooge bergen. Aldaer begint hy sijn gebeden / met gebogen knien / en opgerechte handen / wanneer een heerlijcken Engel by hem quam staen / wiens aengesicht was blinckender als de Sonne: dese hem groetende / seyde: Hayle Zertooft, ghy Man Godts / wat is het dat ghy begeert? Hy daer op / gaf tot antwoort: De tegenwoordigheydt Godts / om sijn begeeren te ontfangen / tot onderwijsinge van mijn volck. Sijn gebedt en begeeren wiert toegestaen / sijn lichaem gesuyvert / sijn oogen bezegelt / tot dat hy het Element des vyers / en de hooger Hemels-klooten voorby was / waer na hy voor de hoogste Majesteyt gestelt wiert / dewelcke met sulck een heerlijckheydt omringht was / dat hy deselve niet kost aensien / tot dat hem de oogen van een Engel gegeven wierden. Aldaer endelijck ontfanght hy sijne Wetten / uyt de mondt van den Almachtigen self / (wiens woorden waren omringt met vlammen vyers) dewelcke soodanigh waren dat sommige van de selve niet mogen geuytet worden. Zijnde hy endelijck in staet om haest wederom te vertrecken / badt hy endelijck de hooge macht / hem te willen toelaten / soo langh te mogen leven / als de werelt soude staen / om door soo langen levens tijdt / het volck sijn leeringh te beter te konnen inplanten. Godt erbarmde sich over sijn eenvoudigheydt / en toonde hem in eenen spiegel de veranderingen der tijden / de boosheydt van Lucifer, de ellende van het menschelijck geslacht / benessens verscheyden andere seltsaemheden; waer over hy terstont sijn eerste begeeren liet varen / inboegen / wanneer hy aengebeden had / hy sijn boeck / genaemt Zundavastaw in sijn slincker hant nam / en een weynigh Hemels-vyer in sijn rechterhandt / en wiert alsoo door den voornoemden Engel / genoemt Bahaman Umshauspan (die de locht met sijn goude wiecken kliefde) weder in het selve dal nedergeset / daer hem den Geest gebonden had. Zertooft nu een man van grooter ervarentheyt geworden zijnde / wapent sich selven tegens alle boosheden en besoeckingen / en begevende sich uyt sijn Heremijtagie, reyst wederom na huys / om sijne ontfangen Wet / en de vreught van sijn hart / sijne Ouders mede te deelen. Satan (die hem altoos in al sijn voornemens trachte den voet over dwers te setten) pooght hem hier op te verleyden / en na dat hy sich verschoont had / van alsoo sonder verlof by hem te komen / verklaert hem sijnen ongeveynsden vriendt te zijn / hem versekerende dat den Engel hem bedrogen had / dat Godt sijn stout bestaen hate; want indien hy hem bemindt had / hy sou hem soo haest niet hebben laten van hem gaen / al het welck klaerlijck bleeck / uyt het ontseggen van het gebedt / namentlijck / soo lang te leven als de werelt soude staen: dat sijn arbeyt / dewelcke hy aenvingh om de menschen te bekeeren / te vergeefs en ydel was / zijnde der menschen sinnen al te vast aen de vryheydt en ydelheydt gebonden: dat sijn boeck vol was van leugens / en dat hy in groote schande en gevaer vervallen sou / indien hy het selve begost voor te stellen: dat sijn vyer dat hy mede gebracht had / een Element was sonder genade / en buyten gebruyk in dese heete gewesten; endelijck / indien hy al dese dingen wilde laten varen en hem aenhangen / hy soude hem alle vermaeck / eer en genoegen laten toekomen / benessens de macht van vreemde wonderheden aen te rechten / waer door hy als een Godt sou ge-eert worden / en indien hy het selve weygerde te doen / sou hy toonen een groote sot te zijn / en sijn liefde onwaerdigh.

Zijn Godvruchtigheydt / en Godtlijcke openbaringen.

Wort ten Hemel gevoert /

en weder op d'aerde gebracht.

Wort van den Duyvel versocht /

Zertooft vernam wel haest wie desen besoecker was / namentlijck Lucifer, waer over hy hem versocht af te laten / en / tot vermeerderingh van sijn schrick / in gedachten te roepen / hoe hy ter oorsaeck van sijn staetsucht den Hemel verloo-

die hy wederstaet en bestraft;

ren had; en hoe hy uyt enckel quaedt-aerdigheydt bewogen wiert/ alle anderen tot een gelijcken val en verbloeckingh te brengen: dat voorders dit selve boeck/ daer hy soo lasterlijck van sprack/ hem verdoemen sou/ en dat over hem pijnigen/ beneffens soo veel swarte leugenaers en lasteraers als 'er mochten zijn; over welcke woorden den vyandt verbaest en overwonnen zijnde/ hem verliet.

Waer op die hem weder verlaet.

Soo haest was den Duyvel niet wech/ of Zertoost begeeft sich weder op de ganck/ en quam ten laetsten by sijne Ouders. Of hy wel van hen ontfangen wiert magh een yder oordeelen: door hem/ hy wachte niet langh al sijn wedervaren van stuckje tot beetje aen de oude lieden te verhalen. Dodoo, die goede oude Matroon, achte het een onvergeeflijcke sonde/ indien sulck een frape jonge Propheet, als haer Soon was/ lange voor de werelt onbekent bleef/ waer over sy Jan alle man de gantsche saeck te kennen gaf: van haer ontfanckenis/ droomen/ haer Godtsaligheyt/ sijn verruckingen/ openbaringen/ sonder de eygenschappen van haer boeck te vergeten/ sijn gesag om alle menschen als kootjongens te commanderen. Al het volck stondt verbaest/ en een yder hadder den mondt vol van/ soo dat de geheele saeck endelijck den Koninck Gustasp ter ooren quam/ die derhalven seer verlangde den Man te sien en te hooren/ 't welck geschiedende/ wiert hy soo wel van hem onderwesen/ dat hy in sijn eygen Godts-dienst begost te waggelen; 't welck sijne Priesters vernemende/ sochten alle middelen om hem weder om te setten; en om het selve te beter uyt te wercke/ kochten sy de Dienaers van Zertoost om/ en deden door de selve doode menschen beenderen/ en doode honden en diergelijcke leggen; dingen dewelcke seer hatelijck zijn by de Persianen. Hier op gaense by den Koning en vertoonen hem dat desen vreemdelingh/ een verbannen mensche/ en van een onsuyvere verkeeringh was/ gelijck men sou waer maken door de stoffe daer hy op sliep. Sy krijgen endelijck den Koninck soo ver dat hy het werck ondersoecht/ en vindende dese dingen by hem/ verbloeckt hem/ en doet hem/ tot belooning/ in een duystere gevangenis setten.

Zertoost wort bekent/ en bemindt van sijn Koninck; doch gehaet van de Priesters.

Maer dese sijn ellende duerde niet langh/ want den Koninck hebbende een paert van groote achtingh dat geheel kranck was/ belooft een treffelijcke belooningh aen die gene die het selve sou konnen genesen/ veel begeerden het geldt wel/ maer dorsten het werck niet onderstaen; tot dat Zertoost, hoorende van dese saeck/ een dranck toemaeckt/ en het beest daer mede helpt; 't welck den Koninck soo aengenaem was/ dat hy den armen Propheet weder in genade aennam/ door welcke gelegentheydt de bedrieghlijckheydt der boose Papen voor den dagh quam/ en Zertoost te beter plaets kreegh sijn leeringh voort te planten/ en met eenige wonderheden te bevestigen.

Wort in gevangenis gesmeten/ en weer verlost door het genesen van een Paert.

Het gebeurde dat den Koninck/ het zy opgemaeckt door sijn Geestelijcken/ of dat hy oordeelde dat Zertoost alles konde te wege brengen/ hem voor hem deed komen/ betoonende een groote genegentheydt sijn Leere en Godts-dienst aen te nemen/ onder voorwaerde dat Zertoost hem vier dingen wilde toestaen: het eerste/ dat hy noyt sterven sou; het tweede/ dat hy sou mogen ten Hemel klimmen/ en weder afkomen sonder hinder/ soo menighmael als hy begeerde; ten derden/ dat hy weten mocht wat Godt gedaen had/ deed/ en doen sou; ten vierden/ dat men sijn lichaem nergens sou konnen quetsen of wonden.

Versoeck des Koninc's aen hem/

Zertoost stondt al een weynigh verbaest over dese voorstellingen: maer siende dat het anders onmooglijck was sijn Leere te doen aennemen/ antwoorde hy den Koninck/ dat men dese eygenschappen aen eenigh mensch bestedende hem inder daedt tot een Godt sou maken/ meer als een mensch; maer dat den Koninck sou gelieven een van dese drie dingen te begeeren/ latende de drie anderen voor soo veel andere Personen/ die hy daer toe verkiesen mocht. Dit nam den Koninck aen/

en

en verkoor het tweede/namentlijck ten Hemel te mogen klimmen: Sijn Priesters gaf hy Godts geheymnen te mogen weten: Maer sijn oudtsten Soon/ Pischiton, wiert gegeven eeuwigh te mogen leven; en des Koninckx Jongste Soon/ Espandiar, verkreegh niet te konnen gequetst worden. Dit alsoo verkregen zijnde/ wiert den Zundavastaw geopent/ en alsoo dese nieuwe Leering van een yder aengenomé. Wort ten deele voldaen/ en daer over sijn Godts-dienst aengenomen.

Desen Zundavastaw wort in drie deelen verdeelt; het eerste spreeckt van de Ramende sterren-kunde/ genoemt Astoodeger, zijnde bevolen aen dese lieden diese Jesopps, of Wijsen/ noemen: Het tweede deel handelt van de Natuer-kunde/ en wort vertrouwt aen de Hackeams, of Medicijn-meesters: het laetste spreeckt van den Godts-dienst/ genaemt van den Vinder/ Zertoost, zijnde de Predikanten of hunne Daroos aenbevolen. Een yder van dese Boecken behelst 7. Capittelen, of Hooft-stucken/ hebbende maer een weynigh aengaende den Godtsdienst. Den Zertoost heeft oock sijn drie bysondere deelen; siende op de drie geslachten van menschen/ als de Leecken/ de Clercken en den Opper-Bisschop; gevende een yder van deselve bysondere geboden/ als 5. tot de eerste/ 11. tot de tweede/ 13. tot de derde. Streckende de eerste om tucht te onderhouden/ en gebeden te oeffenen; het tweede om de Priesters in de omstandigheden van den dagelijckschen Godtsdienst te onderwijsen; en het derde om den Distoor, of Paus, in sijne gerechtigheden en bysondere plichten te vestigen. Alle welcke bysonderheden wy/ om lanckheydt te schouwen/ voorby gaen. Inhoudt van sijn Wet-boeck.

Dese Perseen, mogen alderhande spijse eten/ maer ter oorsaeck van de Mahometanen en Bannyans, onthoudense sich van Ossen- en Verckens-vleesch: Sy eten selden te samen/ op datse malkanders onsuyverheydt niet souden komen deelachtigh te worden: een yder heeft sijnen eygen kroes; en indien bygeval yemant van de selve Cast dien kroes mocht komen te gebruycken/ soo wast hy het eerst drie-mael/ en onthoudt sich een goede wijl daer uyt te drincken. Bysondere zeden der Perseen.

Sy onderhouden ses Jaerlijcksche Feest-dagen/ de eerste genoemt Meduserum, gehouden op den 15. van Fere, of Februarv; 2. Petusan, op den 26. van Shervar, of April; 3. Yatrum, op den 26. van Mahar, of May; 4. Medearum, op den 16. van Deh, of Augustus; 5. Homespetamadum, op den 30. van Spindamud, of October; 6. Medusan, op den 11. van Adebese, of December/ zijnde alle ter gedachtenis van de Scheppinge of maentlijcke weldaden. Na yder van dese Feesten etense een kleen mael/ en dat maer eenmael des daeghs/ 5. dagen achter een/ en soo menighmael de leecken eenigh vleesch eten/ brengense daer een gedeelte van tot hunnen Eggaree, of Tempel/ om den Heere daer mede te versoenen/ om dat/ tot onderhoudt van hun leven/ dese Schepselen vernietight zijn. Hun Feest-dagen.

Datse vorders het vyer aenbidden/ geschiedt ter gedachtenis van het vyer dat Zertoost uyt den Hemel gebracht heeft/ volgende daer in de Vestalen na/ of in naapingh van de Joden, en het vyer dat Levit. 6. 13. van den Hemel gesonden wiert/ en bevolen altoos brandende bewaert te worden. Men vindt door Persia menigte van dese Vyer-plaetsen/ waer van verscheyden door Heraclius, Roomsch Keyser/ vernietigt zijn/ wanneer hy tegens Cosroës oorloghde; (te welcken tijdt Mahomet in sijn Heyr diende) andere blijven noch tot op den tegenwoordigen dagh/ zijnde het vyer daer op in 1000. jaren niet eens uytgegaen. Soodanigh Vyer hebben de Perses in India van gelijcken/ 't welck 200. jaren achter een gebrandt heeft. Hier valt oock aen te mercken dat dit Vyer niet gemaeckt wordt/ door eenigh hout/ koolen/ of diergelijcke brandende stof: maer van sprenckels van heet brandend getempert stael/ opgeweckt of door eenigh blixem-vyer van den Hemel/ of een Ignis fatuus, of aengesteecken uyt-ademingh/ of oock wel door Brandt-glasen. Waerom sy het vyer aenbidden. Vyer-plaetsen in Persien en Indien. Hoe sy hun eeuwig Vyer aenstelen/

Maer of het gebeurde dat dit Oper most gevoedt worden / soo omringen de Distoor en andere de heylige plaets / blijvende daer 12. voeten van afstaen / en den Priester / na eenige gebaren / geeft sijn voedtsel aen de vlam / en wederkeerende tot het ander volck / doen het met malkanderen eer aen / gelijckse oock doen aen alle dingen die eenige gelijckenis met het Oper hebben. Sy houden vorders voor een groote godloosheydt in het selve eenigh water te werpen / of te spouwen / of het selve onnoodighlijck te gebruycken; gelijckse oock hout en diergelijcke stoffe eeren / om dat deselve voedtsel aen dese heylige vlammen verleenen.

en voeden.

Hun wijse van doopen is soodanigh: Soo haest als het Kindt is geboren / wort den Daroo ontboden / dewelcke niet vertoeft / maer zijnde hem aengeseght de rechte tijdt van de geboorte / begint ondersoeck te doen op het geluck of ongeluck van het Kindt; alsdan vindt den Daroo den naem / dewelcke hem of haer van de moeder wort opgeleght. Dit gedaen zijnde / begeven sy sich gelijckerhandt na de Eggaree of Tempel / daer den Priester een weynigh schoon-water in een bast van een gewijde Boom doet / genoemt Holm, groeyende in een plaets van Persia, geheten Yezd, niet ver gelegen van Spahauwa; alwaer op eenen bergh / Albors, een Oper-plaets is / dewelcke noyt is uytgebluft geweest van de tijden Abrahams af / die op een tijdt met Gustasp geleeft heeft / en dienvolgens van veelen hy-gewoont en ge-eert wort; welcken Boom Zertooft eertijdts sou gezegent hebben / zijnde van sulcken aert dat het geen beschaduwingh lijdt. Uyt dese schorse dan wort het water op het Kindt gegoten / zijnde een gebedt daer by gevoeght / dat het van al sijn sonden magh gereynight worden. Op sijn seven jaren ouderdoms wordt den Doop door den Daroo bevestight / en het Kindt geleert sijn gebedt over het Oper te doen / maer met een kleedt om den hals gebonden / 't welck den mondt en de neusgaten bedeckt / op dat sijn sondigen adem het heylige Oper niet kome te besmetten.) Dit gedaen / drinckt het een weynigh water / kauwt het bladt van een Granaet-boom / wascht sich in een water-back / bekleedt het naeckte lichaem met een fijne Shuddeero, of linnen / komende tot onder de lendenen / bindt een gordel van Cameels haer om de lendenen ('twelck hy geduerigh draeght;) en na een kort gebedt / dat hy noyt een afvallige of ander boos mensch magh komen te worden / maer altoos voortgaen in het eeren van het Oper / etende niemandts eten / noch drinckende yemandts drincken / als alleen sijn eygen; hier op wort hy gezegent en voor een oprechte Persee gehouden.

Maniere van doopen onder hen.

Wonderlicke Boom / van Zertooft gezegent.

Vreemde plechtigheden en gebaren.

Hun Houwelijcken gaen op dese wijse / in 5. orders verdeelt: 1. Shaulan, of een houwelijck tusschen twee jonge kinderen / by hun ouders toegestaen; doch voor de kinderen self onbekent / op dat den een of den ander komende te sterven / den dooden niet berooft en blijve van de Hemelsche besittinge; 2. Chockerson, een tweede houwelijck; 3. Codesherahasan, wanneer sich de Vrouwe self een Man verkiest; 4. Ecksan, wanneer een dooden / die van te voren noyt is getrout geweest / na sijn doodt (gelijck voor henen geseght is) gepaert is; 5. Ceterson, wanneer yemandt die geenen Soon heeft sijn Dochters Soon tot een Kindt aenneemt / &c. De omstandigheden sijn soodanigh: Den Daro, of Priester / komt te midder-nacht in huys (de wijlse in geen Kercken trouwen) en bindt de twee / die getrouwt sullen worden / op een bedde by malkander leggen: tegen malkander over staen twee Kerckelijcke lieden / hebbende eenige Rijs in hun handen / (een uytbeelding van vruchtbaerheydt) alsdan leyt'er een sijn voorste vinger op het voorhooft van de Bruydt / en vraeght haer ofse dien Man tot haer Betgesel begeert? dewelcke Ja antwoordende / wort het selve van gelijcken den Bruydegom voorgehouden. Den Bruydegom doet een belofte van een seker stuck gelts: Sy antwoort dat

Maniere van hun Houwelijcken /

Omstandigheden en Ceremonien daer toe gepleegt.

sy /

sy/ en alles watse heeft/ hem toebehoort. Daer op stroyt hen de Priester de Rijs op het hooft/ en bidt dat sy mogen wasschen en toenemen/ gelijck als de vruchtbare Rijs. De Vrienden van de Dochter geven alsdan het beloofde houwelijcks-goedt/ en geheele acht dagen worden in vreugde doorgebracht.

Manière van hun begraeffenissen.

Hun Begraeffenissen zijn soodanig: Sy leggen het doode lichaem in een doot-kleet/ gedurende welken tijt al sijn maegschap sich selven slaen en smijten/ maer in groote stilte/ 't welck duert tot datse komen op 50. of 100. treden na by de Begraef-plaets/ daer de Herbood, of Priester/ hen ontmoet/ blijvende juyst tien voeten van haer af/ hy bekleet met een geelen omslag/ en een dunnen Tulban. De dragers dragen het lichaem op een yseren Bare (alsoo het hout daer toe niet magh gebruyckt worden/ dewijl het het Vyer is toe-ge-eygent) na een kleenen oven/ daer men eenige oude gebaren aenrecht; die gedaen zijnde/ hijst men het lichaem op het hoogste van een rondt steenen gebouw/ zijnde 12. voeten/ hoogh en 8. in den omganck/ hebbende alleenigh eenen inganck aen de noord-oost zijde/ daerse door een nauw gat het lichaem in het gemeen graf laten dalen/ de vrome door het een/ en de boosen door het ander. Het Gebouw is boven plat en open/ met wit leem beplevstert/ hart en glat/ gelijck dat van Parijs is. In het midden is een gat/ nedergaende tot onder in het gebouw/ gemaeckt om de verrottingh van de verteerende lichamen in te laten/ dewelcke daer naeckt opgeleght worden/ voor de stralen van de brandende Son/ en de stinkende honger van alle roof-vogels/ van Gieren/ en andere/ dewelcke hier gemeenlijck hun aes halen/ scheurende het rauwe vleesch op een afschouwelijcke wijse van een; invoegen de stanck van dese mishandelde lichamen/ die op sommige plaetsen wel 300. in het getal zijn/ soo geweldigh is/ dat het een yder sou doen afschricken van sulcks te naderen/ ten waer de vreemdigheydt van soo een wonderlijcke saeck te sien den vreemdelingh alle walgingh en schrick te boven deed komen. De Persen hebben oock seer noode dat sich daer eenigen vreemdelinck op begeeft.

Beschrijvingh van hun Graven.

Groote stanck der Lijcken.

Hier mede een eynde makende van de Zeeden en Godts-dienst der Bannyans, Brainijns, en Indische Persen, sullen wy weder onse reyse vervorderen naer Persien.

Vertreck naer Gembroon.

Op den 17. van Winter-maent gingen wy te scheep in het Schip Willem, na Gembroon in Persia, in geselschap van de Wissel, het Hart, en noch andere brave Schepen/ met wel 300. Slaven die de Persianen in India gekocht hadden/ soo Persees, Ientews, of Heydenen, als Bannaras en anderen. Op den 18. van de selve maent voeren wy onder de Tropicus Cancri deur/ en hadden des anderen daeghs de verheffingh van de Noort-pool, op 24. graden en eenige minuten/ namentlijck daer de Persiaensche Golf, of boesem/ naeuw begint te worden/ vertoonende hier de stranden van Carmania, en daer van Arabia.

Beschrijvingh van Arabia.

Dit laetste heeft den naem van Arabus, Soon van Apollo en Me-vrouw Babilonia, het is heden ten dage meer verborgen/ onberoemder als in vorige tijden/ als wanneer het was de zay-plaets van geleerde en deftige Mannen/ alsooder in geen gewesten der werelt beter genees-meesters en Philosophen gevonden wierden/ gelijck Galenus, Avicenna, Ben Abdilla, en anderen/ welckers namen ick korthevdts halven voorby ga/ sullen getuygen.

Alcoran in d'Arabische tael beschreven.

Arabia vruchtbaer van specerien.

Hun tael is soo aengenaem/ dat men gemeenlijck onder hen seght/ dat de Heyligen in den Hemel en het Paradijs deselve spreken. De Tien geboden zijn in deselve geschreven/ als oock den bedrieghlijken Alcoran. Indien gy te locken zijt/ door welrieckende Gommen, lieffelijcke Vruchten/ soet-ademende Bloemen/ en diergelijcke aengename dingen/ soo seght dat Arabia de Phoenix is van het Oosten/ het kort begrijp van vermaeck/ en met Augustinus, het Paradijs selve. Het is drie-

derhande: het woeste/ steenachtige/en geluckigh Arabia. Verscheyden andere namen worden de een en de andere gedeelten door de Schrijvers noch gegeven/ die wy voorby gaen/ alsoo desen de meeste bekent zijn. Den Kedar, daer David van singt/ is in het eerste/ Horeb en Sinai in het tweede/ als oock Jathup en Mecca, Steden van name onder de Turcken. Het laetste draeght roem op de geboorte plaets van den vromen en lijdsamen Job, en menighte van treffelijcke Steden. Een dingh staet noch aen te mercken/ dat de Hebreeusche, Chaldeeusche, Arabische en Syrische spraken/ de welcke van de Hebreeusche afkomen/ beneffens de Griecksche en Latijnsche, wel eer een eygen besittinge hebben gehad/ maer nu nergens als by uytsteeckentheydt gesproken worden: en dat de Heydensche Goden/ Jupiter, Saturnus, Mars, Apollo, Juno, Diana, Venus, en noch dertigh duysent anderen/ die men voor henen door de geheele werelt plag te eeren/ als nu nergens meer ge-eert worden; ophoudende de oude Afgodery/ met de genoemde Godt-spraken en Oraculen, soo hoogh by hen gewogen/ met de komste van den Saligh-maker der Werelt/ Jesus Christus.

Gelegentheydt der Persiaensche Golf. Wy laten nu Arabia, en steecken over de Golf van Persia, anders genoemt de Babylonische Zee, by Plutarchus in het leven van Lucullus; en Jonmachama by de Syriers. Hier heeft men sich te wachten/ na het voorbeelt van Sir Robbert Sherley, voor het hooft Guader, (in oude tijden Dendrobosa genoemt) niet verre gelegen van Guadell, op 25. graden/ alwaer het Compas 17. graden en 15. minuten varieert of verandert. Dit is een quade haven/ en bewoont van een trouwloos volck. Gevaer van Sir Robbert Sherley. Onder schijn van vriendtschap/ trockense Sherley en sijn Huysvrouw aen landt/ daer sy (ten ware door toedoen van een Hodgee, die hun voornemen had gemerckt) souden ongetwijffelt vermoort zijn geworden/ beneffens hun Capiteyn Newport, alleenlijck om hen te berooven. Wy quamen tot Jasques, of eerder Jesdquis, van Jesquird, Soon van den Koninck van Carmania, die hier gestorven is/ (Plinius noemt het Cassandra) een Stadt op de selfde Golf, of boesem/ gelegen op de hoogte van 25. graden 58. minuten/ 40. mijlen zuydwaert van Ormus; Een plaets door de Portugeesen sterck gemaeckt/ die hier een sterck Kasteel hebben gebout/ voorsien met 17. stucken geschuts/ een steenstuck/ twee Colubrijns, twee halve/ vier koopere velt-stucken/ en 1000. musquetten: Doch altesamen onmachtigh de Engelschen tegen te staen/ die/ in spijt van al hun snorckery (tot weerwraeck van Capiteyn Shilling, het jaer te voren aldaer geslagen) de plaets op den 2. Februaryn/ of Sprockel/ in het jaer 1622. ingenomen/ doch onwijsselijck aen den Persiaen overgegeven hebben/ die het als nu in sijn besittingh heeft. Jasques een stercke Stadt/ by de Engelschen ingenomẽ/ door den Persiaen. Dese/ schietende soo veel schooten als sy schepen sien/ maken die van Ormus wacker/ en dese weder die van Gembroon, willende niet gaern door te veel vertrouwen overrompelt worden. In dit Canael begosten wy de straet of enghte van Ormus, zijnde dese stadt gelijk als den navel van desen Zee-boesem/ vloeyende van Balsorack tot het hooft Rozelgate toe. Den naesten morgenstondt kregen wy Kishmy, een kleen slot/ in het gesicht/ niet ver van Jasques gelegen; daerse oock gewoont zijn het teecken te geven/ hoe veel schepen sy sien aenkomen. Den dagh daer aen quamen wy by Lacas, een ander kleyn Eylandt/ gelegen op de Arabische Kust/ vier mijlen van het Eylandt van Ormus. Beschrijvingh van Ormus. Ormus is heden ten dage een ellendige plaets en een verlooren Eylandt; alhoewel omtrent 12. jaren geleden/ het een van de voorname Steden van het Oosten was. Een Eylandt/ hoe ellendigh het tegenwoordigh is/ evenwel van de Ouden seer wel bekent met de naem van Organa Gerh, en Ormusia, by Josephus, dat ick van de andere menighvuldige namen swijge; oock door de Begraeffenis van den Vorst Erethreus, waer na dese

Zee

Zee oock de Roode Zee genoemt wordt.

De hooghte van de Pool is alhier op 27. graden/ en alhoewel dese plaets buyten de Zona Torrida of drooge riem gelegen is/ soo is'er evenwel van May tot September toe/ geen heeter plaets in de Werelt/ misschien ter oorsaeck van de swavelachtige grondt. Het is alhier de gewoonte in bedden van regen-water te slapen/ 't welck evenwel noch niet seer koel is/ gaende een yder den geheelen dagh naeckt. De Stadt heeft een frayen Buzzar, verscheyden Kercken/ en Kloosters/ treffelijcke Magazijns en Wapen-huysen/ fraye Huysen/ beneffens een soo schoon Kasteel/ als in het geheel Oosten is/ zijnde als noch in goeden standt en weerbaer. De rest leydt te gronde/ daer men evenwel niet van seggen kan: *Nunc seges ubi Troia fuit*; Nu zaeyt men het Kooren daer Troja gestaen heeft, alsoo de grondt met allen onvruchtbaer is. Aen het eynde/ tegen over Dezar, en de groote Bannyan Boom/ staende op het vaste landt/ was het voorname gebouw van de Stadt/ daer de Zee soo enge is/ dat men deselve gemackelijck met een stuck geschuts kan overschieten. Het geheele Eyland heeft niet boven 15. mijlen in den ommeganck/ zijnde de barste grondt van de Werelt/ sonder eenigh geboomt/ of water dat goet is. Het heeft zout en zandt/ schijnende als Silver/ en Swavel-mijnen/ sonder yets anders dat besiens waerdigh is; en al dese ongelegentheden/ voor haer goede gelegentheydt wijckende/ hebben de Portugeesen het selve de stapel en roem van de Werelt gemaeckt: inder daedt sich vertrouwende op verscheyden omleggende Eylanden en Steden/ om haer te ondersteunen/ als Larac, eertijdts Azgilla, Kismy, Keys, een Eylandt/ Dozaro, en verscheyden anderen. Invoegen ooghschijnelijck geen plaets beter versekert schijnt te zijn als dese/ te meer alsoo dese Eylanden en Steden met geduerige en stercke besettingen der Portugeesen altoos voorsien zijn; evenwel wanneer Godt en de Natuer eenige onderganck beschooren hebben/ is sulcks onmooghlijck te konnen wederstaen/ gelijck dese plaets op een bysondere wijse is overkomen/ en dat op sulck een tijdt als sy daer het alderminste op dachten. Wy sullen/ tot meerder genoegen van den Leser/ een kort verhael maken/ van de Vorsten die dese plaets met hun tegenwoordigheydt en bestiering vereert hebben: de eerste van desen is Sha Mahomet geweest/ die in het 700.ste Jaer van Christus geboorte/ sijn Stoel tot Aman in Arabia gelaten heeft/ en sich nedergeslagen tot Calciat, op de strandt: maer daer sijn genoegen niet vindende/ sich naer Costac in Mogestan begaf/ 26. mijlen van Jasques gelegen/ daer hy een Stadt boude/ genoemt Ormus, en daer een gedeelte van Arabia haer naem van draeght. Na hem volgde Soliman; na desen Isachan; toen Mahobet en Shawranshaw; die de Kroon bracht op sijn Neef/ Emirsha bedin Molong, wiens Dochter en Erfgenaem troude met Seyfadin Aben Ezer, Soon van Allashaw, Heer van het Eylandt Keys. Aldus quam de Kroon op Sha bedin Mahomet, alsoo dese geen Erve na lieten/ zijnde dese hunnen Neef. Op den welcken Rocnadin Mamut, Hamets Soon/ gevolgt is/ dewelcke in het Jaer 1278. gestorven zijnde/ het gebiedt aen sijn jongen Soon/ Seidfadin Nocerat, dewelcke elf jaren daer na door sijn eygen Broeder verwonnen wiert/ en daer over gedwongen in Kermaen te vlieden/ ter oorsaeck van de groote macht die sijn Broeder tegens hem te velde bracht. Daer na heeft Cobadin geregeert/ latende het al met sijn doodt aen den dapperen Vorst Paca Turansha, dewelcke in het Jaer 1480. gestorven is. Na hem quam Mozad Shabedin; na desen Saigersha; na desen wederom Shawer, en toen Safadin of Zedfadin, dewelcke door Alburquerke overwonnen is/ in het Jaer 1507. en wreedelijck door den selven geworght. Nordino, Codjeature, ende Lamsha sochten yder voor hun hooft het gebiedt; maer Mahomet, de rechte Erfgenaem/ wiert Koninck gekroont.

Overmatige somer-hitte aldaer.

Gebouwen/

Gelegentheydt/

en stercke van Ormus.

Koningen dewelcke Ormus beheerscht hebben.

kroont. Dese sterbende wiert desselfs Soon/ Seyd Mahomet Sha, tot Koninck gemaeckt/ dewelcke in het Iaer 1622. door de Engelschen vermeestert wiert / en tegenwoordigh als een gevangen gehouden wort tot Shyra; doch nu is den Persiaen voogh. De manier hoe dese Stadt ingenomen is dusdanigh.

Beschrijvingh van de belegeringh en het innemen van Ormus.

Op het bevel van den Persiaenschen Koninck Shaw Abbas, daelde Emangoly Chawn, Opper-Bevelhebber van dese gewesten / gelegen omtrent de Golf van Persia, met negen duysent mannen herwaerts aen/ op sulck een tijdt/ als hy sich dacht te sullen konnen vervoegen met de Engelsche Vloot/ om sich te samen te wreecken over de menighvuldige overlasten hen van de moetwillige Portugeesen gedaen.

Verbondt der Engelschen en Persianen.

De voorwaerden tusschen hen onderhandt en zegel gemaeckt/ waren dese: 1. Het Kasteel van Ormus, indien het mocht gewonnen worden / sou met al het geschut en wapenen de Engelschen toebehooren. 2. De Persianen souden een ander bouwen in het Eylandt / op hun eygen kosten / wanneer en waer sy begeerden. 3. De roof sou onder hen gelijckmatighlijck verdeelt worden. 4. Met de Christen gevangenen souden de Engelschen hun welgevallen doen/ gelijck de Persianen met de on-Christenen. 5. De Persianen souden de helft dragen van de Lijftocht/ Gagien/ Kogels/ Poeder/ &c. 6. De Engelschen souden tol-vry zijn in Bander Gumbroon voor eeuwigh. De voornaemste Hoofden in het Persiaensche Leger / onder het gebiedt van den Hartogh van Syraz, waren/ Alliculybeg, Pollorbeg, Shakulibeg, Shareearee, Mahomet Sultan, en Alybeg, komende van de Haven. Dese met hun Heyr sloegen sich voor Bander Gumbroon, en twee dagen daer na / namentlijck den 20. van Lou-maent, in 't Iaer 1622.

Haven van Ormus vermeestert.

wierden sy meester van de Haven met kleene moeyten. Hier over quam den Hartogh / met de Engelsche Hoplieden Weddall, Blyth, en Woodcock over een / om terstondt hun schiet-hemelen te rechten/ en op de Stadt te speelen/ gelijckse terstondt sulcks in het werck stelden/ beschietende het Kasteel met 12. stucken geschuts / vijf voren achter een / maer vonden weynigh hoops van een spoedige overwinningh; maer om de moedt in een yder te doen aennemen/ brachten de Engelschen op den 9. van Sprockel 3000 Persianen, in twee Fregatten, over/ die onlanghs genomen waren / benessens 200 Persiaensche Boots/ goet voor weynigh anderen dienst. Dese soo haest sy gelandt waren / na dat men sich met Trencheen en Bolwercken voor het grof geschut voorsien had / maeckten sich met groote moet na Ormus, meenende geen groote tegenstandt te vinden; maer de Portugeesen, alhoewel sy hen gemackelijck soo ver hadde laten komen/ stopten hen op het onvoorsienste den toeganck/ ontfangende dese soo met hun roers en piecken/ dat 'er in het kort over de 300. doot bleve/ en drevense voorts met hun grof geschut te rugge / met meerder haest en yver als sy gekomen waren.

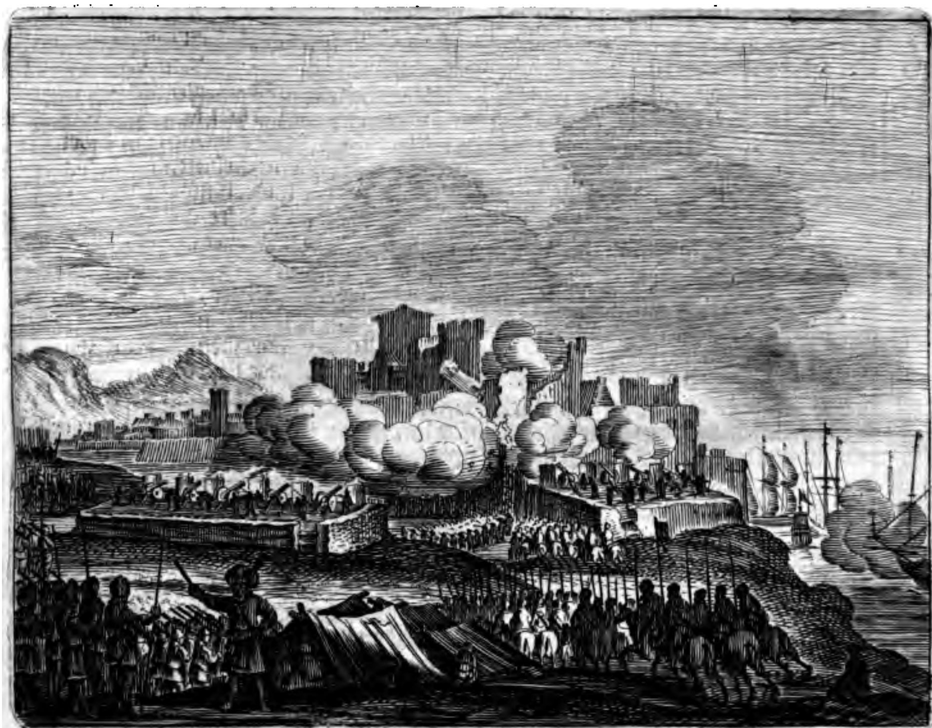
De Persianen worde gestuyt met groot verlies van de hare.

Geduerende dit/ vloogher ooch een deel van ons werck op/ maer evenwel beyverde men de saeck/ hoewel met weynigh schade of voordeel van de een of andere zijde/ tot op den 24. van Sprockel/ op welcken dagh de Engelschen het Kasteel begosten te genaecken/ daer de Portugeesche Scheeps-vloot onder op ancker lagh/ en in spijt van die van het Kasteel / en de tegen-weer die die van de Vloot kosten maken/ staecken de St. Pedro in de brandt/ groot 1500. tonnen/ zijnde de Admirael van de geheele Vloot: 't welck de andere Schepen siende / kosten niet anders doen als hun anckers af te kappen/ en het te laten henen drijven daer het windt en tije begeerde/ sonder evenwel vorder van de Engelschen gemoeyt te worden/ die wel sagen dat 'er niet als onheyl van te halen was.

Portugeesche Vloot van d'Engelsche bevochten/ neemt de vlucht/ en wort van de Persianen vermeestert.

Alsoo begaf sich dese verstroopde Vloot nederwaerts naer Larac; doch wiert onderwegen van een deel Persianen en Arabiers besprongen / die haer aentasten/ vermeesterden / en als wolven van een scheurden. Op den 17. van Meert/ de Persianen, om mede te toonen

nen datse niet stil stonden/ staecken een Mijne aen brandt / vervult met 40. tonnen/ 't welck een groot gedeelte van de wal mede nam: maer de dappere Portugeesen, begaven sich terstont in de Bresse / en hielden het meer als een geheel uyr staende/ tegens de verbaesde Persianen, die veel gevaers onder de oogen hadden

gesien/ maer noyt sulck een tegenstandt gevonden. Maer Acha weder sijn moedt hervattende / en het volck weder opgeweckt zijnde / wiert den aenval in sulcker voegen vernieuwt/ dat de Beleggers niet alleen meester wierden van de Bresse/ maer oock op verscheyde plaetsen de Stadt indrongen / naer dat het gevecht negen uyren achter een geduert had: maer de Portugeesen wierpen op dit indringen sulck een menighte van granaden/ brandende vyerballen / en gesmolten loot onder den hoop/ dat de bespringers/ in spijt van alle tegenweer/ op nieuw gedwongen wierden hun gewonnen voordeel te verlaten/ beneffens duysent mannen op de plaets uytgestreckt. Welcke ellende als Shaculibeg aensagh / drongh met 200. man door het midden der vyanden / en nam een van hun Bolwercken in/ doch kost sich aldaer niet boven een half uyr houden / door het groot gewelt van Vyerwercken en gesmolten loot/ zijnde in sijn aftrecken gevolght van 50. Hidalgos, die hem voor drie geheele uyren het hooft boden / tot datse hem afgedreven hebbende/ met roem wederkeerden. Dit onthael verkoelde in sulcker voegen hun

De Stadt wort bestormt/

doch met groot verlies der beleggers.

Dapperheydt der Portugeesche Edelen.

dapperheydt datse in vijf geheele dagen niet ter handt trocken. Maer als wy op den 23. dagh weder begosten moedt te scheppen/ begost men weder nieuw werck te beginnen/ donderende met sulck een gewelt op de Spaensche Schepen/ dat de Onder-Admirael te gronde ginck/ 't welck hun uyterste hoop met sich nam/ siende sich uyt de Zee gedoent. Endelijck dreef die van binnen / de Pest / Honger / en Buyckloop soo verre / dat op den 2. dagh van April / twee brave Edelmannen/ wel verselt en opgeseten/ uyt de Stadt tot de Beleggers uyt quamen / ontfangen en ingehaelt door sommige Coozelbashes van Shaculybegs Regimenten; dewelcke/ na eenige teeckenen van beleefstheydt/ versochten een onderhandelingh van vrede/ en ondertusschen een stilstant van wapenen/ het welcke indien den Hartogh wilde toestaen/ beloofdense het selve met twee hondert duysent Tomayns in handen te vergelden / met goede versekeringh van een Jaerlijcksche Schatting / beloopende 140000. Ryalen van achten: doch alles (gelijck sy naderhandt bekenden) sonder meeningh. Den Bevelhebber liet hen gaen / op belofte het selve den Generael te kennen te geven/ dewelcke om gelt verlegen zijnde / het versochte toestondt/ indiense twee millioenen ponden wilden tellen/ en Jaerlijck 200000. aen den Koninck betalen. Hier op gaven de Portugeesen tot antwoordt: Sy waren als noch in sulck een groote benautheydt niet/ om den vrede soo dier te koopen / en op sulck een schandelijcke voorwaerde. Daer na sochtense een versoeningh tusschen hen en de Engelschen te maecken / voerende hen te gemoet/ hoe sy Christenen met malkander waren/ en boden dat menighte van weldaden hen in vorige tijden bewesen/ als oock onlanghs door verwantschap / alles machtigh genoegh om een goede genegentheydt in edele Zielen uyt te wercken: indiense hen door desen beledight hadden/ het selve was hen als nu weder leedt / en sy gereedt / het selve in aller manieren weder goet te maken / 't zy met gelt of andersints / te meer alsoo hun Koningen voor alsdoe weder goede vrienden waren / invoegen dese hunne vyandtschap door geen Wet der volcken kost goet gemaeckt worden. Doch hoe het was of niet/ dese Bode vertrock met weynigh genoegen/ licht ter oorsaeck van het nauwe verbondt. Twee dagen daer na sagh men weder nieuwe gevolgen van bitterheydt / alsoo de Engelschen weder twee nieuwe Myjnen opbliesen / dewelcke een groote openingh in de Stadts wallen maeckten: maer de moedt der bespringers was in den laetsten aenval in sulcker voegen nedergeslagen / datse alleenigh het spel aensagen/ sonder wederom beck te derven bieden / 't welck de vertsaegde Portugeesen weder nieuwe moet gaf / niet tegenstaende sy meest alle half doodt/ door sieckten / honger/ dorst / en ongemack waren (zijnde alle drie de putten in de Stadt uytgeput.) Op den 14. van April quam 'er een Schip vol Mooren van Kismee tot hulp der Portugeesen; maer dese siende sich selven den wegh afgesneden / keerden weder te rugge / met meeningh op een bequamer oordt te landen. Den Persiaenschen Generael deed hen eeden en beloften sy souden geen hinder van hem ontfangen: maer het geloof geven van dese woorden / kosten hen 80. Hoofden / en al de rest hun vryheydt / zijnde terstondt in ketenen gesloten.

Spaensche Onder-Admirael inde gront geschoten.

Die van binnen soecken stilstandt.

Onderhandeling met de beleggers/

loopt vruchteloos af.

Nieuwe Myjnen gesprongen.

Ontset van Mooren,

Valt de Persianen door ontrouw in handen.

Die van Ormus ondertusschen waren in geduerige benauwtheyt en quelling/ hopende alle uyren op verlossingh van Ruy Friero, doch het miste hen. Op den 17. dagh wierdt'er een andere Bresse gemaeckt / door toedoen van 60. tonnen kruyt/ daer de Mooren met heele troepen door in vielen/ doch wierden wederhouden door 18. Edelmannen/ buyten het Bolwerck/ alhoewel sy des anderen daegs weder aenvielen / en dat gedeelte vermeesterden. Op den 18. quamen'er twee verhongerde Renegaden overgeloopen/ dewelcke/ door den Hartogh gebrocht/ beken-

ken-

kenden hun gewilligheyt in het ontvluchten/ ontdeckende dat die van binnen niet verwachten als een jammerlijcke straf of langhsame doodt / versekerende dat het alsoo niet langh kost staen / alsoo de doodt meer gewelt van binnen toonde / als sy van buyten. Hier op kregen de Persianen weder nieuwen moedt / verwachtende de naeste Bresse / om over hals over hooft de Stadt te overloopen/ het welck de Portugeesen siende/ en wel wetende datter by de Mahometanen geen genade te hopen was/ gevense sich/ met het Kasteel/ en al hunne Schatten/ aen de Engelschen over/biddende alleenigh hun leven te mogen behouden/ en veylighlijck naer Muskat in Arabia gevoert te worden. De Engelschen stonden hen sulcks toe / en voerden eerlijck 3000. in het getal derwaerts over/van meeningh met de rest oock alsoo te doen/ maer de nijdige Persianen onderschepten schierlijck omtrent 300. soo Arabiers, half-Christenen, als Portugeesen, diese altesamen / sonder genade / het hooft afsloegen / sendende de hoofden na Gumbroon, tot een zege-teecken / en een bewijs van hun overwinningh. Dit alsoo alles gedaen zijnde / wierden de Magazijnen, met gemeen toestemmen van beyde volckeren toe gesegelt. De tusschen tijdt wiert besteedt met het vermoorden van reedts half-doode menschen / schenden van Vrouwen/ besoedelen der Kercken / en verwoestingh van brave en vaste huysen; 't welck geduerende/begaf sich een Engelsman, tegen de gegeven order/ in een Klooster/ voorsien met groote rijckdommen / daer hy sijn genoegen uyt nam/ doch sijn dievery ontdeckt zijnde / begaven sich de Persianen by den Hartogh / en bestonden/ in vergelding/alles op te breken/weynigh achtende de gramschap van de Engelschen, dewijlse nu hun oogwit meenden bekomen te hebben. Endelijck dese mosten sich genoegen met 20000. ponden steerlings, tot betaling van hunnen dienst. Het koper geschut op het Kasteel en de wercken wierdt verdeelt/makende/ gelijck sommige seggen/300.stucks uyt/en naer het voorgeven van anderen noch eens soo veel. Het gedeelte van de Persianen wiert hier en daer op hun Vestingen gesonden/als Gumbroon, Larr, Shyraz, Hispahan, en Babylon. Den Koninck van Ormus, Seid Mahumet Shaw, wiert een gevangen van de Persianen, wordende gehouden in Shyraz op 5. Marcks des daeghs / zijnde andersints (geduerende sijn voorspoet) hem jaerlijcks by de Portugeesen 140000. Ryaelen betaelt. In sulcker voegen is de Stadt woest gelaten / behalven het Kasteel / 't welck sijn vorige standt behielt. Het Boots-volck vandt genoegh om met dobbelen / hoereren/ en speelen te verdoen. Het geluck van Capiteyn Woodcock was het beste en het quaedtste / krijgende bygeval een vluchtende Fregat in handen / met Peerlen en andere onwaerdeerlijcke schatten geladen / hebbende meer als een millioen Ryalen voor sijn deel alleen/ maer alles bate hem niet/ wanneer sijn Schip / de Walvisch, door onvoorsichtigheydt quam te sincken.

Groote noodt der belegerde.

Geven sich aen de Engelschen over op voorwaerde.

Ontrouw der Persianen.

Hun groote wreedtheydt en moede.

Groote menighte van geschut op 't Kasteel gevonden.

Op den 10. van Lou-maent ginck Sir Robbert Sherley, op versoeck van onsen Ambassadeur, tot Gumbroon binnen/om den Sultan onse aenkomst te kennen te geven/ en sulck onthael te versoecken / als sijn Excellentie en onsen arbeydt verdienen mocht. Den Sultan hielt sich in het eerst heel qualijck / maer op het sien van sijn Phirmian, of brieven van geloof/ hielt hy sich wat beter vergenoeght/ verklarende in tegendeel boven maten verheught te zijn over soo een geluckige gelegentheydt/ soo om ons wel te ontfangen / als om sich te toonen een ootmoedige slaef van sijnen Koninck Sha Abbas, achtende mede voor geen kleene eer/ dese sijn stadt met sulcke voortreffelijcke Gasten vereert te sien: alleenigh moeyde het hem/soo weynigh voorraedt te hebben om ons na waerde te komen onthalen / en dat de schielijcke landingh van sijn Excellentie hem had voorkomen de behoorlijcke macht van inhalingh hem te bewijsen. Als hy uyt het Schip gingh / vereerde

Sherley vertreckt naer Gumbroon.

hem Capiteyn Brouwn met hondert schooten van grof geschut tot afscheydt/ be-antwoort van het Kasteel en Citadell, met gelijck gedonder/ tot tienmael toe/ niet sonder ontsteltenis van dese Ongeloovigen / die geen klanck minder konnen verdragen als dat van den donder/ daer dit oorloghs-gereetschap de rechte uytbeeldingh van heeft. Den Sultan en Shabander ontfingen hem met de handt uyt de Barck, en setten hem op een treffelijcke Arabische Klepper / hebbende de Stegel-reepen van suyver goudt/ en de Zadel (op de Maroccosche wijse gemaeckt) heel kostelijck geborduert. Al sijn gevolgh had oock soodanigen toestel als hem behaeghde. Sommige Zee-Capiteynen/ sijn eygen Edelen/ den Engelschen Agent, Meester Burt, beneffens 200. Coozellbashaes verselden hem. Wy reden sachtelijck na het Paleys van den Sultan, hebbende al den wegh langh twee ryen van Boogh-schutters en Musquettiers aen yder zijde. Afstaende leyde men hem in sijn Apollo, daer op kostelijcke uytgespreyde kleederen een heerlijck Bancquet bereydt was/ beneffens menighte van Shyraz-wijn, en verscheyden Violisten uyt ons Schip. Al het welck/ beneffens een geduerigh Hosmohodij Suffowardij, en welkomheetinge van del hooghsten trap/ ons deed oordeelen/ dat hy of een groot veynsaert was/ of in vreese dat den Grooten Hartogh van Shyraz klachtigh over hem sou vallen/ ter oorsaeck van te weynigh plichtelijckheydt / aen sulcke waerdige Mannen bewesen. Aengaende dese Stadt selve/ Gumbrown (of Gumroon, als sommige willen) wort by de meeste Persianen by uytsteeckentheydt Bander, of Haven-stadt/ geheeten/ als zijnde op de Persiaensche Golf, of Boesem/ gelegen/ aen de wildernis van Carmania; (waer van ẽ gedeelte als nu Larr genoemt wort) hoe wel ick het eerder achte in Chusistan Shushan te zijn / als zijnde daer heel dicht by gelegen. De hoogte van den Polus Arcticus klimt alhier tot op 27. graden 9. minuten. De plaets is van geen groote oudtheydt/ doch groeyende dagelijcks aen uyt de overblijffels van het nu ellendigh Ormus, een uer weghs van daer.

Ontfhael aen den Engelschẽ Gesant aldaer.

Beschrijvingh van Gumbrouwn.

Men wilde my wijsmaecken dat alhier voor 12. jaren geen twaelf huysen gestaen hebben/ doch het selve staet my te minder aen te nemen / dewijl eenen Newburij, mijn Landts-man/ het selve een Stadt noemt/ die aldaer in het jaer 1581. geweest is. Van grooten ouderdom is evenwel dese plaets geensints / dewijl sy alle daer in over-een-komen/ dat de Portugeesen deselve Stadt gebouwt hebben/ ongetwijffelt na de bouwing van Ormus, wiens Kasteel in 't jaer 1513. door Alburquercke gemaeckt is. Dese plaets wiert de Portugeesen in 't jaer 1612. afgenomen/ door eenẽ Ally Reec, Shyrazian, en wort als nu t'eenemael by den Persiaen bestiert. Het heeft omtrent anderhalve mijl in 't ronde/ en een zandige gront/ sonder Hoven/ Fonteynen/ of Gras: zijnde het alhier van Maert tot October soo heet/ dat de Inwoonders met menighten van daer na Larr en andere plaetsen vlieden/ daerse sich ten minsten in de schaduw van de Dadel-boomen konnen verbergen. Hier by komt noch / dat een grooten Bergh / die daer 20. Engelsche mijlen van daen leght/ doch ten insicht van zijn hoogte naeuwelijx 8. mijlen van daer sou gereeckent worden/ de koele Noorde winden onderschept/ daer hen andersints geen kleene verbarschingh door sou toegebracht worden. De huysen zijn van bricken/ in de Son gedrooght/ gebout/ vast en hecht / van binnen weynigh toestel hebbende/ en van buyten eenvoudigh en slecht opgemaeckt. De Vensters zijn breedt en met tralien beset/ diese konnen openen/ om de koele winden te scheppen. Boven op zijnse met Cement bestreecken/ bequaem soo om op te wandelen als te slapen/ op matten daer over gespreydt. Des Somerdaeghs / wanneer hier weynigh schepen leggen/ slapense veeltijdts in backen vol water. De Buzzar gebruycken-

Is door de Portugeesen gebouwt.

Grootte/ en

Gelegentheydt.

se

se het aldergemeenst; boven op hebbense wederom een dack/ om de heete Sonne-stralen af te weeren; hier verkoopt men Wijn/ Arack, Sherbeth Thlummerij, en verscheyden andere dingen/ tot gebruyck der oogen en van het lichaem noodigh. Den inganck van des Sultans huys/ is op de Zuyd-zijde van de marckt-plaets/ zijnde soo het sijne/ als die van den Shabander, en de Engelschen, door hun vlaggen onderscheyden/ diese van boven af-laten waeyen/ alle wel het besien waerdigh. Maer de aenmerckelijckste zijn twee Kasteelen/ 't een aen het Noorden/ en het ander aen het Zuyden van de Stadt/ groot en weerbaer/ verciert met hun Bolwercken en platte formen/ om met geschut van te speelen/ zijnde aldaer omtrent 80. kopere stucken geplant/ ten deele van die dewelcke sy met Ormus verovert hebben/ zijnde de rest/ als gesegt is/ na elders gesonden/ daerse soo goeden wijse van gebruycken hebben als hier/ die niet veel en dooght.

Stercke Kasteelen.

Wanneer hier schepen op ancker leggen/ is Gumbroon een plaets van besettingh/ alsoo der als dan 400. mannen te voet en te paerdt in leggen/ tot beschermingh van hun Generael, doch sich te swack vindende de heete schichten van de Son te wederstaen/ begeven sich dese den geheelen Somer hier en daer/ daerse beter voorraedt/ en minder hitte te wachten hebben. Des Winters vindt ghy alhier alderhande Koop-lieden/ Turcken, Joden, Engelschen, Duytschen, Persianen, Indianen, Arabiers, en Armeniaenen, met hun Koopmanschappen van Wijn, Rack, Sherbeth, Rose-water, Suycker, Amandelen, Dadelen, Granaten, Vijgen, Correnten, Orange Appelen, Limoenen, Mirobalanen, Appelen, Peeren, Bloemen, oock Geyten, Hoenderen, Eyeren, die oudt genoegh zijn/ Rijs, en diergelijcke leeftocht/ meestendeel verhandelt by de loose en bedrieghlijcke Bannyans, die door alle deelen van Asia als Byen vliegen. Sy willen wel handelen en praten met Christenen, Turcken, Joden, of Heydenen, maer niet eten of drincken/ als alleen met die van hun eygen Kast. Sy eten Rijs, Plantains, en diergelijcke vruchten/ drincken schoon water/ of Sherbet, een dranck van schoon water/ Rose-water/ Suycker en sap van Limoenen te samen gemaeckt; doch van geen vleesch willense proeven/ of dat eenigh bloedt in sich heeft/ of bloedts gelijck.

Groote hitte aldaer.

Voorname gebouwen van Gumbroon.

Men vindt oock alhier eenige sweet-plaetsen (Hummums genoemt) als oock sommige Mosqueen, Synagogen, en Sanhedrins der Joden: maer dese laetste soo in het duyster/ dat onse oogen ons nauwelijcks tot de selve geleyde konnen geven. Het alderaenmerckelijckste is den Boom Bannyan, een mijl Oostwaert van de Stadt afstaende/ recht tegen over het Kasteel van Ormus; een Boom/ of eerder twintigh Boomen aen een/ de tacken sich plantende en weder uytspruytende een geheelen acker in het ronde. Sy staet heel in het ronde/ gelijck een Schouwplaets/ hebbende twee hondert en negen schreden in de rondte/ gelijck ick selve gemeten hebbe/ konnende drie hondert paerden heel heymelijck in haer schaduw verbergen. Sommige heetense geboogde Vijgh-boom/ andere Arbor de Raijs, of Wortel-boom. Wy noemense den Bannyans-boom, ter oorsaeck van haer cieraden/ daerse de Bannyans mede vercieren/ van linten en stroocken/ van geverwde Taffeta. Aen de eene zijde van het lichaem of stam van den Boom staet een kleenen Tempel/ onsichtbaer voor die geen die buyten den Boom en sijn tacken zijn/ daer binnen in (want ick nam eenmael de stoutigheydt my daer henen te begeven) drie schrickelijcke Pagoden, of Beelden zijn/ die door de Bannyans aengebeden worden/ ter gedachtenis van Cutterij, Shudderij, en Wise, hun drie overledene Oudt-vaders. Binnen in den Tempel onthoudt sich een ouden Priester boven de 60. jaren oudt/ die sijn Ziel aen Belzebub opgeoffert heeft/ hebbende lange jaren al de offerhanden van de Pagodes genoten/ zijnde een groot gedeelte de Maeg-

Wonderlijcke Boom.

Onkuysch Priester-ampt.

dom der Bruyden/ op hun tien jaren gemeenlijck geplucht / doch zedert hy door sijn ouderdom daer toe onbequaem is / ontsiet hy hem geen vreemdelingen daer toe te huyren/ die naer een Duyvelsche vermommingh / dese onrijpe vruchten plucken.

Gedaente en kleedingh der Inwoonders van Gumbroon.

De Inwoonders (sonder daer vreemde Kooplieden onder te begrijpen) zijn van Olijf-verwe/nergens wit als aen hun tanden. Hun kleedingh bestaet in een manier van een Tulban op het hooft / en een Shuddero om hun lenden / en voor hun beenen gewonden/ voor de rest over al naeckt. Sy snijden sich oock de huydt open/ en branden ronde kringen in hun vleesch / om hun hoovaerdye en min mede uyt te drucken/ als of hen dese brandt te kort schoot. De Vrouwen gaen in het wit/ niet om hunne onnooselheydt mede uyt te beelden / sommigen gaen met het boven-lijf naeckt / wel verciert in hun neus en ooren met pronck-juweelen / het welck soo het schijnt hun alderrijckste deelen zijn. Een yder oor heeft ten minsten tien of twaelf silvere Ringen/ als oock hun vingers/met diergelijcke snuysteryen. Sommige met spiegeltjes om hun schoon aensicht in te beschouwen. Hun armen en beenen zijn overladen met schaeckels van yvoir en koper. Maer de neus heeft het beste deel/ pronckende met Juweelen van Goudt/beset met Granaten, Esmerauden, Turquoysen, en diergelijcke steenen van waerde. En inder waerheydt sy hebben dese cieraden wel van doen/alsoose de vuylste pockighste hoeren zijn die ergens gevonden worden; maer het best daer van is/ datse de Remedium Amoris, of raedt voor de liefde/in hun aensicht dragen. Het water dat men gebruyckt/ wort in backen vergadert van den regen/ dewelcke onder besteent / boven verwulft en geplejstert zijn. Het regent hier weynigh / en als het begint met geheele backen vol.

Cieraden der Vrouwen.

Verder aentocht.

Den naesten avont geraeckten wy tot Gacheen, vijf Farsangs voorder; den darden tot Cowrestan, seven van deselve mijlen daer van daen / daer na tot Tanghy Dolon, dat is te seggen een engen wegh / prijswaerdigh ter oorsaeck van de legerplaets voor de Caravanen: doch voornamentlijck om haer soet water/'t welck uyt een bergh voortkomt/drie mijlen oostwaert gelegen/zijnde door water-leydingen in een back geleydt / de overvloedt daer van wort door een andere pijp afgeleydt/ dewelcke wonderlijck door een nabuerige Rots-steen gehouwen is / leydende in een groote poel/ rijckelijck bedauwende een aengenaem dal en de Stadt/geheeten Dolon, aen alle zijden met geweldige bergen omcingelt/ soo steyl dat weynige daer op konnen geraecken. Het is een eensame maer vermaeckelijcke plaets/ voornamentlijck wanneer men van den top der bergen sijn oogen over die zandige/ steenachtige/ en onvruchtbare Woestijne laet gaen. De reys van dien dagh was maer van vier Farsangs: Die van den naesten bracht ons tot Whormood, elf Farsang, of 33. Engelsche mijlen / daer wy een swarte Tent vonden/ en drie Arabiers daer in/ die uyt hunnen Alcoran een treurige lijck-klacht over het Lijck van een van hunne Broeders deden / leggende voor hem ter aerden. Hun gedaente was bekleedt met een bejammerlijcke droefheydt / en hun kaecken met biggelende tranen bedauwt; welcke lijck-klacht by hen / na de Joodsche wijse/ seven dagen achter een duert.

Schoone water-leydingh.

Na Whormood is Durgun, Lartance, en andere plaetsen/daer men de beste Assa Fœtida vindt van het geheele Oosten. De Boom daer dese Gom uyt komt/ is in hoogte gelijck een Essche/hebbende bladeren als vijge-bladeren; de kracht moet seer groot zijn ter oorsaeck van de geweldige stanck/daer de Apotheeckers doosen/ gevult met dese droogen/ van ruycken: Evenwel/ hoe quaedt de reuck is/ vinden de Guzaratten daer goede smaeck in/ invoegen geen spijse aen hare mondt kan be-

daegh-

daeghlijck zijn/ die hier niet mede doorgetogen is / zijnde soo gereedt daer mede als onse Walen met hun Loock. Den naesten nacht geraeckten wy tot Ourmangel, en des anderen daeghs tot Larr, zijnde twee mijlen aen dees zijde van dese oude Stadt verwelkomt door de Cawzy, Calantar, en andere voorname Borgers/ met wijn/ en andere voldoeningen van beleefthepdt en vrientschap meer. Wy waren geen half mijl verder gerepst/ wanneer wy van een ouderwetsche Persiaen verwelkomt wierden met een Poëtisch gesangh / op het geluyt van ketel-trommen/ Timbrells, en een Barbaris gejingel jangel, van yser klinck-tuygh/ alles verselt met een schoone Venus, toegemaeckt gelijck een Priesterin van Bacchus, en dese met menighte van Danserinnen / die yder om het seerste haer leden bestonden te roeren / maeckende met malkander sulck een geweldigh gerucht dat men hooren noch sien kost; Bacchus hadder oock sijn deel af/ als men met ledige wijnvlessen tegen een begost te klincken / dat hen de stucken om de ooren vlogen; hier menghde sich onder het balcken van ontrent 200. Muylen en Ezels/ invoegen geen woester getier kost bedacht worden. Maer dit mede overgekomen zijnde/ geraeckten wy met veel moeyten in onse rust-plaets/ niet weynigh vermoeyt / en ick/ voor mijn deel/half doof voor drie geheele dagen.

Komste te Larr.

Larr is een Stadt en Landtschap in Persia, hebbende aen het Noorden Parc of Pharsistan, aen het Oosten Carmania, aen het Zuyden de Persiaensche Golph, en aen het Westen Chusistan, of Susiana, een Landtschap hebbende duysent Engelsche mijlen in het ronde / doch seer kael en overtolligh heet / hebbende geen overvloedt als van zandt en steenen / met een weynigh Dadel-boomen / Mijnen en Sulpher.

Beschrijvingh van Larr.

Dese Stadt Larr leydt in het hart van Larestan, op de hoogte van 20. graden en 40. minuten/ in lengte van de Caaps Meridiaen, of middagh-streeck/ 90. graden. Het is een seer oude Stadt / Procopolis by een seecker Griecksch Schrijver genoemt/ daer na Corrha, en nu bekent met den naem van Larr, of Laar, gelijck het sommige willen uytgesproken hebben / zijnde een naem haer voor 100. jaren gegeven by Laargebeg, Soon van Phiroe, en Neef van Pilaes. Ebrahim Cawn heeft hier alderlaetst als Koninck geheerscht/ die in het jaer 1605. door Emangoli Cawn, Hartogh van Shyraz, overwonnen is/ om de hongerige eersucht van sijn Meester Abbas te boeten/ daer (het welcke seltsaem is/ ter oorsaeck van de armoede van dit gewest) des Konincks deel wiert in Schatten op 700. Kameelen wegh gevoert. Den gevangen Koninck Ebrahim behielt sijn leven / beneffens een eerlijck onderhoudt hem toegestaen: doch heeft het selve niet langh genooten/ zijnde wel haest door het swaert van Abbas aen een kant geholpen / alsoo/ sonder dat/ de Kroon niet recht op het hooft van den Dwingelandt konde staen blijven.

Situatie en ouderdom.

Den Koninck van Larr door Abbas omgebracht.

Negen dagen waren wy tot Larr stil / daer wy soo veel ondertusschen van vernomen hebben / dat het seven kleene dagh-reysens is van Gumbroon, veertien van Shyraz, twintigh van Babylon. De Stadt is seer arm / als verbrandt van de Son / bedorven door den geduerigen oorlogh/ en nedergeworpen door geweldige aertbevingen. Als onder anderen in het jaer 1490. wanneer door een afgrijsselijck schudden over de hondert huysen nedergeworpen wierden. In het Jaer 1593. telde men aldaer/ na hun seggé/ 5000. huysen: maer dat selve jaer begost de aerde soo geweldigh op te swellen / dat geheel Larr op het ontlasten van de onderaerdtsche uytwaessemingen / bestondt te beven / 't welck haer endelijck over de 3000. huysen quam te kosten. Het oude Slot / staende op de Oost-zijde van de Stadt/ eertijdts gebout door den Georgeaen Melec, storte mede te gronde/ alhoewel het op een stercke Rots-steen gebout wiert / invoegen het my boven alle dingen

Groote aerdbevingen dit gewest onderhevigh.

gen seer vreemt dacht/ dat een soo vast-gebouwde Stadt sulcke overvallen onderhevigh sou zijn.

Gelegentheydt en sterckte van Larr.

De Stadt Larr heeft geen Wallen om sich / ter oorsaeck de Natuer haer in de plaets van Vestingen/ met onverganckelijcke Rotsen voorsien heeft; boven dat heeft het als nu aen de Noordt-zijde een braef Slot / gelegen op een hoogen berg/ niet alleen tot schrick van buyten-vyanden/ maer oock tot dwangh van de Stadt self; den toeganck daer heen op is naeuw en steyl. Het Slot selve is van goede steen opgebouwt/ beleydt met twaelf stucken geschut/ en twee Basilisken, eertijts van Ormus daer gebracht. Binnen de Wallen van het Kasteel staen hondert huysen/ wel bewoont/ doch meest van Krijghs-lieden/ die aldaer een schoon Wapenhuys hebben/ wel met alderhande Wapenen / van Lancien / Bogen en Roers/ soo veel als genoegh magh zijn 3000. mannen te wapenen. Het vertoont uytwendigh een schoon gelaet / en is van binnen niet min aensienelijck. De Buzzar, of Marckt/ is oock een aerdigh Gebouw / van goeden steen/ lang/ sterck/ en seer schoon in het aensien. Het is boven over bedeckt/ gewooght / en vertoont sich geheel als een slagh van een Beurs / daer yder Winckel sijn bysondere Waren te koop vent. De wandel-plaets/ van het Noorden tot het Zuyden/ heeft 170. van mijne schreden/ van het Oosten tot het Westen 160. het Ovael / in het midden/ heeft ontrent hondert en tnegentigh in het ronde / in voegen het een Gebouw is/ dat in eenige hondert mijlen geen Asiatisch werck heeft / dat daer by te vergelijcken is. Dicht by desen Buzzar is de Munte / daer men de Larrees Munt / een vermaert stuck gelts / van gedaente als een langen Dadel-steen / hebbende des Koninckx gedaente daer op staende/ het bedraegt in silver omtrent 9. of 10. stuyvers in ons gelt.

Schoone Buzzar, of Marckt.

De Mosquees zijn alhier niet veel in het getal. Het heeft een voorname/ die rondt is/ na de gelijckenis van de Alcaba, de heylige plaets tot Mecca, wiens gedaente sy seggen Abraham van den Hemel gekregen heeft. Het is aen sommige deelen met Arabische Letters beschreven / aen andere met Mosaische gedaenten en sinne-beelden: Het staet laegh en sonder glas-licht / in welcks plaets houten tralien staen/ dewelcke seer aerdighlijck besneden zijn. Den inganck is door een kopere poort/ dicht by de welcke een Spiegel hanght / 't zy om hun geele aengesichten in te beschouwen / of hun eeuwige mismaecktheydt in aen te mercken. Men siet er oock eenige lampen/ soo tot gebruyck als verciersel. Sommige Propheten van hunne slagh / hebben alhier hun beenderen te rust geleght / onder de welcke Emeer Ally Zedday Ameer, de voornaemste is / een Propheet soo langh van beenderen als van naem / en over lange jaren hier begraven / evenwel geen minder voordeel aenbrengende als de nieuwelingen. Maer om te gelooven dat hy een Mahometaen is geweest/ valt de meeste swarigheydt/ evenwel sy willen het seggen/ en soo ghy ongeloovigh valt/ sweeren dat hy sulcks geweest is / alhoewel hy 600. jaren voor Mahomet gestorven is; maer hun geloof wil geen twijffelingh toelaten. Hier dicht by is groote verscheydentheyt van alderhande boomgewas/ van Orange Appelen, Limoenen, de schoonste Dadelen van dit gewest/ ja geheel Persia, en of ghy aldaer noch u genoegen niet aen en kost vinden / tast in u buydel en koopt voor een kleen gelt schoone Geyten, Hoenderen, Rijs, Rack, Brandewijn, en diergelijcken. Het water / alhoewel wy daer onse spijse in klaer maeckten/ is niet veel besonders/ 't zy sulcks voortkomt uyt de onbequaemheydt van de Backen / of ongestalte van den regen self / het is altoos geweldigh ongesondt/ in sulcker voegen/ dat men liever met dorst/ als sulck een laeffenis sou willen geplaeght zijn/ daer ontallijcke onheylen van finckingen / bedorven beenen (en [illegible]

Voorname Mosque.

Een groot Propheet aldaer begraven.

Quaede Water/

voormachtige beenen uyt ontstaen/ welck laetste de meeste quelling van jeuckte en lammigheydt veroorsaeckt / dat met geen salven of smeeren te heelen is / als alleen met uythalen van dit schadelijck gediert/ met een dingh/ in maniere van een luyt-snaer/ aengaende de dickte; doch de swarigheydt is/ dat by-aldien de worm breeckt/ het overige verrottingh/ ja versterbingh veroorsaeckt/ dat alleen met een geduerigh snijden en kerven te helpen en te genesen is. oorsaeck van verscheyde qualen.

Van al dese ongelegentheden is dit water de oorsaeck/ of eerder de wolcken daer dit water uyt voortkomt/ als zijnde van een quade eygenschap alhier / om datse door geene of weynige winden gedreven en gesuyvert worden/ en hunnen regen in geen aengename droppen / maer heele stroomen uytgieten / soo gevaerlijck in de val/ als schadelijck in het gebruyck.

De Inwoonders gaen meest naeckt / zijnde gelijck als een mengelmoes van Joden en Mahometanen, beyde een leelijck gespuys van menschen; want weynigh vindtmer sonder het een of het ander gebreck / aen oogen / tanden of andere deelen/ ter oorsaeck van de groote hitte en het ongesonde water. Hun kleedingh is meestendeel alleenigh een windtsel om het hooft/ en een ander/ van verscheyden verwen, om hun middel: sy hebben schoenen aen hun voeten/ voor de rest geheel naeckt zijnde. Maer die de uytstekentste willen zijn/ hebben Tulpanden op het hooft/ van kleedtjes met goudt en zijde doorwrocht/ bekleedende sich met een rock van Sattijn. Hun vingers voornamentlijck staen beladen met silvere ringen/ daer Turkoysen of Corneliaens in staen / zijnde gemeenelijck hun eygen naem daer in geschreven/ of oock wel den een of den anderen spreucke uyt hunnen Alcoran. Aen hunnen duym dragense gemeenlijck een ringh van hooren/ waer doorse den boogh te krachtiger weten te trecken. Sy hebben kromme houwers op de zy/ zijnde gemeenlijck van seer goede stof/ en de gevesten schoon en kostelijck / meest van goudt. Kleedingh en Cieraden der Inwoonders.

In dese Stadt sou een goede groote Rivier zijn / indien de Kaerten de waerheydt aenwijsen; maer alhier dwalense geweldigh / alsoo hier niet alleen geen en is/ maer oock niet binnen hondert Engelsche mijlen hier omtrent/ gaet wat weg uyt ghy wilt/ gelijck ick uyt de Persianen, en mijn eygen ondervinden verseeckert ben; want daer isser geen nader als de Tabb, daer door bekent / om datse Susiana van Carmania afscheydt / zijnde omtrent 5. kleene dagh-reysens west-waert van Larr, herwaerts aen: of die andere van Cyre, daer wy over reden/ tusschen Shyraz en het oude Persipolis. Wel is waer dat wy eenige kleene broecken of moerassen sagen/ maer die in allen gevalle geen Rivieren te noemen zijn / alsoo geen van deselve meer als drie voeten breedt en diep zijn.

Westwaert van Larr is Jaarown, twintig Farsangs, of Hollandtsche mijlen/ van daer gelegen. Dese Stadt heeft ontrent 1000. Ioodsche huysgesinnen/ sommigen nemen hier hunnen wegh over na Shyraz, doch de wegh is seer steen- en berghachtigh/ ongemackelijck voor de paerden/ en noch ongemackelijcker voor de barrevoetsche Kamelen. Dese Ioden, of Iehuds, als hen de Persianen noemen/ zijn een overblijffsel van die vier stammen die Salmanasser, Soon van Tyglath Pylezer, Koninck van Assyrien, van Samaria nam / en sette in Hala, Hara en Ghabor, by de Rivier Gozam, Steden in Meden, in het Jaer des werelts 3220. De Stadt/ gelijck men sou mogen vermoeden / heeft haren naem van Jaarim, een voorname plaets in Canaan. Sy hebben alhier eenige Synagogen, doch geen Hooge-Priesters. De Mosaische Wet hebben sy op een wonderlijcke wijse verbastert / zijnde en blijvende tot op heden een hartneckigh boos geslacht/ vol gierigheydt / rijckdom/ en bedrieglijckheydt/ van alle andere soorten van Gods-diensten veracht en gehaet. Beschrijvingh van Jaarown. Ioden aldaer. Hun aert en zeden.

gen seer vreemt dacht/ dat een soo vast-gebouwde Stadt sulcke overvallen onderhevigh sou zijn.

Gelegentheydt en stercktevan Larr. De Stadt Larr heeft geen Wallen om sich / ter oorsaeck de Natuer haer in de plaets van Vestingen/ met onvergancklijcke Rotsen voorsien heeft; boven dat heeft het als nu aen de Noordt-zijde een braef Slot / gelegen op een hoogen berg/ niet alleen tot schrick van buyten-vyanden/ maer oock tot dwangh van de Stadt self; den toeganck daer heen op is naeuw en steyl. Het Slot selve is van goede steen opgebouwt/ beleydt met twaelf stucken geschut/ en twee Basilisken, eertijts van Ormus daer gebracht. Binnen de Wallen van het Kasteel staen hondert huysen/ wel bewoont/ doch meest van Krijghs-lieden/ die aldaer een schoon Wapen-huys hebben/ wel met alderhande Wapenen / van Lancien / Bogen en Koers/ soo veel als genoegh magh zijn 3000. mannen te wapenen. Het vertoont uytwendigh een schoon gelaet / en is van binnen niet min aensienelijck. De Buzzar, of Marckt/ is oock een aerdigh Gebouw / van goeden steen/ lang/ sterck/ en seer schoon in het aensien. Het is boven over bedeckt/ gebooght / en vertoont sich geheel als een slagh van een Beurs / daer yder Winckel sijn bysondere Waren te koop vent. De wandel-plaets/ van het Noorden tot het Zuyden/ heeft 170. van mijne schreden/ van het Oosten tot het Westen 160. het Ovael / in het midden/ heeft ontrent hondert en tnegentigh in het ronde / in voegen het een Gebouw is/ dat in eenige hondert mijlen geen Asiatisch werck heeft / dat daer by te vergelijcken is. Dicht by desen Buzzar is de Munte / daer men de Larrees Munt / een vermaert stuck gelts / van gedaente als een langen Dadel-steen / hebbende des Konincks gedaente daer op staende/ het bedraegt in silver omtrent 9. of 10. stuyvers in ons gelt.

Schoone Buzzar, of Marckt.

Voorname Mosque. De Mosquees zijn alhier niet veel in het getal. Het heeft een voorname/ die rondt is/ na de gelijckenis van de Alcaba, de heylige plaets tot Mecca, wiens gedaente sy seggen Abraham van den Hemel gekregen heeft. Het is aen sommige deelen met Arabische Letters beschreven / aen andere met Mosaische gedaenten en sinne-beelden: Het staet laegh en sonder glas-licht / in welcks plaets houten tralien staen/ dewelcke seer aerdighlijck besneden zijn. Den inganck is door een kopere poort/ dicht by de welcke een Spiegel hanght / 't zy om hun geele aengesichten in te beschouwen / of hun eeuwige mismaecktheydt in aen te mercken. Men sieter oock eenige lampen/ soo tot gebruyck als verciersel. Sommige Propheten van hunne slagh / hebben alhier hun beenderen te rust geleght / onder de welcke Emeer Ally Zedday Ameer, de voornaemste is / een Propheet soo langh van beenderen als van naem / en over lange jaren hier begraven / evenwel geen minder voordeel aenbrengende als de nieuwelingen. Maer om te gelooven dat hy een Mahometaen is geweest/ valt de meeste swarigheydt/ evenwel sy willen het seggen/ en soo ghy ongeloovigh valt/ sweeren dat hy sulcks geweest is / alhoewel hy 600. jaren voor Mahomet gestorven is; maer hun geloof wil geen twijffelingh toelaten. Hier dicht by is groote verscheydentheyt van alderhande boom-gewas/ van Orange Appelen, Limoenen, de schoonste Dadelen van dit geweest/ ja geheel Persia, en of ghy aldaer noch u genoegen niet aen en kost vinden / tast in u buydel en koopt voor een kleen gelt schoone Geyten, Hoenderen, Rijs, Rack, Brandewijn, en diergelijcken. Het water / alhoewel wy daer onse spijse in klaer maeckten/ is niet veel besonders/ 't zy sulcks voortkomt uyt de onbequaemheydt van de Backen / of ongestalte van den regen self / het is altoos geweldigh ongesondt/ in sulcker voegen/ dat men liever met dorst/ als sulck een laeffenis sou willen geplaeght zijn/ daer ontallijcke onheylen van sinckingen / bedorven keelen / en

Een groot Propheet aldaer begraven.

Quaedt Water/

worm-

woꝛmachtige beenen uyt ontstaen/ welck laetste de meeste quelling van jeuckte en lammigheydt veroorsaeckt / dat met geen salven of smeeren te heelen is / als alleen met uythalen van dit schadelijck gediert/ met een dingh/ in maniere van een luyt-snaer/ aengaende de dickte; doch de swarigheydt is/ dat by-aldien de worm breeckt/ het overige verrottingh/ ja versterbingh veroorsaeckt/ dat alleen met een geduerigh snijden en kerven te helpen en te genesen is. oorsaeck van verscheyde qualen.

Van al dese ongelegentheden is dit water de oorsaeck/ of eerder de wolcken daer dit water uyt voortkomt/ als zijnde van een quade eygenschap alhier / om datse door geene of weynige winden gedreven en gesuyvert worden/ en hunnen regen in geen aengename droppen / maer heele stroomen uytgieten / soo gevaerlijck in de val/ als schadelijck in het gebruyck.

De Inwoonders gaen meest naeckt / zijnde gelijck als een mengelmoes van Joden en Mahometanen, beyde een leelijck gespuys van menschen; want weynigh vindtmer sonder het een of het ander gebreck / aen oogen / tanden of andere deelen/ ter oorsaeck van de groote hitte en het ongesonde water. Hun kleedingh is meestendeel alleenigh een windtsel om het hooft/ en een ander/ van verscheyden verwen/ om hun middel: sy hebben schoenen aen hun voeten/ voor de rest geheel naeckt zijnde. Maer die de uytstekentste willen zijn/ hebben Tulpanden op het hooft/ van kleedtjes met goudt en zijde doorwrocht/ bekleedende sich met een rock van Sattijn. Hun vingers voornamentlijck staen beladen met silvere ringen/ daer Turkoysen of Corneliaens in staen / zijnde gemeenelijck hun eygen naem daer in geschreven/ of oock wel den een of den anderen spreucke uyt hunnen Alcoran. Aen hunnen duym dragense gemeenlijck een ringh van hooren/ waer doorse den boogh te krachtiger weten te trecken. Sy hebben kromme houwers op de zy/ zijnde gemeenlijck van seer goede stof / en de gevesten schoon en kostelijck / meest van goudt. Kleedingh en Cieraden der Inwoonders.

In dese Stadt sou een goede groote Rivier zijn / indien de Kaerten de waerheydt aenwysen; maer alhier dwalense geweldigh / alsoo hier niet alleen geen en is/ maer oock niet binnen hondert Engelsche mijlen hier omtrent/ gaet wat weg uyt ghy wilt/ gelijck ick uyt de Persianen, en mijn eygen ondervinden verseeckert ben; want daer isser geen nader als de Tabb, daer door bekent / om datse Susiana van Carmania afscheydt / zijnde omtrent 5. kleene dagh-reysens west-waert van Larr, herwaerts aen: of die andere van Cyre, daer wy over reden/ tusschen Shyraz en het oude Persipolis. Wel is waer dat wy eenige kleene broecken of moerassen sagen/ maer die in allen gevalle geen Rivieren te noemen zijn / alsoo geen van deselve meer als drie voeten breedt en diep zijn.

Westwaert van Larr is Jaarown, twintig Farsangs, of Hollandtsche mijlen/ van daer gelegen. Dese Stadt heeft ontrent 1000. Ioodsche huysgesinnen/ sommigen nemen hier hunnen wegh over na Shyraz, doch de wegh is seer steen- en berghachtigh/ ongemackelijck voor de paerden / en noch ongemackelijcker voor de barrevoetsche Kamelen. Dese Ioden, of Iehuds, als hen de Persianen noemen/ zijn een overblijfsel van die vier stammen die Salmanasser, Soon van Tyglath Pylezer, Koninck van Assyrien, van Samaria nam / en sette in Hala, Hara en Ghabor, by de Rivier Gozam, Steden in Meden, in het Iaer des werelts 3220. De Stadt/ gelijck men sou mogen vermoeden / heeft haren naem van Jaarim, een voorname plaets in Canaan. Sy hebben alhier eenige Synagogen, doch geen Hooge-Priesters. De Mosaische Wet hebben sy op een wonderlijcke wijse verbastert / zijnde en blijvende tot op heden een hartneckigh boos geslacht/ vol gierigheydt / rijckdom/ en bedrieglijckheydt/ van alle andere soorten van Gods-diensten veracht en gehaet. Beschrijvingh van Iaarown. Ioden aldaer. Hun aert en zeden.

Kostelijcke Balsem. Het geen alhier alder-aenmerckelijckst zy/ is een kostelijcken Balsem, of vochtigheydt/ dewelcke hier groeyt/ by hen genoemt Mumnakij Koobas; welcke vochtigheydt niemandt derft nemen / maer het wort alles voor den Koninck bewaert. Het komt alleenigh in de maent van Junij van de top van dit hoogh Geberghte afgeloopen/ brengende yder Jaer omtrent vijf oncen voort. Het is seer krachtigh van reuck/ en een treffelijck hulp-middel/ tegens alderhande vergift. Wanneer andere Koningen desen Koningh eenige vereeringen van Goud/ Peerlen en diergelijcke kostelijckheden toesenden / schickt hy hen in vergeldinge een weynig van desen Balsem wederom toe. Dit Geberghte is vermaert by de Geschicht-schrijvers/door den naem van Pilæ Persidis & Susaidæ, over welke Alexander de Groote met sijn Heyr getrocken is/ wanneer hy na Persipolis toogh / daer hy tot sijn verbaestheydt en verwonderingh van den dapperen Ariobarzanes en sijn kleen geselschap soo slechtelijck onthaelt wiert/dat hy gedwongen was te rugge te deysen/ (in spijt van sijn hoogemoedt / en Opper-heerschappy) om dien steenen en yseren hagel te ontgaen. Op den elfden van Sprockel verlieten wy Larr, zijnde van den Stadt-vooght Codgea Obdruzy voorsien met Muylen en Ezels / maer seer slechte beesten / de Ezels gaf men wederom ter oorsaeck van de onbruyckelijckheydt/ maer de Muylen waren de klare uytbeeldingh van matigheydt. Onsen Leytsman/ of Mammandore, was een eerlijcken Cozelbash, en beschickte ons op yder plaets daer wy ons nedersloegen/ goede rust-plaets/(misschien op hoop van een eerlijcke vergeldinge) beneffens sulcke leeftocht als ons de landt-streeck geven kost / alles uyt kracht van sijn gesagh / heerschende strenger over het arme Landt-volck als ons wel aengenaem was/ wel is waer hy gaf 'er gelt voor/doch soo veel als hem self beliefde te missen / indiense het weygerden aen te nemen/ nam hy de waer t'haren ondanck evenwel tot hem / stellende sich geheel op sijn Krijghs-mans aen/ en sy quamender noch geluckigh af / indender geen slagen vielen ; soodanigh is de staet van de Landt-lieden / doende de Krijgers al watse willen.

Verreeck van Larr.

Den eersten nacht sloegen wy onse Tenten niet verre van Larr, doch wierden den naesten dagh opgehouden door een geweldigen en onmatelijcken regen / dewelcke de aerde soo slibberigh maeckte dat onse Kamelen daer niet konden overgaen. Den regen valt hier selden / maer alsse komt laetse sich beyde hooren en voelen ; somwijlen sulck een overvloeping maeckende datter geheele huysen door wech gespoelt werden ; omtrent ses jaren geleden is 'er op dese selve plaets een Caravan van 2000. Kamelen gebleven. Op den 14. dagh bleven wy tot Deachow, of Techoo, 't welck soo veel beteeckent/als een Stadt onder eenen berg leggende/ daer wy verscheyde schoone begraeffenissen en Graven sagen/ zijnde niet een sonder sijn Sarck en een Arabisch opschrift. De Alcoran beveelt dat niemandt in de steden sou begraven worden/uyt vreese dat de stanck der lichamen eenige besmetting mochte komen te veroorsaecken / maer sy worden gestelt op de wegen / gelijck de Romeynen plegen. De Ægyptenaren hielden deselve in hun Banckket-huysen/om daer door altoos hun doodt gedachtigh te zijn. Een mijl van dese Stadt sagen wy omtrent 60. swarte Tenten / maer hoe swart sy van buyten waren / sagh men van binnen evenwel veel vrouwelijcke schoonheydt. De Persianen noemense Uloches ; de Arabiers, Kabilai ; de Turcken en Armeniers, Taiphe ; de Tartaren, Hoordes; de Ouden/ Nomades ; zijnde dese lieden gewent niet in huysen/maer op hun Wagens en onder Tenten te woonen / vergenoegende sich selven met een kleyn en geringh onderhoudt.

Groote slagh-regen in dit geweest.

Wooningen der Arabiers onder Tenten en op wagenen.

Soo haest als de Son driemael 15. graden aen onse Hemispheer, of Half-ront/ ge-

geklommen was/ klommen wy op onse swaermoedige Muylen/ en maeckten ons naeste verblijf tot Berry, sonder yets onderwegen te ontmoeten/ behalven alleen een dicken muer van een groote hoogte/ en noch grooter lenghte/ uyt een harde steenrots gehouwen/ om die van Larr te dienen tot een bevrijdingh voor de Shyrazianen, zijnde hier het eynde van het gebiedt der Larrianen en der Shyrazianen.

Berry is een kleen Dorp/ schijnende van verre vry wat te zijn/ maer doet sich na by slecht op: evenwel is het beroemt door het Persiaens gebiedt/ ter oorsaeck van den ouden geleerden Syet, of Leeraer/ daer het mede voorsien is/ en een vermaert School/ 't welck in sijn bysondere Classen verdeelt wort/ daer men de Borgerlijcke Wetten/ de Sterren-kunde/ de Natuer-kunde/ en hun Godts-dienst leert/ prijslijck in hun Pythagorische stilswijgentheyt/ gebruyckende in de plaets van hun tonge/ wincken en diergelijcke teeckenen; want veel praten is in alle Arabische Schoolen met allen hatelijck. Twee regels worden by hen aldermeest waergenomen/ gehoorsaemheydt/ en bewegen van hun lichaem af en toe terwijl sy lesen. Dicht by dit School is een Mosque, een aensienlijcke plaets/ voornamentlijk om dat het de slaep-plaets is van hun grootsten Leer-meester/ Emawm Zeddey a Meer a Maddy Ally, de Soon van een Propheet/ en den Heyligen Ally toegewijdt/ dewelcke in dese plaets over acht hondert jaren (gelijckse seggen) begraven is. Sijn Tombe staet vier voeten van de grondt verheven/ de lenghte is acht voeten/ zijnde met een wit linnen kleedt bedeckt. De steenen van het Graf zijn behouwen en besneden met Arabische knoopen en dichterpen. Dicht by hem steecken twee Lancien/ tot beteeckeninge van sijn hanteeringh/ benessens eenige Wapenen van een meer als gemeene binding; op sijn kist leyt een aerdigh Paternoster, om hem in sijn devote gebeden te hulp te komen tot versterckingh van sijn onthouding/ 't welck tegenwoordigh noch deelachtigh is/ aen de kracht van den Heer/ ter oorsaeck van de Miraeckels en wonderheden daer door menighmael uytgewrocht/ gelijckse seggen. Boven aen het verwulft hanght een stalen Kloot of Spiegel/ daer dit scherpsiende volck hun sonden in beschouwen. Sy toonden ons oock een vierkante steen/ hangende aen een muer/ van een seltsame slagh/ een seer wonderlijck overblijffsel van Heyligheydt. Den Propheet plagh dese last op de lendenen van de Sondaren te leggen die als noch geen leetwesen van hun sonden hadden; seggende hen/ dat sulcks de uytbeeldingh van hun goddeloosheydt was/ een swaerte waerlijck die haer wel haest tot den rechten wech kost brengen/ al was het maer om daer van verlost te worden. Hier by was een kleen potteken/ daer een seer krachtigh Smeersel in was/ dat voor 800. jaren gemaeckt is/ daer men dickwils uyt gebruyckt heeft/ sonder dat het evenwel vermindert is geworden; het is niet alleen goet voor quade oogen/ maer een Panacæa, of hulp-middel/ tegen alle gebreken. Tot een besluyt/ sijn Boeck leydt op sijn lichaem/ of hy het noch wilde gebruycken. Een yder heeft de vryheydt desen Heyligh van verre te sien/ maer niemandt sijn lichaem aen te raken/ noch oock te naderen/ uyt vreese dat den adem van onsuyvere en sondige menschen/ het selve mocht komen te besmetten. In stormen en andere ellenden/ worden sy geholpen alleenigh met het noemen van sijnen naem. De Kerck is net gehouden en met matten beleydt/ een plaets by hen van sulck een Heylighdom gehouwen/ dat sich niemandt sou derven verborderen daer geschoept in te gaen/ en al die gene die daer in komen/ watse oock versoecken/ gaen daer altoos vergenoeght wederom uyt/ alsoo hen de Godt-spraeck/ of eer den Priester/ nimmermeer bedrieght/ hy geloof het die wil.

Berry beschreven.

Vermaerde School aldaer.

Graf van een groote Propheet en Heyligh beschreven.

Komste tot Bannarouw.

Hier mede begaven wy ons weder van Berry, en quamen den naesten avondt tot Bannarouw, en indien ons de voorseyde Stadt Berry met haer Godts-dienst onthaelde / hier geschiede het op een andere wijse: namentlijck met goet cier/ Musijck/drie Ketel-trommen/ en ses stomme musquetten. De vervallen overblijfsels van een oudt Kasteel / vertoonde ons hier sijn ribben en inwendigh gebeente/ 't welck onlanghs door de Persianen verwoest was. De eene zijde van dit Kasteel staet na de Stadt gekeert / de andere zijde na de steenachtige wildernis. Den naesten nacht sliepen wy in Goyeom, daer omtrent 1000. vervallen en quade huysen in staen. Na dat wy alhier omtrent een uyr geslapen hadden / quam'er een Hocus|Bocus, die ons met sijn konsten besigh hielt/en de slaep uyt de oogen

Wonderlijcke Gesten van een Bootsemaker of Guychelaer.

haelde: onder andere liep hy op twee scherpe gehaeckte kromme Houwers met sijn naeckte voeten/toen ginck hy der met sijn rugge op leggen/hebbende een swaer Ambeelt op sijnen buyck/ daer twee Smeeden hun best op gingen staen arbeyden tot datse vier Hoef-ysers gemaeckt hadden. Dat gedaen zijnde/ doorstack hy sijn armen en dgien met menighte van pijlen en lancien door en door. Daer na haelde hy met sijn hooft een steen van 600. ponden / een elle hoogh van de grondt/ soo licht of en niet was geweest. Daer na bondt hy sijn hayr aen een oudt Geytenhooft vast / het haelde het met een ruck van malkander / op het roepen van Al-

lough

lough Woddaw: dat is geseght/Godt help hem. Wy bedanckten hem bysonderlijck voor het vermaeck/ en presen sijne sterckte. Desen evenwel was niet te vergelijcken by Marius, een van de dertigh Tyrannen / die met eenen vinger een geladen wagen kost omwerpen / of Polydamas, die met sijn eene handt een wilde Stier by sijn achterste beenen kost vast houden/ houdende hem tegen/in spijt van al sijn kracht. Hier binnen Goyeom leydt eenen Melec Mahomet treffelijck begraven / vermaert wegen sijn dappere voorstandt van het gesagh sijns Meesters Mahomet, wanneer de Saracijnen deselve begosten in verminderingh te nemen. Den naesten nacht verlooren wy malkander door onse achteloosheydt/en hadden een ellendige verblijf-plaets in die wilde en woeste wildernis / daer noch gras/ noch boomen / noch water in te vinden was / als alleen zandt en steenen / daer Vogelstruysen, Oyevaers, en Pellicanen alleen hun woonplaets houden. Men sou mogen gelooven dat dit voor henen een vruchtbare plaets is geweest; maer door de ongebonden raserny van den Oorlogh/of geduerige hitte van de Son/of eer de straffe Godts/ is dit geweest geheel van lover of gras berooft geworden. Den geheelen anderen dagh besteden wy in het soecken van onse Caravan, en vonden deselve endelijck met veel moeyten. Slaende dien selven nacht onse Tenten op in de wildernis/wierden wy ontfangen door een soo geweldigen storm van regen/ donder en blixem/ dat niemandt het hooft buyten dorst stecken. Des anderen daegs was het weder wat verdraeghlijcker / daer wy ververscht wierden door het gesicht van eenige weynige Dadel- en Mastick-boomen; 'twelck Coriats seggen wederleght/ dat den Mastick nergens als in Syo gevonden wort. Onderwegen ontmoete ons een oude slechte Tombe/ of begraefnis / (daer een arm onnoosel Harder in begraven lagh) rondtsom behangen met driedubbelde draden / misschien een uytbeeldingh van de Goddelijcke Drievuldigheydt / en yder draet was verciert met eenige geverfde wol / en een poppeken of bundelken om deselve te bedecken. Hier by waren eenige Cypressen gevoeght/ om het graf/ na de oude wijse/ te vercieren.

Graf van een dappere Mahometaen.

't Graf van een Harders beschreven.

Des anderen daeghs/zijnde de 22. van Sprockel/ hadden wy eenige tijdtkortingh/ met het opjagen van een wilde Beer / doch door honden noch geschut te achterhalen. Na dat maeckten wy Cutbobbo onse rust-plaets; daer na Mohack, daer Mahomet, Hodge, Izmael, en Ally, vier groote Leeraers van Mahomet, in hunne Tomben begraven leggen / zijnde over 400. jaren gestorven / tot welcke graven groote Bedevaert is / met groote aendacht van de verblinde Mahometanen. 's Daeghs daer aen lagen wy tot Coughton, toen tot Unghea, van daer tot Moyechaw, daer na tot Pully Potshaw, latende Bobbaw Hodgee aen onse slincker handt. Den naesten nacht sloegen wy onse Tenten op aen dees zijde van Shyraz, daer wy een aensienlijcke Intree verwachten: maer siende datter niemandt door den dagh quam/ om ons te onthalen/ sandt onsen Ambassadeur, die seer nauw geraeckt omtrent sijn eer was/ sijnen Mammandore aen den Stadt-voogt (alsoo den Grooten Hartogh op de Valcken-jaght was / 50. Engelsche mijlen van daer/ misschien om de moeyten te ontgaen van ons te verwellekomen) te versoeken/ dat hy ons versche Paerden wilde toesenden en een betamelijcken ontfang verleenen. Den Daraguad quam hier op terstondt in persoon by ons/met een veynsende tonge eerst den Grooten Hartogh verschoonende/die hem gewis ombrengen sou/indien men hem dese vorderlijcke gelegentheydt niet te kennen gaf/ om sijn bysondere liefde t'onswaert te toonen / in vergelijckinge van de welcke hem al de Werelt hatelijck was. In een woort siende dat wy haestigh waren / versocht hy alleen ootmoedelijck dat wy alleen drie dagen/soo het mogelijck was/wilden gedult oef-

Mohack, Graf-plaets van 4. groote Leeraers van Mahomet.

senen/om ondertusschen den Grooten Hartogh hun komst te laten weten/die hun vertoeven met dubbelde stralen van genegentheydt soude vergoeden / waer mede men hunnen Stadt-vooght het meeste genoegen van de werelt sou aendoen; doch indien niet/(besloot hy) soo was hy aldaer tegenwoordigh om sijn Excellentie binnen te geleyden naer sijn verblijf-plaets. Den Ambassadeur vernam wel haest de blyende veynsery van desen uytgemaeckten gast/en siende den avont alreedts aen het vallen/ deed sijn Portugeesche Trompetten opblasen / en saten op het selve gelupdt te paert / rijdende alsoo na dese treffelijcke Stadt toe / beantwoordt door hun koopere Beckens/ Krom-hoorens/ en diergelijcke Phrygische Musijck, niet anders dan offer een deel Priesters en Priesterinnen van Bacchus te veldt waren; dit maeckte te samen sulck een geschal / dat op ons inkomen yder ten deuren uyt liep/ met hun brandende Fackels in de handen / om te sien watter te doen was. Naer een langen kringh van omwegen / quamen wy tot het Palleys van Shock Ally Beg, Stedehouder van den Hartogh / daer onsen Heer eerst overladen wiert met een lange verantwoordingh/ en daer na onthaelt met een Banquet van veel lieffelijckheden. Dit gedaen zijnde / sondense ons na Ally Chan, een nette Woningh/ zijnde gelegen aen het Oost-eynde van de Stadt / hoorende den Koninck toe. Het staet met sijne Hoven treffelijck en cierlijck omcingelt / dewelcke soo schoon en groot zijn/ alsser in geheel Asia mogen gevonden worden. Sherazz (gelijck sy dese plaets noemen) is de vermaeckelijckste van al de Asiatische Steden/ het leydt van den Æquator, of Middel-lijn / 29. graden 40. minuten / en op de lengte van 88. Ben Jonas (500. jaren geleden) geeftse den naem van Syaphaz; by Cornelius de Judæis, draeghse die van Sitas en Sivas; by Osorius, Xiraz; by Raleigh, Siras; by Stephanus, Cyrecbata; by Cælius, Cyropolis, hoewel qualijck: dewijl alle oude Werelt- en Plaets-beschrijvers haer stellen als gelegen aen de Rivier Cyrus in Hyrcania, hebbende de breedte van 39. graden en een halve / de lenghte van 83. graden 45. minuten. Doch van dese naem is een Stadt in Media, volgens het seggen van Ptolomeus; een in Sogdiana by Iaxartes, na het voorgeven van Curtius; een in India, gelijck Ælianus, en een Rivier van dien naem in Armenia, als Plinius getuyght / maer geen Cyropolis in Persia. Desen naem van Sheraz (na mijn opmerckingh) is getrocken van het woort Sheer, 't welck in de Persiaensche spraeck melck beteeckent/ of van Sherab, een druyve/ alsooder in geen gedeelte van het Oosten beter of rijcker Wijnen gevonden worden. Alsoo treckt Aleppo oock den naem van Halip, melck/en niet van Alepius, Stedehouder van Iulianus, gelijck sommige droomen. Verscheyde Steden in Persia trecken op soodanigen wijse hunnen naem van die dingen of vruchten daerse in overvloeyen / gelijck als Whormoote, beteeckent de Stadt der dalen; Deachow, een berghachtige Stadt; Degardow, een Stadt van de Ockernooten; Baze Bakow, Periscow, Cutbabbaw, en soo voort. Oock souse wel mogen geheeten zijn van de Syrases, haer oude Inwoonderen/ gelijck Poliænus schrijft in sijn 8. Boeck van Semiramis: Of indien de Griecksche mede-namingen mochten plaets grijpen/sou mense mogen trecken van Seira, een keeten. En alhoewel dese plaets mocht zijn opgerecht uyt de vervallene overblijfsels van Persipolis, sal evenwel de tijt van 2000. jaren / dewelcke na het afbranden van het oude Persipolis verstreecken is / niet toelaten een soo langh begraven benamingh in een nieuwe Stadt op te wecken. Omtrent haer Bouwer is tusschen de Persianen en anderen merckelijck onderscheydt / en omtrent haer groote geen minder. Vlughbech, een geleert Plaets-beschrijver / en Na-neef van den grooten Tamerlaen, geeft haer in sijn tijdt de grootte van 15. mijlen in het ronde/ als oock Contarenus, met toe-eygeninge van 80000. huysen.

Inkomst en onthael van den Engelschen Gesant tot Sheraz.

Beschrijvingh van Shyraz.

Verscheyden benamingen.

Oorspronck van den naem Sheraz.

Twist over te eerste bouwer van Shyraz.

Bar-

Barbarus, 160. jaren voorleden/ geeft haer 20. mijlen. Teishera, dewelcke na hem gekomen is/ 36. mijlen/ gelijck oock Skikard doet. Iohan van Persia telt hare Inwoonders op 80000. koppen/ maer Ben Ally maeckter drie hondert duysent af; maer om niet al te vast op hem te staen/ sal het beter zijn onse eygene ondervindinge hier omtrent plaets te geven. Shyraz is gelegen van Ormus 108. Farsangs, of Nederlandtsche mijlen/ van Larr 186. Engelsche mijlen/ van Spahawn 222. van Babylon 300. van de Caspische Zee 600. van Casbyn 486. van Periscow 440. van Candahor 360. van Yesd 219. van Faza 60. Engelsche mijlen. Haer nabueren waren eertijts geheeten Artiatne, Tapiri, Carty, en Orebaty, verandert in Parc, Furc, Fores, en Farsistan. Heden ten dage is Shyraz de tweede Stadt in Heerlijckheydt en uytsteeckentheydt van het geheele Persische Rijck. Sy wort bewatert door de Bindamyr, of Bradamyr, een soete Rivier/ dewelcke haer oorspronck neemt uyt het Tapiriaensche gebergte/ en/ naer een gekronckel van 200. mijlen weeghs/ haer met de Choaspes, nu Tab, en Vlay vermengelt/ dewelcke niet ver van Valdac, van oudts Shushan genaemt/ sich selven in de Golf komt te verliesen/ en soo met die stroomen vermengelt/ de Zee endelijck zijn verschuldigden tol komt betalen. Men siet hier eenige mueren/ gebout door Usan Cassan, doch de Stadt schijnt onlijdsaem van eenige bepalinge te zijn. Sy streckt sich van Zuyd-oost tot Noordwest in de lenghte van 3. Engelsche mijlen/ en niet veel minder de andere wegh uyt/ makende in het ronde een ommeganck van 9. Engelsche mijlen. Sy is seer vermaeckelijk gelegen aen de Noord-west zijde/ hebbende aldaer een groote vlackte van 20. Engelsche mijlen lanck en 6. breedt/ omcingelt met schrickelijcke bergen/ onder een van de welcke dese Stadt gebouwt is: alsoo beschermt door de natuer/ verrijckt door haer koophandel/ aengenaem gemaeckt door konst/ overvloedighlijck voorsien met Wijngaerden/ Hoven/ Cypressen, Sweet-plaetsen/ en kostelijcke Tempels. Hier is de Magische, of natuerlijcke Tover-konst eerst gevonden/ hier heeft Nemroth na de Babelsche verwerringh gewoont/ en hier is hy gestorven. Hier is Cyrus, de uytsteeckenste van alle Heydensche Vorsten/ geboren/ en/ behalven sijn hooft/ begraven. Hier heeft den Grooten Alexander sich selven in allerhande weelden en dartelheydt onthouden. Hier songh de eerste Sybilla de Mensch-werdingh van onsen Salighmaecker/ en van hier seght men oock dat de 3. Wijsen, dewelcke na Bethlehem gingen/ van daen souden gekomen zijn. Endelijck/ alhier hebben 200. Koningen op een rye den Scepter over het Persiaensche Rijck geswaept.

Menighte der Inwoonders.

Uytsteeckentheydt van Shyraz.

Haer grootte/

en goede gelegentheydt.

Is de geboorteplaets van Cyrus,

en Zetel van 200. Koningen.

De huysen zijn hier van harde Bricken/ in de Sonne gedrooght/ dewelcke seer vast en duerachtigh werck maken; niet seer hoogh/ en boven plat en bestreken/ de vensters en diergelijcke uytsichten aerdighlijck en volslagen betralijt/ van binnen met schoone Tapijten beleydt/ sonder ander verciersel. Het Huys van den Sultan, Shock Allybeg (daer wy den eersten avondt onthaelt wierden) heeft weynige die het overtreffen. Sijn Eet-zael was hoogh/ rondt en ruym/ het verwelfsel/ beneffens de zy-mueren/ aerdigh vergult en met Beelde-werck bewrocht/ soo beschaduwt/ dat het swaerlijck te oordeelen was/ of het Vergultsel of Schilder- of Gesneden Werck was. De Vensters zijn van geschildert glas/ de Vloeren met kostelijcke Tapijten beleyt. Weynige zijnder sonder haer Tuynen/ en Plantagien van hooge Cypressen en diergelijcken. Sy pronckt met 15. Mosqueen, of Tempelen/ rondt van gedaente/ na de Heylige Alcaba van Mecca, van buyten cierlijck ingeleydt met Asuer-steenen, gevende een gelijckenis van Turquoysen, en van binnen met suyvere swarte gepolijste Marmer-steenen. Boven op hebbense schoone vergulde toppen/ gevende een aengenaem weerlicht op het stralen van de Son.

Prachtige en cierlijck gebouwde tempels of Mosqueen.

Zon. Twee van dese verdienen verwonderingh in hun Heerlijcke Mosaische Wercken/ en aensienlijcke Toorens; de een is vierkant/ zijnde 50. voeten hoogh in het lichaem/ ten deelen met loot bedeckt/ met gout en blaeuw onderschepden. De mueren gevernist en met knoopen en Sinne-beelden of Poesy beset/ hoewel van binnen woest en ledigh. Boven pronckt se met twee ronde houte Pylaren/ aerdigh en cierlijck gesneden en uytgehouwen/ makende een hoogte by na gelijck de S. Paulus Kerck tot London. De andere gelijckte wel een Koninckliijcke Caravans verblijf-plaets/ staende in het vierkant/ het bovenste vol van Arabische vonden/ met gout en Porphyr-steenen aerdigh ingelept/ met Azuer geschildert/ blinckende van binnen door duysent Lampen/ en Toortsen/ dewelcke een heerlijcke schijn van sich geven. De andere Mosqueen zijn soo uytstekende niet/ noch oock soo verachtelijck/ datse het besien niet waerdig souden zijn. Al dat hen ontbreeckt in de bouw-kunst vervullense in Reliquien en Heylige overblijffsels/ bestaende in de graven van eenige oude Leeraers van hunnen Alcoran, welckers Heyligdom hen soo groot geschenen heeft/ datse niet geweten hebben/ hoe hun Graven kostelijck genoegh te konnen vercieren. De sommige zijn opgerecht van schoonen en blinckenden Marber; andere van kostelijck gesneden hout; andere wederom heerlijck door konstige Schilderyen; andere door bysondere konst in gegoten Koper-werck/ Silver en andere kostelijcke Metalen/ nemende de natuer te hulp daer de konst mocht komen in gebreke te blijven. In de eene plaets leght Shaw Meer Alla Hamzy begraven/ over de seven hondert jaren gestorven. De Mosque daer dese in begraven is/ heb ick 60. treden langh en soo veel breedt gevonden. In een andere rust Sandans Emyr Amahaw, die ten tijde van Mahomet geleeft heeft/ en van gelijcke Heyligheydt met hem gehouden wort/ benessens verscheyde andere/ wachtende de tijdt van hunne opstandingh. Boven op dese Mosqueen hebben menighte van Oyevaren hunne nesten/ een Vogel dewelcke van dit volck met een bysondere Goddelijcke eere ge-eert en geacht wort. De Hoven zijn alhier in groote menighte/ en deselve groot en schoon/ sommige van deselve/ gelijck ick selve gemeten hebbe/ brengen 800. schreeden in de lenghte/ en 400. in de breedte uyt. De Hony Shaw, of Konincks Tuyn/ overtreft al de rest/ de welcke recht vierkant/ en over al 2000. treden groot is. Sy zijn alle wel voorsien met mueren van de hoogte van 14. voeten/ en vier voeten dick/ al van een seer goet en vast werck. Sy schijnen eerder Bosschen of wildernissen te zijn/ als Hoven of Tuynen/ overvloeyende in hooge Pyramidale Cypressen, Pijn, en andere diergelijcke Boomen/ en onder deselve oock schoone vrucht-bomen/ als Druyven, Granaten, Citroenen, Orange Appelen, Pistachos, Appelen, Peeren, Hasenooten, Kerssen, Pruymen, Ockernooten, Abricosen, Amandelen, Vijgen, en eenige weynige Dadelen. De aerde draeght haer Meloenen van beyde soorten/ en menighte van schoone en seltsame bloemen/ soo aengenaem van reuck als heylsaem van kracht. De aerde is droog en groen/ de locht gematight en gesont/ invoegen men vermaeck/ en de rechte Elyzeische Velden vindt/ waer men oock sijne oogen henen wendt. Evenwel strecken sich dese bysondere bequaemheden niet verder als een mijl in het ronde buyten de Stadt/ zijnde de rest onvruchtbaer en berghachtigh/ onbequaem om Alexander tot een overgeven Epicurist te maken/ uytgeseydt evenwel de wijn die overvloedig wast/ dewelcke voor de beste van het geheele Oosten wort gehouden. Sy hebben aen geen dinck grooter gebreck als aen water/ evenwel sy hebben eenigh/ en soudens meer konnen hebben/ indien de Borgers een weynigh sorghvuldiger/ en geluckiger in hun vonden waren/ alsoo de vermaerde stroom Cyrus, omtrent 15. Engelsche mijlen van daer na de oude Stadt Persipolis stroomt.

Heylige Tomben en Graven/

heerlijck en konstig gebout.

Konincklijcken Tuyn/ en andere Hoven beschreven.

Wijn van Shyraz de beste van't geheele Oosten.

In de Nowrouz, of Lente / worden de Tuynen voor alle man open gestelt / om daer in te wandelen naer believen. De Vrouwen hebben alsdan oock 14. dagen tijts tot wandelē/wanneerse/gelijk als Vogels die uyt de kope komen/sich selven verliesen in een dool-hof van alderhande dartele tijdtkortingen: de Mans oock hebben het hunne/ sommige rijden/ sommige wandelen/ andere drincken/singen/ speelen/ soo langh als hooft en keel lijden kan. In al mijn leven heb ick geen vrolijcker menschen gesien/ en die minder van onlust of krackeelen houden. Wy sullen hier een woort van Emangoly Cawn, den grooten Hartogh/ en sijn Banquet by voegen.

Tijdt-kortingh en vermaeck in de Lente.

Desen braven Heer is een Georgiaen van afkomst / een Musulman van wegen sijnen Godtsdienst / een waernemer van sijn tijdt tot bevorderingh. Hy is een van de vier Vorsten die onder den Koninck Abbas het Rijck bestieren. Sijn gebiedt streckt sich niet veel minder als 600. Engelsche mijlen uyt / gevende hem den Tijtel van Opper-Hertogh van Shyraz, Sultan van Larr en Jaarown; Heer van Ormus, Maqueroon, Kermoen, Chulistan, Sigestan en Farsistan; Prins van de Persiaensche Golph, of Zee-boesem/ en de Eylanden daer in gelegen / den Grooten Beglerbeg, Gebieder over 12. Sultans, en 50000. Ruyters/ Slaven van Shaw Abbas, Beschermer vande Musulmans, Blom vande Beleefthept/de Tweede in Heerlijckheydt / Nootmuscaet van versterckinge / en Roose van vermaeck. Hy is afkomstigh van seer uytsteeckenden Adel/ zijnde sijn Vader en Groot-vader Hartogen voor hem gewest / en hy is behoedt van affettingh van sijn Ampt door den eedt self van Abbas, en dat by dese gelegentheyt: Sijn Vader Aliculicau, had verscheyde treffelijke Velt-slagen/soo tegen den Turk als den Tartar, gewonnen / brengende geen kleene luyster tot en aen de Heerlijckheyt van Mahomet Codobandas Scepter/ voornamentlijck dese/ waer mede hy den moetwilligen en opgeblasen Bassa van Rhyvan uyt sijns Meesters Landen dreef/ met meerder haest als hy daer in gekomen was; door al welcke diensten hem den Koninck met het Groot Hartoghdom van Shyraz, en sijn Soon na hem/vereert heeft/ die sich niet min geluckigh voor Shaw Abbas getoont heeft/ stellende Georgia in rust/ vermeesterende Larr, een gedeelte van Arabia, Diarbec, en Ormus. Doch al dese diensten zijn naderhant vergeten/ wanneer den Jongen Sha Soffy eerst den Soon/ en daer na den Vader het hooft dede afslaen / sonder andere misdaedt te hebben / als dat hem sijn geluck te hoogh had opgevoert. Maer alhoewel hy tegenwoordigh doot is/ moeten wy evenwel het onthael / het welck hy ons by sijn leven gedaen heeft/ niet vergeten/ dewijl/ na het seggen van Ausonius, de aerde niet quader voort kan brengen als een ondanckbaer mensche.

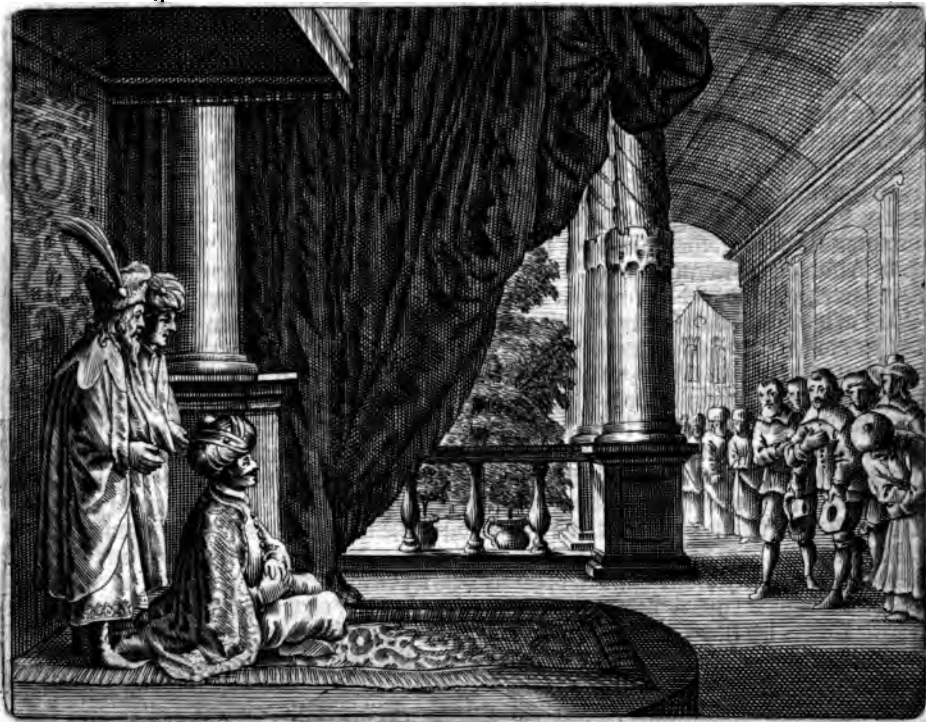
Afkomst/ Moogentheydt/ en Eygenschappen des Hartoghs van Shyraz.

Goede diensten van sijn Vader en hem aen Abbas.

Doch door sijn Majest. ben beyde qualijck beloont.

Wanneer wy hier aenquamen/had hy sich selven met wil uyt den wech begeven: en alhoewel Sir Robbert Sherley de moeyten nam by hem te rijden / en hem sijn dwalingh te kennen te geven / gaf hy hem echter tot antwoort/ het ware geen verkleeningh voor eenigh mensch ter werelt (uytgesondert sijn Meester) op sijn komst te wachten. Maer indien onsen Heer Ambassadeur sijn geleyde en andere noodtsakelijckheden gehad had/wy hadden ons wederom op wegh begeven sonder afscheydt van hem te nemen. Naer ses dagen wachtens/ beliefde het sijn Hoogheydt tot Shyraz te komen/ gevolgt met 2000. Paerden/ houdende sich noch twee dagen stil/ sonder eenigh werck van den Heer Gesant te maken. Eyndelijck sendt hy een Edelman tot hem/versoeckende/hy wilde by hem komen; doch dese keerde met dese antwoort: hy (namentlijck den Ambassadeur) had een groote wegh gereyst/ en was derhalven vermoeyt; voor de rest / hy was gekomen om sijn Meester te sien en te spreken / aen hem had hy geen kennis. Den Hartogh meende te

ontsinnen/ siende sich selven soo verkleent/ doch dorst hem evenwel niet beledigen/ wetende dat den Koninck door sijn heele Rijck belast had/ den Gesant alle goet onthael te bewijsen. Naer een weynigh vertoevens laet hy hem weten/ hy sou hem van self des anderen daegs komen besoecken; doch hy hielt hier in sijn woort niet/ maer sandt wel sijnen Soon/ de Beglerbeg, (een Jongman van 18. Jaren) om sijn verschooningh te doen. Des anderen daeghs sandt onsen Ambassadeur

Shoc Allybeg tot des Hartogen Soon/ hem te kennen gevende sijne komst. Emangoly Cawn, hoe seer vergramt/ was echter benieuwt wat voor een slach van volck wy waren/ die hem soo bejegenen dorsten/ daer hy in tegendeel van sijn Onderdanen als een Godt aengebeden wiert. Soo haest was onsen Heer niet afgeschreden aen het Palleys van den Hartogh/ of hy wiert door Shoc Allybeg verwelkomt/ en geleydt (sonder dat hy wist waer) in een lange Galdery/ kostelijck met Tapijten en diergelijcke kostelijckheden opgepronckt/ sittende den Hartogh als een Beeldt aen het eene eynde/ gelijck een Snyer/ met de beenen kruys-wijse over malkander/ sich niet roerende voor dat den Gesant by hem was/ wanneer hy gelijck als uyt een verruckingh opsprongh/ en onsen Heer welkom heete/ gevende ons (op versekeringh dat wy Edel-lieden waren) sijn omhelsinge/ en een Bancquet. Na dat wy hier twee uyren waren vrolijck geweest/ scheyden wy van hem/

Wellekomst en onthael des Hartoghs aen den Engelschen Gesant.

hem / genoodight om des anderen daeghs op een veel beter onthael weder te komen. Des anderen daeghs dan komende / wierden wy door een Sultan door twee groote plaetsen in een treffelijck Bancquet-huys geleydt / zijnde een wijde open plaets / steunende op 20. kostelijcke vergulde Pylaren / het verwulffel zijnde allesints kostelijck geblamt en vergult. De vloer was beleydt met seer kostelijcke Tapijten van Goud en Zijde / hebbende aen het eene eynde / een heerlijcken Throon van Cremosijn Satijn, rijckelijck met Gout en Paerlen geborduert / daer hy sich op setten sou. Aen de eene zijde was seer aerdighlijck geschildert en uytgebeelt / sijn dappere overwinningh van Ormus, hun Leger op de strant / hun bespringingen / en stormen / hunnen inganck / mitsgaders de Massacre van de Ormusianen, den eenen onthooft / den ander op dees of gene wijse omgebracht. Men sagh'er oock het zee-gevecht van de Engelsche Vloot / sonder wiens bystandt hy sijn leven de plaets geen meester sou geworden hebben.

Onthael en pracht des tweeden daegs.

Wanneer nu de groene en Cremosijne Gordijnen opgeschoven wierden / sagen wy een groote vierkante ruymte / zijnde by dese gelegentheydt beset in het ronde met de voornaemste mannen der stadt / als oock in een ander / daer ick meen 500. gemeender Borgers getelt te hebben / alle genoodigt om des Hartogs Heerlijckheydt te vermeerderen.

Al eer desen opgeblasen Hartog sijn aengesicht ons toe liet blincken / wiert den Gesant aen sijn slincker-handt geset van den Throon / dewelcke / na de Asiatische wijse / voor de waerdighste / als daerse het Swaert dragen / gehouden wort; op de andere zijde / sat den misnoegden Vorst van Tartaryen; aen de slincker-handt van onsen Heer sat den Jongen Beglerbeg, en naest hem den gevangen Koninck van Ormus; aldernaest aen den Tartarischen Vorst sat Threbis Cawn, een misnoeght Vorst van Georgia, een braef Soldaet, een standvastigh Christen. Sir Robbert sette sich neder tegen over den Throon / en beneffens ons wierden gestelt de twee Prinçen van Ormus, en sommige Sultans. Het overige van dese Bancquet-zael wiert gevult met liedẽ van ongemeene slagh / met Sultans, rijcke Kooplieden / en Cooselbashaes, al gedient van Jonge Ganymedisen in gout laecken gekleedt / die vast op en neder liepen met vlesschen van suyver Goudt / om yder op sijn wencken den wijn in te schencken. Op de Tapijten lagen seer fijne geschilderde Tafel-laeckens / 40. ellen lanck zijnde / 6. dunne pannekoecken op malkander geleght dienden voor Tafelborden / neven dewelcke houte Lepelen met menighte lagen / hebbende steelen van een elle lanck / en den Lepel self soo dick en groot zijnde / dat men wel diende sijn mondt tot aen sijn ooren op te spalcken om haer een vryen toeganck te geven. Het spel gaet endelijck aen / bestaende de spijse uyt hondertderhande witte drooge suycker-kost / als oock van Dadelen, Peeren, en diergelijcken / alles konstelijck geconfijt / de gene daer ick de beste kennis aen had waren Iaacks, Mirobolanen, Ducoyens, Pistachos, Amandelen, Abricosen, Queepeeren, en Kerssen, latende het ondersoeck van al de andere verscheydenheden / voor de Bancquet-bereyders en Confijtuerders, om na te vorschen en te volgen.

Rang en ordre gehouden in het aensitten der Vorsten.

Het Bancquet endight / (en den Hartogh is als noch niet gekomen) evenwel bestondt het gemeene volck te roepen / Jough Ally Whoddaw Bashat, dat is / Ally en Godt moeten gedanckt zijn. Welck gerucht diende voor een teecken aen den Hartogh / om endelijck sijn lang verwachte stralen te laten verschijnen; misschien toevende tot dat onse buycken versadight zijnde / wy te beter tijdt souden hebben om sijn groots pracht en Heerlijckheyt te aenschouwẽ. Sijn wegh wiert hem gebaent door 30. brave Jonge Edel-lieden / alle gekleet in Cremosijn Satijn; hun Tul-

Komste des Hartogs tot het Banket.

banden warē van zijde stoffe gevlochten/omgeven met Goude ketenen/en die beset met Peerlen, Rubijnen, Turquoisen en Esmarauden. Elck ginck omgort met een kostelijck Swaert / en geborduerde gordels / en beladen met een Valck op de vuyst/elck kap een duysent guldens waerdigh zijnde. Achter dese volghde hunnen Heer den Grooten Hartogh van Shyraz. Sijn Lijf-rock was van blaeuwen Satijn, kostelijck met silver geborduert / waer over hy eenen seer langen Tabbaert geslagen had / soo heerlijck in het aensien / en soo dick bezapt met blinckende gesteenten / dat men niet kost bekennen hoedanigh de stoffe was / daerse van was gemaeckt. Sijn Tulband was van enckel zijde en gout/mede bestouwt met Peerlen en Carbonckels; sijn Swaert-riem insgelijcks was al overzapt met Rubijnen, Peerlen en Esmarauden. Sijn Schoenen schenen de gesternden Hemel te zijn. Aen desen Afgodt offerde al het volck honderden van Zizædaes en Tessalems, buygende en smijtende hun harssebeckens tegen de grondt. Sir Robbert Sherley maeckte oock sijn Zizædaed heel bequamelijck / en dronck uyt een goude kroes de gesontheydt van sijn Hoogheydt / en stack daer op den Beker in sijn sack / bybrengende tot reden / dat / nademael een soo slechten Gesel als hy was daer in geademt had/ het een groote goddeloosheydt sou zijn / sijn Hooghevt het selve op te offeren. Den Hartogh nam dit aen als goede munt / en siende dat onsen Heer Ambassadeur heel stil en treurigh sat / vereerde hem met een lach / en dronck hem daer op sijn Meesters gesontheydt toe/met eenen hem en al sijn geselschap hartelijck welkom hetende. Dit gedaen zijnde/ begaf hy sich weder na binnen toe. Onsen Heer niet seer wel te vreden over de hoovaerdige wijse van doen van desen Hartogh/ liet evenwel sijn misnoegen niet blijcken / en / na eenige weder-zijdsche Sallems of groetingen/ scheyde van daer/ alleenigh begeleydet door eenige weynige Coselbashis, tot daer sijn Pleert stondt.

De kostelheydt en pracht van sijn verschijningh beschreven.

En inder waerheydt indien desen Hartogh sich selven dus statelijck aenstelt/hy heeft'er genoegh toe/ zijnde sijn inkomen geschat op vier hondert duysent Tomans jaerlijcks (yder Toman gereeckent of vijf Marck Steerlings) alhoewel hy hier uyt genootsaeckt is geduerigh 50000. paerden te onderhouden. Sijn Silver/ Gout/ en Juweelen/ worden geschat op drie hondert duysent ponden Steerlings, of ruym dertig tonnen Goudts/andere seggen van drie Milioenen ponden; 'twelck oock wel is af te meten by die schoone Nieuw-Jaers-gift/die hy drie jaren voorleden sijnen Koninck heeft toegesonden/te weten 50. groote goude Flesschen/72. van fijnen gesuyverden Silver/ en in Larrees vier hondert en vijf-en-tseftig duysent Florijnen of guldens / ladende hier mede 350. Cozelbashes Kameelen ; inder waerheydt een treffelijcke vereeringh/ en door dewelcke hem den Koninck weder 50. schoone Arabische paerden te rugge sandt/ ses verwisselingen van rijcke kleedingen/ een Swaert/ en/het geen het aldermeeste was/ de verseeckering van sijn heyl en waerheydt. Desen Hartogh heeft (soo hier/ als in andere Seralios, of Harams, gelijck de Persianen dese bewaer-plaetsen der Vrouwen noemen) over de drie hondert By-slaepsters/ een toelatingh van de Wet van Mahomet. Daer is geen andere wegh in dese gewesten om yemants macht en vermogen te bekennen / als by de veelheydt van hunne Vrouwen en Bysitten.

Beschrijvingh van sijn groote Inkomst.

Sijn groot getal Vrouwen en Bywijven.

Hy is geduerighlijck met de Jaght besigh/ en dat op Leeuwen,Tygers, Beeren, Iakhals, en diergelijcken / tot welcke tijdt-kortingh hy heele Landen met over de 20000. mannen beset / die hem allerhande slagh van sulck Wildt opvangen. Dese/ wanneerse de gantsche trop van dit gediert op eenigh groot gebergte gejaeght hebben/ bepalen en besluyten het selve terstont in het ronde / (daerse paelwerck toe op 600. Kameelen geduerigh met sich voeren) 't welck gedaen zijnde/

ver-

verwachtense het gediert van buyten/ of besoecken het binnen de bepaling/ en maken een kruys-lijn/ bestrijden het alsoo op hun gemack.

Twee dagen na dit groote Feest/ quam den Hartogh/ met een treffelijck gevolg van 30. Sultans en Cooselbashaws, op een Gallop tot Ally Cown, (soo was de plaets van ons verblijf genoemt) en alhoewel hy ons met een onverwacht besoek meende te bespringen/ was evenwel de voorsorge van onsen Heer Gesant soodanigh/ (nemende alles op voorraedt in acht) dat hy op sijn afstijgen alles in goede order vandt/ benessens een aengenaem vermaeck der oogen/ siende van uyt de Galderyen op een seer wel-rieckende en vermaeckelijcken Hof/ daer de minnende Cypres, en andere seltsame geboomten/ hem de heete stralen van de son afweerden. Endelijck nam den Hartogh de moet/ een heet gevecht van sijn eygen sterc-ken Wijn/ en onse Engelsche gedisteleerde waters uyt te staen/ met een twijffelachtige overwinningh/ 't geen menigh stoute Wijn-vles het leven koste/ tot dat endelijck den Hartogh in het gevecht besweeck/ stortende als een Os daer heen/ 'twelck hem niet wel sou bekomen hebben/ indien hem den Heer Gesant by groot geluck niet had opgehouden. De andere/ siende hunnen Generael verslagen/ bliesen den aftocht/ en den doodlijck-droncken Hartogh wiert door Mr. Stodart, en Mr. Emery uytgeleydt. Des anderen daeghs sandt ons den Hartogh sijn verschooningh toe/ benessens een teecken van danckbaerheydt/ bestaende in een vereeringh van 12. brave Paerden/ al gesadelt en getoomt. Hier mede scheenen sy alle ten hooghsten vergenoeght/ en onsen Heer met dit geweldigh onthael (hoewel tegen sijn Natuer strijdende) verdiende by hem den Tytel van een Edel/ Wijs/ Milt en wel gemaniert Heer. Naer veel andere teeckens van vrientschap en welkomst/ daer de giften en vereeringen niet uytgesloten wierden/ kregen wy endelijck verlof/ na het Hof des Koninckx voort te reysen: ick noem het verlof/ om dat den Hartogh heel noode van ons scheydde. Wy waren alle braef opgeseten/ en met versche Kameelen en Asinegoes voorsien/ bequaem om sulck een tocht uyt te komen staen. 26. Dagen waren wy stil in Shyraz, door den vrolijcken Hartogh tot sulck een langh verblijf gedrongen; op Vrouwen Lichtmis-dagh vertrocken wy van daer na Spahawn, de Hooft-stadt van Persia.

D'Engelschen Gesant wort van den Hartogh selve besocht.

Den Wijn wort beoorloghd/ doch den Hartogh verliest de Bataille.

Geschenck van den Hartogh aen den Gesant/ tot danckbaerheydt van't onthael.

Vertreck naer den Koningh.

Wy moeten alhier een weynigh verletten/ met een korte beschrijvingh van het vervallen Persipolis, 't welck een duysent mijlen reysens verdient/ om gesien te worden/ zijnde het beste oudtheydts teecken/ niet alleen van Persia, maer van het geheele Oosten.

De Stadt Persipolis (eerst genoemt Elamis, van Elam, Soon van Sem, Soon van Noach) is gebouwt/ of eerder vergroot/ door Sosarmus, een Heer uyt Media, de derde struyck van Arbaces, die een endt maeckte van de Assyrische Opper-heerschappy/ door de doot van Sardanapalus, begonnen door Belus, Nymrod en Jupiter, sich uytstreckende over 41. Keysers/ tot dat Arbaces Babylon in nam. Dit Persipolis is door Cambyses, Soon van Cyrus, seer verheerlijckt/ en van hem/ tot op Darius Codomanus, voor de Rijck-stadt van Asia gehouden/ zijnde in dit besit geheele 230. jaren/ in een gevolgh van 13. Keyseren/ tot dat Alexander met het vermeesteren van geheel Asia, oock dese heerlijcke stadt verwoeste/ overgelevert door Teredates, en omver geworpen door aenradingh van de Atheniaensche Thais, tot groot leetwesen van Alexander. Een Stadt was het inder waerheydt soo uytsteeckende/ dat Quintus Curtius, en Diodorus Siculus, deselve noemen/ de rijckste en aengenaemste stadt onder de Son.

Beschrijvingh van het oude Persipolis, haer Bouwmet/ haer Verwoester/

Sy had een hoogh en treffelijck Slot/ omringht met een drie dubbele Muer/ de eerste zijnde hoogh 16. ellebogen/ verciert met haer toorens en bolwercken/ de twee-

haer sterke Burgt of Slot.

tweede was 32. ellebogen hoogh/ de derde 60. al van seer aerdigen gepolijsten Marmer/ gevende toeganck door verscheyden poorten van gegoten Kooper. Aen de Oost-zijde was een aengenamen Heuvel/ vier ackers groot/ daer de Koningen in seer heerlijcke Begraef-plaetsen lagen. Sy had menighte van schoone en seltsame gebouwen/ onder dewelcke oock was die schoonen Tempel van Diana, Moeder van die van Ephesen, zijnde alsdoen (na het seggen van Josephus) de schoonste van konst en stoffe van de geheele Werelt; de steenen waren van de alderkostelijckste Marmer- en Porphyr-steenen, het overwulfsel van fijn gesuyvert Goudt. Den gierigen Antiochus had wel langh beck daer op gehad: doch dese ontquam sijn tanden beter als die van Jerusalem, daer hy godloosljjck tien tonnen goudts uyt haelde. Het Koninckljjcke Palleys was uyt een Marmeren Rotsteen gehouwen/ hebbende meer als twee Engelsche mijlen in het ronde/ hebbende het verwulfsel en venster-werck van Goudt/ Silver/ Amber, en Yvoir. Den Throon was van goudt en blinckende gesteenten. In een van de Kamers was een konstigh gemaeckte Wijngaert/ (door Pythius vereert) zijnde de stam suyver goudt/ en de trossen van Peerlen en Carbonckels. De stam wiert geschat op 5000. Talenten goudts/ de voet 3000. Talenten; invoegen dat wanneer den Grieckschen Overwinnaer drie dagen langh geplondert had/ Alexander alleen voor sijn gedeelte 120000. Talenten of 72. Millioenen kroonen had. En inder waerheyt men behoeft sich geensints over sulck een geweldigen schat te verwonderen/ daer/ naer het seggen van veel oude Schrijvers/ en onder anderen van Herodotus, de Persiaensche Monarchen Jaerlijcks alleen uyt India (behalven de schattingh van andere Koninckrijcken) 360000. Talenten goudts hadden. Soo is het dan geensints te verwonderen dat den roof door den overwinnenden Grieck op 3000. Muyl-Ezels is wech-gevoert geworden/ brengende uyt 32. millioenen en 750000. ponden in munte. In die jonckheydt des Werelts sou men mogen verwondert zijn/ waer soo veel goudts gevonden kost worden/ ten waer ons de heylige bladeren verseeckerden/ dat tot Jerusalem, ten tijde van den Koninck Salomon, het goudt en silver soo gemeen was/ als de steenen op de straten. Maer/ sonder ons langer aen dese ongemeene Schatten te vergapen/ laet ons liever onse gedachten en opmerckingen een weynig besich houden/ met het beschouwen van de overblijfsels van dese geweldige Stadt/ en besien of Don Garzia de Silva Figuroa, Gesant, in het Jaer 1619. van den Koninck van Spangien, Philippus de derde, heeft waer geseght/ die het genoemt heeft het eenige Gedenck-teecken van de Werelt/ als overtreffende alle Wonder-stucken des werelts. De vervallen overblijfsels van dit Persipolis worden heden ten dage Chil Manor genoemt/ of anders Chehel Manor, het welk soo veel beteeckent als 40. Toorens/ alhoewel het veel beter Hashtot Manor, dat is 80. Toorens magh genoemt worden/ want soo veel kommender lichtelijck getelt worden. De geheele gront is met ongeloofljjcken arbeyt uyt een vaste Marmeren Rots-steen gehouwen/ zijnde tweemael soo groot als het Slot tot Windsor; men klimter op langhs 95. gemackelijcke trappen/ van gelijcken uyt het onverganckelijck swarte Marmer uytgehouwen/ soo breedt datter 12. paerden neven malkander in de breedte op konnen staen. De hooghte in sich selven is 22. geometrische voeten/ en waer de trappen niet en zijn/ is niet als een steyle rots. Dicht by de hooghste trap is den inganck van het Koninckljjck Paleys. De breedte kan als noch gesien worden/ in spijt van vier of ongeweert. Op de eene zijde van de poort staet een geweldige grooten Elephant, en op de andere/ een diergelijcke Rhinoceros. De wijdtte van den selven inganck is omtrent 20. voeten. Dese Beelden zijn van den selven blinckenden

Prachtige Tempel van Diana.

Het Koninckljjck Palleys.

Ongelooffeljjcken Schat door Alexander alhier geroofst.

Beschrijvingh van de vervallen overblijfsels van Persipolis.

Mar-

Marmer gesneden/ elck tien ellen hoog/ elck eben vast en onverganckelijk. Eenige weynige treden vorder hebt gy uyt deselve stoffe 2. aerdige Toorens/ en daer by een ander vervallen Gebouw/beneffens een geweldigen Pegasus, een proef-stuck van voortreffelijcke konst. Zijnde in dit Portael/siet men een schoone grondt/ beklaeglijk in menigte van schoone vervallene stucken van een hondert witte Marmere Pylaren / soo heel als gebroken/ verheerlijckende dit opt wonderlijck Gebouw. Op verscheyden van dese Pylaren/hebbē de Oyevaers hun nesten gemaekt/ daerse meer met wint en weder gequelt worden/als niet vrees voor eenigh volck/ omtrent hen/ die door een groote eerbiedigheydt dit gediert (als het voorbeelt van danckbaerheydt dragende) genoeghsaem van alle overlast bevrijden. De Pylaren / dewelcke als noch in hun geheel zijn / (hoewel hardt gedruckt door de gedurigen strijdt van de tijdt) hebben de hooghte van tusschen 15. en 20. ellebogen/ rijsende seer aerdigh in 40. vierkanten. Het werck is aerdigh / en de stoffe kostelijck/ en de order in de welcke sy opgerecht staen/ niet min prijslijck/ doch als sy in hun wesen zijn geweest/ by na onnavolghlijck. Staende op de neder-plaets/genoten wy een schoon uytsicht / maer op den top daer van / een Horison van 30. mijlen aengename en onverhinderde vlackte/schijnende dit heerlijck gebouw van alle kanten als aen te bidden.

In een gedeelte van dese plaets / sagen wy in een spiegel van gepolijsten Marmor twaelf of dertien regels schrift/ van vreemde teeckenen/ of Characters, schoon en aengenaem tot het oogh / maer van sulck een verborgentheydt / dat geen diep verstandt het selve sou konnen begrijpen. Sy bestonden uyt vreemde gedaenten/ driekant/ lanckwerpigh en Pyramidael, doch seer aerdigh by malkanderen gevoeght. My docht dat ick'er eenige Grieckſche letteren kost in vinden/na de oude slagh/dewelcke/ by een gevoegt/ uyt brachten Ahasuerus Theos, den Godt Ahasuerus. Hier dicht by is een andere plaets / vierkant / hebbende van hoeck tot hoeck 90. treden/ makende alsoo in den omganck 360. treden. Daer waren acht deuren in / waer van de vier 6. en de andere 4. treden breedt waren. Sy waren alle gemaeckt uyt 7. groote gepolijste Marmer-steenen, op malkander vast gemaeckt; elck van dese steenen was 4. ellen lanck / en 5. vierdendeel hoogh / heel konstelijck doorsneden/met de gedaenten van Leeuwen, Grijffioenen, Tygers, en Stieren, en op andere plaetsen (want de mueren zijn durabel) Velt-slagen/ Offerhanden/ Zege-palen/ Olympische wed-loopen en diergelijcke / alles gedaen met een bysondere konst en in een seer betamelijcke order. Boven yder deur staet de beeltenis van een Opper-Koninck / met sijn langen Tabbaert / en andere Koninckljjcke vercierselen/ het hayr hangt hen lang en gekrolt/ de slinckerhant hout een Werelt-kloot/en de rechter een Rijks-staf; een gedaente en dragt/die noyt by Persiaensche Vorsten is gebruyckt geweest. De Inwoonders/ die daer maer onlangs eenigh werck van hebben beginnen te maken/ noemense Iamshet en Atron, Simson en Salomon, tot verwondering datse daer Rustan en Hercules niet hebben by-gevoeght/ 't welck sy met een werck hadden konnen doen. Konstige en prachtige oudtheydt.

By dese laetste vertoont sich een derde Kamer / dewelcke (indien onsen weghwijser ons niet bedrieght) een Vrouwen-getimmer sou geweest hebben. Sy heeft vier ongelijcke hoecken/ twee zijn van tsestigh/ en de andere twee van tseventigh groote schreden. Van dese gingen wy in een vierde/ waer van de twee zijden 20. en de twee anderen 30. schreden groot waren. De mueren van dese Kamer waren uytsteeckende van swarten blinckenden Marmer/ op veel plaetsen soo helder en schoon/ dat wy ons daer met gemack in kosten spiegelen / zijnde geenen stalen spiegel daer eenighsints by te vergelijcken. Op veel deelen van de wandt waren Heerlijck Vrouwe-getimmer beschreven.

groote Beelden/als Reusen/uytgehouwen/op het aldercierlijkste met goudt verciert/ dewelcke als noch meest in hun geheel gevonden wierden. Een weynigh vorder / over eenige hoopen van steenen/ met hun konstige Uytbeeltsels verciert/ klommen wy op tot het opperste gedeelte van dit Paleys / daer wy sagen de afbeeldingh van een Koninck/ biddende sijne drie Godtheden/ de Son, het Vyer, en het Serpent aen/ alles gesneden tegen de rots aen. Aen de andere zijde van den bergh is geenen afganck/ maer een onbebouwde of besneden hooghte. Of nu dit gebouw van Ionisch, Dorisch, of Corinthisch werck geweest zy/ sou swaerlijck te oordeelen zijn/soo veel is'er van dat een goet Schilder werks genoeg hebben sou/ al desselfs volkomentheden bequamelijck uyt te beelden / en jammer is het / dat sulcks tot noch toe niet gedaen is / alsoo het Barbarisch volck het werck noch dagelijcks mismaeckt/ breeckende hier en daer swaere steenen af / tot sit-bancken en ander gebruyck.

Optnement groot Colossus of Reusen-beelt.

Vijf mijlen westwaert van Chehel Manor, is oock een aerdigh overblijfsel van een Reus/ gesneden tot een geweldige grootte. De ongeleerde Persianen maken der Rustan af/ en noemen de plaets daer na/ Nocta Rustan. Maer ick sou het eerder houden voor een Uytbeeltsel van den Grooten Alexander, die daer op uyt was/dat de volgende tijden hem mochten houden voor iets meer als een mensch/ en sijn Volck voor iets meer als Monsters; gelijk te sien was uyt de wapenen/die hy met menighten hier en daer in India liet verdeelen/ daer men wel drie mannen in sou gesteecken hebben/ alles om daer door de Indianen af te schricken van eenige wederstandt te betoonen/ om van dese Polyphemisen niet gestraft te worden.

List van Alexander om sich ontsachlijk te maken.

Dicht by Chilmanor is Mardash, (by de Spangiaerts met een bedorven woort Margatean genoemt) een Stedeken van omtrent 200. huysen/ zijnde het volck soo bygeloovigh/ datse de huysen beroockten en alsoo suyverden/ daer wy in quamen/ om dat wy geen Musulmannen waren. Van dese plaets tot Shyraz zijn tien mijlen/ hebbende eenige rouwe geberghten tusschen beyden / als oock een seer vermakelijcke Rivier/ van oudts Rhogomana genoemt/ daer een Brugge over leydt/ die de beste is/ die wy noch oyt in Persia gesien hadden. Dese River wordt by Quintus Curtius en Strabo, Araxis genoemt. Noch een ander van de selve naem looptet in Armenia, deelende het selve gewest van Media, die by alle Dichters beter bekent is.

Na twee dagen verblijfs/ om het oude Persipolis te sien / stegen wy weder te paerdt / en reden noch dien nacht 24. Engelsche mijlen / na een Stadt geheten Moyown. Te half wegen tusschen dese twee plaetsen zijnde/ stegen wy op een hoogen onbeklimmelijcken bergh/ op wiens top een Kasteel stont/ soo gesterckt door natuer en konst/ dat het genoeghsaem on-overwinnelijck was. Een onlanghs wederspannigh Sultan, vermoeyt zijnde van sijn slaverny / besette dese Sterckte/ tegens den overwinnenden Abbas, dewelcke (om anderen door sijn voorbeelt te leeren) self in persoon afquam om hem te straffen. Maer soodanigh was de steyle hooghte daer het Slot op stondt / en de nauwen toeganck soo dapperlijck beschermt/ dat hy na ses maenden beleghs soo veel gewonnen had/ als toen hy eerst begost. Evenwel ongenegen was hy onverrichter sake op te breken/ en wat oorloghs-list in het werck te stellen / kost hy in geenderhande wijse bedencken. Hy belooft een groote vergeldingh aen die gene die hem daer aen helpen kost; maer alle geweld te vergeefs zijnde/ most het noch door Duyvels-konst uytgerecht worden. Een oude Tovenaer/ bekoort door soo veel gouts/ belooft sijn en des Duyvels best te doen / en daer op besprinkt hy den ellendigen Sultan met soo veel verschrickingen en duyvelerpen/ dat hy/ op versekeringh van versoeningh/ hem door desen

Onwinnelijcke Stercke of kasteel/

hoedanig beschermt tegens de macht van Abbas,

Doch endelijck gewonnen door Tover-konst en duyvelerpen.

Tovenaer gedaen/ sich in handen van den Koninck over geeft. Maer wiert haest van sijn hooft berooft. Abbas ondertusschen bekende den Tovenaer de beloofde belooningh schuldigh te zijn/ en gaf het hem met morren: maer alsoo het hem verdroot soo schoonen schat te verliesen/ vandt hy geen beter middel/ als den ouden Duyvel-banner sonder hooft naer den Duyvel toe te senden/ om dat hy een Tovenaer was/ hoewel hy voor heen deselve konst soo hoogh gepresen had/ als hyse nu scheen te verachten. Maer om weder te keeren:

Loon des Tovenaers.

Moyown is seer vermaeckelijck van gelegentheydt/ verrijckt met seer soete wateren/ treffelijcke wijnen/ veel bosschen/ en aengename velden. Het behoort eygentlijck den hoogh ge-eerden Propheet Ismael, wiens Tombe, Emoon Izmael, hier oock gesien wort/ door mildtdadigheydt van den Koningh/ en andere Grooten/ niet weynigh vereert en begiftight. Tot onderhoudt van het selve en de Priesters geeft de Stadt jaerlijcks 12000. Mawnd Shaw rijs/ en 4000. Mauwnd Shaw gerste.

Den naesten nacht rusten/ doch niet sliepen/ wy in O Jone, een Dorp van omtrent 30. huys-gesinnen/ zijnde al of Propheten, of Propheten Kinderen. Wy waren nergens quader onthaelt als daer dese Propheten huys hielden/ alsoo wy daer noch wijn noch wijn-gewas waren voorsekert te sullen vinden. Niet datse den wijn in sich selven voor quaedt houden/ maer om datse by overlevering gelooven dat den wijn het bloedt is van de Reusen dewelcke eertijts tegen de Goden gestreden hebben. Des anderen daeghs reden wy over scherpe hooge en verschrickelijcke bergen/ en maeckten tegen den nacht Tarlang onse herbergh/ een kleen Stedeken/ alleenigh vermaert door een hoogh Graf dat hier gesien wort/ overdeckt met Violet gekleurt Fluweel/ onder het welcke een grooten Oom des Konincks begraven leght. Den anderen nacht herberghden wy tot Assepose, in geen saeck gedenckelijck/ als alleen in een oudt vervallen Slot/ eertijdts een besettingh geweest zijnde; in en omtrent welcke plaets omtrent 40000. Georgianen en Syrrassen zijn/ Christenen in hun geloof/ maer slaven en gevangen in gelegentheydt en staet/ eerende seer den Heyligen Georgius, Bisschop van Cappadocia, hunnen bekeerder. Sy verschillen in kleedingh niet van de Mahometanen, maer alleenigh in hun graeuwe oogen en langh wit hayr/ zijnde Albani genoemt/ ab albis crinibus, van hun wit hayr/ het welcke sy na de oude wijse/ met goude snoeren optoyen. Indien eenige van dese Mahometanen komen te worden/ wordense meer als yemandt anders gevordert. Arme Zielen! hoorende dat wy Christenen waren/ quamense met menighten rontsom ons geloopen/ ja schreyden als Kinderen uyt vreughde van ons te sien. Niet ver van daer is Thymar, gedenckwaerdigh door een treffelijcke oude Begraef-plaets/ hebbende eenige Hebreeusche letteren tot opschrift/ het welck gehouden wort voor het graf van Bathseba, de Moeder van den Koninck Salomon. Het wort genoemt Musquet Zulzimen, of Salomons Cappel, een plaets (indien het soodanigh zy) die wel waerdigh is gesien te worden.

Georgiaensche Christenen tot Assepose.

Bathsebaes Graf tot Thymar.

Den anderen nacht hadden wy ons verblijf in Whoomgesh; daer na in Cuzcuzar; den dagh daer aen in Bazebachow; daer na tot Degardow; acht mijlen van welcke plaets/ een dichter by Iesdycans, wy over een hoogen steylen bergh reden van swarten blinckenden Marmersteen, hebbende oock haer gedeelte van Serpentijnsteen en Porphyr. Het afrijden was seer steyl en gevaerlijck/ afleydende langs trappen die gebrolien en dienvolgens seer gevaerlijck waren; het zy hoe het zy/ wy geraeckten der evenwel over/ en quamen den naesten nacht tot Gumbazel bello, vermaert ter oorsaek van de Caravans Raw, of rust-plaets/ dewelcke aldaer is/

I en

en Godts-dienst der Armeniers en Georgianen.

re Persianen, gelijckse oock in de selve vryheyt leven. Sy zijn Christenen van wegen hunnen Godts-dienst / reeckenende den Heyligen Ioris of Georgius, voor hunnen Beschermheyligh / waer uyt sommige dencken het Landtschap Georgia genoemt te zijn/ en niet van Georgoi, 't welck in het Griecks soo veel beduydt als Bouw-lieden. Sy komen oock in kleedingh met de Georgianen over een/ hebbende alleenigh dit onderscheydt onder malkanderen/ dat de Georgianen dappere Oorloghs- en de Armeniers Koop-lieden zijn.

Sy zijn beyde verheerlijckt door de gedachtenis van twintigh duysent Martelaers of getuygen / in de laetste vervolginge omgebracht / door de Tyranny en dwingelandy van Sapores.

Oorspronk des Naems/ en verdeelingh van Armenia.

Het Landtschap treckt sijnen naem van den Thessalischen Armenus, bloedtverwant van Iason. Het wort verdeelt in groot en kleen Armenia, palende het groote aen Tartaria, aen het Noorden; aen Media en Assyrien, aen het Zuyden; aen het Westen en Oosten/ aẽ de Swarte en Caspische Zeën. Het besluyt in sich Colchis, Albania, Georgia, Iberia, &c. andersints genoemt met andere Barbarische namen/ als Zuria, Goweria, Mengrellia, Turcqmania, Caraculia, Gurgee, Haloen en Sarlochya; tot welcke plaetsen de tien Stammen door Salmanasser van Assyrien gebracht wierden.

Hedendaeghse benamingen.

d'Armenische Christenen hebben Patriarchen,

Sy hebben twee Patriarchen, den eenen tot Ierusalem, den ander tot Syna in Arabia sich onthoudende/ somtijdts oock wel tot Sis, by Tharsus, of tot Acmeazue, by Rhivan, of Ervan, of Shervan. Sy houden de drie eerste Algemeene kerckelijcke Vergaderingen in grooter achtinge/ en oeffenen sich in de Latijnsche Tale/ die andersints heel weynigh in Asia gesproken wort. Sy hebben twaelf getijtelde Bisschoppen, (sommige begrooten het getal op 300.) die arm / doch geensints versmadelijck zijn.

en Bisschoppen.

Sy lesen het Oude en Nieuwe Verbondt in huns moeders tale/ gelijck oock de Litany, van het welcke sy yder Sondagh een gedeelte in hun Kercken voorlesen en uytleggen. Sy bedienen des Heeren Avondtmael in beyde gedaenten / in Broodt en Wijn / loochenende de lichamelijcke tegenwoordigheydt Christi.

Getal hunner Sacramenten, en bedieningh der selve.

Sy erkennen oock alleenigh twee Sacramenten, den Doop en het Avontmael. Sy bedienen den Doop op de wijse der Eutychianen, gelijck Iacobus, Vader van de Iacobyten, en Iohannes Philipponus hen / in het Iaer 550. verkeerdelijck geleert hebben. De overgekomene Mahometanen teeckenen sy met een brandend kruys op het voorhooft / andere doopen sy met twee vingers / en teeckenen het Kindt met het teecken des Kruys / niet tegenstaende de Ioden en Mahometanen daer de spot mede drijven/ en het selve teeken verachten.

Hebben mede Traditien.

Sy houden oock veel van Traditien en overleveringen. Sy bidden voor geene dooden/ geloovende datse tot aen den grooten dagh des Oordeels vry zijn van alle pijn en straffe/ als oock berooft van alle vreught. Vijf Sondagen in het jaer onthoudense sich van vleesch/ visch/ kaes/ en boter/ tot gedachtenis van die vijf eeuwen/ in de welcke hun woedende Voor-vaders hun kinderen aen den Rooden Draeck op offerden.

Maniere van de vyeringh hunner Vast-dagen.

Yder woensdagh en vrydagh/ het geheele jaer door/ behalven van Paesschen tot Hemelvaerts dagh toe/ vasten sy oock/ en geen Christenen onderhouden de Vasten in het voorjaer soo naeuw als dese/ dewijlse sich oock als dan van hun Vrouwen onthouden/ als oock van alle vleesch/ visch/ melck/ eyeren en boter/ etende dese gantsche 40. dagen niet anders als oly / broodt / honigh / water / dadelen / comcommers/ meloenen/ kruyden/ en diergelijcke dingen meer. Op andere tijden etense Verckens-vleesch. Voor de drie groote Feest-dagen vasten sy twaelf dagen.

Gewoonte omtrent hun Houwelijcken.

Sy trouwen seer vroegh/ self op hun negen/ tien of twaelf jaren. Die geen Geestelijcken zijn/ wort toegelaten tweemael te trouwen/ maer de Kerckelijcke perso-

nen mogen niet meer als eenmael versamelen/ zijnde het derde houwelijck by hen allen [?]atelijck. Het Priesterdom is seer onder hen-lieden ge-eert. Sy willen geen Beelden in hunne Kercken dulden / maer te huys hebbense schilderyen genoegh van Venus en Priapus, en diergelijcke onkuysche uytbeeldingen. Het Kruys siense wel aen/ doch eeren het geensints/ gelijckse oock in geen Vagevyer gelooven. Hun Kercken zijn niet meer als tamelijck schoon. Gehoorsaemheydt en gedienstigheydt tegen de oude en aensienelijcke lieden/ wort by hen nauw onderhouden. Diefstal en Overspel wort onder hen strengelijck gestraft. In sommige dingen zijnse eenighsints Afgoden-dienaers / gelijck in hun Begraeffenissen / omtrent welcke sy een onbevlect Lam rondtsom de Kerck leyden / met groote pronck/ 't welck sy daer na slachten/ deelen/ en een yder een stuck te eten geven / als willendense daer mede de menschen onder malkanderen tot onderlinghe liefde verbinden. Ick soude oordeelen datse dit gebruyck de Hebreen ontleent hebben/ dewelcke alsoo gewoon waren een Kalf te deelen / gelijck Moyses gedenckt Gen. 15.9. en Ieremias in sijn 34. Hooft-stuck/ op het 18/19. vers. Op goede Vrydagh vertoonen sy het Lijden en de Begraeffenis van onsen Salighmaker / geduerende het welcke sy niet en doen als weenen en kermen. Op Paesschen vertoonen sy de Opstandinge/ op gelijcker wijse/ gebruyckende dien morgen de gewoonlijcke vreugde. Dien dagh vorders wort met groote feest by hen overgebracht / sonder dat sich of Ioden of Mahometanen daer onder derven vermengen / alsoo hen die vryheydt van de Koningen is toegestaen. Sy vasten oock op den dagh van Christus geboorte. De Iesuiten doen alle vlijt om hen mede aen den Roomschen Stoel vast te maecken/ maer te vergeefs/ alsoose te seer op hunne oudtheydt staen / noemende 200. treffelijcke en geleerde Bisschoppen, die hun Kerck bestiert hebben / zedert de tijdt van hun bekeeringe/ van de welcke vele/ als Getuygen/ hun bloet voor de waerheydt hebben gestort. Ja het seggen van eenen nijdigen Doeg, dat sy sich onder den Roomschen Stoel begeven hadden/ erkennende den Paus voor hun Hooft/ maeckte Abbas by na ontsint / die sich niet wilde laten bevredigen / voor datter meer als duysent het hooft gelaten hadden / waer over de andere hulp en wraeck van den Turck versochten / rechtende een bloedigh tooneel op van volgende beroerten. Sommige seggen dat Lodowijck Grangier, een Iesuit, onlangs de Swarte Zee overgevaren is tot in Mengrellia, daer Threbis Chawn hem eerlijck onthaelde / door wiens toedoen sy niet weynigh van verscheyde bygeloovigheden souden gesuyvert zijn: 't welck indien het waer is / soo staet te verwonderen dat den naem van desen Grangier onder hen niet meer bekent is.

Eeren geen Beelden.

Superstitieuse gewoonten omtrent hun Begraeffenissen.

Hun gebaren op goede Vrydagh en Paesschen.

Afkeer van de Roomsche Kerck.

Wreedeheydt en dwinglandy van Abbas tegens hen.

Maer om niet te langh op dese Christenen te blijven staen / laet ons wederkeeren na Spahawn, de Hooft-stadt van het Persiaensche Gebiedt/ ja de grootste en bebouwste Stadt van het geheele Oosten.

Spahawn legt op de hooghte van 32. graden 39. minuten/ op de lengte van 86. graden 30. minuten / verschillende hier in van de reeckeningh van Don Garcias, die de hooghte neemt op 31. graden en 30. minuten / in wiens beschrijving / indien ick een weynigh lanckwijligh kom te vallen / gelieft het mijne genegentheydt toe te schrijven / om u gunstige Leser van alles het nauwste onderrecht te doen dat my sal mooghlijck zijn / vermengende het vermakelijcke met de verwachte nuttigheydt.

Beschrijvingh van Spahawn.

Dat dese plaets Ecbatan is/ gelijck Niger oordeelt / is belachelijck te dencken. Over 300. jaren wiert dese Stadt Dura genoemt: maer of in dat Dura den hooghmoedigen Assyrier sijn gulden Beelt heeft opgerecht/ vinde ick niet. Hecatompylos is haer laetste naem geweest / soo genoemt van haer hondert poorten / waer

Oude Benamingen derselve Stadt.

uyt men haer grootte en heerlijckheydt genoeghsaem heeft af te meeten. En alhoewel Curtius in den oorlogh van Alexander haer niet noemt / moet men sulcks de verandering van haer benaming toeschrijven. Daer na heeftse oock den naem gedragen van Nymzamæna, de halve werelt. Van Ben Ionas, dewelke hier geweest is in het Jaer 1160. wortse Ashbahan, of Acspachan genoemt. Van Maudevil, die over 340. jaren daer gereyst heeft/wortse Saphaon genoemt. Maer heden ten dage heetse Spahawn, 't welck evenwel by yder Schrijver op een bysondere wijse gespelt wordt / volgens de verscheydenheydt der talen. Waer desen naem van Spahawn haren oorspronck van daen heeft / is self aen de Inwoonders niet bekent. Maer wy sullen met een woort aenroeren haer grootheydt / dewelcke sy in oude tijden heeft gehadt / en daer mede een vergelijckinge maken van haer tegenwoordigen standt. In de geschiedenis van Ben Abivake, duysent jaer voorleden/wortse een groote Stadt genoemt: maer Ben Ionas, die dese stadt over 476. jaren seght gesien te hebben/ geeft haer 12. mijlen in den omgangh/ en den eertijtel van goet en volckrijck. Mandevil, diese over 300. jaren gesien heeft/seght datse in die tijdt een edele Stadt is geweest. In het jaer 1474. was Iosephus Barbarus mede aldaer/onder de bestieringh van Usan Cassano, dewelcke seght Spahawn een groote en beroemde Stadt te zijn / begrijpende in sich 1500000. Zielen / hebbende de Stadt met haer voorsteden 10. mijlen in het ronde. Rabbi Benjamin, en Contarenius, de Veneetsiaensche Afgesant, 80. jaren geleden/schrijven daer af/datse op die tijdt 20. Italiaensche mijlen in den omvangh had. Maer om aen te wijsen haer hedendaeghsche gestaltenis / soo sullen wy beginnen met haer geleghentheydt. Dese Stadt dan is gelegen in het Landtschap Parthen, nu Ayrack genaemt/ zijnde gelijck den navel van dat geweldige lichaem. Het leydt van de Persiaensche Golph, of Zee-boesem/ 179. Farsangs, of Duytsche mijlen; van de Caspische Zee 120. Farsangs; van Shyraz 220. Engelsche mijlen; van Babylon 450. Engelsche mijlen; van Candahoo 870. Engelsche mijlen; van Cazbyn 270. Engelsche mijlen. Het heeft heden ten dage 9. Engelsche mijlen in het ronde/ en besluyt in sich 70000. Huysen/en over de 200000. Zielen/bestaende uyt verscheyden volckeren/ (behalven haer inboorlingen) als Engelschen, Duytschen, Portugesen, Polen, Muscoviters, Indianen, Arabiers, Armenianen, Georgianen, Turcken, Ioden, en andere meer / derwaerts alle getrocken door de krachtige dwangh van winst en nieuwigheyt. Veel dingen zijn alhier aenmerckens waerdigh/dewelcke ick/om goede ordere te houden/ wil verdeelen/ in de Mydan, Mosques, Hummums, Poorten/ Paleysen/ Hoven/ Begraeffenissen/ en Ielphey, een by gelegen stadt.

Hedendaeghsche Naem.

Grootheyt van Spahawn, naer 't seggen van andere.

Haer gelegentheydt.

Haer ommeringh/ menighte der Huysen en Inwoonders.

Voorname gebouwen.

Laet my u dan eerst op de Mydan brengen / tot de welcke al-eer men komen kan / staet ons eerst een wel-gebouwde steene Brugge over te gaen / opgehouden door 35. pylaren / door de welcke de Syndery, of Zindaren, afkomende van de Acreceraunische Bergen/sijnen loop neemt/sich selven/ by regenachtige tijden/ soo breed by na uytspreyende als den Teems by Londen, doch in geenen deele soo wel en bequaem te bevaren / jae des Somers staetse in veel plaetsen droogh. De Mydan, of Marckt-plaets/ is buyten eenige twijffel de grootste/ vermaeckelijckste/ en wel-rieckenste plaets van de geheele werelt / hebbende duysent treden van het noorden tot het zuyden/en van het oosten tot het westen/over de 200. Het heeft een groote gelijckenis met onse Beurs / of de plaets Royal tot Parijs, maer wel ses mael soo groot zijnde. Het gebouw is van gebacken steen / wel geordonneert/ en op een behaeghlijcke wijse geschickt. Het heele gewelt is aen malkander vast/ hebbende de binnenste zijde vol alderhande winckels / en yder winckel vol alderhande waren. Boven is het geduerigh overwulft/opklimmende in een Cupolo,

Groote steenen Brugge.

Beschrijvingh van de Mydan.

zijn-

zijnde met plaaster/ gelijck dat van Parijs, bestreecken. Dese Mydan, als een van de edelste deelen/ is oock geplaetst gelijk als in het hart van dese treffelijke Stadt. Des Koninckx Paleys/ of de Conna Potshaugh, beslaet de west-zijde van den Mydan, beslaende een groote breedte ruggewaert/ doch komt niet dieper in de straet als de andere gebouwen/ noch vertoont oock aen de zijde van de straet eenige bysondere uytsteeckentheydt van pracht/ hebbende haer beste pronck aen den top/ aerdighlijck geschildert met blauw en gout/ op een Mosaische en oude wijse/ met tusschen-speelend werck van Poëtische vonden/ 't zy om de pracht te vermeerderen/ of eenige verborgentheden van hunnen Alcoran voor te stellen. De Kamers van binnen zijn mede overwulft/ verlicht met seer aerdigh gewrochte tralien. Het verwelfsel is doorgaens aerdiglijck verciert met roodt/ wit/ blauw en goudt; de wanden met alderhande geschilderde Beelden en snaeckeryen; de vloer is bedeckt met seer kostelijcke kleeden en Tapytseryen, met gout en zijde doorweven/ sonder ander verciersel meer. Het heeft een Tooren boven op/ de welcke de kruyn verheft boven veel Mosques en Tempels/ seer bequaem voor uytsicht/ en tot het ontfangen van de versche lucht. Het bosch daer achter is vol van alderhande gevogelt/ genietende alle vryheydt/ sonder vreese van yemandt beledight of beschadight te zijn.

Des Koninckx paleys beschreven.

Het Noorder gewest van desen Mydan vertoont acht of negen wijtluftige verwulfde plaetsen of kamers/ behangen met lampen en tinne kandelaren/ de welcke ontsteecken zijnde/ een aengenaem aensien geven/ waer henen de Potshaw en anderen gaen om eenige tijdtkortingen te sien/ van buytelende en dansende Deerens/ en geschilderde Jongens/ welckers ongoddelijck gebruyck door den Alcoran hen toegelaten is. Het uytterste van dit Noorder gewest is geschickt tot het munten van Silver op den eersten/ Goudt op den tweeden/ en Koper op den derden dagh. Niet ver van daer zijn winckels van eerbare waren/ genoeghsaem om benessens het oogh den buyck te versadigen.

Onkuysche tijdtkortingen des Koninghs.

Munt-plaetsen.

Voor des Koninckx poort/ binnen de Loop-baen der paerden leggen 31. kopere en 12. ysere stucken geschuts op de aerde/ zijnde halve Cartouwen, herwaerts gebracht (na de overwinningh op de Portugeesen en Turcken behaelt) uyt Ormus en Babylon. Recht tegen over het Paleys is een fraye Mosque, maer wort van een ander/ staende aen het zuyd-eynde/ ver overtreffen. Het buytenste werck is van steen/ doch niet kruys-wijs geleydt (als zijnde sulcks het teecken der Christenen) gelijck ons metselwerck is; maer in een ronde gedaente/ na het bevel van hunnen Alcoran, als de eeuwigheydt uytbeeldende/ of na de Alcaba van Mecca, waer van de gedaente aen den Vader Abraham sou geopenbaert geweest zijn/ van den Hemel. Van binnen is het in Eylandekens verdeelt. De wanden zijn 15. voetvoeten hoogh van de aerde/ met witten suyveren marmer geboedert/ sonder bancken of sit-plaetsen. Recht in het midden is een statelijcke Tanck, of water-badt/ gelijck oock noch een ander aen het Portael/ achtkantigh zijnde/ zijnde gevult met Christalijne stroomen/ die eerst rontsom van binnen den Mydan omloopen/ door een steenen Canael, of goote/ zijnde 6. voeten diep/ en soo veel breedt/ door welcke goote de beecke sich/ naer een vermaeckelijck ruyschen/ in den selven Tanck komt storten/ van waer het door onder-aertsche wegen weder uytgetrocken wordt tot bewateringh en gerief van andere Huysen en Tuynen der Stadt. Binnen in den Mydan zijn de winckels eenderhande/ gelijck oock in yder winckel de waren zijn. Zijnde de eene van Kruydeniers waren/ andere van Juweelen/ doch de meeste van Gommen/ drogen/ en diergelijcke/ die allenthalven een seer aengenamen reuck van sich geven.

Een vorname Mosque beschreven.

De

D'andere Mosques beschreven.

De andere Mosques (hier Dear en Zunæ geheten) zijn rondt van gedaente / en in het aensien niet onvermakelijck; de stoffe daerse van gebout worden / zijn bricken in de Sonne gedrooght; dewelcke over gevernist zijn / en met verscheyden Poëtische vonden verciert. Weynige zijnder die hun Tancken, of water-backen / niet hebben / daer al de Musulmannen of Mahometanen hun handen / armen / oogen / ooren / borst en voeten wassen / na datse al voor heen hun aengesicht gewassen hebben / als zijnde een dadelijcke afwasschingh van hunne sonden.

Beschrijvingh der Sweet-plaetsen.

De Hummums, of Sweet-plaetsen / in dese Stadt zijn veel in het getal / en seer schoon / sommige zijn vierkant / andere rondt / maer al van witte gladde steenen. De vensters van buyten zijn groot en wijdt / kruys-wijs gemaeckt / gaende na binnen naeuwer en naeuwer toe; het glas daerse mede gesloten worden is dick en seer duyster / het opperste is rondt / en gedeckt met een valsche Turquois, seer schoon blaeuw en durabel. Binnen in zijn dese Huysen in verscheyden Cellen of Kamerkens afgedeelt / de sommige dienende tot vermaeck / anderen om in te sweeten / maer altesamen tot noodigh gebruyck / en van enckel steen gebout / en met marmer gevloert. De Mannen laten sich hier gemeenlijck 's morgens / en de Vrouwen tegen den avont vinden. De prijs dewelcke men aldaer geeft is kleen; maer / door de menighte / brengt veel op. Het wort gebruyckt als een bysonder hulp-middel tegens allerhande gebreken / als verkoutheydt / sinckingen / koortsen / pocken / en diergelijcke dingen meer. Wanneer hier eenige Vrouwen zijn / wordt sulcks bekent gemaeckt door een linnen doeck voor en aen de deur gehangen / als een waerschouwingh / daer geplant door de nagaende en vermoedsiecke Eunuchen, of besnedenen.

Gedaente / sterckte en wallē van Spahawn.

De Stadt selve is Ovaelsch van gedaente / en in de selve yder huys met sijn Cypres Hoven voorsien. De stadts wallen zijn swack en onmachtigh eenigh gewelt van geschut te konnen tegen staen / maer alleenigh dienstigh om den aenloop te stutten. Sy hebben oock eenige borstweeringen en bolwercken / doch meer om de fleur te volgen als te gebruycken / alsoo de moedt der Persianen veel liever sou verkiesen in het velt te sterven / als sich binnen eenige wallen van hun vyanden te laten besluyten. Sy heeft omtrent twaelf poorten waer van 4. geduerigh gesloten zijn.

Poorten en Paleysen.

De Paleysen zijn weynigh / als namentlijck des Koninckx Huys / staende in den Mydan; dat / in het welcke wy ons verblijf hadden / 't welck den Koninck toebehoort / maer voor onsen Heer Ambassadeur vaerdigh gemaeckt is; Conna Meloyembeg; Tamascoolibeg, en Haram Beguna. Dese zijn al de Paleysen die ick gesien hebbe / en eenighsints aenmerckens waerdigh schijnen. De Conna Meloyembeg is laegh / van buyten geschildert en van binnen vergult / wel bewatert / en met welrieckende Hoven besloten. Het laetste is een Seralio, beroemt wegens de kostelijcke schatten die daer in zijn / benessens eenige bysondere schoone Vrouwen / doch voor yders gesicht opgesloten / waerom wy oock deselve stilswijgende sullen voorby gaen.

Sterck Vrouwē-getimmer.

Het Kasteel self is seer groot / wel gewalt / met diepe grachten / en met sommige metale stucken gewapent / doch beter beschermt door een deel kael-kinnen van Eunuchen en besnedenen / die / gelijk soo veel lijf-wachten / op dese Jonck-vrouwen passen. De vesten zijn vermakelijck om aen te sien / maer buyten twijffel de vlackte van den omkringh daer om gelegen / dewelcke sich van 30. Toorens laet ontdecken / geeft een veel grooter vermaeck.

Schoone Hoven te Spahawn.

Wy komen tot de Hoven / in de welcke / soo wegen hun grootte / als welrieckentheyt / geen Stadt in Asia dese overtreft. De menighte daer van is soo groot / dat de stadt selve van verren wel een Bosschagie gelijkt / yder by na het vermaeck hebbende van een Paradijs. Maer al de schoonheydt deser Hoven / woort be-

gre-

Een der voornaemste beschreve.

grepen in een/ dewelcke aen de zuyd-west-zijde van Spahawn gelegen is/ geheeten Nazer Jareeb, een Hof over het gantsche Koninckrijck vermaert.

Wanneer ghy van den Mydan afgaet/ komt ghy by de Cherbaug, gaende door een straet die wel twee Engelsche mijlen langh is/ een straet die over al even lieflijck is/ zijnde doorgaens meest aen beyde zijden gemuert/ en die mueren geciert met seer aengename Somer-huysen/ doch aldermeest met een groote menighte van groote groene en schaduwrijcke Chenor-boomen, alle gestelt in een wonderlijcke aengename order.

Den Hof/ of eerder Fruyt-bosch/ van Nazer Jareeb, is omcingelt met een fraye muer/ hebbende omtrent een uyr gaens in het ronde. Men gater in door drie stercke en wel-gemaeckte poorten. Van het Noorden tot het Zuyden/ bevondt ick deselve 1000. schreden te hebbē: van het Oosten tot het Westen telde ik 700. zijnde het eene eynde van het ander gemackelijck te bekennen/ ter oorsaeck van een fraye op- en doorganck/ (gelijck die van Fontaine bleau) recht uytgaende en verdeelt in negen opgangen/ den eenen maer een voet boven den ander staende/ met een gladden effen wegh. In het midden is een groote Tanck, of water-back/ zijnde recht twaelf-hoeks/ yder zijde vijf voeten breedt/ gevult met loode pijpen/ waer van een yder/ op de Italiaensche wijse/ het water in verscheyden fraye gedaenten uyt werpt: welcke slagh van tijdtkorting duert tot aen de Noorder poort toe/ daer een aerdigh Lust-prieel gemaeckt is/ van buyten op de oude wijse toegestelt/ en van binnen in vier of ses Kamers verdeelt. De laeghste is uytgeset met water-vaten van seer kostelijcken witten Marmer/ gevende een koel wasemen van sich/ door het uytbraecken van koele stroomen/ 't welck het water/ daer in zijnde/ geduerigh doet bobbelen/ al voort komende/ door gehouwen afleydingen uyt het Corruische geberght. De Boven-kamers zijn verciert met verscheyden aerdige Landtschappen/ daer hun wijse van jagen/ vliegen/ visschen/ rijden/ loopen/ worstelen/ hoveren/ en diergelijcke in uytgedruckt staet. Het verhemelte is verrijckt met gout/ vermengelt met Azuer. Maer het aengenaemste is het schoone gesicht/ dat men van den top af heeft/ over de geheele Stadt/ of het grootste gedeelte daer af/ 't welck men niet doen en kan/ als alleen op het graf van Rustan, staende op eenen Bergh/ twee mijlen buyten de Stadt gelegen. Den Hof vorders is vol van alderhande slagh van boomen/ den eenen dienstigh tot de heel-konst/ de ander tot schaduwe/ den derden menighte van aengename vruchten teelende/ en alle soo soet en vermakelijck dat men dese plaets met recht een aertschen Lust-hof magh noemen/ of wel het Paradijs van den Koninck Abbas.

Fraye Fonteyn daer in.

Tomben en Begraeffenissen soudē nu komē tot onse beschrijvinge/ doch gantsch weynige heb ick gevondē/ die mijn oogen kosten verlocken/ ten ware de Begraef-plaets van Rustan, achter den geseyden Hof/ doch dese soo weynig uytstekentheyts hebbende/ datmer geen Graf af makē sou/ ten waer de gedenk-tekenen der Persianen ons het selve daer voor dedē aensien. Wy evenwel/ om het selve te sien/ klommen te voet op het hooghste van een uytstekende bergh/ daer men alleenig een holte vindt/ 't zy door konst gemaeckt/ of door de natuer uytgewrocht/ 't welck qualijck te onderscheyden is. Hier is sijn graf/ maer sijn Beelt in een sekere plaets niet verre van Shyraz, hebbende de grootte van een Reus/ met gout ingeleydt/ en in een marmeren hangenden bergh uytgehouwen. De plaets wort Nocta, of Nogdi Rustan, genoemt. Desen Rustan is een braef Krijghs-man geweest/ ten tijde van de Koninck Artaxerxes, (Man van de Koningin Hester) in het jaer des Werelts 3500. Maer de nijt plaets grijpende in het hart van sijn onnatuerlijcken Broeder Shawgad, bracht soo veel te wege/ dat den desen/ hebbende een heymelijcken

Rustans Graf/ en Beelt/ en omkomen beschreven.

ken diepen put gegraven/ en met aerde bedeckt / den armen Ridder daer deed in-vallen ; doch terwijl desen sijn haet in het werck stelde / wiert hy in vergeldingh van sijn Broeder van onderen op doodt geschoten. Soodanigh was het eynde van desen Rustan, van de welcke de oude Persianen meer verdichtsels weten te vertellen/ als men van Bellyanis of Amadis van Gaule doen magh. Dicht by desen Bergh/ en naerder de stadt/ is den Bergh van Darius, of eerder van Xerxes, van waer hy sijn Heyr sou hebben overgesien / en/ in het aenmercken van de menschelijcke swackheyt/ in tranen uytgeborsten was / gelijck Themistocles te landt / en Leonidas ter zee deselve waerheydt / tot achterdeel van Xerxes, genoeghsaem bevestight hebben.

Een soete stroom van Abbas door het gebergt geleydt.

Niet ver van hier rijdt men tot de Acroceraunische Gebergten/ de welke hart en geweldigh hoogh zijn / waer door henen Abbas eenen doortocht heeft doen maken/ gebruyckende daer toe 40000. somtijdts 200000. mannen / voor een soete Stroom/ om deselve binnen Spahawn te leyden.

Zege-zuyl van menschen- en beesten-hoofden opgerecht;

Binnen Spahawn vondt ick geen Pronck-pilaren / als alleen een / de welcke van menschen- en beesten-hoofden is opgerecht/ tot een teeken van de Zeege des Koninckx / en vervullingh van sijnen eedt / als oock tot een gedachtenis van de strafbare lichtvaerdigheydt van dit volck. Dese Pylaer heeft onder aen de voet 20. voeten in het vierkant/ en omtrent 60. in de hooghte. De oorsaeck waerom dese Pylaer is opgerecht/ is soodanigh :

Een opstandt en wederspannigheyt / oorsaeck daer van/ beschreven.

In het jaer onses Heeren 1500. ten tijden als Tamas Shaw Persia regeerde / en Guinza als een peerel aen sijne Kroon hechte/ dese Stadt Spahawn, te weelderigh door overvloedt en welstandt / weygerde den Koninck de gewoonlijcke schattingen / (alsoo den Koningh met den Turck en Tartar belemmert was) ja quamen soo verre/ datse hem wel stoutelijk den inganck van sijn eygen Stadt dorsten weygeren: een wederspannigheyt / de welcke hy hem soo onverdraeghlijck was/ datse hem deed sweeren / een wraeck daer over te doen sulcke als noyt van eenigh Vorst was aengerecht. Hy endelijck bespringt de Stadt op een rasende wijse/ en maeckt sich meester van de plaets / die hy aen verscheyden gewesten in brandt steeckt/ doende alle huysen berooven en plonderen/ doende binnen de tijt van twee dagen omtrent 300000. Spahawnianen den kop afslaen / rechtende (na het voorbeelt van den grooten Tamerlan, tot Damascus gepleegt) een Pylaer van de doodshoofden op/ tot een Gedenck-teecken van hun gestrafte moetwilligheydt. Hoort noch een ander verhael.

Beschrijvingh van een ander diergelijcke opstand en wederspannigheydt van die van Spahawn tegen Abbas.

Abbas door het haestigh afsterven van sijn Vader en ouder Broeder/ (geen medevrijers komende lijden) snijd van den boom sijns Geslachts/ alsulcke tacken af/ die eenighsints de glants van sijn Kroon/ of de kracht van sijn Tijtel souden mogen verduysteren ; en voorts sich in alderhaest naer Spahawn begevende / om aldaer sijn besittingh bekent te maken en te bevestigen/ door soodanige eerteeckenen als hem mochten betamen. De Borgers / in plaets van hem te ontmoeten en te ontfangen/ senden hem een spijtige bootschap tegen/ hem verwijtende de wreetheyt de welcke hy tegens sijn Broeder Hemyr Hamze Mirzey, als oock den ouden Mahomet gepleeght had ; 't welck Abbas in sulcker voegen verbittert/ dat hy by sijns Vaders Ziel/ de seven blinckende Planeten, by Bismilla en Mahomet sweert/ dese versmaetheydt op hen te verhalen. Sy laten hem weten hy magh sijn best doen. Abbas daer op belegert hen/ sy passen daer heel weynigh op/ en wederstaen sijn krachten met gelijcke dapperheydt / en voor de tijdt van een geheele maent/ toonen sich als mannen. Endelijck begint de lijftocht te ontbreeken / en hy keert de Rivier van hen af/ invoegen menighte van de Inwoonders/ sich stilswijgens wech

wech packen/ liever verkiesende een twijffelachtigh leven/ als een seeckere doodt. Abbas neemt sijn gelegentheyt waer / en valt met gewelt in de Stadt / doodende/ geduerende de tijdt van twee ueren/ mannen/ vrouwen en kinderen; en bevelende een Pylaer van de hoofden deser moetwilligers op te rechten/ 't welck sou geschiet zijn/ indien den Mufti, of Hooge-priester/ (in navolging van Aurelianus, wanneer hy Thyana vermeesterde/ en hebbende de doodt van al de Inwoonders geswooren/ al de honden deed ophangen) veynsende een gesicht te hebben gesien van hun Propheet, hem sulcks niet ontraden had. Abbas dan laet sich geseggen / en om evenwel sijn Pylaer op te rechten van hoofden/ doet terstondt alderhande slagh van beesten dooden/ welckers hoofden / gevoeght by die van de alreedts verslagenen/ wort evenwel daer van dit Gedenck-teecken opgerecht/ steeckende in hooghte boven alle Tempels uyt/ hoewel nu eenighsints vervallen. Soodanigh een Pylaer is 'er oock in Symachy, tusschen Erez en Derbent. Dienende om de Opper-Vorsten by hun Onderdanen in schrick / en de Onderdanen tegens hen in gehoorsaemheydt te houden.

Die deselve dempt/

en mede een Zegezuyl van hoofden/ tot een Gedenck-teecken/ oprecht.

Ielphey is het laetste van de dingen dewelcke wy omtrent de beschrijvinge van dese voortreffelijcke Stadt van meninge zijn voor te stellen. De gelegentheydt is niet ongelijk die van Pera tot Constantinopolen, of South-wark tot Londen, zijnde de Rivier Syndery hier mede tusschen beyden. Het wort een Voor-stadt genoemt/ maer inder daedt is het bewoont door lieden van eenen Godts-dienst/ sonder veel vermenginghe van anderen. Dese plaets wort bestiert door een bysonder Voogt/ zijnde een Armenisch Vorst/ genoemt Hodge Nazar, een Christen Koopman inder daedt zijnde: soo hy/ als sijn onderdanen/ genieten vrydom in hun gewisse/ doch mits betalende een sekere somme gelts/ en alsoo staende in de keure van den gierigen Koninck. Het volck van dese plaets wort begroot op een getal van 10000. koppen/ en in Azenabaut, een van de andere Voor-steden/ vier duysent huysgesinnen. Van sommige wort dese plaets Golfa, en Chiulfa genoemt. Dese lieden gaen gekleedt gelijck de andere Persianen, doch verscheelen in gedaente/ hebbende (gelijck oock de Georgianen) geelachtiger hayr / en zediger opslagh als de andere Persianen. Sy zijn gemeenlijck Kooplieden / en om de waerheydt te seggen / soo veel als Factoren van den Koninck / die op hun afsterven met de nageblevenen komt reeckenen/ en hun besittingen erven. Sy belijden de Christelijcke Godtsdienst/ hen niet sonder dwalingen geleert by Iacobus van Syrien. Sy hebben twee Outvaderen, den eenen allhier tot Ielphey, en den ander tot Sib, niet ver van Tharsus, somtijdts oock tot Ecmeasin, dicht by Rivan, of Ervan.

Ielphey, een Voorstadt/ beschreven.

Menighte der Inwoonders/

dewelcke Christenen zijn.

Een ander van de Voor-steden wordt Gowerabaut genoemt / van de Gowers, die deselve bewoonen/ welcken naem sy dragen van hun Afgoden-dienst/ al overblijffsels der ouder Persianen, soodanige als de hedendaegsche Persees in India zijn. De Persianen maecken seer weynigh werck van dese lieden / ten deele van wegen hunnen Tijtel des Landtschaps / ten deele ter oorsaeck van hun verstandt/ makende de Persianen beschaemt in het stuck van hun ydelheydt. Sy baden voorheen de Sonne aen/ (by hen Mythra genoemt) als een uytbeeldingh van een veel grooter Godtheydt. Hun Flamens, een slagh van Platonisten, erkennen verscheyden Schepselen/ boven alle anderen uyt te steken / doch geensints te vergelijcken by den Schepper self/ dewelcke sy houden te zijn het rechte middel-punt van alle volkomentheydt. Doch nu zijnse daer van afgevallen / en bidden het Elementarisch Vyer aen / 't welck (gelijck dat van Vesta) noyt uytgeblust kan werden/ gelijck hen by Zertoost, hun Wet-gever / in sijn Zundavastaw, over 2000. jaren (gelijck sy voorgeven) belast en wettighlijck geboden is. Hun Houwelijcken zijn soo-

Andere Voorstadt en hun inwoonders beschrevē.

Hunnen Godtsdienst/

en andere zeden.

soodanigh als wy hier voor/ in de beschrijvinge van Suratte, gesprooken hebben aengaende de nuw gebannen Persees. De Indiaensche Gowers, of Persees, leggen hun doode lichamē open aen de ongenade van de brandende Sonne tot dat deselve

Vreemde maniere van begravinge.

verteert zijn: Maer dese sluyten deselve in het hol van een heyligen Boom/ staende recht op hunne voeten/ aen beyde zijden aen het hout lenende/ en door het selve opgehouden/ totter tijt dat men de tooveraghtige aenmerckinge daer in voorsiet; want indien den Gier hen het rechter oog eerst uytpikt/ gelooven sy dat hy in het Paradijs is/ maer indien het de lincker eerst te beurt valt/ houdē sy het daer voor dat hy van den Duyvel gequelt wort / en daer over maecken sy of een feest of een vasten/ het eene om hun vreughdt/ het ander om hun droefheydt te toonen.

Dit volck zijn meestendeel handt-wercker s-lieden en bouw-lieden: weynigh van hen-lieden zijn krijghs-lieden/ of letter-mannen/ of koop-lieden / die sy Soldagars noemen. Hun kleederen verschillen maer weynig van de gemeene dracht/ behalven dat hun hooft-decksel na de wijse van die van Hyrcania is. De Vrouwen vertoonen hun aengesichten / (een aenmerckelijck dingh) hun kleedingh is met geel geverwt/ (in navolgingh van de gebrande stralen van de Son) gelijckse oock een sluyer om sich hebben hangen / dewelcke gelijck als met Sonne-vlammen geverwt is. Veel van hen/ het zy uyt yver of armoede / gebruycken noch schoenen noch sloffen.

Hun kleedingen.

Met dese Gowers willen wy de beschrijvingh van Spahawn laten varen/ alleenigh noch aenroerende/ dat de Portugeesche Monnicken alhier twee Huysen hebben/ zijnde Carmelijten en Augustiner Monnicken. Hun Kapel is vergult en met sijn Orgels, Altaren, Crucifixen en Beelden verciert / waer mede sy de menschen tot hun Godts-dienst meenen te trecken: doch de Armeniers houden van geen veranderingh of nieuwigheydt / en de Persianen hebben een afkeer van de Beelden; ondertusschen dienen sy voor verspieders/ om het geen sy vernemen/ aen die van Goa en 't Christendom over te brieven. Wy quamen tot Spahawn op den tienden van Gras-maent/ en begaven ons weder op May-dagh van daer/ om naer het Hof te trecken/ het welcke voor alsdoe tot Asharaff in Mozendram was/ omtrent vierhondert Engelsche mijlen Noortwaerder.

Portugeesche Monnicken tot Spahawn.

Vorder aentocht.

Onsen eersten tocht was op Reegue, of Reig, een uyr rijdens van Spahawn. Van daer maeckten wy ons vorder by nacht / ter oorsaeck van de onverdraeghlijcke hitte / zijnde geleydt door de silvere Maen / en de getrouwe Noord-starre/ houdende ons den geheelen dagh in de Caravans Raws, goede rust-plaetsen/ indien het de Muggen en sulck tuygh toelaten. Van Reig reysden wy op Sardahan 16. Engelsche mijlen voorder / en den naesten nacht tot Whomg, zijnde 27. mijlen van Sardahan. Den nacht daer aen geraeckten wy tot Towgebawt, een van des Koninckx Huysen of Hoven / ter oorsaeck van schoonheydt en aengenaemheydt by eenigh in Parthen te vergelijcken / 't welck te verwonderlijcker was / om dat dit gebouw op een drooge onvruchtbare zandige grondt gebouwt is / en dienvolgens quaet te bewoonen. Vijf hondert schreden ver/ geeft dit Gebouw geduerige ryen van alderhande slagh van Persische vruchten en bloemen / van Granaten, Abricosen, Pruymen, Appelen, Peeren, Kersen, Hasenoten, roode en witte Roosen, en andere ontallijcke bloemen/ vruchtbaer gemaeckt door een Cristallijne Beeck/ onderscheyden niet ettelijke soo natuerlijke als konstige Grotten en holen/ Voolhoven/ omwegen/ en diergelijcke aerdigheden/ beneffens haer Sweet-kamers/ of Hummums, van goeden steen gemaeckt / alle gevloert met uytgelesen witten Marmer. De Mohul, of het Somer-huys/ pronckt met 12. Kamers yder om het schoonste/ en dese met hun goude cieraden/ en niet minder met hun heerlijcke

Een voornaem Lusthuys des Konings beschreven.

bouw-

bouw-konst. Al dit werck is bevrijdt door het zandt en dieven / door een hooge wal / benemende al het gesicht van de verschrickelijcke wildernis rontsomme/ behalven alleenigh door een hooge tinne / dewelcke in het midden van de ses nedergangen gebout is.

Wy endelijck begeven ons weder van Towgebawt, en quamen den volgenden nacht tot Bawt, zijnde 6. Farsangs, of Duytsche mijlen/ van desen Lust-hof/ hebbende niet dat men mocht gedenckwaerdigh noemen / behalven alleen een oudt Slot in den wegh/ 't welck wy ter oorsaeck van de donckere Maen ter nauwer noot kosten bekennen. Van Bawt quamen wy op het aenbreecken van den dagh tot Obigarmy, beyde Huysen den Koninck toebehoorende/ die op yder 12. Engelsche mijlen sijn bysondere huysen heeft/ van Spahawn tot aen de Caspische Zee toe/ gelijck dese / daer den Ambassadeur de eere gedaen wierdt van in te rusten. Het naeste van de voorgaende nacht brachten wy over / met het door-reysen van een onbewoonbare zandige wildernis/ zijnde tien Engelsche mijlen breet/ en hondert langh/ daer wy heele bergen van los zandt sagen / in sulcker voegen door de winden op een gehoopt ; door welcken zandt-storm den reysiger niet selden verstickt/ en levende begraven wort ; ja self Kameelen, Paerden en Muylen, en andere beesten/ hoe sterck en vaerdigh sy mogen zijn. Alhoewel den Koninck sijn best doet om alle ongevallen voor te komen/ met het bouwen van Kasteelen/ yder 3. mijlen van een staende / doch ter oorsaeck van de ongestadige en onbestendige grondtslagh/ kander in de maenden Maert en September / in spijt van alle tegenweer niet een blijven staen. In dese onse laetste nacht-reyse brachten wy 10. Farsangs, of Duytsche mijlen/ ten eynde. Den naesten nacht reden wy 7. Farsangs, tot aen Suffedaw toe / een oude verrotte en doorregende Caravans Raw, geleghen aen een hoeck van een woeste wildernis. Onse naeste nacht-rust was tot Syacow, tien Farsangs (of Parassangs, gelijckse Plinius noemt) van dese plaets/ zijnde aenmerckelijck door een Caravans Raw, dewelcke van de grondt op van goede vaste wit gepolijste steenen gebouwt was/ zijnde het eerste gebouw van dese stoffe het welck ick gesien had binnen achthondert Engelsche mijlen weeghs. Dien voorleden nacht reden wy de meesten tijdt op een geplaveyde Wegh/ soo breedt datter 10. paerden nevens malkander konden rijden / met een ongeloofljicken arbeyt en onkosten gebouwt/ over een verschrickelijcke woestijne sonder bergh of dal/ lover of gras/ makende een even ronden Horisont van een losse en ongebonden grondt/ een geheele elle diep met enckel zout bedeckt/ dat soo wit als snee was. Een ellendige doortocht/ soo ten insicht van het zout self/ het welck door de alderminste beweging van de windt/ gelijck als stof/ den Reysiger in de oogen vlieght/ of ten insicht van de grondt; want soo of Paert of Kameel alleenigh een stap uyt den weg quam te gaen/ sinckt het beest nootsakelijck tot over het hooft toe daer in / sonder eenige hulp-middel ; en noch meerder wort desen doortocht gevreest/ ter oorsaek van een verlooren hoop straetschenders/ die gemeenlijck de Reysigers berooven. Maer Godt zy 't gedanckt wy ontquamen dit driedubbelde gevaer/ als oock een ander/ dat weynigh min verschrickelijck was. Want wy waren soo haest dese woeste plaets niet ten eynde / of wy wierden genootsaeckt over en om bergen te klimmen/ soo hoogh en met sulcke kromme en verschrickelijcke wegen/ als of den bergh Olympus in de doolhoven van Dedalus in stucken gesneden was. Van Syacow reden wy den naesten nacht 22. Engelsche mijlen weeghs / wederom den meesten tijdt over diergelijcke wildernissen als de voorgaende / daer duysenden van menschen eertijdts in gesmoort zijn / en noch smooren souden / ten waer den steenen wegh/ de reyse versekerde. En hier mosten wy ons in onse Tenten behelpen

Verder tocht door zandige wildernissen.

Breeden en konstigen steenen Weg door de zandige woestijne leydende.

pen/ ter plaetse daer sich Parthen van andere Noorder gewesten scheydt. Den naesten nacht by een heldere lichte Maneschijn / reden wy 18. Engelsche mijlen tot Gezz toe/ een brave verblijf-plaets/ den Koninck toebehoorende. Het meeste deel van dese nacht-reys / was door de bodem van den doorsneden bergh Taurus, wiens geweldigh hoogh door-hooft/ sich selven inboert/ tot in het middel gewest van de lucht. Den doorganck/ waer langs wy gingen/ is omtrent 40. ellen breet/ onder heel effen/ aen beyde zijden is sy bewalt met verschrickelijcke hooge bergen/ 't welck soo duert acht mijlen langh/ gelijck oock Plinius en Solinus een wonderlijcke doortocht hier van maken/ 't zy door konst of de Natuer uytgewrocht/ onseker zijnde. Voor my ick schrijf het de Natuer toe/ geleydt door de stercke handt van Godt/ als sijn dienstmaegt. Maer of dit de selve zy/ de welcke Plinius noemt Caspiæ Portæ, en Bertius, Caspiarum Claustra, Strabo en Ptolomeus, Pilæ Caspiæ, Mediæ vel Zagriæ, derf ik niet verseкeren. Hoe het zy of niet/ de Persianen schrijven het Mortys-Ally toe / die met sijn snijdende swaert ('t welck na hun Cabala hondert ellebogen langh was) tot een gemackelijcker doorganck voor het volck desen wegh sou gemaeckt hebben. En inder waerheydt het moet al een goet swaert geweest hebben / daer hy met eenen slagh tien / sommige seggen hondert duysent/ Christenen mede omgebracht heeft : Hy geloof die kan. Een Persiaen van ons geselschap/ vertelde my/ dat/ omtrent 12. jaren geleden/ een dapperen Struyckroover met 500. paerden desen naeuwen doorganck beset had/ latende niemandt van de Reysigers door/ sonder schatting te betalen. Den Koninck van Larry-Ioon en andere van dit geberghte / mochte sich soo qualijck houden als hy wilde / hy vraeghder even veel na. Self Abbas toonde sich boven maten vergramt / siende sich door desen gast in deser voegen gebraveert/ en niet willende hem de eer geven/ van een Heyr tegen hem te senden/ spreeckt sijn dappere Ridders aen die omtrent hem waré/ hopende dat of den een of dé ander door sijn dapperheyt hem vermeesteren sou/ waer over hy den selven een groot loon belooft ; maer sy / wetende dat desen Roover onvergelijckelijck sterck en dapper was/ kosten hun vreese niet anders betoonen als door een algemeen stilswijgen. Abbas daer op wort bleeck van gramschap / doch al-eer hy sijn toorn quam uyt te voeren / nam een stouten Armenier het werck aen. Den Koninck omhelst hem/ en vermeerdert alsoo de moet van desen dapperen Christen, de welcke/ treffigh opgeseten/ den Roover gaet vinden en uytdagen / die niet twijffelde een soo schoonen pronck-beelt / met kleene moeyten te sullen overmeesteren. Het was sijn gewoonte goet spel te speelen/ belastende sijne gesellen slechts het spel aen te sien / indiense minder als vijf waren/ die de engte inquamen / sulck een vertrouwen had hy op sijn dapperheydt. Na korte woorden sy tasten malkander aen met gevoelijcke redenen/ maer soodanigh was de dapperheydt van den Christen, dat/ na eenigen wederstandt / hy de doodt van den Roover/ den Rechter van het geschil maeckte. Maer de gesellen van desen Roover/ siende den genen verslagen / aen wiens leven het hunne hing/ vielen hem altesamen als woedende beyren op het lijf/ en het had ongetwijffelt met hem gedaen geweest/ indien niet ter goeder uyren / een hinderlaegh van menige brave Cooselbashaes, op het onvoorsienste was uytgeborsten / die den dapperen Ridder verloste / en dit snoode gespuys den wegh aenwees die hun Meester gegaen was.

Wonderlijcke doortocht door het geberghte Taurus,

van een stoutmoedige Roover hartneckig ingehouden en beschermt/

doch wort endelijck door een dapperen Armenier vermonnen/

Den Christen begeeft sich naer het Hof/ gekroont met een heerlijcken Laurier. Abbas voeghter het sijne by/ en vereert hem met een treffelijck gebiedt ; doch desen dapperen Kampioen/ om sijn staet te vaster te maken/ en den milden Koning noch miltdadiger (namentlijck met sijn Ziel) te vereeren/ verloochent sijn geloof/

niet

niet tegenstaende duysenden van tranen/ door sijne landts-lieden gestort/ om hem van dese valsche wegen af te trecken. Maer siet het eynde van desen afval. Alhoewel nu den Koninck goede oorsaeck had/ hem op sijn handen te dragen/ ter oorsaeck van sijn dapperheydt/ die hy/ tot ophooping van sijn voorgaende diensten/ tegens de Tartaren betoont had/ evenwel gedreven door een Duyvelsche nayver en afgunst/ sonder dat yemandt de reden van sulck een overdaedt wist/ belaste hy Lolla-beg, hem het hooft af te slaen/ self op die tijdt als hy meende het alderseker st te zijn.

Maer den selve wort echter van Abbas qualijck beloont.

Ons naeste nacht-verblijf was tot Halvary, 18. mijlen van Gezz gelegen/ een wel gebouwt stedeken/ en van een aengename gelegentheydt/ de aerde zijnde besproeyt door een soet Rivierken/ dat van den top van den bergh Taurus komt afdalen/ door het welcke de grondt met geneuchlijck groen bekleedt is/ verrijckende den Huysman/ met jaerlijcksche vruchten van Olyven, Ockernoten, Rijs, Tarwe, Hout, en diergelijcke nootdruft. Nemende ons droevigh afscheydt van dese gesonde plaets/ reden wy den volgenden nacht 20. mijlen tot Periscow (dat is een gebroken bergh) toe/ een plaets door desen wel vereert met de tegenwoordigheyt en het verblijf van den Koninck/ niet dat de schoonheyt van sijn Huys alhier (zijnde niet meer als gemeen) hem daer toe aenlockt/ maer wel de Jaght van Faisanten en diergelijck kostelijck gevogelt/ daer hy sich bysonderlijck in plagh te vermaken/ dewelcke alhier beter is/ als in eenigh gedeelte van geheel Parthen. Dese plaets leght op de hooghte van 36. graden. De stadt wort ververscht met Cristalijn water/ 't welck soet/ en de aerde seer aengenaem is. Sy is gebouwt op een hooge boom-rijcken verdeelden bergh/ wiens top eertijdts gekroont was met een sterck Slot/ doch nu meest vervallen door de tijdt of wel den oorlogh/ invoegen men niet als eenige stucken daer van overigh siet. Eenen Mahumed heeft het gebiedt over Stadt/ daer hy het Opperste recht pleeght/ maer nergens als in Persia wort het Recht minder gehanthaeft/ en in geheel Persia niet slimmer als hier. Op ons inkomen toonde hy ons ten eersten sijn hoogh gesach/ hangende een Persiaen op/ sneed een ander den neus af/ en een ander de handt/ en dat al om het steelen van een voddery/ pas twee schellingen waerdigh/ van een Dienaer van den Engelschen Agent. Noch een souw'er hebben moeten klimmen/ maer alsoo der een Bode aen den Heer Ambassadeur gesonden wiert/ dat/ indien hy den misdadiger geliefde te verbidden/ hem het lijf sou geschoncken zijn/ 't welck onsen Heer gaern aennam/ bevrijdende hem met yets meer als een Hoofsche Complement. Daer quamen oock klachten tegen een Hoebenaer/ die een Hoer tegen haer wil gebruyckt had; desen Radamanthus geboodt hem te lubben/ en den afval gelijck als twee Pendanten aen des Hoeren ooren te hangen. Den ellendigen Huysman bad ootmoedelijck hem dese deelen te laten behouden/ gelijck oock sijn bedroefde Huysvrouw/ eindelijck door veel voorbiddens/ en een vereering van 300. guldens/ beneffens vaste beloften van den Huysman voortaen op sijn eygen meulen te malen/ wiert alles bygeleydt/ en den Boer behielt het sijne. De Barbarische Gauloisen hadden eertijts het gebruyk over dievery van 40. stuyvers waert/ of over overspel yemandt op dese wijse te ontmannen. Maer dese wijse heeft sijn plaets en kracht verlooren. Na twee dagen rustens in Periscow, vervorderden wy onsen wegh/ zijnde het Hof door alsdoe weynigh meer als hondert Engelsche mijlen van ons. Onse eerste rust-plaets van Periscow was tot Gheer, na een reys van 24. verdrietige Engelsche mijlen/ ten deele over verschrickelijcke bergen/ ten deelen door ruyschende dalen/ zijnde soo hier soo daer jammerlijck onthaelt/ door storm van regen/ windt en hagel/ voortgebracht in Tartaria, en over de Ca-

Komste tot Periscow.

Beschrijvingh van deselve plaets.

Strenge straffen over geringe misdaden door den Stadtvooght alhier gepleeght.

Vertreck van Periscow.

Gruwelijke storm

spische

en ontweder op de reyse.

spische Zee, herwaerts overgesonden/ welke Zee/ indien het de tijt toe gelaten had/ wy wel licht souden hebben komen sien. Maer dese storm deed ons niet alleen hooren en sien vergaen/ maer scheen oock self ons den kop aen flenteren te willen helpen. Want in spijt van al onse vonden/ en ons dicht sluyten in een/ wy wierden van een gescheyden/ invoeghen wy wercks genoegh hadden ons geselschap weder te vinden/ doch geleydt door het balcken van de Muyl-ezels/ en het klincken van de Kameelen hun bellen/ quamen wy weder by een; souden andersints een ellendigh leven gehad hebben in de verwarde Caspische doolhoven/ of tot ons beste geluck van de een of de andere Rots den hals gebroken hebben. Van Gheer reden wy den naesten nacht 24. Engelsche mijlen/ na een kleen Dorp/ wiens naem my by ongeluck vergeten is/ danck heb de schreeuwende Vorschen/ die daer met geheele troepen te gelijck/ hun coax coax songen. Van dese Kickvorschen-stadt reden wy den naesten nacht 20. Engelsche mijlen tot Aliavarr, een seer aengename plaets/ van water/ bosschen/ en menighte van Phesanten, die alhier in dese Hyrcanische steden/ en omtrent de Rivier Phasis in Mengrellia (eertijdts Colchos) seer gemeen zijn. Den naesten nacht geraeckten wy tot Necaw, 25. Engelsche mijlen van Aliavarr, aensienlijck in een Huys van den Koninck/ daer de gemeene huysen en kercken/ niet verscheelden/ van de slechtste slagh die wy in Engelandt hebben.

Komste tot Asharaff, alwaer sich Abbas toen onthielt.

Den volgenden nacht geraeckten wy tot Asharaff, een plaets gelegen op de Caspische Zee. Alhier bevandt sich den Koninck van Persia, hebbende den Ambassadeur langh verwacht/ en des wegen onwilligh zijnde van hier te vertrecken/ op dat wy met hem te soecken souden gelegentheydt hebben/ de grootte van sijn Gebiedt te meten. Den Sultan van de Stadt/ benessens 50. Coselbashaes, bracht ons binnen Asharaff, en voorts tot onse verblijf-plaets; ick segge hy bracht ons/ want de hoffelijckheydt van desen/ was te geringh voor een soo grooten Personagie/ als onsen Ambassadeur was.

Beschrijvingh van die Stadt.

Asharaff, (of Ahasuraff, misschien van Ahasuerus) leydt 20. lange mijlen van de Caspische Zee af. Haer gelegentheydt is laegh/ zijnde omringht met menigten van zoute poelen en moerassen/ en derhalven maer slechtelijck van goet water voorsien/ hebbende niet anders als een kleene Fonteyn/ voortkomende van den bergh Taurus, dewelcke in twee deelen door de Stadt loopt/ waer van het breedste niet over de 5. ellen halen magh. De gront evenwel is redelijck vet/ doch ongebout/ zijnde het meeste gedeelte van haer Inwoonders Oorloghs-lieden.

Menighte der Inwoonders.

Ick oordeele dat 'er omtrent 2000. Huysgesinnen in dese stadt gevonden worden/ doch het getal neemt dagelijcks toe/ alsoo den Koninck maer onlanghs dese plaets begon te beminnen/ en nu eerst sijn Paleys alhier opgerecht heeft; leggende de stadt Farrabaut, de Hooftstadt van Hyrcania, niet boven de 5. mijlen Westwaert van hier/ daer den Koninklijcken Stoel voor lange eeuwen geplaetst is geweest. Abassebaut is oock maer twee mijlen van hier/ daer sijn aerdigh Somer-huys al sijn andere Huysingen/ ter oorsaeck van de schoone uytsicht/ ver overtreft. Gelijk oock in Beeld-weerck/ Baden/ Water-werck/ en een Bosch van alderhande geboomten. Dese dingen van locken den Koninck aen/ dewelcke/ waer hy lang is/ groote Steden van kleene geringe Dorpen maeckt. Den Buzzar is alhier niet meer als gemeen/ noch oock de Mosques seer wonderlijck.

Paleys des Koninghs.

Des Konincks Paleys is een geweldigh Gebouw/ doch alleen aenmerckens waerdigh in sijn Hoven/ zijnde het Gebouw selve onschickelijck verdeelt in dry of vier Mohols, of Bancquet-huysen/ groot en machtigh beschildert/ dewelcke/ indiense vereenight waren/ het oogh veel beter vermaken/ en den Bouw-meester meerder eer geven souden. Maer hier na daer een weynigh meer van/ als wy den Heer Gesant derwaerts sullen leyden. Dese

stadt

Stadt leydt op de hooghte van 38. graden 17. minuten/ recht Noordwaerts van Spahawn, gelijck wy bevonden hebben op onse nacht-reys/ (ter oorsaeck van de geweldige heete dagen/ dewelcke geen reysen noch arbeydt toe lieten) hebbende gedurigh den Noort-pool voor ons. Dese plaets leght van Ormus duysent Engelsche mijlen/ van Spahawn 350. of daer omtrent.

Situatie en gelegentheydt van dese plaets.

Laet my u tegenwoordigh een beschrijvingh geven/ op wat wijse onsen Heer Ambassadeur is verhoort en onthaelt geworden.

Toeganck/ onthael/ en audientie des Gesants door den Koningh beschreven.

Naer dat wy vier dagen ons gerust en verbarscht hadden/ behaeghde het den Pot-shaw, of Keyser/ ons den bestelden dagh tot onsen toeganck te bestellen/ zijnde op den 25. van de maent Mey/ juyst komende op onsen Sonnendagh/ omtrent het eynde van hunnen Ramazen, of vasten tijdt; 't welck den Koninck seer wel quam/ alsoo het hem de onkosten deed sparen van een Koninckelijck Banquet. Mijn Heer den Gesant had Sir Robbert Sherley in sijn geselschap/ benessens seven of acht andere Engelsche Edel-lieden van sijn gevolgh. Het sou niet qualijck gepast hebben/ dat den eenen Sultan of den ander hem sou geleydt/ en den wegh gewesen hebben/ zijnde het Palleys een vierdendeel mijls van ons huys afgelegen: maer het schijnt sy hadden die beleeftheydt niet/ of wel het een of het ander daer mede voor. Want niemandt anders/ als een Dienaer van Mahomet-Ally-beg, quam hem een hoffelijckheydt toebrengen/ doch soo qualijck toebereydt/ datse den Heer Gesant niet wel verteeren kost/ die hem in vergeldingh weer danckeloos wech sondt. Wy quamen dan eyndelijck aen het Hoff/ daer wy geen geruch/ geen toeloopen van menschen/ noch yets anders/ dat men op het aenkomen van vreemde Gesanten gewoon is te sien/ vernam/ waer door wy vertrouwden dat de Borgery van ons ten Hoof-komen niet wist/ 't welck my voornamentlijck seer deed verwonderen/ te meer dewijl Abbas boven alle soorten van eer/ sijn vermaeck neemt/ vreemde Heeren of Gesanten in sijn Hof te hebben. Als wy afstonden ontfingen wy van een Ordinaris Gesant de Hosh-galdom, dewelcke ons leyde tot een kleene kamer/ staende op het midden van een groote plaets/ hebbende geen ander huysraedt/ als eenige weynige Persiaensche deeckens/ gespreydt rontsom een Marmeren Tanck, of Water-back/ vol water. Hier bleven wy altesamen by een/ behelpende ons voor de tijdt van twee uyren met Pelo en Wijn/ zijnde geensints soo goet van smaeck als de vaten wel goet van stoffe waren daerse in voortgebracht wiert/ zijnde al de Vlesschen/ Schalen/ Schotels/ en Decksels/ van suyver geslagen Gout. Van daer wierden wy door verscheydē Sultans geleyt door een grooten en rieckenden Hof/ zijnde seer aengenaem voor het gesicht/ en lieflijck voor de reuck/ tot aen een ander Somer-huys/ seer rijckelijck vergult en beschildert/ maer veel meer uytsteeckende in een vrye en Koninckelijcke uytsicht; want van den top sagen wy ter eener zijde de Caspische Zee, en ter andere de toppen van het Gebergte Taurus. De Beneden-kamers waren wijdt en vierkant/ verwulft/ en het verwulfsel rijckelijck vergult/ gelijck oock de wanden. De vloeren waren bespreed met seer kostelijcke Kleeden van zijde en goudt. In het midden waren Water-backen vol helder water/ een Element/ het welcke in dese gewesten in grooter achtingh en nootsaeckelijckheyt is/ als eenigh ander. Rontsom dese water-backen stonden Kannen/ Vlesschen/ Schalen/ en diergelijcke vaten/ al van kostelijk Gout/ waer van de sommige met Reuckwerck/ andere met Roos-water/ andere wederom met Wijn/ andere met uytgelesene Bloemen gevult waren: en na dat wy soo langh gerust hadden als ons mooghlijck was/ en onse oogen over genoegh met dat aengenaem gesicht versadight hadden/ wierden wy van daer in een ander vierkante Opper-kamer gebracht/ daer het verwulfsel gemaeckt

Slechte dranck in kostelijcke vaten.

Vermakelijck en kostelijck Somer-huys.

Kostelijcke en prachtige Kamer/ zeer konstelijck verciert.

maeckt was tot een konstigen draeyenden Hemel / treckende de verwonderende oogen tot het aenschouwen van de goude bewegende Dwael-sterren. De gronde was bedeckt met veel rijcker kleederen dan de anderen geweest waren. De Tanck was oock breeder en grooter / en de stoffe veel rijcker als self Iaspis en Porphyr-steen. De silvere stroomen wierden in eens anders gebiedt opgedreven / spelende evenwel dartelijck/ gelijk als zijnde in hun eygen middel- en rust-punt. Dese Zee van kostelijcke steen/ scheen aldus een geheelen Oceaen, daer den verdroncken roof door Toover-vaersen was uytgelokt/om de oogen van Mydas of Godt Mammon te bekoré/zijnde de menigte der Goude Vaten/hier tot pracht en pronckery geset/ soodanigh/dat sommige Kooplieden/ daer by zijnde/de waerdy derselver begrooten dorsten/ op 20. millioenen ponden Steerlings. Noch wasser een andere Water-back/omcingelt met een wal van Gout/en desen ingelegt met de kostelijckste steenen. Geen Vlesschen/Schalen/noch eenige andere drinck-vaten/ waren hier/ die niet dick bedeckt waren met Rubijnen, Diamanten, Peerlen, Emarauden, Turquoisen, Hyacinthen, en diergelijcke. De Kamer was gemaeckt op de wijse van een Gaendery / over al verciert met Poëtische vonden / gout in de uytgelesenste verwen/ al het welcke ons een vertooningh dede van konst en natuyr / strijdende met malkander om de prijs en het voor-recht. De grondt van dese Kamer was beleydt met soodanige Tapijten als den Grooten Monarch van Persia mocht betamen. Rondtsom de Kamer saten de stilswijgende Mirzaes, Chawns, Sultans, en Beglerbegs, zijnde meer als 60. in het getal/ dewelcke/ gelijck soo veel Marmere Beelden/ saten sonder bewegingh/ op sijn Snijders/ kruysgewijs met de beenen/ lenende met den rugge tegens de wandt/ houdende hun ooghen vast op eene plaets gevest/ sonder te derven spreken / hoesten / kuchen / spouwen of dierlijcke/ in de tegenwoordigheydt van den Koninck/uyt vreese van in sijn uyterste ongenade te vallen/ die (gelijck Cæsar tegen Metellus seyde) machtigh was hen doodt te sien. De schoone Ganymeden gingen vast op en neder / gekleedt met goude Kleederen/ rijckelijck gecierde Tulbanden, en kostelijcke schoenen / het krullendt hayr hen langhs de schouders rollende/ 't welck hen/ beneffens hun roode kaecken/een schoone welstandt gaf / yder met sijn goude Vlesschen / schenckende den Edelen dranck in aen die sulcks begeerde. Aen het opper-end sat den Pot-shaw, of Keyser Abbas, soo veel hooger als twee of drie zijden beddingen kosten by brengen/ meer bemindt onder de sijnen / meer vermaert by de vreemden / en meer gevreest van sijne vyanden / als oyt yemandt van sijn Voorsaten was geweest. Hy had sich juyst dien dagh willen kleeden in een slechten rooden Callico, of Lijf-rock/ gevoedert met Cattoen, en doorstickt/ gelijck als of hy daer mede had willen te kennen geven/ dat wy sijn waerdigheydt niet mosten soecken / in sijn uytwendige kleedingh/ maer in sijn loffelijcke gaven. Hy sat mede met de beenen kruyssgewijs.

Kleedingh des Konings beschreven.

Sijn Shash, of Tulbant, was wit/sijn lendenen waren omgordet met een lederen riem/ de scheyde van sijn Swaert was roodt/ het gevest van gout/en het lemmet gemaeckt gelijck een halven Circkel, of kringh / en ongetwijffelt van een goede snede. De Hovelingen/ na de wijse des Konincks/ waren oock maer slechtelijck gekleedt. Mijn Heer den Gesant, door sijnen Taelman (of Callimachee, als hen de Persianen noemen) gaf Shaw Abbas terstondt te kennen/ hoe hy een soo grooten reys had aengevangen, om hem geluk te wenschen/over sijn overwinningen/ dewelcke hy op de Turcken, den algemeenen vyant der Christenen, behaelt hadde; om den handel van ongewerckte zijde / en andere Persiaensche waren/ vast te stellen; om Sir Robbert Sherley te vryen van sulcke schandelijcke lasteringen/ als Nogdi-Ally-Beg, sijn laetste Gesant, hem onschuldighlijck had opgeleght en aenge-

Aenspraecke des Engelschen Gesants aen Abbas.

gewreven; en eyndelijck/ om te besorgen dat'er een geduerige vrientschap magh blijven opgerecht tusschen de twee beroemde Monarchen van groot Brittanien en Persia.

Den Koninck rees op dese redenen over eynde/ en gaf hem in de Turcksche Tale een beleefde antwoort: Belangende het eerste/ dat de Turcken een snood volk waren/ vergeleecken by het edel gemoedt en deughd van de Persianen; In 15. Velt-slagen/ had hy haer daer een overbloedige proef van gegeven/ en dat geen volck in de werelt hem soo hatelijck was als sy. Vorders wenschte hy vrede en vrientschap onder alle de Christen Vorsten te zijn/ te meer alsoo het Ottomannische Huys/ haer grootheyt nergens op bouwde/ als op hun tweedracht/ 't welck anders zijnde/ sou men dit gespuys wel haest den wegh wijsen naer Tartaryen, daerse van daen gekomen zijn. Belangende de onderhandelingh/ den Koninck van groot Brittanien sou/ indien het hem geliefde/ jaerlijcks tien duysent Balen Zijde tot Ormus, in de maent van January/ mogen ontfangen/ willende in betalinge soo veel duysent Laeckens wederom ontfangen/ als de waerdye van de Zy sou konnen bedragen; want gelijck de Zijde by de Persianen meerder was als sy souden konnen gebruycken/ alsoo wiste hy oock dat het Laecken by ons in Engelandt was; doch hy wilde onderstaen deselve te verkoopen door sijn Kooplieden/ tot dienst van de Tartaren, Arabiers, Georgianen, en Muscoviters. En op dese wijse/ souden noch hy/ noch wy/ eenighsints van nooden hebben/ eenigen handel met de Turcken te drijven. En behalven al dat sou sulcks gedyen tot sijn groote eer en genoegen/ als waer mede hy den Grooten Heer sou berooven van sijn jaerlijcksche Tollen/ dewelcke hy gedwongen is te betalen/ wanneer sijn Carravanen naer Aleppo, of andere deelen van Turckyen, gaen/ om de Zijde te leveren aen de Veneetsianen, Genoësen, Franschen, of andere Europische Kooplieden/ 't welck hem een ongemeene quellingh aen sijn hart was: te meer dewijl hy most sien/ dat de heele bende der Janitzaren alleen door sijn Tollen onderhouden wierden; en wat is dat anders als dorens voeden/ om sijn eygen oogen uyt te steecken/ of self het Swaert van sijn vyanden tot sijn eygen verderf te wetten. Wat belanght Sherley, desen had hy lange gekent/ en meer voor hem gedaen/ als voor yemandt van sijn onderdanen/ en indien Nogdi-beg hem eenige schande aengewreven had/ daer soude hy hem voldoeningh over doen hebben. Het was blijckelijck dat Nogdi-beg schuldigh was aen eenige groote misdaedt/ dewijl hy liever sich selven had willen ommebrengen/ als te verantwoorden/ voor een soo onzijdigen Rechter/ als hy aen sijn persoon sou gehadt hebben: In eeniger voegen sagh hy mijn gestrengigheydt te vooren/ want by mijn hooft/ (een eedt van groote kracht) indien hy by my gekomen was (vervolghde den Keyser) ick had hem in soo veel stucken gehouwen/ als'er dagen in het jaer zijn/ en deselve op de open marckt/ met stinckende honde-stront doen verbranden. Maer aengaende een geduerige trouwe vriendtschap op te rechten/ met den Monarch van groot Brittanien, uwen Meester/ het selve neme ick van harten aen/ en wensche hem den vloeck toe/ die deselve sal poogen te verhinderen en beletten. En ghy (sprekende tegens den Heer Ambassadeur) zijt my hartelijck welkom/ om dat ghy my dese eer gedaen hebt/ dewelcke geen van al mijne Voorsaten genooten heeft; want gelijck ghy de eerste Gesant zijt die hier van uwe gewesten tot my gekomen is, alsoo achte ick u Meester/ de eerste van al die gene die den dienst van Jesus Christus omhelsen/ en hou u in grooter aensien/ dan eenigh ander Gesant. 't Welck Abbas geseght hebbende/ sat wederom neder/ en terwijl al de Mahometanen hun Sizeda uyt juychten/ hun hoofden tegen de gront sloegen/ en sijn voetsolen kusten/ nam hy onsen Gesant by

Des selfs antwoort daer op.

Vriendelijck onthael des Koninghs een den Gesant;

de handt/ sette hem vriendelijck aen sijn zijde neer/ lacchende te sien/ dat hy op de Asiatische wijse niet konde sitten/ met de beenen over malkander/ en gebiedende een Schael met Wijn te brenghen/ dronck onsen Heer de gesontheydt van sijn Meester toe/ daer den Gesant sijn hooft over ontdeckte/ gelijck oock den Pot-shaw (boven alle verwachtingh) sijn Tulbant afnam/ toonende met het ontdecken van sijn kael hooft/ sijn uyterste genegentheydt. Alsoo/ na een uyrs vrolijckheydt/ scheyde men van malkander. Doch op wat wijse dese overvloedige gunst des Koninckx daer na verandert wierdt/ kan ick niet bedencken. Soo veel kost ick bemercken/ dat de Mahometaensche Vorsten seer bedrieglijck en wonderlijck loos zijn.

doch dat daer na heel verandert en verkoelt/

Want van dien dagh/ zedert dat wy Cazbyn kregen/ wierdt onsen Gesant noyt in het Hoff onthaelt/ noch door eenigen Sultan besocht/ noch vereert met het aensien des Koninckx. Wy vonden ten deele de oorsaeck daer van uyt/ namentlijck dat Mahomet-Ally-beg onsen vyant geworden was; een Persiaen, onlangs van een slechten staet tot hoogh aensien gebracht/ om dat hy/ volgens sijn geduerige naspeuringh/ aller menschen handel wist na te vorschen/ wie wel/ wie qualijck te vreden was/ het welcke hy den Koninck op het fijnste wist voor te dragen/ maeckende door sulck een middel/ sich selven groot boven alle anderen/ door soo veel als alles door sijn handen en tanden most gaen/ ja soo ver/ dat al die hy beminde/ van den Koninck ge-eert/en al die hy hate/ tot stucken gehouwen wierdt.

door toedoen van Mahomet-Ally-beg een begunstighde van Abbas.

Invoegen dat/ om sijn goede gunst te hebben/ elck om het seerst desen geweldigen Man socht te believen/ met giften/ gaven/ en diergelijcke bewegingen: Ja soo verre/ dat men sijn jaerlijcksche Inkomste begroot op 140000. ponden sterlings,'t welck wel sou komen waer zijn/ dewijl Myter-beg (de Opsiender van des Koninckx Harams, of Vrouwen-getimmer) hondert duysent gelijcke ponden jaerlijcks heeft/ gelijck my van geloofwaerdige lieden gesegt is.

Des selfs groote Inkomsten.

Wy dan mosten daer om lijden/ zijnde voor twaelf lange dagen en nachten opgesloten/ in het arme huys van Tamer-beg, gelegen aen het Noord-eynde/ (want soo lange tijt bleef het Hof aldaer noch zedert onse komst) daer ons de geweldige hitte van de Son niet slechtelijck te quellen viel/ zijnde aldaer soo geweldigh alsse in eenigh gedeelte van de werelt kost zijn. Maer soo veel overlast hadden wy niet van de Son/ als van dat onmatelijck geswerm van een slagh van bijtende Muggen/ en diergelijck gesnor/ die ons met steecken en bijten by na dul maeckten/ en noch nacht noch dagh lieten rusten. Maer om onse tijdt met geen vliegen te vangen door te brengen/ sal ick een weynigh verhalen/ van de rechtveerdigheydt (of eerder Tyranny) van Abbas, by het welcke al het geen men in Christenrijck magh sien/ maer (in manier van spreken) kinder-werck te noemen is.

Eenige proef-stucken van de groote wreetheyt en dwinglandy van Abbas.

Een arm man/ dewelcke na een lange reys (ter oorsaeck van eenige nootsakelijckheden) van Cabul in India, tot dese ellendige plaets was komen reysen/ leyde hier/ al-eer hy wist hoe het werck sou afloopen/ zijn vermoeyde leden op het gras te rusten/ liever willende sich selven op het velt onthouden in het koele gras/ als binnen de Stadt door het onbarmhartigh gewormte getormenteert te worden: Maer terwijl hy op dese ongeluckige stondt sich een weynigh te slapen had geleght/ komt juyst den Koninck/ met een grooten hoop Edelen achter hem/ om op de Jaght te rijden; dese/ siende desen ellendigen leggen/ schiet hem met een doodelijcke pijl in het hart/ seggende (gelijck Iphicrates deed/ wanneer hy de slapende Schilt-wacht ombracht): Ick heb hem geen ongelijck gedaen/ slapende heb ick hem gevonden/ en slapende heb ick hem gelaten. Een schoone troost/ waerlijck voor den ellendigen/ hier alleenigh geluckigh in dat hy stierf/ Æneæ magni dextra, door de handt van den grooten Æneas, ick meen den Koninck Abbas. Maer dit

was

was noch niet genoegh / maer de Hovelingen / om hunnen Heer hier inne na te volgen (slachtende de Swarten in Manicongo, dewelcke / wanneer hun Overhooft aen eenigh gedeelte van sijn lichaem gewondt is / sich selven oock aen dat selve gedeelte quetsen) maecken een doelwit van hem / en geven hem hondert schoten en wonden na sijn doodt.

Een Soldaets Wijf / of Byslaepster / komt by den Koninck / en versoeckt van hem onderstant / alsoo haren Bysit te swack voor haer viel / den Konink / die genoeg te huys te doen had (als die een meester was over 4000. Byslaepsters) en alreets oudt was / belooft haer evenwel dadelijcke voldoeningh. Hy doet een Geneesmeester ontbieden / en doet hem een dranck toe maecken / dewelcke de lust boven maten opweckt / en geeft den selven eenen Affinego te drincken; dit Beest / daer door gaende geworden / geeft de snoode Hoer haer voldoeningh / door een gedwongen vermenginge / maer berooft haer endelijck van het leven. Een behoeftigh Soldaet had een heel Register laten schrijven / van sijne goede diensten die hy den Koninck gedaen had / biddende eenigh onderhoudt voor de selve / maer het gene dat hy kreegh / was alleen dat men hem soo langh onder op de solen van de voeten sloegh / tot dat hy by na doodt was. Daer op vernomen hebbende / wie den man was die het schrift geschreven had / wort den ellendigen voor den dagh gebracht / dewelcke / sich selven pogende te verantwoorden / van den Koninck wort bestraft / om dat hy geen beter letters gemaeckt had / doch op dat hyse niet slimmer maken sou / doet hem Abbas de hant afhouwen. Desen had recht te seggen / O! quam vellem nescirem literas. Hoe wel wilde ick dat ick geen A voor een B kost.

Twee behoeftige gesellen wierden in den Divan gebracht / en veroordeelt van wegen dievery; den Pot-shaw bestrafte hen hartelijck met bittere woorden / seggende / datse alleen daer mede de doodt hadden verdient / om datse soo slordigh en luysigh als sy waren / soo dicht by sijn Hof dorsten komen; sy bekenden datse daerom hadden gestolen / op datse wat eerlijcker souden moghen voor den dagh komen. Abbas hier mede niet vergenoeght / belast nieuwe kleederen te brengen / en hen wel ter degen op te prancken; maer dit was het verciersel van den Prijs-os; want terstondt was er den Beul omtrent / die de ellendigen wech nam / en met hun fundament in scharpe staecken sette.

Soodanigh was sijn dagelijcksche tijdtkortingh / geduerende de tijdt van ons verblijf aen de Caspische Zee. Maer indien men wilde aenroeren / al de manieren van ellendige pijnen en tormenten van sijn menschen-etende Gedierten / sijn woedende Honden / sijn Capigi, en hun keel-knellende boogh-snaren / sijn openen van levende menschen / en diergelijcke wreedtheden meer / waer mede hy de ellendige Schepselen na sijn eygen wel-behagen afmaeckte / sou ons de tijdt te kort schieten. Evenwel moet ick hier het jammerlijck Treurspel van sijn Soons by voegen / de gedachtenis van de welcke noch versch is door geheel Asia.

Droevigh Treurspel van de kinderen van Abbas.

Abbas, by verscheyden Wijven / had verscheyde Kinderen / dewelcke hy opbracht met groote kosten / sorge en onderbindinge. Die gene die de beste en hopelijckste geacht waren / noemde men / Ismael, Sophy-myrza, Codobanda-Sultan, en Emangoly, vier brave jonge Princen. De twee eersten had hy geteelt by Gordina, Dochter van Symon-Cawn; de twee laetste by Martha, Dochter van Scander-mirza, beyde Georgiaensche Christen Vrouwen. De eerste Jonckvrouw was van daer gebracht door Kurchiki-cawn; de andere door Shaw-Tamas-Coolibeg, beyde Persianen, en begunstigden van den Koninck. Door dese twee Vrouwen / dewelcke uytsteeckende schoon / door dese twee Vrienden dewelke hem met allen ge-

trouw/ en door dese Kinderen die soo eygentlijck het Beelt hun's Vaders waren/ achte sich Abbas op't hooghste van alle vermaek des werelts gekomẽ te zijn. Maer siet hier hoe onstantvastig niet seldẽ de gront van ons vertrouwen is. De getrouwe liefde en oprechtigheyt van dese Princen / veranderden haest in het strydige; En siet alder-eerst Ismael (wanneer hy/ ter oorsaek van sijn dagelijksche oeffening in Wapenen / de Asiatische Werelt had opgetogen tot het hooghste van verwondering) wort door een vergiftigen dranck van het leven berooft/ zijnde noch maer 19. jaren oudt. Soffy-Mirza, wort door de honden omgebracht (hoewel eerst hoog verheft zijnde/ over het ontdecken van een t'samen-sweeringh) hebbende de selve jaren van sijn Broeder/ en dat alleen door enckel afgunst des Koninks. Emangoly, eer de gunst des volcks hem sijn onderganck verhaesten kost / had sich met een Tooveres beraden / dewelcke uyt de Almuten van sijn gebooren-dagh/ hem een kort leven toesepde/ waer over hy in een geduerige vreese voor sijn Vader was/ en daer door in sulck een diepe swaermoedigheydt quam te vallen / dat hy endelijck van enckel quellingh gestorven is / latende de verwachtingh van de Kroon aen Codobanda Sultan, hy genaemt Soffee; dewelcke/ door de ellende van sijn Broeders geleert/ sich selven soo wijsselijck omtrent sijn Vader wist te dragen/ dat sich Abbas nu weder in desen eenen voor geluckigh hielt: zijnde desen Jongen Heer te huys gemindt / en buyten van sijn vyanden gevreest: 't welck hy ver kregen had door verscheyden dappere Overwinningen/ waer door hy onmatelijck hoogh geset wiert by de Gemeente/ sonder dat hy sich evenwel aen hun vleyeryen liet gelegen zijn/ ja sich selven beschuldighde van geveynstheydt / dat hy toeliet sijne daden soo vergult te worden / daer hy wel wist dat al de glants van dese Heerlijckheydt niet anders was / als den weerschijn van die van sijn Vader / dewelcke hy vreesde daer door te vertoornen. En soo verre was hy hier van te missen / dat het maer al te seker was/ dat de gunst/ dewelcke hy by de Gemeente besat/ een gevaerlijck ongenoegen/ en een noch gevaerlijcker afgunst in het hart van desen ongevoelijcken Tyran verwechte / waer door hy voor nam hem het padt van sijn andere Broeders te doen gaen ; het welcke een heel ander was/ als hy sich selven had voorgestelt/ om de hooghte van rechte deught en dapperheyt te winnen. Gedurende dese heymelijcke en pijnelijcke overleggingen van Abbas, oeffende desen dapperen Prins sijn Swaert in het hoovaerdigh Arabia, maer na verscheyden Overwinningen/ vint hy sich selven eyndelijck gevangen/ en dat van een Arabische Princes / waer van de uytstekende gaben geen minder krachten kosten baren: maer door sijn dappere edelheyt/ won hy endelijck soo veel op dese Schoone/ datse hem in sijne banden geselschap hielt. Soodanigh is de kracht van de Min/ die niet eer als door Min getrocken wort. By dese Princesse won hy binnen weynigh jaren twee Kinderen/ Soffy en Fatyma, niet minder gemint van hun Vader/ als gekoestert en geliefst van hunnen Groot-vader Abbas; een wondere eygenschap / te scheyden het geen de Natuyr soo vast aen een verbonden heeft / de vrucht te beminnen/ en den boom te haten. Maer op dat desen sijnen haet te meerder kracht mocht komen uyt te wercken/ siet hy na den eenen/ en schiet den anderen wegh. Hy pooght hem rasende te maken/ door opgehoopte ongelucken. Magar, een Arabier, Beschermer en Opsiender van den Prins / en derhalven seer van hem bemint / wort by Abbas ontboden/ en/ in de plaets van vergelding voor de opvoedinghe van sijn Soon / wort hart van den Vader aengesproken/ en beschuldigt dat hy den Jongen Vorst het hart vol staet-sucht geblasen had. Magar, niet wetende wat voor een fenijn voor hem berept staet / soeckt op een ootmoedige/ en niet te min vrymoedige wijse sich selven te verantwoorden: spreeckende onder-

Ismael wort door vergif/ en Soffy Myrza door de honden/ van 't levẽ berooft.

Emangoly sterft van hertzeer.

Codobanda Sultan raekt door sijn dapperheydt in gunst van de gemeynte;

doch in de haet van sijn Vader Abbas.

Hy wort verliest op een Arabische Princes/

waer by hy twee Kinderen windt/ de welcke Abbas soo seer bemint/ als hy de Vader haet.

ondertusschen met allen lofflijck van sijnen Jongen Heer/ 't welck soo veel was/ als oly/ in het vyer van het ontsteken hart des Koninckx; invoegen hy hem eerst verstelt maeckt door een donder van bittere woorden/ en in het midden van dit onweer den blixem van sijn uytterste wreedtheydt doet uytbarsten/ gevende het doodelijck teecken aen de Capigi, dewelcke terstondt voor den dagh springen/ en den ouden Heer verworgen. Een daedt in der waerheyt/ dewelcke alle Barbarische verwoetheyt te boven gaet. Dit was niet langh geschiedt/ of het klinckende gerucht dondert dese uytsteeckende wreetheydt over al uyt/ invoegen den Prins eerlangh/ zijnde als doe in het werck tegens den Tartar, dese ongerechtigheyt wel haest ter ooren quam. Hy daer over laet het Heyr/ en begeeft sich na sijn Vader toe/ biddende den selven (na dat hy blijckelijcke teeckenen van de aldermeeste droefheyt gegeven had) hem te willen de redenen seggen/ waerom sulcks geschiet

Abbas doet Magar, een Opsiender van sijn Soon/ verworgen:

was: die hem daer op een anderen donder te gemoet voert/ seggende: Door u wederspannigheyt. Hy in tegendeel/ roept Hemel en Aerde tot getuygen over sijn oprechtigheydt en gehoorsaemheyt. Abbas daer-en-tegen/ terght hem meer en meer/ om eenigen schijn te hebben/ om daer op sijn boos voornemen te bouwen/ en de werelt voldoeningh te konnen geven. De Prins/ tot rasens toe door de hitte en gramschap aengesteecken/ wort soodanigh in sijn gedachten verruckt/ dat hem docht/

En beschuldight sijn Soon van wederspannigheydt;

die daer over rasende wort van gramschap/ en sijn Vrients doode pooght te wreecken:

docht/ hy sagh sijn ouden Vriendt Magar voor sijn oogen verwurgen/ en treckt daer op van leer/ om desen vroomen Heer te beschermen. Hier had den onnatuyrlijcken Vader niet meer als te veel voets om sijn grouwelen uyt te voeren; doch doet eerst soo veel met schoone woorden/ dat hy hem sijn Wapenen doet afleggen/ roept hem daer over in een ander Kamer/ en voorgevende niet seer wel te pas te zijn/ gaet weder van daer/ en sendt in sijn plaets seven stercke Schelmen/ die doof en stom waren/ door een trap-deur tot hem in/ met bloedige snaren/en noch bloediger sinnen gewapent: den Prins/ siende desen toestel/ en wel wetende dat dese blocken door geen woorden te vermurwen waren/ valt op dese Hel-honden in/ en begroetse met sulcke geweldige slagen/dat hy in een ommesien drie van dese Gasten na den Duyvel toe sendt/ al-eer sy hem aen het lijf kosten komen. Dit duerde alsoo een geruymen tijt/en gewisselijck/indien hy eenigh Wapen had konnen krijgen/daer hadder niet een afgekomen/ maer alsoo hy geen bekomen kost/ en alreedts ten eynden adem was/ kregen de overige endelijck de overhandt/ en souden hem voort afgemaeckt hebben/ indien den Koninck (of eerder Tyran) in komende/het selve niet had verhindert/bevelende hem(al-eer hy weder tot sich selven quam) te blinden. Hier op haelt men terstondt gloepend stael voor den dagh/ 't welck den Jongen Heer van het gesicht/ en wat hem waert was te sien/ Asia van haer edelste Juweel/Persia van haer Kroon/en Mars van sijn liefste Troetelkindt beroofde.

Maer wort van seven Schelmen besprongen/

waer van hy'er drie afmaeckt/

doch endelijck wort door last van Abbas van sijn gesicht berooft.

Het verlies van soo een braef Prins was terstont over geheel Persia verspreyt/ gevende geen kleen hartseer aen al de gene die de welvaert van het Rijck behartighden; Sijn Heyr swelt op in jammerhartig misnoegen; doch siende geen hulpmiddelen/ genoeght sich met een stilswijgend verbloecken van dese ongebonden wreetheydt des Tyrans. Den ellendigen Vorst/overdenckende sijn ongeval/kost niet anders als den dagh van sijn geboorte verbloecken/ benessens sijn qualijck beloonde trouw/ en de ondanckbare wreetheyt van sijn onbarmhartigen Vader: Evenwel/door menighte van oploopende dreygementen/swert sijn onderganck. Maer/ vana sine viribus ira, krachteloose gramschap woedt te vergeefs; hy vindt sijn wraeck onmooghlijck/ en dit overdencken vermeerdert sijn jammeren/ sonder eenige vertroostingh te willen of te konnen aennemen/ tot dat Suliman-mirza, Churchiki-cawn, en andere sijne bloedtverwanten/ en eertijdts begunstighden/ hem gedurigh byzijnde/ den ellendigen bedwongen een gedwongen lijdsaemheyt aen te wenden; want niemandt was'er die sijn deel aen des Konincks bitterheyt niet genoten had/ zijnde den een verminckt/en den ander tot een eeuwige gevanckenis gedoemt.

Hy haeckt naer wraeck/ doch te vergeefs.

Geduerende dese misnoegde tijden/ behielt Abbas (gelijck een tweede Saturnus) sijnen loop/ denckende nu de Kroon eerst vast op sijn hooft te staen/ alle stormen die hem mochten dreygen/ lichtelijck in de windt slaende: Alle uyren swam hy in een Oceaen van wellust; maer niet dat hem soo veel kost vermaken als de jonge Fatyma, geen andere Syrene kost sijn ooren vermaken/ als de jonge Fatyma; is yemant in vrees/hy is in vrede met Fatyma; soo het Hof/ als het geheele Koninckrijck/ staet verwondert over dese liefde/ en geniet sijn deel aen dese bysondere vreughde. Want door dese Jonck-vrouw vondense eenen wegh om sijn raserny te stillen/ en sijn gemoedt te vrede te stellen/ dat andersints wel swaerlijck te bevredigen was. De gevangens/ door toedoen van dese Fatyma, verkregen somwijlen eenigh onderhoudt/ sonder welcke dienst sy andersints van honger souden hebben moeten vergaen/ zijnde niemandt als sy aen het Hof/ die dorst ondernemen voor yemandt te spreken. Maer wat vreughde was'er voor den blinden

Abbas groote liefde tot Fatyma, sijns Soons Dochter/

die veel op sijnen geest vermagh.

den Prins/ nademael hy niet kost deelachtig zijn; wraeck sou hem best behagen/ en dat woort is de aldersoetste Musijck voor sijne ooren / niet vraghende hoe verbloeckelijck deselve zy/ als maer Abbas lijden magh. Den Duyvel laet op dese gelegentheydt / niet na / hem nieuwe raserny in te blasen / en blaest het vyer op van een ongemeen woeden; want alhoewel hy Fatyma beminde / evenwel wetende hoe Abbas op haer versot was/ bestondt selfs haer daer over te haten/ en op dese haet haer verderf te bouwen. Ach! besiet de overdaedt van de Barbarische wreetheydt in desen verwoeden mensch; want het Kindt by hem komende/ in een ongeluckige ure/ om haer Vader eenige verlichtingh toe te brengen/ en haer kinderlijcke plicht te voldoen/ dat hy haer aen/ en/ in de hoogste raserny/ draept haer den hals om/ zijnde de jonge Deerne niet machtigh om sich van syn stercke handen te ontslaen. Alsoo bleef dese ongeluckige door de voeten van haer rasende Vader. De verbaesde Princes / siende hoe hy haer aentaste / roept luyders keels uyt/ dat hy sich bedroogh / dat het sijn Kindt was: weynigh droomende dat het hem om dese selve te doen was. Doch/ als of het daer noch niet mede genoegh was / den ontsinden Vorst / hoorende den jongen Soffy jammerlijck krijten over de doodt van sijn vermoorde Suster/ tast oock na den Jongen / maer de Moeder tusschen beyden vliegende / ontkomt het Kindt sijn handen / of anders hy had sijn leven verloren/ beneffens de Monarchy van Persia, dewelcke hy nu in vrede geniet. Als Abbas dit Treurspel hoorde/ wiert hy daer over soo geweldigh ontsint/ dat'er vele waren die vreesden/ hy sou sich selven te kort hebben gedaen. Maer na dat hy sijn jammer met een zee van tranen had afgewasschen / matight hy sijn gramschap/ en/ op hoop van straffe/ neemt eẽ nieuwe moet/ belovende hem dese wreetheydt op gelijcke maet te vergelden / maer ontfangt sulck een verschrickelijcken storm van vervloeckingen uyt den mondt van den ontsinden Vorst / dat hy verbaest / en als buyten sich selven staet. Maer om een eynde van dit Treurspel te maken / na dat den ellendigen aldus sijn bitterste wraeck geoeffent had/ en noch twee dagen met de meeste onlijdsaemheyt ter werelt doorgebracht/ neemt hy den derden dagh een vergiftigen dranck in/ die hem wel haest een anderen wegh deed gaen; toonende den Koninck als noch een onnoodige barmhartigheydt / omtrent sijn heerlijcke Begraeffenis.

Maer raeckt daer door in haet van haer woedende Vader/

die haer den hals omwringt;

en pooght met sijn Soon insgelijcks te doen/ doch word door de Moeder belet;

en brenght endelijck sich selfs om door vergif.

De bedroefde Princes/ door soo veel ongevallen tot aen het hart geraeckt/ sluyt sich selven op buyten het gesicht der menschen; doch na dat haer Soon tot de Kroon gekomen was/ heeftse sich weder begost te vertoonen/ misschien door hem aen de bestieringh deelachtigh gemaeckt zijnde. Abbas quam te overlijden juyst op de tijdt van ons vertreck.

Abbas sterft.

Maer/ tot veranderinge van dese zwaermoedige stoffe / laet ons nu een woort spreken van Hyrcania. Dit Landtschap (het zy het selve soo geheeten is van de overvloedt der Bocken/ of Geyten / dewelcke in het selve Landtschap gevonden worden/ of van Hadora, gelijk als Montanus het selve noemt) woort tegenwoordigh Mozendram geheten. Van sommige anderen (welckers voorgeven weynigh toestemmingh verdient) Karizath, Corca, Girgia, Caspia, Steana, Casson, en Diurgument. Het Noorder endt van dit gewest paelt aen de Caspische Zee, het Oosten aen Sagathay, of Bactria, het Zuyden met den Bergh Taurus, het Westen met Media en Armenien. Het Landtschap is voor het meeste gedeelte / gelijck wy het een groot deel hebben doorreyst/ Boschachtigh / en met groote vlackten voorsien/ bewatert met menigte van soete en aengename/ doch geen Schipdragende/ Stroomen/ gelijck den Araxis, Cyrus, Obsel, Connack, Mazæras, Bundama, Hydero, en Aragus, en anderen/ dewelcke met groote kracht van het Taurische gebergte afvlieten/

Beschrijvinge van Hyrcania.

Rivieren van't selve Landtschap.

vlieten/

vlieten/ en/ na datse de groene aerde bewatert hebben/ gelijckerhandt sich selven in de Caspische Zee storte. Heden ten dage vloeyt het over in alderhande Gedierten; als Schapen, Buffels, Cameelen, Ezels, Geyten, Paerden, Koeyen, en alderhande Jaght; benessens Sijde-wormen, en veelderley Gevogelte/ als Phesanten, Patrijsen, Quackels, Pellicanen, Hoenderen, Nachtegalen, en diergelijcke. Gelijck oock in alderhande Vruchten/ en menighte van Visschen/ als Voorens, Carpers, Steuren, Palingen, Lampreyen, Tonynen, Oesters, Mossels, Crabben, en diergelijcke slagh/ van dewelke de meeste uyt de Caspische Zee voortkomen; ook (wel waert van het ander Gedierte afgescheyden te werden) Leeuwen, Wolven, Wilde Katten, Beeren, Scorpioenen, Tygers, en menighte van Slangen. De Steden dewelcke alhier van oudts vermaert zijn geweest / waren Talebrota, Sarramanna, Adrapsa, Sorba, Asmurna, Tapen, Carta, en Mauzoca, doch meest bedorven door verloop van tijden/ of nu met nieuwe namen en Inwoonders voorsien. Heden ten dage noemt men daer/ Farrabaut, Asharaff, Periscow, Omoall, Barfrushdea, Chacoporo, Caban, Baezd, Darabgier, Gengee, Shamaky, Erez, Bachu, Byldith, en Derbent, vloeyende in Volck/ vermaert in Koop-handel / en verwonderlijck in overvloet.

Is rijck van Tamme en Wilde Gedierte.

Steden van Hyrcania.

Die van Hyrcania zijn eerst onlangs Borgerlijck gemaeckt/ niet langer geleden dan als Shaw Abbas, in spijt van hun wederstandt onder hen quam; doch tot groot achterdeel van dese Lieden; want sy/ van te voren vloeyende in Bouwerp/ en handel van rauwe Sijde / wierden van hun Honigh berooft / soo haest de Persiaensche Soldaten onder hen gekomen zijn. Hun Tael woort by alle Persianen wel verstaen. Hun Kleedingh is gelijck als die van sommige Yren: sy dragen een spitse Muts op het hooft / gevoedert met seer schoone Schaeps-wolle. Sy zijn door de banck gespreecksaem / vrolijck / en begeerigh tot alle fraygheden/ en gantsch niet na-yverende / gelijck al de andere Mahometisten zijn. Het geen de Persianen hunne Dochters na-geven/ is meer te verwonderen als te gelooven.

Kleeding/ Aerde en Zeden der Hyrcaniers.

Op Pingster-maendagh / lieten wy Asharaff, zijnde den Koninck toe ter tijdt op wegh na Cazbyn in Media. Onse tocht was verscheyden / hy reysde langhs Periscow, maer sandt ons langhs Larry-Ioon, op dat wy mochten oorsaeck hebben dit sijn rijckste Landtschap te sien.

Vertreck van Asharaff.

Dien selven nacht sliepen wy in Farrabaut, een Stadt vijf mijlen van Asharaff gelegen. Farrabaut, of eerder Farrag-baut, (van den Koninck Farrag-zed, beteeckenende Baut eenen Hof / en Zed een Soon / en alsoo dit te samen gemochte woort den Hof van Farragzed, den navolger van Shezyr, Soon van Iazan-Zeddah, en Voorganger van Yezdgird, Koning van Hyrcanien, dewelcke door de Romeynen overwonnen en gedoodt wierdt / in het Jaer onses Heeren 595.) heeft grooten schijn dat Amarusæ van Ptolomeus zijn. Haer gelegentheydt is laegh in een moeras / en een ongesonde plaets / gevende daer over veel koude ongeneuchlijcke dampen uyt/ gelijck oock de Caspische Zee maer een kleene Engelsche mijl Noordwaert gelegen is. Het woort bewatert door een versche Stroom/ zijnde 40. schreden breedt/ welcke/ ontstaende op den Bergh Taurus, sich selven neer werpt / en langhs dese Stadt sich selven in de Caspische Zee werpt. In plaets van vaste Wallen / is dese Stadt omringht met modder-hoopen / beplant met Willigen en andere Boomen/ dewelcke te gelijck geven schaduw en verciersel. De Huysen zijn anders als de gemeene slagh in Persia, sy zijn sonder Tarrassen, of vlackten boven op/ gelijckende beter de onsen hier in Engelandt, soo van maecksel als verners. De geheele Stadt coemt op 3000. Huysgesinnen. De twee Buzzars zijn van de dingen dewelcke van de meeste achtingh alhier zijn/ van dewelcke elck

Beschrijvingh van Farrabaut.

Haer gelegentheydt.

Menighte der Inwoonders.

even

even net en ruym is. Verscheyden schoone en welrieckende Hoven worden hier ooch gevonden/ dewelcke een vereenighde aengenaemheydt geven; maer het aensienelijckste van allen is een kostelijck Paleys van den Koninck/ gelegen aen de Noord-zijde van de Stadt/ uytsiende/ en sich streckende tot aen de Caspische Zee. Het heeft twee groote Plaetsen/ of Voor-hoven/ gelijck dat van Fontainebleau, vertoonende een yder sijn bysondere Konst/ en de wetenschap van den Hovenier. De Bedden hebben verscheyden aerdige gedaenten/ en dese worden verheerlijckt door het cierlijck Boom-gewas/ het welck de Plaetsen omcingelt/ alles in sulck een betamelijcke order gestelt/ dat yder venster van het Paleys schoonder als ander uytsicht heeft/ daer het gesicht en de reuck onderlinghe mogen strijden wie het grootste voordeel heeft. Het Huys is niet seer hoogh/ maer yder Kamer hoogh van verdiepingh/ en ruym genoegh/ treffelijck en konstighlijck bearbeyt/ en prijslijck door de over-een-komst der gedaenten/ soo net dat men daer met geen Schoenen mocht inkomen/ gelijk sulcks gemeenlijck in Asia op Maeltijden en uyren van Godtsdienst geschiet. De sommige van dese Kamers waren vierkantigh/ andere Gallerijs wijse/ maer altesamen overwulft. Drie van dese Kamers waren voornamentlijk rijck en cierlijck/ welckers zijden met Spiegels beset waren/ en het verwelffsel met vlammend Goudt. De Vensters waren van lanckwerpigh vierkant Moscovisch Glas, staende in het Goudt. De Vloer was bespreydt met Carmozijn Fluweel/ sommige met Matrassen van Azuer-verwigh Fluweel voorsien/ overdeckt met Spreyen van geslagen Gout. En in den Winter slaept den Pot-shaw, of in Laeckens/ of kostelijcke Sabel, of Deeckens/ gemaeckt van delikate Schaeps-wol uyt Corasan. In dese Galdery van de Spiegels schept den Koninck gemeenlijck sijn ontuchtigh vermaeck met sijne Byslaepsters/ die hier alderhande dartele actien en bewegingen aenrechten/ om sijne gunst te verwerven. De andere Kamers zijn rijckelijck verciert en gestoffeert/ de Wanden gevernist en geschildert/ maer met een onbeschaemt Penceel/ en uytbeeldingen van alderhande dartele handelingen/ ja sulcke dingen die een zedigh Mensche van schaemte doen swellen.

Het Koninckligck Paleys en sijn Hove beschreve.

Verscheydene Kamers daer van/ met kostele en dartele cieraden gestoffeert/ dienstigh tot des Koninghs ontucht.

Laet ons nu gaen de Caspische Zee besoecken/ en sien wat ons haer ongeruste baren sullen voorstellen. Het eerste dat sich aen ons gesicht vertoonde/ waren de Pramen, of Schepen/ waer mede de Moscoviters de Volga afkomen/ (met sijn 70. monden sich selven in dese Zee werpende/ terwijl sijn staert als noch op het Ripheesche Geberghte leydt en speelt;) kruysschende van Astracan dese Wateren over/ leggende op 46. graden/ tot in dese Haven/ of Demir Caep, op 40. graden 20. minuten/ daerse op ancker blijven tot datse hunne ladingh van ongewerckte Zijde in hebben/ 't welck sy voor Sabels verwisselen; welcken handel gemeenlijck geschiedt in de Maent van Maert/ om in Julij wederom te keeren. Sy komen met een goede windt dese Zee in 8. dagen tijdts over varen/ hoewel Sir Antony Sherley (ter oorsaeck van quade tegenwinden) 80. dagen daer op toebracht. Dit Vaertuygh gelijck de oude Corrags, daer Cæsar in sijn Britannische beschrijvinge/ en Lucanus van verhaelt/ zijn sonder eenigh geschut/ alsoo de Zee seer veyl en bevrijdt van Zee-rovers is. Sy zijn te samen gemaeckt met hennip en koorden (gemaeckt van het ruygh van de Conos-noten) hebbende weynigh Ysserwerck aen sich/ soo slecht en recht als de Zee-luyden self zijn/ die niet seer veel kennis van het Compas hebben. Wy sagen alhier oock menigte van Canoes, uytgehouwen uyt een stuck Eycken-houts (daer Hyrcania overvloedt van heeft/ doch deselve niet weet te gebruycken) konnende bequamelijck acht Menschen in schoon weder laten/ sonder gevaer. De Caspische Zee by de Persianen Deriob Mo-

Caspische Zee en haer gelegentheden/ en Vaertuyg beschreve.

Mozendram, en by de Arabiers, gelijk als alle andere besloten Zeen/ Bohar Corsun genoemt/ is brack en seer onklaer van water/ en rontsom met Landt omcingelt/ sonder eenige gemeenschap met eenige andere Zee te hebben/ ten ware onder de aerde met de Pontus Euxinus, of Swarte Zee. Sy leggen 300. Engelsche mijlen van malkander/ evenwel soudense een soo langen tusschen-poos konnen hebben/ gelijck men elders siet in de Rivier Zioberis, de welcke uyt het Geberghte Taurus voort komende/ naer sich 30. Engelsche mijlen weeghs onder de aerde verborgen te hebben/ sich selven wederom ontdeckt/ en sijne stroomen met de Rhodago vermenght hebbende/ in de Caspische Zee komt vallen. Den Grooten Alexander, op het versoeck van Aristoteles, nam de proef daer van met twee Ossen/ dewelcke wederom op de geseyde plaets uytquamen/ en alsoo de waerheyt van het voor-verhaelde bevestighden. Het selve siet men oock in de Rivier Niger in Africa, en in andere Stroomen meer. Ja sommige willen dat dese Zee nootwendig sou moeten gemeenschap hebben met de Swarte Zee, dewijlse andersints sou moeten overloopen/ ter oorsaeck van de groote Scheep-dragende Rivieren die sich daer in ontlasten/ als de Volga, de Araxis, de Cyrus, de Connack, Obsel, Rhodago, Mazeras, Hydero, Aragus, Phasis, Ilment, Sirto, Chesel, Oxus, Edel, Rha, Jehun, Habyn, &c. dewelcke haer meer als te veel souden doen opswellen. Dese Zee heeft drie duysent Engelsche mijlen in den ommeganck. Van Farrabaut tot Astrakan, of van het Noorden tot het Zuyden zijn 600. mijlen/ en van het Oosten tot het Westen boven de 700. zijnde de gedaente eenighsints Ovaels, doch het vaer-water gevaerlijck/ ter oorsake van verscheyden Rotzen en Zandt-platen/ doch wederom gezegent in menighte van sijn inwoonders/ namentlijck Visschen van allerhande slagh/ en onder anderen van Steuren, welcker kuyt ons den Caveaer beschaft/ daer sich menigh dorstigh hart mede weet op te wecken. Nicanor de Syrier, pooghde in het Jaer des Werelts 3666. te vergeefs/ dese met de Swarte Zee te vereenigen/ hebbende sijn voornemen even sulck een uytganck/ boven onendelijcke/ ydelijcke aengewende kosten/ als Sesostris, Xerxes, Alexander, Nero, en Lyceus, in hun aenvangen hebben gehadt.

Aerdt/ en Eygenschappen der selve Zee.

Verscheyde Rivieren daer in vallende.

Haer grootte/ en gedaente.

Is rijck van Visch.

Vier dagen brachten wy door in gemackelijcke dagh-reysens/ langhs dese ver afgelegene strandt/ komende den eersten nacht tot Chacoporo, een groote Stadt/ 12. Engelsche mijlen Westwaert van Farrabaut gelegen/ op welcke plaets de Zee somwijlen groote stormen doet. Een Rivier/ een steen-werp daer boven gelegen/ geeft dese plaets geen kleene verversching/ doch (indiense ons de waerheydt hebben verhaelt) niet allesints te drincken/ alsoose Jaerlijcks een Maent lanck brackachtigh is. Den naesten nacht quamen wy tot Barfrush-de, een groot gevaerte van een Stadt/ wel bewoont/ en met menighte van Sijde-wormen verrijckt/ benessens hout en seer schoon water/ maer over sy den Wijn te beter mogen derven/ behalven dat de Wet hier dessels gebruyck verbiedt/ onder een seer swaere straffe. Dese plaets is 12. mijlen van Chacoporo gelegen. Het Volck oeffent sich in dese gewesten seer met boogh-schieten/ waer door sy van over langen tijdt beroemt zijn geweest. Hyrcania is een gedurigh Wout/ maer van alle Boomen is'er geen in meerder overvloedt als den Moerbesie-boom/ beslaende somwijlen 30. Engelsche mijlen weeghs. De Besien/ wit zijnde/ verversschen ons Lichaem/ de verwe vermaeckten onse oogen/ en de bladeren onse aenmerckingh. In yder Dorp vonden wy menighten van Volck en Sijdewormen/ schijnende aldaer de zaey-plaets van dat edele Gewormte te zijn/ soo vermaert over de geheele Werelt/ en soo vorderlijck aen den Koninck van Persia, die hier van (benessens soo grooten menighte van Sijde en Goude Geweef) een Jaerlijcke

Verder tocht langhs deselve Zee.

Komt tot Barfrusch-de,

Hyrcania rijck van Moerbesie-boomen/ en Sijdwormen.

lijckische Inkomst trecht van ongewerckte Zijde/ dewelcke bedraeght seven duysent ses hondert Batmans, of Balen / die door Turckyen in Europa gebrocht worden / tot sijn bysonder groot voordeel.

Wy quamen endelijck tot Omoall, (van oudts Zarama genoemt) 't welck/ na vermoeden/ dat Naborca, of Naborea, sal geweest zijn/ soo vermaert door de Godspraeck door droomen. Dese Stadt is gebout op de Noord-zijde van den Bergh Taurus, van de grootte dat drie duysent Huysgesinnen sich hier onthouden / van verscheyden Landen en Talen / als Armeniers, Georgianen, Hyrcaners, Persianen, Joden, Curdys, en Moscoviters, dewelcke onder hen een Babel van seven bysondere Talen uytmaken. De plaets self is vruchtbaer / en gezegent in tegenwoordige voorspoet / en oude Mogentheydt / getuygende de bouwvallige Overblijffsels dat sy wel eertijdts een Hooft-stadt is geweest. *Omoal, een Stadt, beschreven.* *Verscheyde Natien aldaer.*

De Huysen heden ten dage zijn niet na de geringste wijse gebouwt: maer boven al draegtse moedt in een oudt/ maer sterck Slot / 't welck voor geen ander daer omtrent behoeft te wijcken / 't welck (behalven de Bouw-kunst die / tot groot vermaeck der Liefhebbers/ daer aen besteedt is) met een diep en breedt water is omringht/ ontfangende door dit behulpsaem Element geen kleene seeckerheydt / tegen het woeden van de nabuerige Taurisianen. Het heeft oock sijn schoone en vermakelijcke Hoven/ daer nut en vermaeck yder het beste deel begeeren. *Sterck Kasteel.*

Binnen de Stadt/ en niet ver van dit Slot/ is een vermaerde Mosque, of Tempel/ vereert door 440. Princen en Propheten van dit gewest / dewelcke alhier begraven liggen / welckers Graven groote verwondering geven/ aen die gene die deselve aenschouwen. Dat voornamentlijck van Meer Agowmadeen is het uytsteeckentste van allen/ aen wiens gebeente dagelijcks groote plechtingh geschiedt. *Heyligh Graf van een Vorst.*

Wanneer ick daer in quam/ vant ick 20. eerwaerdige en wel-gekleede Arabiers daer in het ronde/ dicht by de Begraeffenis van desen Vorst/ hebbende yder een Arabische Alcoran voor sich/ uyt dewelcke sy met geen onvermakelijcken toon songen een droevigen Requiem aen sijne Ziele; in welcke oeffeningh sy soo yverigh waren / dat / niet tegenstaende ick hen onverwacht overquam / en in sulck een kleedingh die een yder verwonderingh baerde/ sy evenwel in hun soet gesangh voortgingen/ tot dat sy het selve ten eynde gebracht hadden. 't Welck gedaen zijnde/ stonden sy altesamen op/ en heeten my hartelijck welkom / doende my terstondt aenwijsingh van de seltsaemheden van desen Tempel. *Groot [illegible] soeck en eerbiedigheydt aen het selve.*

Van daer begaf ick my na de Rivier (over dewelcke wy den voorgaenden nacht langs een Brugge gereden waren) om mijn self aldaer een weynigh onder de schaduwe van sijn populieren te verbergen/ voor de stralen van de te seer heette en brandende Son; maer mijn verblijf-plaets was daer niet seer langh. Want nauwelijcks was ick daer aengekomen/ of ick sagh seven of acht schoone Jonck-vrouwen uyt het water van de Rivier voor den dagh springen/ sonder te dencken datse naeckt waren/ elck even seer verwondert/ de een over mijn Hoedt/ de ander over mijn Hayr / andere over mijn Spooren; Ick was niet minder over hun onbeschaemtheydt / en verliet hen met een suer gesicht / gevende hen hun onbetamelijckheydt / en mijn misnoegen te kennen. Doch ick bevandt daer na dat hun nieusgierigheydt de oorsaeck van hun onbeschaemtheydt was; Ick meende oock dat het een deel Lichtekoopen waren geweest/ maer ick was oock daer in bedrogen: want ick vernam dat het aldaer een gewoonte was/ dat de Vrouwen sich gaen baden/ (terwijl de Mannen een middagh-slaep opnemen) om alsoo hun hitte te verkoelen / die/ soo in het een als het ander Geslacht / aldaer overvloedigh genoegh is. Hun kleedingh is alleen een Hembde van doorschijnend Geweef / aen de handen / en den hals/ met Goudt en *Nieusgierigheydt van naeckte Vrouwen om den Autheur te sien.*

Zijde bewrocht. De Mans gaen gekleedt op de wijse van die van Hyrcanien.

Vertreck van Omoall.

Van Omoall namen wy onsen wegh op Larry-Ioon, 30. Engelsche mijlen van daer gelegen/ op welcke plaets het Rijck van Hyrcania sijn eynde neemt/ hebbende sijn begintsel aen den Bergh Taurus, of Taur-achaw.

Onsen weg was somwijlen door eensame onbewoonde engten/ somwijlen over verschrickelijcke hooge Bergen/ hebbende de breedte van de eene zijde tot de ander op 50. Engelsche mijlen/ van Omoall tot Damoan, en de lenghte 1500. makende een geduerige ry van Bergen/ van Armenia af/ tot de verste deelen van India toe. Wy/ na twee dagen moeyelijck klimmen/ quamen ten laetsten soo hoogh/ dat wy het middel-gedeelte van de Lucht als onder ons sagen/ en ons selven vonden ingewickelt in de kille dampen van de Lucht. (Gelijck Taurus by Aristoteles, Mons omnium Maximus, het grootste Geberghte van allen genoemt wort.) Evenwel de hooghte van het opklimmen verveelde ons soo seer niet/ als ons het gevaer van het nederdalen verschrickte/ zijnde het padt niet allen ongelijck en onbequaem/ gelijck oock de Rotz-steenen seer onbehebbelijck uytgehouwen waren/ ter oorsaeck van dit padt; invoegen wy geduerigh in angst waren van mis te treden/ en alsoo in een oneyndelijcke diepte van boven af neder

te

te stoorten. Geheele drie mijlen achter een/ hadden wy een padt/ heel ongemackelijck gehouden in het suyver nederhangen van een verschrickelijcken hoogen Bergh/ zijnde op sommige plaetsen een elle/ en op sommige niet boven een half elle breedt/ invoegen twee Lieden te Paert malkander ontmoetende/ ick niet weet hoe sy den een den ander souden konnen mijden/ zijnde oock de randt niet hooger als de hooghte van een hoedt. In der waerheydt een verschrickelijcken wegh/en die my/terwijl ick somwijlen mijn oogen na de verschrickelijcke hooghte/ en somwijlen weder na de geweldige diepte sloeg/ geen kleen gevaer toebracht om van boven neder te stoorten/ door het los gaen van een stuck steens. Endelijck geraeckten wy uyt dat gevaerlijcke padt des doodts/ op het breede en hooge Geberghte/ daer de Dichters seggen dat Prometheus aen gebonden light/ om den hongerigen Gier met sijn Lever te spijsigen/ om dat hy/ door toedoen van Pallas, het Vyer van den Wagen der Sonne gestolen had/ om sijn Beelden leven te geven. Doch de uytlegginghe van dese Spreucke/ is/ dat Prometheus alder-eerst van dit Geberghte den loop des Hemels begost waer te nemen/ het rijsen en dalen der Sterren/ en andere Hemelsche Lichamen/ de oorsaeck der Meteoren, of hooge dampen/ van de Eclipsen, en andere seltsaemheden in de Natuer. Laet ons van hier/gelijck als van het hooghste uytsicht van de Werelt/ons oogen slaen Noord-oost-waert op Corazon, het welck ick neme voor dat Coraxi van Plinius, Corziana van Procopius, Corasphy van Ptolomeus, Chorasmia van Atheneus, palende aen de Seres, soo vermaert by Lucanus, en andere Dichters.

Moeyelijcke tocht over het Geberghte Taurus.

De fabel van Prometheus uytgeleyt.

Dit Corazon besluyt in sich 36. en 40. graden/ en is verdeelt in drie groote Lantschappen/ Hery, Farghan, en Tocharistan, dat is/ Aria, Paropamisa, en Tocharia; yder van dese Landtschappen heeft verscheyden Steden van name; maer yder hier op te halen/ sou den Leser en ons verveelen. Alleenigh komen wy niet voorby gaen het Geberghte Albors, vermaert door sijn Pyree, of Tempel des eeuwigen Vyers/ 't welck door geheele vijftigh Eeuwen sijn duer gehadt heeft/ sonder uytgebluscht te worden. Strabo, in sijn 15. en Procopius, in sijn tweede Boeck van de Oorlogen in Persia, gelijck oock Ben-Jonas, een reysende Jode, spreken van dit Vyer. Binnen in den Tempel/ de welcke rondt en laegh is/ is een Altaer, met 5. treden of trappen van de grondt verheven; voor desen Altaer is een verheven Plaets/ daer den Vyer-godt op staet/ 't welck niet en is als eenigh ander Elementaris Vyer/ het welcke door brandende stoffe gevoedt wordt/ maer sulch als Prometheus van de raderen van Phebus Wagen/ (gelijck de Dichters verdichten) of hun Wet-gever Zertoost van den Hemel sou gebracht hebben/ sonder twijffel versiert/tot navolging van het Joodsche Vyer/ daer wy van lesen Levit. 6. 13. gelijck den Duyvel altoos pooght sijn Afgodischen dienst na het Voorschrift van Godts Instellingen/ soo veel hy kan/ te schicken.

Corazon, een Lantstreeck/ beschreven.

Afgodische vermaerde Tempel waer, in een eeuwig Vyer wort bewaert/ door Zertoost van den Hemel gebracht.

Aen dit Vyer offerense menighmael hun kleene kinderen/ en somwijlen oock bedaeghde Lieden/ van meerder jaren als wijsheydt/ denckende daer door een Kroon als Martelaren te verkrijgen. Wanneer eenigh bedaeght Mensch heeft beloofst sich selven alsoo op te offeren/ vergaderen sich al sijn Vrienden met groote troepen/ en teeckenen van vreugde/ om hem henen/ slaende hem vast op de schouders/met dese woorden: Gezegend Man, wanneer wilt ghy dit u onsuyver Lichaem branden, en suyveren, om heerlijck te worden in het Paradijs. Hy daer op bestemt haer een seeckeren dagh/ en sy maken alles vaerdigh dat daer toe noodigh is. Als den bestelden dagh aengekomen is/ vergaderen sy altesamen voor sijn deur/ en hy komt voor den dagh/ gekroont met Kranssen: alsdan wort hy op een Muyl-Ezel geset; want na dat hy dese belofte gedaen heeft/ magh hy de onsuyvere aerde

Gruwelijck Offer van Menschen aen het selve/

Ceremonien en gebaren daer toe gepleeght.

met sijne heylige voeten niet raecken. Daer na wort hy door den Jesop met een Heyligen Oly gesalft/ en na verscheyden minnelijcke omhelsingen/ wort hy door de vlamme tot assche verbrandt. Al-eer sijn Kinderen wederom vertrecken/ of hun gespel afslaet/ den Priester / hebbende sich met den Duyvel beraden/ seght hen hun schuldigen plicht aen / vermaent haer sich selven te Heyligen / en tegen sulck een dagh een kostelijck Banchet toe te rechten/ als wanneer de verheerlijckte Geest van hun Vader van meeningh is/ hen te komen besoecken. Sy springen daer over van vreughden op/ en dencken yder uyr een dagh / tot dat de tijdt gekomen is.

Daer sich den Duyvel onder vermengt/ en hen veel fabulen wijsmaeckt den stande der Zielen aengaende.

Endelijck/ de Maeltijdt toebereydt/ en de uyr gekomen zijnde/ verschijnt den Duyvel / dien loosen logenaer / in de gedaente van hun Vader / onder hen/ en bedrieght hun oogen. Sy vragen hem / hoe hem het Paradijs al aenstaet ? Hy geeft daer op tot antwoort / dat het eenen Lust-Hof is / van soodanigen vermaeck / dat het onmooghlijck is uyt te spreecken / voor soo veel hy van verre of van buyten gesien heeft/ doch dat hy het selve alsnoch niet kan noch magh besitten. Sy vragen hem de oorsaeck en reden / waeromme niet ? Hy antwoordt/ om dat sijn laetste wil onvoldaen is ; Sy vragen wederom wie in gebreecke gebleven is / en waer hy sijn wil en bevel gelaten heeft : Den Priester brenght het daer op voor den dagh; zijnde van inhoudt / dat sijn goederen in drie deelen moeten verdeelt worden / het eene voor den Altaer / het ander voor den Priester / het derde voor sijn Kinderen / en indien sulcks niet wort nagekomen / blijvense van den boosen Geest niet ongequelt. De Gowers, in veel deelen van Persia, als oock de Persees in India, sijn van dit gevoelen. Op dit Geberghte seggen sy dat Pischyton, (oudtsten Soon van Guztasps, dewelcke ten tijde van Iacob Persia bestierde) beneffens dertigh onsterffelijcke Chyrons, sijn verblijf heeft / door toelatingh van Zertoost, die het Vyer uyt den Hemel bracht/ gelijck gesegt is/ om aldaer tot den Dagh des Oordeels toe te verblijven/en indiender yemant by geluck noch magh by komen/ desen sou oock noch onsterffelijck konnen worden. Geen twijffel of Abbas heeft die saeck mede onderstaen.

Overblijffels van een groote Reus en Reusinne op dit Geberghte.

Hier oock/ op den hoogen Bergh Quequit, zijn sommige overblijffels van de woedende Reusinne Lamasaque, en Arneost, haer Man/een Reus van een wonderlijcke gestaltenis/ ick heb vergeten hoe veel ellebogen hy hoog was; maer (indien men de Persianen wil gelooven) sou hy twee hoorens gehadt hebben/ soo groot als de twee grootste Elephants tanden / sijn oogen waren verschrickelijck groot / en sijn staert die van een Koey gelijck / doch daer hy meerder gewelt mede kost doen / als Hercules met sijn Knods. Desen grooten Reus / beneffens sijn Wijf / wierden beyde gedoodt door den Heyligen Ham-sha Honcoir, sulck een ander Krijger / als eertijdts Sant Romayn tot Roaen was. Maer latende dese beuselingen/ wil ick u oogen afleyden naer onse Reyse.

Komste tot Ryna, en sterck Kasteel aldaer.

Naer veel arbeydtsame en moeyelijcke schreden / geraeckten wy in een Dorp genoemt Ryna, twaelf mijlen aen dees zijde van Damoan, daer wy een Kasteel sagen/ in sulcker voegen van Konst en Natuyr gesterckt / dat het onverwinnelijck was. Boven op heeft het geen gebreck van grondt/ bequaem voor haer gemack/ als mede voor den oorlogh/hebbende oock aengename Hoven/ gevult met Vruchten en welrieckende Bloemen/ lieflijck besproeyt en gezegent / door een vloeyende Beeck van helder en suyver water / 't welck aldaer sijnen oorspronck neemt / en van daer vorders/ met veel kronckelen en aerdige draeyingen langs het Gebergte af/ sich selven endelijck gaet stooten / aen de voeten van dit hooge oorloghsmachtigh Geberghte.

Alhier woonde voor een tijdt van 25. Jaren/ eenen Meleck Bahaman, dewelcke

de gelijck een tweede Pluto over menighten van Bergen en Dalen het gebiedt had/ soo in Gelack, als op Taurus; een Koninck/ die al-hoewel sijn gebiedt hebbende in het middel-gedeelte van de Locht/ evenwel met groote moeyten sijn Staet most beschermen en staende houden tegen Tartaer en Persiaen, sijn groote en ongeruste Nabueren. Echter soodanigh was sijn groot geluck en dapperheyt/ loosheydt/ en onderlinge liefde tusschen hem en sijne onderdanen/ dat hy/ niet tegenstaende al dese bespringingen/ evenwel onbeweeght bleef staen/ ja geschapen was/ de ondergangh van vele sijne vyanden te sien/ zijnde sijn hooghste wil alleen het bewaren van het geen hem sijne Voorsaten hadden naergelaten/ en sijn grauwe hayren met rust in het graf te laten dalen. Soodanigh waren de gedachten van Bahaman, maer die van Abbas heel anders. Dese weder-gekomen van de overwinningh van Mozendram; na dat hy Shalley Mirza, Soon van den Koninck Abdalla Cawn, sijn Huys-gast of gevangen gemaeckt had/ siet op naer het Geberghte Taurus, 't welck scheen sijn grootmoedigheydt te dreygen/ waer over hy swoer niet langer/ door dese Bergh-Koninck gequelt te worden/ nemende sijn bewijs uyt Tacitus, id æquius quod Validius, Dat is het billijckste dat het sterckste is. Hy leydt hem dadelijck te last dat hy van sijn hooge Wooningh/ sijn twee Koninckrijcken van Media en Mozendram lastigh valt/ met stroopen/ en berooven van de Caravanen, verlocken van sijn Zijde-wormen/ sijn voortganck na de Caspische Zee te verhinderen/ oock afleyden van verscheyden Rivieren/ dewelcke van den Bergh Taurus hunnen oorspronck hebben/ en Hyrcania en Shervan bevochtigen/ sonder welcken zegen/ dese twee gewesten ellendigh en onvruchtbaer worden. Meleck Bahaman geeft Abbas korte antwoort/ en aenmerckende wat het was dat hy socht/ vergelijckt hem by een Wolf/ dewelcke het Schaep dat beneden hem aen de Rivier dronck/ beschuldighde/ dat het selve de stroom drabbigh maeckte. Abbas evenwel besluyt desen onschuldigen aen te tasten/ en belast Methiculibeg, met een Heyr van Cooselbas haws sijn voornemen uyt te voeren/ en niet van het Geberghte/ sonder overwinningh weder te keeren.

Meleck Bahaman een Berg-Koninck;

Sijn vreedsamen aert;

Worde in sijn geluck van Abbas benijdt/

en van hem beoorloogt.

Dit kost soo heymelijck niet bestelt worden/ of den ouden Bahaman wiert daer wel haest heymelijck van gewaerschouwt. In het eerste was hy daer over met allen seer ontstelt/ te meer alsoo sijn grauwe hayren meer begeerigh waren na rust als diergelijcke onlusten. Evenwel op dat niet sijne Onderdanen/ volgens hun Heeren voorbeelt/ den moedt souden laten sacken/ werpt hy sijn bekommernis van sich/ en gelijck een gemeen Vader besorght sijn en sijns Volcks behoudenis/ in toestel van Wapenen/ en Lijftocht voor veele Jaren/ tot versterckingh van sijn groote sterckte/ sonder yets naer te laten/ dat hem den Tytel van een sorghvuldigh Krijghs-man mocht geven. In yder plaets dewelcke vermocht eenigh weer te bieden/ bestelde hy genoeghsame besettinge/ en maeckte alle plaetsen daer den Vyandt door mocht komen ontbloot van alle nootsakelijckheydt/ om hem in geenen deelen hulp of versterckingh te geven. Dit gedaen zijnde/ sluyt hy sich selven/ sijn Koningin/ twee Sonen/ en tien duysent kloecke Mannen in dese stercke Vestinge op/ niet vreesende dat den Vyandt eenigh gewelt op hem sou konnen doen. Den Persiaenschen Velt-Heer met dertigh duysent Mannen/ begeeft sich selven het Gebergt op/ maer vindt/ op het eerste klimmen/ den wegh soo moeyelijck/ en gevaerlijck door menighte van pijlen en steenen/ dat sy niet wisten waer sich te bergen/ en het Volck meenende sich weder hol over bol om laeg te begeven/ maeckte sich Methiculibeg daer voor/ en behalven eenige beloften van rijcke vergeldingh/ stelt sich in het voorste/ en volgens in het meeste gevaer/ en alsoo naer eenige schermutsels/ slaet sich selven voor het Kasteel neder/ daer men hem seyde

Dien hy dapperlijk nederslaet.

den Koninck in te zijn. Alsse nu dese Sterckte langh genoegh hadden besien/ vondense echter geen hoop om daer Meester af te worden/ zijnde de gelegentheyt soodanigh/ dat alleen het toekomen swarigheydts genoegh was te achten. Sy hadden kleen Geschut en andere dingen genoegh/ maer alles te vergeefs/en ydel/ om een soo stercken Rotsteen te versetten; invoegen hy na eenige Bravaden en snorckeryen/ het Vossevel over den Leeuwen huyt most aendoen. Hy versoeckt van met de belegerde te mogen spreken/ 't welck toegestaen zijnde/ bespringht hy hen met duysent verklaringen van vrientschap en genegentheydt/ en om sulcks te beter te bewijsen/ vereert den ouden Koninck met keur van kostelijcke Tulbanden, Rocken, Paerlen, en diergelijcke kostelijckheden/ hoewel slecht genoegh om te dienen voor een Aes voor een geheel Koninckrijck/ versoeckende hem vorders tot hem neder te komen/ en sijn deel te nemen/ aen een toebereydt Bancket/ sweerende hooghlijck by Mortus Ally, het hooft van Shaw Abbas, by het Paradijs/ by de acht doorluchtige Hemel-klooten/ en diergelijcke eeden meer/ dat hy Koninckliick sal ontfangen en onderdeert zijn/ gaen en konnen als het hem sal gelieven/ zijnde alleenigh bewogen tot dese noodinge/door de goede genegentheydt/ dewelcke hy hem was toedragende/ en de hoop om door dese by-een-komst te beter met hem over een te sullen komen. Den Vreedsamen Koninck/ onervaren in de listen van den Oorlogh/ laet desen Angel doorgaen/ en gelooft het fluyten van desen loosen Vogelaer. Sijn Huysvrouw en Kinderen pogen hem sulcks af te raden/ hy brengende versche voorbeelden van hun trouweloosheydt; maer noch dese/ noch de tranen van sijn Krijghs-lieden/ beloovende het tot den alderlaetsten Man/ met hem uyt te houden/ waren machtigh om sijn vast gestelde wil/ en volgens sijn onheyl te verhoeden. Hy daerom begeeft sich om laegh/ en vindt desen Crocodil vaerdigh/met de tranen in de oogen/ om hem te ontfangen; maer geeft hem naer een kort Bancket een yseren Bedt/sonder op eer/ beloften of yets anders te sien. Terwijl den ouden Bahaman sijn licht-geloovigheydt te laet beschreydt/ sendt desen trouwloosen Duyvel aen de Sonen eenen Brief op de punt van een Spiets/ hen versoeckende/ indien sy hun Vaders behoudenis/ een eynde van den Oorlogh/ vrede en vrientschap met Abbas, en hun eygen grootheyt begeeren/ datse souden om laegh tot hem komen/ en soo niet/ datse noch het een noch het ander souden te wachten hebben/ maer wel in tegendeel een eeuwige schande voor al de nakomelingen.

Dat 't woort voor valsch is beloften misleydt/ *en eyndelijck gevangen.* *Brief van Abbas, Velt-Heer/ aen sijn Sonen:*

De Natuer verrijckt de Menschen met redelijckheydt/ de tijdt met kennis en ondervindingh/ en daerom dese twee Vorsten/ niet achtende al het snorcken van desen bedrieghlijcken Heyden/ maken een vermengelingh van loosheydt en wijsheydt/ en werpen dese antwoort tot hem neder: Sy wilden slooven dat hy een eerlijck Man was/ en sich selven in alle billijckheydt laten vinden/ indien hy den Koninck de vryheydt wilde geven/ wederom tot hen op te komen/anders mocht hy hen te recht voor Sotten en Kinderen achten/ indiense hem geloofden/ zijnde het schelm-stuck aen hun Vader gedaen/ als noch in soo versche gedachtenis. Andere voldoeningh kosten sy aen sulck een stuck schelms niet geven. Dat des Koninckx van Persias ongegronde opgeblasentheyt nimmermeer sou konnen geluckigh zijn; en alhoewel hy nu alreets voor langen tijdt den naem van een Tyran en Dwingland gedragen had/ dat hy sijn ongerechtigheyt met dese sijne laetste daedt wederom ophaelde/ invoegen geheel Asia hem verachten en al de Werelt hem vervloecken sou/ als een onversadelijcken Gierigaert/ dewelcke soo veel vruchtbare Landen onder sijn gebiedt hebbende/ evenwel niet kost gerust blijven/ sonder een Volck/ het welck hem nimmermeer/in het minst of het meest beledigt had/

Hun Antwoort.

had/ t'onder te brengen/ en een Koninck te verderven/ wiens Voorsaten meer eeuwen Larry-Ioon, als de nakomelingen van Ismael Persia bestiert hadden. Zijnde dit behalven dat een soo kout en onvruchtbaer Gewest/ dat hy daer mede niet anders als een naem sou konnen winnen.

Dese woorden de welcke scheenen de hooghmoedt van Abbas te bepalen/ verbitterden veel meer de boosheydt van den trouwloosen/ die hen dan ten laetsten versoeckt het vermaeck te nemen van hun Vader te sien het hooft afslaen. Sy seggen hem hy magh doen wat hem goetdunckt/ doch dat hy heeft te gedencken dat/ volgens hunnen Alcoran, moort niet te versoenen is. Methiculibeg, siende al sijn voorstellingen tot niet/ en sich selven/ daer hy meende te bedriegen/ in sijn meeningh bedrogen/ verkeert sijn loosheydt weer in raserny/ en bestormt het Kasteel op nieuw/ maer wel besprongen/ wel verweert/ dese sijn verwoedtheydt koste een groote menighte van Cooselbashes het leven/ soo door het Geschut gedoodt als door het werpen der steenen verplettert/ invoegen een algemeene muyterey onder de selve ontstondt/ seggende sy wilden wederkeeren terwijl sy kosten. Hunnen Veldt-Overste wist niet hoe sijn overwinningh te gebruycken/ Bahaman was in hun gewelt/ den Bergh Taurus was in hun gewelt/ en sy twijffelden niet of sy souden Shaw Abbas Huldingh en Manschap doen/ indien hy hem soo veel vereeren wilde/ dat hy met meerder voordeel hem mocht stellen tegens den Turck of Indiaen. Hier vindt sich den Veldt-Oversten van weder-zijden met doodelijcke bedenckingen besprongen/ eerstelijck/ het Kasteel te veroveren scheen onmooghlijck/ en sonder overwinningh weder te keeren/ sou hem ongetwijffelt sijn hooft kosten/ gelijck hem Ferrat Cawn, Oliverdi Cawn, Kurchichy Cawn, en andere brave Veldt-Oversten/ levende/ of om beter te seggen doode Voorbeelden waren. Hy keert sich endelijck tot een andere listigheydt/ en ontslaet Bahaman van sijn gevanckenis/ biddende hem met geboghen knyen vergiffenis over dese mishandelinge/ verklarende dat hy dese gestrengigheydt alleen tegens hem geoeffent had/ om sijn groote lijdtsaemheydt te beproeven/ voor hem/ Abbas had aen hem gesonden en oorlof gegeven te blijven of weder te rugge te keeren/ maer dat hy met meerder vreught en genoegen vertrecken sou/ indien hem alleenigh dat geluck mocht gebeuren van sijn Sonen te sien/ wiens kloeckmoedige dapperheyt hem de meeste verwonderingh van de Werelt had toegebracht/ doch hy soo veer sy eenige punten van verdragh kosten beramen/ ach wat vreughde sou dat in sijn harte zijn! en hoe naeuw sou hem sulcks tot sijn vrientschap en dienst verbinden! Bahaman vindt sich ten hooghsten verheught door dese bedrieghlijcke Syrene, noyt was eenigh Snaren-geklanck aengenamer voor yemandts ooren/ en ongetwijffelt den een of den ander Toovenaer most de sinne van desen ouden Vorst begoochelt hebben; Wat veel/ hy die soo onlangs bedrogen was/ geeft op nieuw desen Bedrieger geloof/ hy schrijft een lieffelijcken Brief aen sijn Sonen/ en verkrijght verlof om van verre dese sijne vreught aen sijn Geslacht te vertoonen/ om hen te verseckeren van de goede stant van sijne en van hunne saecken. Een schelmsche Bode leverde desen Brief over/ en verleydt de goetaerdige Princen met sulck een cieraedt van woorden/ datse endelijck het versoeck toestaen/ te meer alsoose niet gaern een sulcken machtigen Nabuer meerder wilden verbitteren. De Koningin self ontraedt het hen niet/ maer wel de Krijghs-lieden/ die hen wel opentlijck hun ondergangh te voren seyden. Sy dan begeven sich nederwaerts/ steunende op de trouwloose trouw van den Veldt-Heer/ die op hun komste in blijtschap ingelaten wiert/ doende hen brengen by hun Vader/ tusschen de welcke veel teeckenen van liefde omginghen. Den Veldt-Heer vereert hen met een Banckket/ doch

Worden gedreyght met de doodt van hun Vader.

Hun Sterckte wort op nieuws bestormt/ doch te vergeefs/

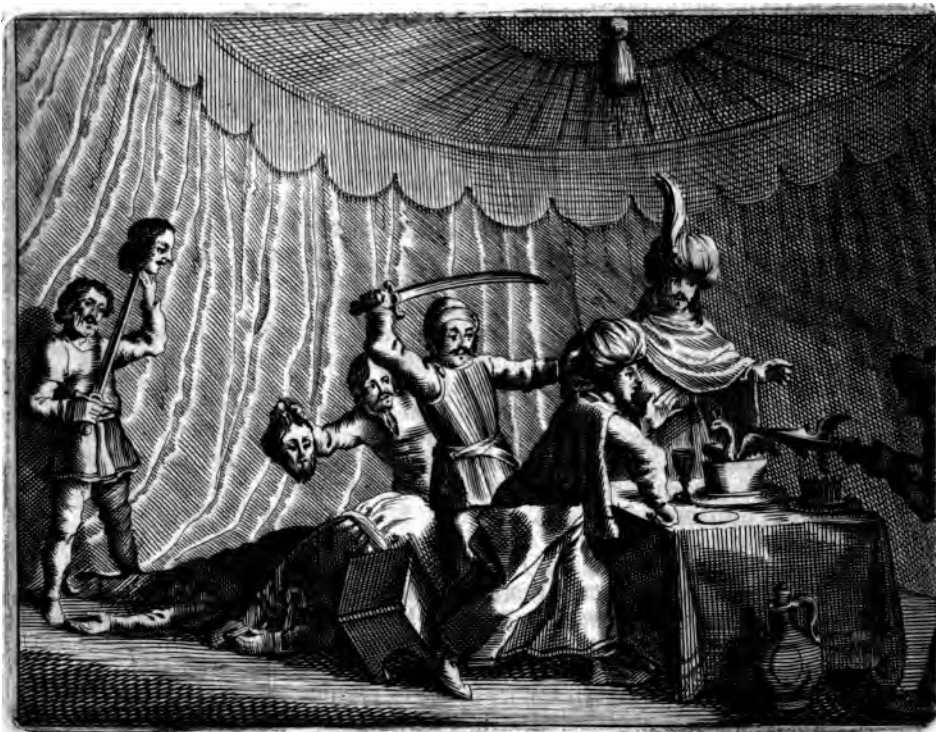
de bestormers werden oproerigh.

Angst des Veldt-Heers/

die een ander bedrog en list in't werck stelt/

dat hem geluckt.

krijght de Princen in sijn gewelt.

doch het welck hun laetste was/ want terwijlse sich selven vast verheughden/ en wegen hun goet geluck malkander begroeten/ geeft den Persiaen het teecken/ waer op terstondt drie Cooselbashes, daer by staende/ met hun snijdende Houwers/ dese drie Vorsten het hooft afslaen/ en dat soo vaerdigh / dat het gedaen was al-eer yemant sulcks gewaer wiert. Voorts al-eer dit stuck wercks verspreydt wiert/ sendt hy het Zegel der doode Vorsten na boven / en doet door kracht van het selve/ de Plaets in sijn handen leveren/ gaende de Besettelingen/ ten deelen vry/ en ten deelen in hun doodt. Op dese wijse / geraeckte dit altoos vrye Volck / in slaverny der Persianen ; en alsoo was het eynde van Meleg Bahaman, en dese twee Princen van groote hoop / alleen om datse de Oorloghs-listen vergeten / en het voorbeelt van hunnen Nabuer Aladeul, en Selim, niet wel bedacht hadden.

Doet hen met hun Vader het hooft afslaen/

en neemt de Sterckte in.

Graf van de Koningin.

Tegen het Kasteel over staet de Begraef-plaets van de oude Koningin/ zijnde vierkant/ en soo breedt als langh/ acht ellen hoogh van de aerde verheven/ de stoffe is steen/ maer wel bestreken en beplepstert met wit/ seer cierlijk en aerdig aen te sien.

Damoan, een hooge Swavelbergh.

Een groote Engelsche mijl van dit Graf / en hooger op in de Lucht / is de hooge Pieck van Damoan ('t welck by Strabo in sijn 2. Boeck Iasmia genoemt wordt) wiens top/ hebbende de gedaente van een Pyramide, al de andere deelen van Taurus te boven gaet. Op welcken moepelijcken Bergh wy niet kosten nalaten te

klim-

klaveren / hoewel met groote moeyte. Van daer kosten wy de Caspische Zee sien/ zijnde 160. lange Engelsche mijlen van daer. Boven is desen top vol Swavels/ 't welck haer alle nachten doet flickeren / gelijck als een tweede Ætna, 't welck seer vermakelijck aen het oogh/ doch hatelijck voor den neus is. Het meeste gedeelte van Persia en Chaldæa heeft hier den Swavel van daen. De oorsaeck waerom wy hier opklommen/ was onse nieusgierigheydt / om de soo vermaerde Baden te sien/ dewelcke in het opgaen van dit Geberghte zijn. Sy zijn vijf in het getal / drie daer van omringht met vaste mueren / en de twee anderen open/ de eerste zijn voor Lieden van aensien / en de anderen voor den gemeenen Man. In Oogstmaent komt het Volck van alle deelen alhier na toe/om van hun sieckten en quellingen genesen te worden.

Vermaerde Baden op den selven.

Of nu desen Berg den naem heeft van Damoan, vijf Duytsche mijlen van daer gelegen/ of de Stadt den naem ontfanght van den Bergh/ is voor my onseecker. Maer wegen de beteeckening van het woordt/ het welck soo veel bediedt als tweede Plantingh, hebben de Ioden een vermoeden / dat de Arcke van Noach op desen Bergh sou gerust hebben / en niet alleenigh ter oorsaeck van de uytsteeckentheydt des Berghs / maer oock midts de vruchtbaerheydt / alsoo den Wijn hier beter wast/ als in eenigh ander gedeelte/ van de Bergen van Armenia.

Oostwaert van desen Bergh is een Stedeken genaemt Nova, hebbende ontrent hondert Huysgesinnen. Een Jonghman / Soon van den Persiaenschen Koopman Hodge Suare, dewelcke in het Jaer 1625. tot London gestorven is/ hoorende dat wy daer quamen voorby gereyst / quam vergeselschapt met al sijn Maeghschap / ons tot sijnen huyse noodigen. Hy was gekleedt met een langen Rock van Goudt Laecken/ hebbende een hoogen Shash of Tulpand op sijn hooft van Zijde en Goudt. Hy vereerde ons met een Banket en goet onthael / met versoeck van noch een weynigh tijdts by hem te blijven/ maer na veel hartelijcke dancksegingen / bevolen wy hem aen Godt/ en vervorderden onsen wegh naer de Stadt Damoan, daer wy / in het afgaen van een steylen Bergh / voorby een groote swarte Tent gingen / daer over de dertigh Mannen en soo veel Vrouwen in waren. Ick meende datse hun Taurilia en Boalia, het Feest van hun Beesten hielden/ maer het quam op een Bruyloft uyt. De Bruydt was een Deerne van tien Jaren/ den Bruydegom een Man van 30. Jaren/ sy een Venus, en hy een Vulcanus. Menighte van Speel-dochters / quamen voor den dagh om ons te sien/ wy hielden een wijl stal/ zijnde niet min verwondert over hun aengesichten/ handen en voeten/ beschildert met alderhande slagh van Beesten / Huysen / Kasteelen / en Blommen / even gelijck de oude Brittoenen plegen uytgestreecken te zijn/ ten tijden van Iulius Cæsar. Hun Beenen waren behangen met Keetens en Braceletten van Kooper en Silver / 't welck hen in hun Moorsch gewaedt geen kleene welstande gaf / invoegen het een aengename Arcadia van Herders en Herderinnen gaf. Wy gaven hen eenige kleene vereeringen / en namen soo onse afscheydt van hen/ makende voor dien nacht Damoan onse verblijf-plaets.

Beleeft onthael van een Persiaen.

Vertreck naer Damoan, een Stadt.

Aengename ontmoetingh van een Bruyloft op 't Velt.

Damoan (onseecker of het een overblijfsel van Ghabor of Halach is/ doch de Ioden (hier Iehuds geheeten) stellen dit een gedeelte van hun verblijf-plaets / geduerende hun lange gevanckenis/ schijnt het wel een van de selve te zijn) is een welbekende Stadt onder de Persianen. Sommige geven dese Plaets den naem van Damawan, maer qualijck. Het leght op de hooghte van 36. graden/ twintigh minuten/ op de lenghte van 88. graden. Het wordt met het Geberghte Taurus besloten/ in het Landtschap van Kaboncharion (een gedeelte van Ghelack) aen de Grensen van Media Noortwaert. Het is een wel-bewaterde plaets / zijnde ver-

Beschrijvingh van de Stadt Damoan.

 verscht

verscht door een Arm van Gozan, ten meestendeel door Ioden bewoont/ die hier 200. Huysgesinnen uyt maken. De Buzzar of Marckt-plaets is hoogh opgebout/ en naeuwelijck besiens waert/ ten waer men de moeyten wilde nemen om Wijn en Fruyt te koopen/ van welcke dingen dese plaets wel voorsien is/die hier oock voor een geringe prijs te bekomen zijn.

Vertreck van daer naer Media.

Twee dagen verbleven wy in Damoan, om onse vermoeyde Lichamen wat te verversschen; Op den dertienden Junij vertrocken wy van daer/ rijdende noch dien selven dagh tot Bomaheem, 25. mijlen van Damoan.

Beschrijvingh van het selve Landtschap.

Alhier setten wy eerst den voet in Media. Dit Gewest treckt den naem van Medeus, Soon van Iason en Medea, de ongeluckige Dochter van den Koninck Æta. Of van Madai, derde Soon van Iaphet, Soon van Noach. Het heeft aen het Noorden het Gebergthe Taurus, aen het Zuyden Parthia, aen het Oosten Bactria, aen het Westen Armenia en Assyria. Het was in ouden tijden in twee deelen verdeelt/ gelijck Trogus, Adephius, Strabo, en anderen getuygen/ als in Atropatia ('t welck Tropatæna by Ptolomeus, en Atropatæna by Plinius genoemt wort/ van Atropatus, een van de krijghs-knechten van Alexander) en in Azarka, of Sheervan, het welck soo veel te seggen is/ als Melck-pleyn. Het is heden ten dage verdeelt in Gheylan, Deylan, Vaazpracan, en Thezican.

Verdeelingh/

Was van outs rijck en machtigh/

doch heden woest.

Het was een rijck en machtigh Landt in vorige tijden/ doch nu/ 't zy door de straffende handt Godts/ over soo veel Christen-bloedt/ het welcke hier vergoten is/ of door het woeden van den oorlogh/ is het een bar Gewest. Gelijcker oock seer weynigh gras/ door het gantsche Rijck van Persia te vinden is/ evenwel sou men sich mogen verwonderen/ waer de menighte der Cameelen de kost souden krijgen/ doch dit Gedierte/ weet sich in dit zandachtige Gewest met tacken en bladeren van boomen/ en diergelijcke struyckjes te behelpen.

De natuer en eygenschap des Kameels beschreve.

De Dromedarisen zijn byna een geslacht/ doch verschillen ter oorsaeck van de Landen van haer afkomst/ gelijckse meest in Bactria vallen. De Mannen van dit Gedierte/ worden eene Maent in het Jaer met een heete brandende teelsucht aengesteecken/ sonder sich evenwel met yemant anders te willen vermengen als hun Wijfken/ dat altoos by hen is. Sy vermengen sich ruggelings/ gaen tien Maenden groot/ en brengen maer een eenigh Jongh voor den dagh/ 't welck sy twee Jaren zuygen/ afgesondert/ sonder dat hen den melck voor de naeste ontfanckenis komt te verdrogen. Sy leven 60. Jaren en meer/ doen grooten arbeydt/ en eten gantsch weynigh/ konnen sich geheele drie dagen van drincken onthouden/ maer alsdan drinckense weder onmatighlijck. Hun melck is seer hartsterckende/ hun vleesch ranck en mager/ evenwel wort het in Asia meer gesocht als Ossen-vleesch/ Verckens- of Kalfs-vleesch.

Meden van Semiramis verovert.

Dit Koninckrijck is eertijdts door Semiramis, sommige seggen door haer slechten Man Ninus vermeestert/ in het Jaer des Werelts 1900. welcken Ninus, de Soon van Belus was/ dewelke eertijts onder den naem van Bel, of Baal, en de Babyloonschen Jupiter aengebeden wiert/ dewelcke den Soon was van Nemrodt, by de sommigen Mars, en by anderen Saturnus genoemt. Maer dewijl wy tegenwoordigh tot Tyroan geherberght zijn/ wil ick een woort van dese Plaets by brengen.

Beschrijvingh van Tyroan.

Dese Stadt/ soo door haer grootte als oudtheydt/ schijnt dat Rhazunda van Strabo en Ptolomeus te zijn. Het is gelegen in het midden van een schoone ruyme vlackte/ hoewel meestendeel met schrickelijcke hooge Bergen omgeven/ oock aen sommige deelen een lyver uytsicht gevende. De Lucht is hier seer bequaem en goet in den morgen-stondt/ maer als de Sonne op sijn hooghsten is/ valt de hitte qualijck te verdragen.

Menighte der Huysen.

De Huysen zijn gebouwt van witte Bricken in de Sonne gedrooght. Men telt in dese Stadt over de 3000. Wooningen/ van de welc-

welcke het Palleys van den Hartogh, en den Buzzar of Marckt/ de voornaemste zijn/ evenwel soo uytsteeckende geensints datse seer te verwonderen zijn. De Marckt-plaets is verdeelt/ een gedeelte daer van is overwulft/ een ander gedeelte is open. Een soete aengename rivier loopt soetelijk met twee stroomen door de Stadt heenen/ maeckende de Boomgaerden en Hoven vruchtbaer. Dicht by de Stadt heeft den Koninck oock een grooten Hof/ omringt met een modder-wal/ soo groot in het begrijp als de Stadt self is. Het Huys daer wy in gehuysvest waren/ stack boven al de anderen in hoogte uyt/ van wiens top/ ick in den morgenstondt een aengename uytsicht genoot/ soo wel van de Stadt als het omleggende Landt/ het bovenste van yder huys was met Kleeden en Tapijten beleght/ daer den Meester van het huys met sijn Vrouwen alle nachten slaept/ sommigen/ gelijck ick gemackelijck kost sien/ hadden drie/ sommige ses Vrouwen by sich/ zijnde deselve in Linne-laeckens geslagen. Doch dese onbedachtsaemheydt van my sou my wel dier hebben konnen te staen komen/ alsoo daer niet minder opstondt/ als met een pijl door de kop geschoten te worden. De verblijf-plaets van de Carravans overtreft self de Mosque. De Mannen van dese Stadt zijn moedigh/ de Vrouwen vriendelijck/ maer die gaern wat veranderings souden hebben/ doch de na-yver der Mannen beneemt haer het uytvoeren van het selve/ maer evenwel heb ick wel soo veel konnen vermercken/ dat verboden dingen gaern gedaen worden. Eenen Zenalchan, is Sultan of Stadtvooght van dese Stadt/ een Man voor soo veel wy kosten onderbinden van weynigh waerdy. Hy had eenmael Gesant geweest van Sha Abbas, aen den Keyser Rudolphus den tweeden. Maer dese sijn laetste bediening/ de gunst van Abbas, en sijn middelen maecken hem soo opgeblasen/ dat alhoewel onsen Heer Gesant hem liet ontbieden/ hy wilde hem komen besoecken/ den hooghmoedigen Persiaen, niet eens den selven daer over bedancken liet/ sonder meer na hem te vragen/ als of hy der niet eens geweest had.

Onbedachte nieusgierigheydt des schrijvers.

Aerdt der Inwoonders.

Heeft een hooghmoedigen Sultan of Stadtvooght.

Dese Stadt Tyroan leyt op de hoogte van 35. graden/ 40. minuten en 80. in de lenghte. Van dese Plaets reden wy tot een Dorp geheeten Charah, een quade onherberghsame Plaets/ daer wy geen verversching maer quellingh genoegh vonden/ soo veel als het gloeyende zandt/ en de brandende Son ons kosten geven. Van hier tot Taurijs zijn twee dagen rydens.

Dese Stadt/ de Hooft-stadt van Media, heeft haer naem van het geweldige Geberghte Taurus, aen wien voet het gebout is. Den Turck en den Persiaen noemen dese Plaets Taberijz, in oude tijden was het bekent met den naem van Achmeta, gelijck in Esra te lesen is. De eerste Stichter van dese brave Stadt is geweest den Koninck Arphaxad, gelijck wy lesen in de Geschiedenis van de Koninginne Judith, in het Jaer des Werelts 3290. Andere schrijven het selve Dejoces, Voorsaet van den dapperen Phraortes toe/ dewelcke geleeft heeft/ in het Jaer 3300. den sesten Bestierder van Meden na Arbaces. Het is vergroot/ doch niet gebout/ gelijck Plinius droomt/ by Seleucus, 300. Jaren daer naer/ die op dien tijdt begost de Stadt Seleucia te bouwen/ omtrent 200. Duytsche mijlen van daer/ om de hoovaerdigheydt van het opgeblasen Babylon een weynigh te doen sacken. Op die tijdt alsse de naem van Ecbatan droegh/ wasse veel grooter als tegenwoordigh. Sy had (gelijck Strabo seght) 15. Italiaensche mijlen in het ronde/ de Wallen waren sterck en geweldigh/ seventigh Cubiten of Ellebogen hoog/ en 50. breedt/ verciert en verheerlijckt met menighte van hooge Toorens/ en Bolwercken. Binnen in de Stadt telde men menighte van schoone en kostelijcke Palleysen/ dat/ het gene Daniel gebout heeft (naderhandt de Begraef-plaets van

Beschrijvingh van Taurijs of Taberijz,

haer eerste Stichter/

haer Vergrooter/

wiert in voortijden Ecbatan genoemt.

Haer Grootte/ Sterckte/

van de Koningen van Meden) ginck al de anderen in Heerlijckheydt te boven/ 't welck oock noch tot de tijden van Iosephus toe/ ongeschonden is gebleven/ als oock noch eenigen tijdt daer na. Het ander dat Darius heeft doen bouwen was niet min gedenckweerdigh/ van het welcke het meeste gedeelte van Cederen hout was. Zijnde het verwulffel doorgaens met gesmolten Goudt bepleystert. Van welcke beyden heden ten dage niet overigh is als de gedachtenis en stof.

en Heerlijckheydt van die tijdt.

Heden ten dage is Tabrijs groot en wel bevolckt/ 't welck daer van alle Gewesten des Werelts na toekomt/ al-hoewel het besettingh van Krijghs-lieden heeft. Het staet nu omcingelt met een aerden Wal/ makende vijf mijlen in den ommeganck. De Huysen zijn boven plat/ de stoffe daerse van gebout zijn/ Bricken in de Sonne gedrooght. De Buzzar is groot/ de Hoven zijn hier seer vermakelijck en aengenaem/ en voornamentlijck die/ dewelcke aen het Zuydt-oosten gelegen is/ geplant door den Koninck Tamas, 't welck in schoonheyt beroemt was/ maer de Paerden van den Turck hebben hier onlanghs dapper gegraest. Het heeft meesten tijdt gebreck van water/ doch noyt soodanigh/ of het heeft altijdt yets voor nootdruft. Al het geen haer omtrent dat Element ontbreeckt/ vervult de hitte en de vlamme van de Son/ van de welcke gelijck als oock van den brant van Oorlogh/ sy haer genoegsaemheyt heeft/ en gehadt heeft. Om voorby te gaen de verandering der Rijcken/ de eerste voortocht van de Turken 600. Jaer geleden/ de raserny van den Tamberlaen, en diergelijke/ sullen wy alleen dese twee doodelijcke aenhanghselen gedencken/ de Envicaydarlai, en de Namidlai, dewelcke voor 300. Jaren malkander met een onversoenelijcke gramschap vervolghden/ treckende negen Lantschappen met hen aen den selven Lijn/ dewelcke soo verbittert tegens malkander wierden/ dat niet alleen dese Stadt/ maer geheel Media en Armenia daer door half verwoest wierden/ woedende dese aenhanghselen slimmer als oyt Guelfen en Gibellinen in Italien, of Roode en Witte Roos in Engelandt gedaen hebben. En gelijck door tweedracht self de beste besittingen vernietight worden/ alsoo wierden dese Gewesten genoeghsaem open gestelt/ voor yder vyant die lust of moedt had deselve aen te tasten. Selym, den Grooten Heer, nam alder-eerst dese gelegentheydt waer/ en om een doorn in den voet van Tamas, Soon van Ismael, der Turcken ouden Vyandt te verstrecken/ sendt een Bashaw, die dit geheele Gewest te Vyer en te Swaert verdelght/ in het Jaer onses Heeren 1530. Solyman volght hem hier in naer/ en dat met sulck een raserny/ dat den woedenden Sarasijn, menighte van dagen achter een/ hier niet anders deed als moorden en branden/ toonende aen niemandt gunst of genade. Dese Heerlijcke Wallen daer Shaw Tahmas soo grooten moedt op droegh/ mosten by gevolge mede het hare uytstaen. Daer na stack dese Stadt wederom het hooft op/ maer nauwelijcx begostse wederom op te steecken/ of de woede van Ebrahim Bassa, door Solyman, op het aenhitsen van den trouwloosen Perliaen Ulemus, Schoon-broeder van den Koninck/ gesonden/ herdat de oude verwoedtheydt. In het Jaer 1534. wiert het wederom geplondert/ doch noyt soo seer als in het Jaer 1585. als Osman de vergramde Bassa, en Slaef van Amurath de derde/ dese Stadt wederom overweldighde/ oeffenende alderhande slagh van wreedtheydt en ongebondentheydt over de Plaets en de Ingesetenen/ tot dat sy 30. Jaren daer na/ door den dapperen Vorst Emyr Hamze Myrza, oudtste Broeder van Shaw Abbas, weder gewonnen/ herbout/ en op nieuw versterckt wiert/ tegens de dreygende wreetheydt van dese woedende Barbaren.

Haer hedendaeghse grootte en gelegentheydt.

Oorloghs-rampen en verwoestingen haer overgekomen/

eerst door tweedraght/

daer na tweemael door Solyman,

noch eens door Osman Bassa.

Voort van Abbas weder herbouwt.

Taurijs leght van Casbyn seven dagh-reysens/ en soo veel van de Caspische Zee, acht

acht van Derbent, seventien van Spahawn, dertigh van Shyraz, vijftigh van Ormus, en dertigh van Babylon.

Den naesten nacht namen wy ons verblijf tot Sangurrabaut, een Stedeken bestaende uyt omtrent hondert slechte Wooningen. In dese Plaets begroeven wy een fraey Edelman, geheeten Mr. Welsit, mijn bysonder Vrient, zijnde sijn Graf gemaeckt onder een breeden dichten Chenoar-boom, gevende hem een kooperen Gedenck-teecken, met dit Opschrift: Doot van M. Welsit.

Mors tua non careat fletu, linquamus amicis,
Mærorem, ut celebrent funera cum lachrymis. Sijn Graf-schrift.

Dat is:

U Doodt ontbreeck geen rouw, u Vrienden vangen aen
U afgelegen Graf te eeren met getraen.

Den naesten nacht sliepen wy in het open Veldt, onder het algemeen decksel van den gestarnden Hemel, en den nacht daer aen in Shaw-de, dat is soo veel geseght als Koninckx Stadt. Maer eerder sijn Dage-vyer, indien een t'samen-sweeringh van los-brandend zandt, de heete Son, en arme Huys-vestingh sulcx vermogens zijn te maken. De Huysen van dese Plaets sijn recht gelijck Backovens, daer sich het Volck den geheelen dagh sit te roosten en te braden, 't welck hen niet te misgunnen is, ter oorsaeck van hun onbeleefde onbarmhartigheydt, over onse quellinge. Wy spoeyden ons dan uyt dese hatelijcke Plaets, en haesten ons naer Casbyn, daer wy den volgenden avondt aenquamen.

Casbyn of (na de Uytspraeck van Persia) Casvyn, is deselve Stadt, dewelcke by de oude Landt-beschrijver, onder den naem van Arsacia bekent is, van Arsaces den dapperen Persiaen, die geleeft heeft in het jaer des Werelts 3720. na dewelcke de navolgende Koningen Arsacidæ genoemt zijn geworden. Dewelcke geacht woort de eerste geweest te zijn, die Meden een Rijck gemaeckt heeft, in spijt van den hooghmoedigen Seleucus, Soon van den Grooten Monarch of Opper-Heer van Syria, Antiochus, by-genaemt Theos. Door bevel van Nicanor wiert sy daer na genoemt met den naem van Europus, welcken naem sy oock quam te verliesen, door de volgende overwinningh. Het heeft grooten schijn, dat dit Rages in Medien is geweest, daer henen den Engel Tobias gelepde, om de tien Talenten van daer naer Ecbatan te brengen, 't welck soo veel bedraeght als 2000. ponden Steerlings, of omtrent twintigh duysent Guldens, welcke somme den Ouden Tobias quam van Gabael, Soon van Gabrias sijn Bloedt-verwant. Beschrijvingh van Casbyn, eertijdts Rages in Meden.

Maer nu den naem van Casbyn sijn oorsprongk van daen heeft, heb ick noyt konnen uytvinden, alleenigh gissche ick het selve voort te komen uyt het woort Cowzvan, een Garst-dal, als Sheirvan, een Melck-dal, of wel van den Koninck Cazvan, gelijckse Acembeg den Armeniaen noemen, gevende het een soo wel als het ander een groote waerschijnelijckheydt. Oorsprongk des naems.

Dese Stadt leght op de hooghte van 36. graden 15. minuten, op de lenghte van 85. graden 30. minuten. Onder de bestieringh van den Koninck Tamas, Soon van Ismael wiertse gemaeckt de Hooft-stadt van dit Rijck, om te beter de geduerighe invallende Turcken te wederstaen. Het is gelegen in het Rijck van Media, in het Landtschap van Sheirvan, zijnde dat gedeelte Deilan geheeten, van Tabrijz hondert en tachtentigh mijlen gelegen, van Hamadan de Begraefplaets van de Koningin Hester en Mardachai, hondert en tien mijlen, van Sillany, Haer Situatie en gelegentheydt.

 de

Princen wierden om het leven gebracht / om sijn onversadelijcke Heersch-sucht met hum bloedt uyt te blusschen/ sonder op eenige genade/ of sijns Vaders Geest of den hatelijcken naem van een Tyran acht te slaen/ noch oock op gerechtigheyt/ of de veranderlijckheydt van de Gemeente. Mahomet begint sich oock te roeren/ indien niet om de Kroon / ten minsten om sich selven voor het woeden van sijn moortdadigen Broeder te bevrijden. Maer soo haest stelde hy sijn eerste bewegingen niet in het werck / wanneer het Volck hum genegentheden daer by voeghde/ vallende hem met groote Troepen toe/ en desen rechtmatigen/ hoewel misdeelde Vorst omringende / belooven hem als Koninck tot Cazbyn te sien/ of hen selven met hem te verderven; Terwijl Ismael begint hatigh te worden voor Godt en voor de Menschen / want siende de Gemeente hem afvallen/ maeckt hy/ om deselve te verderven/ een Verbondt met den Turck, om door dien middel sijn Gebiedt te beter te verseeckeren. En om dese saeck te meerder kracht te geven/ valt van sijn eygē Godts-dienst af/ en verklaert deselve een geduerige dwaling te zijn/ dat Ally niet te vergelijcken was/ by de 3. Navolgers van Mahomet, en diergelijcke dingen meer. 't Welck hy evenwel soo wijsselijck niet voor had/ of hy wiert door sijn eygen loosheyt bedrogen / want op een seeckeren nacht (een nacht ongeluckigh voor hem) sijn Suster die ongestadige Weerhaen / benessens vier rasende Sultans, Chalyle, Emyr, Mohummed, en Churcy Cawn, komen in sijn Slaep-kamer in Vrouwen kleedingh / en / terwijl Ismael meende sijn dartele wellust te plegen/ vatten hem aen/ en verworgen hem met een zijden koort. Cazbyn over dese daedt bekleede sich wel met een wolck van schaemte / doch klaert wederom op/ wanneerse Mahomet sagh binnen komen/ verciert met de Koninklijcke Kroon. Periacon Conna schroomde geensints om reden te geven/ van al haer lichtvaerdigheydt; maer Mahomet kennende haer ongeruste en veranderlijcken aerdt/ belast Salmas Myrza haer met den Byl des doodts tot stilte te brengen. 't Welck hy / volgens het bevel van sijn Meester alsoo uytvoert / sendende haer hooft/ met het hangende hayr / op een Lancie geset / als een teecken van sijn gehoorsaemheyt/ den Koninck toe. Haer Mede-standers op dit gerucht/ begeven sich sommigen naer Georgia, anderen naer Babylon.

maeckt verbondt met den Turck.

Wort verworgt/

en sijn Suster het hooft afgehouwē.

Amurath valt in Persia.

Amurath, den Grooten Heer van Turckyen, quam door Ustref beg dien Armenischen Verrader/ van dese veranderingh te verstaen / wetende sijn voornemens daer over/ als tot wraeck van Ismael de schoonste verwe te geven; tast daer over met rooven en plonderen het Gebiedt van Persia aen / onder het beleydt van Mustapha Bassa, met een macht van hondert duysent Mannen / tot dat Sultan Tokomac, de Persiaensche Veldt-Overste hem voor de borst quam / dewelcke hem in de Vlackten van Calderan, in sulcker voegen aentaste/ dat Mustapha in spijt van sijn hart gedwongen was weder te rugge te keeren / niet sonder groote schaemte en schande/ van sich met soo een geweldigh Leger / door alleen twintigh duysent Man afgesmeert te sien. Ses-en-dertigh duysent Turcken bleven op de Plaets leggen/ benessens acht duysent Persianen. Dese slagh geschiede in het Jaer onses Heeren 1578. Maer/ als of noch dit niet genoegh was/ dat selve Jaer wierden de Turcken op nieuw aengetast/ door Arezbeg, en Emanculy Cawn, 't welck weer andere dertigh duysent Turcken het leven koste / soo als sy de Conac in Hyrcania doortogen / biddende alsoo Mustapha en sijn Meester niet meer te komen / voor datse ontboden wierden.

Wort tweemael afgeslagē.

Doch al dit kost evenwel Mahomet geen volkomen verseeckeringh geven/ want de Tartaren verbonden met den Turck, tot wederwraeck/ bestaen allerhande ongebondentheydt op Mosendram, menende/ soo haest als sy sich by Osman

Bassa

Bassa (die voor Mustapha daer gelaten was) souden verdooght hebben / geheel Media, sonder eenigen onderstandt te doorloopen. Maer sy reeckenden sonder hunnen Waert / alsoo Arez-beg, met tien duysent brave Persianen, hen met haest en loosheydt op het lijf quam / verwoestende een groot gedeelte van hun Heyr / en sou dien dagh een loffelijcke overwinningh behaelt hebben / indien Abdelchery den Veldt-Overste hen niet sijn geroep niet wijs gemaeckt had / dat Osman by der handt was / waer door terstondt de kans begost te keeren / en Arez-beg, doch als een dapper Krijghs-man gevangen / en tot Sumachy schandelijck opgehangen wiert / om de genoegh verschrickte Tartaren een nieuwen moedt / door de versmadingh / desen dapperen Heer aengedaen / te geven.

Slaet de derdemael de Persianen, en doet hun Velt-heer ophangen.

Mahomet Codobanda had wel haest de tijdingh van dit verlies / en de schandelijcke doodt / dewelcke Arez-beg had geleden. Hy bedroeft hem seer over het groot verlies van desen grooten Man / en is sieck van wraeck-yver / sonder te konnen rusten / voor en al-eer hy sich selven voldaen vandt. Hy bidt sijn Soon Emyr Hamze Mirza (het wonder van dese tijdt) dese versmaetheydt te wreecken. Dewelcke het werck opnemende / met twaelf duysent man / uyt Cazbyn vertreckt / en binnen de tijdt van 19. dagen / sich selven met sijn Volck in het aengesicht van sijnen Vyandt Abdulchery met sijne Tartaren vertoont / brenghende sulck een ongegronde schrick onder deselve / dat hy / na vier ueren vechtens / het gantsche Heyr in route slaet. Dit gedaen zijnde / begeeft hy sich binnen Erez, en brenght al de Turcksche besettingh daer binnen leggende / om den hals / doende den Bassa Caytas den ellendigen Arez-beg navolgen / in de selve / wijse van sterven. Hy krijght oock 200. stucken geschuts in sijne handen / de selve dewelcke sijn Groot-vader Tamas aen den Turck Solyman verlooren had. Maer hier bleef het niet by / want hy hoorende waer sich de Tartaren van nieuws neder-geslagen hadden / begeeft sich met sijn spoedigh Heyr terstondt derwaerts / en houdtse ten meestendeel in de pan. Abdulchery wierdt door den Prins van het Paert gestooten / en gevangen naer Erez toegesonden / daer de Begun of Koningin sijn Moeder was. Maer ondertusschen komt Osman met sijn Turcken sonder wederstandt binnen Sumachy, maer den Persiaenschen Vorst het selve verstaende / maeckt sich spoedigh derwaerts / en dat met sulk een gewelt / dat Osman den nacht tot sijn voordeel neemt / en sich selven wech packt / latende Sumachy ter genade van den Prins / dewelcke om haer trouwloosheydt te straffen / de Stadt aen brandt steeckt / schijnende het selve met het bloedt der Ingesetenen weder te willen blussen. Weder komende tot Erez, doet hy sijn Moeder / en den Jongen Tartar hem tot Cazbyn volgen / daer hy met alderhande Vreugde-teeckenen ontfangen wiert. Ondertusschen Abdulchery en de Koninginne Moeder waren niet weynigh in onderlinge Minne ingewickelt / om desen gevangen Prins tot een tweede gevanckenis te verstrecken / en na eenige onderhandelingh / wierden soo gemeensaem met malkanderen / dat de Sultans in Cazbyn, daer den snof van in den neus kregen / en niet aensiende noch haer Majesteyt / noch sijn Jonckheydt / noch dat den Koninck had voorgenomen hem sijn Schoon-soon te maken / vallen onvoorsiens in haer Kamer / en dat juyst op sulck een tijdt alsse eenige onkuysheydt te samen pleeghden / een aensien soo hatelijck voor de afgunstige Sultans, dat hem deselve eerst ontmanden / en hier noch niet mede vergenoeght / soo wel den Minnaer / als de bedaeghde Minnares om den hals brachten.

Wort weder van Mahomets Soon overwonnen:

die Sumachy verbrandt.

Minnery van Abdulchery en de Koninginne Moeder.

Worden verrast en beyde omgebracht.

Na een wijl tijts verblijf tot Cazbyn, begost onsen Heer den Gesant op sijn vertreck te dencken / doch eerst en voor alle dingen den Leydt-star van Persia, Mahomet-Ally-Beg, besoeckende / dewelcke hem onthaelde met een hoogh gesicht / ver-

Prinçen wierden om het leven gebracht / om sijn onversadelijcke Heersch-sucht met sijn bloedt uyt te blusschen; sonder op eenige genade / of sijns Vaders Geest of den haetelijcken naem van een Tyran acht te slaen / noch oock op gerechtigheydt / of de veranderlijckheydt van de Gemeente. Mahomet begint sich oock te roeren / indien niet om de Kroon, ten minsten om sich selven voor het woeden van sijn moordadigen Broeder te bevrijden. Maer soo haest stelde hy sijn eerste bewegingen niet in het werck, wanneer het Volck hun genegentheden daer by voeghde / vallende hem met groote Troepen toe, en desen rechtmatigen / hoewel misdeelde Vorst omringende, beloofden hem als Koninck tot Cazbyn te sien, of hen selven met hem te verderven; Terwijl Ismael begint hatigh te worden voor Godt en voor de Menschen, want siende de Gemeente hem afvallen / maeckt hy, om deselve te verderven, een Verbondt met den Turck, om door dien middel sijn Gebiedt te beter te versekeren. En om dese saeck te meerder kracht te geven / valt van sijn eygē Godts-dienst af, en verklaert deselve een gedurige dwaling te zijn / dat Aly niet te vergelijcken was, by de 3. Navolgers van Mahomet, en diergelijcke dingen meer. 't Welck hy evenwel soo wijsselijck niet voor had, of hy wiert door sijn eygen loosheydt bedrogen / want op een seeckeren nacht (een nacht ongeluckigh voor hem) sijn Suster die ongestadige Weerhaen / benevens vier rasende Sultans, Chalyle, Emyr, Mohummed, en Churcy Cawn, komen in sijn Slaep-kamer in Vrouwen kleedingh / en / terwijl Ismael meende sijn dartele wellust te plegen, vatten hem aen, en verworgen hem met een zijden koort. Cazbyn over dese daedt bekleede sich wel met een wolck van schaemte / doch klaert wederom op, wanneerse Mahomet sagh binnen komen, verciert met de Koninklijcke Kroon. Periacon Conna vroomde geensints om reden te geven, van al haer trouwloosheydt; maer Mahomet kennende haer ongerustte en veranderlijcken aerdt, belast Salmas Myrza haer met den Bol des doodts tot stilte te brengen. 't Welck hy, volgens het bevel van sijn Meester alsoo uytvoert / sendende haer hooft met het hangende hayr / op een Lancie geset, als een teecken van sijn gehoorsaemheydt, den Koninck toe. Haer Mede-standers op dit geruchte / begeven sich sommigen naer Georgia, anderen naer Babylon.

Amurath, den Grooten Heer van Turckyen, quam door Ustrefbeg dien Armenischen Verrader van dese veranderingh te verstaen, wetende sijn voornemens daer over, als tot wraeck van Ismael de schoonste verwe te geven; tast daer over met roouen en plonderen het Gebiedt van Persia aen, onder het beleydt van Mustapha Bassa, met een macht van hondert duysent Mannen / tot dat Sultan Tokomac, de Persiaensche Veldt-Overste hem voor de borst quam / dewelcke hem in de Vlackten van Calderan, in sulcker voegen aentaste, dat Mustapha in spijt van sijn hart gedwongen was weder te rugge te keeren / niet sonder groote schaemte en schande van sich met soo een geweldigh Leger, door alleen twintigh duysent Man afgeslagen te sien. Ses-en-dertigh duysent Turcken bleven op de Plaets leggen benevens acht duysent Persianen. Dese slagh geschiede in het Jaer onses Heeren 1578. Maer als of noch dat niet genoegh was, dat selve Jaer wierden de Turcken op nieuw aengetast door Arezbeg, en Emanculy Cawn, 't welck weer andere dertigh duysent Turcken het leven koste, soo als sy de Conac in Hyrcania inneemen, biddende alsoo Mustapha en sijn Meester niet meer te komen / voor datse ontboden werden.

Doch al die troost evenwel Mahomet geen volkomen verseeckeringh geven / want de Tartaren verbonden met den Turck, tot wederwraeck / bestaen alderhande vyandelijckheydt op Mozendram, meenende, soo haest als sy sich by Osman

Bassa

voort geraecken / voor en al-eer ons Mahomet-Ally-Beg gelijck als wech vlies/ want het kosten ons noch veel moepten/ om onsen Phirman, of Geleyde-brief te krijgen / dewelcke ons door de handt van den Koninck most gegeven worden. Endelijck verkregen wy den selven / zijnde gewonnen in een stuck Goudt-laecken/ vast gemaeckt met een zijden Snoer / en gezegelt met eenige Arabische letters / na de wijse van Asia, den inhoudt van deselve luydt in onse Tael op dese wijse:

De Hooge en Machtige *Starr*, wiens Hooft met de Sonne bedeckt is, wiens beweginge is te vergelijcken by het hooghste Firmament; wiens Keyserlijcke Majesteyt is gekomen van *Asbaraph*, en heeft den Heer *Ambassadeur* van den *Engelschen* Koninck, &c. afgevaerdight. Het Bevel van den Grooten Koninck is dit: Dat sijn gevolgh zy geleydt van ons Paleys tot *Cazbyn* tot *Saway*, en door den *Daraguod* van *Saway* tot de Stadt *Coom*, en door den *Sultan* van *Coom* tot de Stadt *Cashan*, &c. door al mijne Landen; Laet aen mijn Bevelen niet ontbreken. Ick wensche hen oock een veylige en vreedsame Reyse — Vry-geley voor den Engelschen Gesant.

Uyt *Cazbyn* — Pot-Shaw Abbas.
August. — *Asfendermed-maw.*
In het Jaer 1628. — *Hegira* 1008.

Aldus scheyden wy na 30. dagen vertoevens / omtrent het midden van July uyt Cazbyn; maer eer wy vertrecken / laet ons een woort seggen van desen Mahomet-Ally-Beg, onse kleene Vriendt / op dat hem oock anderen na sijn waerde mogen kennen. Sijn Geboorte-plaets is uyt Parthia van Parah, sijn geboortens teeckenen nagesien zijnde/ wierden bevonden veel goets voor te seggen/ in dien het anders geluck is van een slecht Fruyt-kooper tot een naesten aen den Koninck te worden: Doch het Machiavellisch Spreeck-woordt is waerachtigh bevonden/ dat een vierdendeel loots goet geluck / beter is als een geheel pondt deughden. Op een geluckige stondt quam Abbas sijn oogen op hem te slaen/ 't welck soo veel vermocht dat hy van de Appel-mande genomen / en in Goudt gekleedt wiert/ genoeghsaem den Magneet-steen van Persia zijnde / want vrylijck soude ick derven seggen / dat sijn Jaerlijckse Inkomsten over de hondert en veertigh duysent Ponden Steerlings zijn. Niet eenen van al de Mirzas, Cawns, Sultans, of Beglerbegs, die hem niet en houdt als den Ancker van sijne Hoop / 't welck hen gelds genoegh kost. Sijn tegenwoordigheydt is seer aengenaem en rijck van woorden/ vleyachtigh en van een lacchend wesen / van Lichaem vollijvigh / groot van oogen en van neus/ met hooge dicke knevels. Hy mocht alsdoen wesen van de ouderdom van veertigh Jaren / van de welcke hem het geluck het geheele dardendeel gedient heeft. Maer soo haest was den Koninck Abbas niet gegaen den weg van alle vleesch / en den Jongen Soffy sijnen Neef aen de Helm-stock van Persia gestelt/ of de verheven glants van sijne Son begost te duysteren / ja soo ver is het nu gekomen/ dat hoe groot het ontsach voor desen is geweest/ het welcke hem een yder heeft toegedragen / de versmadingh met de welcke hem een yder als nu vervolght/ noch veel grooter is / zijnde niemandt soo stout die hem met eenige Eer-tijtelen derft vereeren/ ja sijn standt is soodanigh dat hy alle oogenblicken niet anders scheen te wachten als een eeuwigh verderf / gelijck endelijck daer op uytgekomen is/ dat alleen een donckere wolck / voortgekomen uyt het gesicht van den Soffy, hem tot sijn ontijdigh Graf geholpen heeft/ doende hem sijn Soon den braven Beglerbeg geselschap houden / sonder dat hem sijn afkomst / of den eedt van Abbas hem / omtrent sijn behoudenis gegeven/ of sijn Staet en Bedieningh van — Vertreck uyt Cazbyn. Zeden/ afkomst/ opkomst / en ondergank des Hartogs van Shyras.

Be-

Beschermheer van Persia te zijn geweest/ geduerende de onder-jarigheydt van desen Koninck/ of soo veel diensten aen de Persische Kroon bewesen/ van dese doodelijcke slagh hebben konnen bevrijden. Maer ongetwijffelt sijn groote opgeblasentheyt/ sijn overdadige wreedtheyt/ als Hartogh van Shyraz, tot Ormus, en door geheel Arabia aengerecht/ hebben sijn ondergangh van de rechtveerdige handt Godts verworven. Terwijl nu Mahomet-Ally de droeve kleederen van sijn misnoegen af schut/ en swevende op het selve geluck/ sich dienen magh van de ondergangh van desen grooten Gunstelingh.

Gedaente/ aert/ en [illegible] van Abbas. Wat Abbas aengaet/ desen was kort van Lichaem/ maer een Reus in loosheyt/ sijn aensien was wacker/ sijn oogen kleen en brandende/ sonder eenigh hayr aen sijne ooghscheelen te hebben. Hy was laegh van voorhooft/ hebbende een verheven Valcken neus/ een scharpe kin/ en na de Persiaensche wijse baerdeloos/ doch seer dick/ langh en neer hangende van knevels. Hy is geboren in het Jaer van Mahomet 938. hy is Koninck van Hery 50. Jaren langh geweest/ Keyser van Persia 43. hy stierf in sijn ouderdom van 70. Jaren/ in het Jaer onses Heeren 1628. tot Cazbyn. Sijn hart leght in Ally Mosched, sijn ander ingewant tot Cazbyn, en het overige van sijn Lichaem tot Ardaveel, sommige seggen tot Coom.

Verder tocht. Wy lieten Cazbyn ten tien uyren in den avondt/ om daer door de groote hitte van de Son te ontgaen/ en quamen op sijn eerste verrijsing tot Perissophoon, een kleen Stedeken/ doch aengenaem door sijn soet verkoelend water/ 't welck ons wel te pas quam om onsen dorst te lessen/ een Element 't welk beter te pas komt/ als het vyer in het heete Asia. Onse naeste rust-plaets was tot Manzeil, daer na tot Asaph, en vervolgens tot Begun, aensienlijck door een Koninckklijcke Caravans Raw, opgerecht tot kosten van Tamas, eertijdts Koninck van Persia, en ten waer ter oorsaeck van het water/ (het welck alhier te brack en ongesont was) het sou beter en verder lof verdient hebben/ zijnde in alle andere deelen met allen prijsweerdigh.

Komste tot Saway. Den naesten nacht bevonden wy ons tot Saway, een Stadt te gelijck groot en vruchtbaer/ dat na mijn geloof het oude Messabatha of Artacana geweest is. De hooghte van den Pool is hier op 35. graden 7. minuten. Het magh met recht een Stadt genoemt worden/ zijnde gelegen op het rijsen van een Bergh/ beset met omtrent 1200. Huysen/ en ververscht door een soete Rivier van Baronta afkomende/ van de welcke door de arbeydt des Volcks/ de aerde bequaem voedtsel ontfanght/ tot voort-teelingh van keur van aengename en noodige Vruchten/ als Tarwe, Rijs, Garst, Vijgen, Granaet-appelen, Olijven en Honigh, seven dingen/ daer het Landt van beloften om gepresen wiert/ Deuter. 8.8. Maer of dit zy het overblijfsel van Vologocerta, gebout door den Persiaen Vologeses, sou ick niet weten te seggen. Dat ben ick seecker/ dat ick geen plaets vermakelijcker gevonden heb/ ter oorsaeck van het gesangh der Vogelen. Daer de Nachtegalen (die men hier Bulbuls noemt) met heele twintigh tevens/ elck om het feerst sich lieten hooren.

Onse nacht-reyse was over breede Vlackten/ in verscheyde deelen door gewrochte Heuvelen rijsende/ en die in verscheyde openingen verdeelt/ toonende verscheyden overblijfsels van de verwoestingen/ die door de voorgaende Oorlogen/ soo hier soo daer gemaeckt waren. Ongetwijffelt verscheyden beroemde ontmoetingen zijn hier geweest/ maer aldermeest die van Lucullus met Methridates, dien geleerden Koninck van Pontus. Endelijck wy quamen binnen Coom, alwaer wy onse vermoeyde en vermoeyde leden/ drie dagen lanck ververschten/ geduerende welcken tijdt wy niet minder kosten doen/ als yets uytvinden.

Coom

Coom leght op de hooghte van 34. graden/ 40. minuten/ en is een voorname Plaets in Parthia, gelegen omtrent ten halver wegen tusschen dese twee Koninckljcke Steden/ Cazbyn en Spahawn, in een wijde en zandige vlackte/ gevende aen alle kanten een gelijcken Horison. Het wijckt voor geen andere Stadt in Persia, ten insicht van haer oudtheydt/ en indien men de overblijffsels/ en de Inwoonders gelooven magh/ sou het in voorige tijden met Babylon te vergelijcken zijn. Sy heeft haren naem menigmael verandert/ haer eerste/ voor soo veel als ick vinden kan/ is Gauna geweest/ daer na Arbacta van Arbaces, dewelke in het Jaer des Werelts 3146. de Assyrische Kroon van een scheurde/ na dat hy dat Schrickdier Sardanapalus gedempt had/ zijnde den 36. Opper-vooght van Ninus af: Maer by Diodorus en Ptolomeus wort sy Coama genoemt. Voor de rest/ ter oorsaeck van de hooghte daer dese plaets op leydt/ sou ick dese Stadt eerder voor Hecatompylon houden/ als Spahawn, wiens oude naem Aspa is geweest/ en van de welcke sy noyt geheel heeft afgedwaelt. Het is een seer gesonde en vruchtbare Plaets/ door geen harde winden geschut/ noch met veel mistige wolcken bekleedt/ noch oock al te seer door de hitte der Sonne gequelt/ hebbende haer dagelijcksche morgen- en avondt-winden tot haer merckelijcke ververschingh. Het heeft oock seer bequame huysingen om de hitte van de Sonne te versachten/ beneffens overvloedt van Somer-huyskens en belommerde plaetsen/ om/ beneffens het genot van lieffelijcke Vruchten/ daer dese Stadt van overvloeyt/ oock het Hemels licht meer te sien als te gevoelen. Daer-en-boven heeft het een soete aengename vloeyende Stroom/ dewelcke komt afdalen van het Coroniaensche, of Acroceraunaiensche Geberghte/ die geen kleen behulp geeft tot het queecken van alderhande Vruchten/ soo schoon en soo overvloedigh als een eenige plaets van Persia, gelijck hier het beste Witte-broodt van geheel het Rijck gebacken wort/ alleenigh Gumbazellello uytgesondert. Den Persick heeft hier sijn alderschoonste wesen; welcks bladt soo wel een Mans tongh en hart gelijckt/ dat de Ægyptische Priesters het selve hare Godinne Isis hebben toe-ge-eygent/ als een rechte beteeckenis van haer ongeveynsde liefde en genegentheydt. Coom begrijpt in sich omtrent 2000. Huysen/ zijnde het meeste gedeelte meer als gemeen/ wel gebout/ wel gemaeckt/ en wel verciert. De straten zijn ruym/ de Buzzar schoon/ de Mosque vermaert/ doch aldermeest door het Lichaem van de oyt lieffelijcke Fatyma, Wijf van Mortis-Ally, en eenigh Erfgenaem van Mahomet, de Propheet van al de Moorsche Musulmannen. Den Tempel is rondt/ en van een Epirotische gedaente/ de Begraef-plaets daer sy in leydt/ is drie ellen hoogh van de aerde verheven/ en met een Fluweelen kleedt bedeckt/ daer men heen opgaet langhs drie of vier trappen van suyveren Silver.

Beschrijvingh van Coom,

haer oude Oudtheydt/

aengename en

vruchtbare gelegentheydt.

Graf van Fatyma,

Op de tijdt als den Tamberlaen, den overwinnenden Tartar, (die binnen den tijt van acht jaren meerder gewonnen heeft als het Roomsche Rijk in acht hondert) wederom keerde/ beladen met Roof/ en voortreffelijck Zegen-pralende over het verslagen Turcksche Rijck, namentlijck in het Jaer onses Heeren 1397. most dese plaets/ onder anderen/ mede de brandende raserny van den woedenden Oorlogh uytstaen/ niet ter oorsaeck van eenigh bysonder oogh/ het welck den overwinnenden Themir op haer had/ maer alleen ter oorsaeck van een kleene beledinging/ hem door Hoharo Mirza (anders genaemt B'heder-Cawn) aengedaen; het welck hem beyde sijn leven en Kroon koste/ en dese Plaets haer onderganck/ hoewel verselt met verscheyden andere Steden/ en ten ware geweest ter oorsaek van dit Graf van Fatyma, den eenen steen was hier niet op den ander gebleven/ en de aerde/ met zout bezapt/ sou eeuwiglijk een soo swaren verwoesting betreurt hebbē.

bevrijdt dese plaets van't uyterste verderf.

Wy reysden van Coom tot Zenzen; en van daer op Cashan, een brave Stadt/ 36. Engelsche mijlen van Coom gelegen/ zijnde geleydt door een gemackelijcke en blacke wegh/ doch een weynigh zandachtigh. Cashan (leggende op de hooghte van 34. graden 7. minuten) is de tweede Plaets van Parthen, in alderhande slag van verdiensten; Spahawn, haer Hooft-stadt zijnde/ die daer 60. mijlen Noordwaert van afgeleghen is/ en Zuydtwaert van Cazbyn 210. of daer omtrent. Waer dese naem van daen komt/ kosten my de ongeletterde Cashanianen niet wijs maken. De Stadt belangende/ het is een groote en seer aengename Plaets/ wel gelegen/ wel gebout/ wel bewoont/ door geen Bergh overschaduwt/ door geen Poelen of Morassen onsuyvert/ door geen groote Stroom bewatert; (het welcke de hitte vermeerdert/ voornamentlijck wanneer de Son in de Kreeft is) alleen het heeft veel te lijden van de Scorpioenen, een kleen maer schadelijck Gediert/ steeckende sommige ter doodt/ maer alle zijnse een geheelen dagh rasend/ daer geen bequamer hulp-middel tegen is/ als den Oly dewelcke van Scorpioenen gemaeckt wort. En daer van daen komt de vloeck onder de Persianen: dat u een Scorpioen van Cashan steecken moet. Maer het geen het alder-verwonderlijckste is/ sy quetsen geenen vreemdelinck/ gelijckse ons/ terwijl wy daer waren/ verscheyden tegen den rugge op liepen/ sonder ons evenwel te beschadigen. Cashan is niet kleender als Jorck of Norwich, hebbende in sich over de 4000. Huysgesinnen. De Huysen zijn hier wel gebout/ de Straten wijt en breedt/ en seer sinnelijck/ de Mosques en Hummums (Tempels en Sweet-plaetsen) zijn seer aerdig beschildert en verlauwt met een gemaeckte Turquois. De Buzzar is seer groot en gelijcks-hoeckigh/ voorsien met Zijde/ Damasten, rijcke Deck-kleeden/ Satijnen, en Goude-laeckenen tot verwonderens toe. In voegen geen gedeelte van de Persische Monarchy meer veranderingh/ noch eenigh Volck meer keurlijckheydt in sich heeft. De Caravans-Raw in dese Stadt is/ indien niet een onnavolglijck/ ten minsten een onvergelijckelijck Stuck in de Bouw-kunst/ gaende al de Caravans-Raws van geheel Persia ver te boven/ alsoo dit sou machtigh zijn/ om het Hof van den aldergrootsten Vorst van Asia te herbergen. Het is door Abbas gebouwt/ tot gemack van de vermoeyde Reysigers/ daerse voor niet in konnen herbergen/ op dat hy betoonen mocht/ noch eenige liefde te hebben. Het geheele Gebouw is gegrondt op Marmer/ ses voeten hoogh boven de aerde. Het overige zijn Bricken/ dewelcke in de Son gedrooght zijn/ gevarnist en beschildert met alderhande aerdige Arabische vonden/ in blaeuw/ roodt en wit/ al met Olyverwe/ na de Persische wijse. Het Gebouw is recht vierkant/ zijnde yder hoeck twee hondert schreden van den ander/ maeckende alsoo acht hondert schreden in den ommeganck. In het midden van dit groote Gebouw/ is een groote Plaets/ en op het midden van deselve een vierkante Tanck, of Water-back/ door een afgeleyde Pijp/ met helder schoon water gevult. Rontsom zijn seer schoone welrieckende en groote Hoven/ gevende in alles te kennen de Heerlijckheydt van den Stichter.

Wy lieten eyndelijck Cashan op den 23. van Oogstmaent/ maeckende Bizdebode onse naeste rust-plaets/ 18. Engelsche mijlen van daer gelegen. Van daer reden wy tot Natane, of Tane, daer den Koninck Darius, in het Jaer des Werelts 3635. door de verraderische handt van den schelmschen Bessus, den trouwloosen Bactriaen, vermoordt wiert. De verblijf-plaets schijnt selfs beschaemt te wesen over een soo Goddeloosen stuck wercks/ schijnende sich selven te verschuylen/ tusschen twee hooge Bergen/ voor het ooge des Hemels/ van welckers top wy de wijdt gestreckte Dalen kosten onderkennen/ dick bezaeyt met Dorpen/ en aerdigh

Beschrijvingh van Cashan.

Haer Grootte/ en voorname Gebouwen.

Heerlijck geboude Caravans-Raw.

Vertreck van Cashan.

vigh gestreept door kronckelende stroomen. De Reyse van onsen naesten nacht bracht 30. Engelsche mijlen ten ende / wanneer wy tot Reig quamen; van daer tot Natan hadden wy 21. mijlen / een Plaets naeuwelijcks onse aenmerckinge waerdigh / ten waer de mijlen diese van Spahawn is gelegen / zijnde 9. Engelsche of 3. Farsangs, makende alsoo van Cazbyn een getal van 260. Engelsche mijlen / of daer omtrent; maer van Spahawn tot Babylon reeckent men 144. mijlen / doch hebbende een gemackelijcken wegh.

Babylon, gelegen in Caldæa, (of Keldan, gelijck het nu genaemt wort) heeft sijn naem van die wonderlijcke verwerringh van Talen / dewelcke Godt op den Mensch zandt / om den onverdraeghlijcken hooghmoedt van Nemroth te breydelen; dewelcke meende een sulcken hoogen Tooren op te rechten / als sou mogen machtigh zijn hem van een diergelijcken Sondt-vloedt / als den mensch 130. jaren te voren geleden had / te bevrijden. 't Welck geschiedt is 1788. jaren na de Scheppinge van Adam, en 2180. jaren voor de geboorte van onsen Salighmaker. Dit Gebouw wiert verhaest door vijf hondert duysent Mannen / rijsende binnen weynigh jaren van de gront af op (welcke 9. Engelsche mijlen in het ronde had) tot omtrent vijf duysent treden in de hooghte: waer uyt Ovidius den Reusenstorm versiert heeft. Maer Godt / om dit uytsteeckende en hoogmoedigh werck te verhinderen / sandt hen de verscheydenheydt der Talen toe / en verdeelde hen in 70. hoopen / sendende een yder sijns weeghs met hun eygen Tael / dewelcke 70. Talen uytmaeckten / uyt de eenige Hebreeusche voort-gekomen.

Beschrijvingh van Babylon.

De bouwing van haer Tooren/

met de verwerringe der Talen.

Maer al-hoewel desen Tooren door soodanigen wonderlijcken beschickingh Godts onvolmaeckt bleef / (poogende Alexander, met een macht van hondert duysent Man / het werck ten eynde te brengen / doch door eenige vreemde voorvallen daer van afgeschrickt) is evenwel dese Stadt tot een wonderlijcke grootte opgeswollen. Nemroth heeft geleeft den tijt van 56. jaren na de opbouwingh van Babel, gevende ten laetsten oock plaets aen de doodt / en begraven zijnde / ick weet niet waer; sommige seggen op dese plaets / andere tot Persipolis. Sijn Navolgers sochten op alderhande wijse hun Voorsaten tot aertsche Goden te maecken; want na dat Ninus verscheyden Tempels had opgerecht / om daer sijns Grootvaders Beelt in te setten / trock hy menighte van Volck tot hem / om dese Stadt te helpen bewoonen / door welckers arbeydt hy niet alleen dese Stadt seer vergrootte / maer bestondt oock de Werelt te Tyranniseren / en Dwinglandy te gebruycken / om daer door sijn Rijck te meerder uyt te breyden; waer over hy oock de eerste geacht wort / die eens anders gerechtigheydt heeft aengeslagen / om sijn onversadelijcke Staetsucht te voldoen. Maer gelijck hy de eerste Keyser des Werelts genoemt wort / soo is oock niemandt soo ellendigh gestorven als hy / zijnde door sijn eygen Vrouw Semiramis in de Gevangenis gestoten / daerse hem een jammerlijcke doodt heeft doen sterven. Dese al te Mannelijcke Vrouw begaf sich moedighlijck aen de Helm-stock van het Rijck / stierende het selve dapperlijck door de golven van den Oceaen van duysent ongemacken / tot dat sy / brandende in geyle lust / in de plaets van dartele omhelsingen / door haren Soon Nynias, (die men meent voor Amraphel of Mars gehouden te zijn) tot wraeck van sijns Vaders doot / vermoort wiert. Doch hy / door dit onnatuerlijk stuck werks / wiert ontsinnigh / en begaf sich in die dolle raserny tegens den Koninck Caucasus (Japhets kleenen Neef) te Veldt / en overwon hem / alhoewel hy mede soo door Abraham gehandelt wiert / te dier tijdt als hy sijnen Neef Lot verloste / gevangen door Arioch, Tydal, en Chedor-Laomor. Dese Semiramis, om haer naem eeuwigh te maken / heeft veel dappere Velt-slagen onderstaen / keerende ten meesten

Sy wort vergroot van Ninus.

Doot van Ninus.

Dappere Oorloge.

Beschermheer van Persia te zijn geweest/ geduerende de onder-jarigheydt van desen Koninck/ of soo veel diensten aen de Persische Kroon bewesen/ van dese doodelijcke slagh hebben konnen bevrijden. Maer ongetwijffelt sijn groote opgeblasentheyt/ sijn overdadige wreedtheyt/ als Hartogh van Shyraz, tot Ormus, en door geheel Arabia aengerecht/ hebben sijn ondergangh van de rechtveerdige handt Godts verworven. Terwijl nu Mahomet-Ally de droeve kleederen van sijn misnoegen af schut/ en swevende op het selve geluck/ sich dienen magh van de ondergangh van desen grooten Gunstelingh.

Gedaente/ aert / en deertijden van Abbas.

Wat Abbas aengaet / desen was kort van Lichaem / maer een Neus in loosheyt/ sijn aensien was wacker/ sijn oogen kleen en brandende/ sonder eenigh hayr aen sijne ooghscheelen te hebben. Hy was laegh van voorhooft/ hebbende een verheven Valcken neus / een scharpe kin / en na de Persiaensche wijse baerdeloos/ doch seer dick/ langh en neerhangende van knevels. Hy is geboren in het Jaer van Mahomet 938. hy is Koninck van Hery 50. Jaren langh geweest / Keyser van Persia 43. hy stierf in sijn ouderdom van 70. Jaren/ in het Jaer onses Heeren. 1628. tot Cazbyn. Sijn hart leght in Ally Mosched, sijn ander ingewant tot Cazbyn , en het overige van sijn Lichaem tot Ardaveel , sommige seggen tot Coom.

Verder tocht.

Wy lieten Cazbyn ten tien uyren in den avondt / om daer door de groote hitte van de Son te ontgaen/ en quamen op sijn eerste verrijsing tot Perissophoon , een kleen Stedeken / doch aengenaem door sijn soet verkoelend water / 't welck ons wel te pas quam om onsen dorst te lessen/ een Element 't welk beter te pas komt/ als het vyer in het heete Asia. Onse naeste rust-plaets was tot Manzeil, daer na tot Asaph, en vervolgens tot Begun, aensienlijck door een Koninckelijcke Caravans Raw , opgerecht tot kosten van Tamas, eertijdts Koninck van Persia, en ten waer ter oorsaeck van het water / (het welck alhier te brack en ongesont was) het sou beter en verder lof verdient hebben / zijnde in alle andere deelen met allen prijsweerdigh. Den naesten nacht bevonden wy ons tot Saway , een Stadt te gelijck groot en vruchtbaer/ dat na mijn geloof het oude Messabatha of Artacana geweest is. De hooghte van den Pool is hier op 35. graden 7. minuten. Het magh met recht een Stadt genoemt worden/ zijnde gelegen op het rijsen van een Bergh/ beset met omtrent 1200. Huysen / en ververscht door een soete Rivier van Baronta afkomende/ van de welcke door de arbeydt des Volcks/ de aerde bequaem voedtsel ontfanght/ tot voort-teelingh van keur van aengename en noodige Vruchten/ als Tarwe, Rijs, Garst, Vijgen, Granaet-appelen, Olijven en Honigh, seven dingen/ daer het Landt van belosten om geprezen wiert/ Deuter.8.8. Maer of dit zy het overblijffsel van Vologocerta, gebouwt door den Persiaen Vologeses, sou ick niet weten te seggen. Dat ben ick seecker/ dat ick geen plaets vermakelijcker gevonden heb/ ter oorsaeck van het gesangh der Vogelen. Daer de Nachtegalen (die men hier Bulbuls noemt) met heele twintigh tevens/ elck om het seerst sich lieten hooren.

Komste tot Saway.

Onse nacht-reyse was over breede Vlackten / in verscheyde deelen door ghewerckte Heuvelen rijsende/ en die in verscheyde openingen verdeelt/ toonende verscheyden overblijfsels van de verwoestingen / die door de voorgaende Oorlogen/ soo hier soo daer gemaeckt waren. Ongetwijffelt verscheyden beroemde ontmoetingen zijn hier geweest/ maer aldermeest die van Lucullus met Methridates, dien geleerden Koninck van Pontus. Endelijck wy quamen binnen Coom, alwaer wy onse verbrande en vermoeyde leden/ drie dagen lanck ververschten / geduerende welcken tijdt wy niet minder kosten doen/ als yets uytvinden.

Coom leght op de hooghte van 34. graden/ 40. minuten / en is een voorname Plaets in Parthia, gelegen omtrent ten halver wegen tusschen dese twee Koninckrijcke Steden/ Cazbyn en Spahawn, in een wijde en zandige vlackte / gevende aen alle kanten een gelijcken Horison. Het wijckt voor geen andere Stadt in Persia, ten insicht van haer oudtheydt / en indien men de overblijffsels / en de Inwoonders gelooven magh / sou het in voorige tijden met Babylon te vergelijcken zijn. Sy heeft haren naem menighmael verandert/ haer eerste/ voor soo veel als ick vinden kan/ is Gauna geweest/ daer na Arbacta van Arbaces, dewelke in het Jaer des Werelts 3146. de Assyrische Kroon van een scheurde / na dat hy dat Schrickdier Sardanapalus gedempt had / zijnde den 36. Opper-vooght van Ninus af: Maer by Diodorus en Ptolomeus wort sy Coama genoemt. Voor de rest/ ter oorsaeck van de hooghte daer dese plaets op leydt / sou ick dese Stadt eerder voor Hecatompylon houden/ als Spahawn, wiens oude naem Aspa is geweest/ en van de welcke sy noyt geheel heeft afgedwaelt. Het is een seer gesonde en vruchtbare Plaets/ door geen harde winden geschut/ noch met veel mistige wolcken bekleedt/ noch oock al te seer door de hitte der Sonne gequelt / hebbende haer dagelijcksche morgen- en avondt-winden tot haer merckelijcke verversching. Het heeft oock seer bequame huysingen om de hitte van de Sonne te versachten / beneffens overvloedt van Somer-huyskens en belommerde plaetsen/ om/ beneffens het genot van lieffelijcke Vruchten/ daer dese Stadt van overvloeyt / oock het Hemels licht meer te sien als te gevoelen. Daer-en-boven heeft het een soete aengename vloepende Stroom/ dewelcke komt afdalen van het Coroniaensche, of Acroceraunaensche Geberghte/ die geen kleen behulp geeft tot het queecken van allerhande Vruchten/ soo schoon en soo overvloedigh als een eenige plaets van Persia, gelijck hier het beste Witte-broodt van geheel het Rijck gebacken wort/ alleenigh Gumbazellello uytgesondert. Den Persick heeft hier sijn alderschoonste wesen; welcks bladt soo wel een Mans tongh en hart gelijckt / dat de Ægyptische Priesters het selve hare Godinne Isis hebben toe-ge-eygent / als een rechte beteeckenis van haer ongeveynsde liefde en genegentheydt. Coom begrijpt in sich omtrent 2000. Huysen/ zijnde het meeste gedeelte meer als gemeen / wel gebout/ wel gemaeckt/ en wel verciert. De straten zijn ruym/ de Buzzar schoon/ de Mosque vermaert/ doch aldermeest door het Lichaem van de opt lieffelijcke Fatyma, Wijf van Mortis-Ally, en eenigh Erfgenaem van Mahomet, de Propheet van al de Moorsche Musulmannen. Den Tempel is rondt / en van een Epirotische gevaerte/ de Begraef-plaets daer sy in leydt / is drie ellen hoogh van de aerde verheven/ en met een Fluweelen kleedt bedeckt / daer men heen opgaet langhs drie of vier trappen van suyveren Silver.

Beschrijvingh van Coom, | haer oude Heerlijckheydt/ | aengename en | vruchtbare gelegentheydt. | Graf van Fatyma,

Op de tijdt als den Tamberlaen, den overwinnenden Tartar, (die binnen den tijt van acht jaren meerder gewonnen heeft als het Roomsche Rijk in acht hondert) wederom keerde / beladen met Roof / en voortreffelijck Zegen-pralende over het verslagen Turcksche Rijck, namentlijck in het Jaer onses Heeren 1397. most dese plaets/ onder anderen/ mede de brandende raserny van den woedenden Oorlogh uytstaen / niet ter oorsaeck van eenigh bysonder oogh / het welck den overwinnenden Themir op haer had / maer alleen ter oorsaeck van een kleene beleediging/ hem door Hoharo Mirza (anders genaemt B'heder-Cawn) aengedaen; het welck hem beyde sijn leven en Kroon koste/ en dese Plaets haer ondergangh/ hoewel verselt met verscheyden andere Steden/ en ten ware geweest ter oorsaek van dit Graf van Fatyma, den eenen steen was hier niet op den ander gebleven / en de aerde/ met zout bezapt/ sou eeuwiglijk een soo swaren verwoesting betreurt hebbē.

bewaerdt dese plaets van't uyterste verderf.

Wy reysden van Coom tot Zenzen; en van daer op Cashan, een brave Stadt/ 36. Engelsche mijlen van Coom gelegen/ zijnde geleydt door een gemackelijcke en vlacke wegh/ doch een weynigh zandachtigh. Cashan (leggende op de hooghte van 34. graden 7. minuten) is de tweede Plaets van Parthen, in alderhande slag van verdiensten; Spahawn, haer Hooft-stadt zijnde/ die daer 60. mijlen Noordwaert van afgeleghen is/ en Zuydtwaert van Cazbyn 210. of daer omtrent. Waer dese naem van daen komt/ kosten wy de ongeletterde Cashanianen niet wijs maken. De Stadt belangende/ het is een groote en seer aengename Plaets/ wel gelegen/ wel gebout/ wel bewoont/ door geen Bergh overschaduwt/ door geen Poelen of Moerassen ontsuyvert/ door geen groote Stroom bewatert; (het welcke de hitte vermeerdert/ voornamentlijck wanneer de Son in de Kreeft is) alleen het heeft veel te lijden van de Scorpioenen, een kleen maer schadelijck Gediert/ steeckende sommige ter doodt/ maer alle zijnse een geheelen dagh rasend/ daer geen bequamer hulp-middel tegen is/ als den Oly dewelcke van Scorpioenen gemaeckt wort. En daer van daen komt de vloeck onder de Persianen: dat u een Scorpioen van Cashan steecken moet. Maer het geen het alder-verwonderlijckste is/ sy quetsen geenen vreemdelinck/ gelijckse ons/ terwijl wy daer waren/ verscheyden tegen den rugge op liepen/ sonder ons evenwel te beschadigen. Cashan is niet kleender als Jorck of Norwich, hebbende in sich over de 4000. Huysgesinnen. De Huysen zijn hier wel gebout/ de Straten wijt en breedt/ en seer sinnelijck/ de Mosques en Hummums (Tempels en Sweet-plaetsen) zijn seer aerdig beschildert en verlaudt met een gemaeckte Turquois. De Buzzar is seer groot en gelijcks-hoeckigh/ voorsien met Zyde/ Damasten, rijcke Deck-kleeden/ Satijnen, en Goude-laeckenen tot verwonderens toe. In voegen geen gedeelte van de Persische Monarchy meer veranderingh/ noch eenigh Volck meer keurlijckheydt in sich heeft. De Caravans-Raw in dese Stadt is/ indien niet een onnavolglijck/ ten minsten een onvergelijckelijck Stuck in de Bouw-kunst/ gaende al de Caravans-Raws van geheel Persia ver te boven/ alsoo dit sou machtigh zijn/ om het Hof van den aldergrootsten Vorst van Asia te herbergen. Het is door Abbas gebouwt/ tot gemack van de vermoeyde Reysigers/ daerse voor niet in konnen herbergen/ op dat hy betoonen mocht/ noch eenige liefde te hebben. Het geheele Gebouw is gegrondt op Marmer/ ses voeten hoogh boven de aerde. Het overige zijn Bricken/ dewelcke in de Son gedrooght zijn/ gevarnist en beschildert met alderhande aerdige Arabische vonden/ in blauw/ roodt en wit/ al met Olyverwe/ na de Persische wijse. Het Gebouw is recht vierkant/ zijnde yder hoeck twee hondert schreden van den ander/ maeckende alsoo acht hondert schreden in den ommeganck. In het midden van dit groote Gebouw/ is een groote Plaets/ en op het midden van deselve een vierkante Tanck, of Water-back/ door een afgeleyde Pijp/ met helder schoon water gevult. Rontsom zijn seer schoone welrieckende en groote Hoven/ gevende in alles te kennen de Heerlijckheydt van den Stichter.

Beschrijvingh van Cashan.

Haer Grootte/ en voorname Gebouwen.

Heerlijck geboude Caravans-Raw.

Wy lieten eyndelijck Cashan op den 23. van Oogstmaent/ maeckende Bizdebode onse naeste rust-plaets/ 18. Engelsche mijlen van daer gelegen. Van daer reden wy tot Natane, of Tane, daer den Koninck Darius, in het Jaer des Werelts 3635. door de verradersche handt van den schelmschen Bessus, den trouwloosen Bactrianen, vermoort wiert. De verblijf-plaets schijnt selfs beschaemt te wesen over een soo Goddeloosen stuck wercks/ schijnende sich selven te verschuylen/ tusschen twee hooge Bergen/ voor het ooge des Hemels/ van welckers top wy de wijdt gestreckte Dalen kosten onderkennen/ dick bezaeyt met Dorpen/ en aerdigh

Vertreck van Cashan.

digh gestreept door kronckelende stroomen. De Reyse van onsen naesten nacht bracht 30. Engelsche mijlen ten ende / wanneer wy tot Reig quamen; van daer tot Natan hadden wy 21. mijlen / een Plaets naeuwelijcks onse aenmerckinge waerdigh / ten waer de mijlen diese van Spahawn is gelegen / zijnde 9. Engelsche of 3. Farsangs, makende alsoo van Cazbyn een getal van 260. Engelsche mijlen / of daer omtrent; maer van Spahawn tot Babylon reeckent men 144. mijlen / doch hebbende een gemackelijcken wegh.

Babylon, gelegen in Caldæa, (of Keldan, gelijck het nu genaemt wort) heeft sijn naem van die wonderlijcke verwerringh van Talen / dewelcke Godt op den Mensch zandt / om den onverdraeghlijcken hooghmoedt van Nemroth te breydelen; dewelcke meende een sulcken hoogen Toren op te rechten / als sou mogen machtigh zijn hem van een diergelijcken Sondt-vloedt / als den mensch 130. jaren te voren geleden had / te bevrijden. 't Welck geschiedt is 1788. jaren na de Scheppinge van Adam, en 2180. jaren voor de geboorte van onsen Salighmaker. Dit Gebouw wiert verhaest door vijf hondert duysent Mannen / rijsende binnen weynigh jaren van de gront af op (welcke 9. Engelsche mijlen in het ronde had) tot omtrent vijf duysent treden in de hooghte: waer uyt Ovidius den Reusen-storm versiert heeft. Maer Godt / om dit uytsteeckende en hoogmoedigh werck te verhinderen / sandt hen de verscheydentheydt der Talen toe / en verdeelde hen in 70. hoopen / sendende een yder sijns weeghs met hun eygen Tael / dewelcke 70. Talen uytmaeckten / uyt de eenige Hebreeusche voort-gekomen.

Beschryvingh van Babylon.

De bouwing van haer Toren /

met de verwerringe der Talen.

Maer al-hoewel desen Tooren door soodanigen wonderlijcken beschickingh Godts onvolmaeckt bleef / (poogende Alexander, met een macht van hondert duysent Man / het werck ten eynde te brengen / doch door eenige vreemde voorvallen daer van afgeschrickt) is evenwel dese Stadt tot een wonderlijcke grootte opgeswollen. Nemroth heeft geleeft den tijt van 56. jaren na de opbouwingh van Babel, gevende ten laetsten oock plaets aen de doodt / en begraven zijnde / ick weet niet waer; sommige seggen op dese plaets / andere tot Persipolis. Sijn Navolgers sochten op alderhande wijse hun Voorsaten tot aertsche Goden te maecken; want na dat Ninus verscheyden Tempels had opgerecht / om daer sijns Grootvaders Beelt in te setten / trock hy menighte van Volck tot hem / om dese Stadt te helpen bewoonen / door welckers arbeydt hy niet alleen dese Stadt seer vergrootte / maer bestondt oock de Werelt te Tyranniseren / en Dwinglandy te gebruycken / om daer door sijn Rijck te meerder uyt te breyden; waer over hy oock de eerste geacht wort / die eens anders gerechtigheydt heeft aengeslagen / om sijn onversadelijcke Staetsucht te voldoen. Maer gelijck hy de eerste Keyser des Werelts genoemt wort / soo is oock niemandt soo ellendigh gestorven als hy / zijnde door sijn eygen Vrouw Semiramis in de Gevangenis gestoten / daerse hem een jammerlijcke doodt heeft doen sterven. Dese al te Mannelijcke Vrouw begaf sich moedighlijck aen de Helm-stock van het Rijck / stierende het selve dapperlijck door de golven van den Oceaen van duysent ongemacken / tot dat sy / brandende in geyle lust / in de plaets van dartele omhelsingen / door haren Soon Nynias, (die men meent voor Amraphel of Mars gehouden te zijn) tot wraeck van sijns Vaders doot / vermoort wiert. Doch hy / door dit onnatuerlijk stuck werks / wiert ontsinnigh / en begaf sich in die dolle raserny tegens den Koninck Caucasus (Japhets kleenen Neef) te Veldt / en overwon hem / alhoewel hy mede soo door Abraham gehandelt wiert / te dier tijdt als hy sijnen Neef Lot verloste / gevangen door Arioch, Tydal, en Chedor-Laomor. Dese Semiramis, om haer naem eeuwigh te maken / heeft veel dappere Velt-slagen onderstaen / keerende ten meesten deel

Hy wort vergroot van Ninus.

Doot van Ninus.

Dappere Oorlogs-

Daden van Semiramis.

veel Overwinnersche. Sy bracht verscheyden Koningen onder haer gewelt / en veel Landtschappen / boude veel vermaerde Sloten / Steden / en Hoven / waer van de overblijfsels als noch in Meden zijn. Wy willen haer besluyten in Babel, daerse twee onnavolgelijcke Paleysen heeft gebouwt / het eene aen het Oost- en het ander aen het West-eynde / zijnde het eene 30. en het ander 50. Furlongs groot /

Heerlijcke Paleysen door haer gebouwt.

hebbende Wallen van een verschrickelijcke hooghte / en bysondere konst. Maer om het een en het ander te verbeteren / boude sy noch een ander / in het hart van Babylon, het welcke sy haren Cush, of Jupiter Belus, toe-eygende / hebbende de gedaente vierkant / en yder zijde duysent schreden / makende te samen vier duysent schreden uyt. Het was omgeven met een dicken en getoornden Wal / daer men in ginck door vier kopere blinckende Poorten. In het midden was een stercke en aensienlijcke Tooren / boven de welcke sich noch andere acht in de Lucht verheffen / den een boven den ander / uytsteeckende ver tot boven het middel-gedeelte van de Lucht: van waer / als in een geduerigh schoon weder / de Chaldeeusche Wijsen hun Hemelsche bewegingen op het alder-bequaemste wisten waer te nemen / en (was het mooghlijck) hun rollende welluydentheydt te hooren. Want zijnde boven de wolcken / namense hun hooghste vermaeck het suyvere licht / en grootte der Sterren / benessens al hun bysondere werckingen waer te nemen. Maer boven op den oppersten top / was noch een ander Toornken opgerecht / verrijckt met drie gulde Beelden van Jupiter, Ops en Juno, daer by te verstaen haer Schoonvader / haer Man Ninus, en haer selven; blijvende aldaer dit Heerlijck Gebouw voor menige Eeuwen in wesen / aen het welcke Jaerlijcks hondert duysent Talenten aen Wieroock Offer besteedt wiert: tot dat Cyrus, in het Jaer des Werelts 3432. dit kort begrijp des Werelts in nam / en haer hooghmoedigheyt t'onder bracht.

Babels wonderlijcke Wallen.

Dese Koningin omringhde dese treffige Stadt oock met een Wal / de welcke in die tijden voor een van de wonderen des Werelts wiert gehouden. Den ommerinck van de selve was (na het schrijven van Solynus) 60. Engelsche mijlen; een wonderlijck begrijp; doch de hooghte noch veel wonderlijcker / als oock de dickte / zijnde het eerste twee hondert ellebogen / en de breedte 50. gevende alsoo plaets voor 6. Wagens neven malkander te mogen rijden. Ninus en Semiramis hebben dit stuck Wercks wel bravelijck begost / maer den Koninck Nebu-

Haer andere vergrootingh door Nebucadnezar.

cadnezar, en Nytocris sijn Koningin / (Dochter van Aliattes) hebben het selve merckelijck verheerlijckt. Waer over hy oock in een sotte waen uytriep: Is dit niet dat Babel dat mijne handt gebouwt heeft? Waer door de hooghste Majesteyt vertoornt / desen hooghmoedigen tot de gedaente van een Beest vernederde. Cyrus (gelijck wy geseght hebben) maeckte sich selven daer Meester van / door een

Wort ingenomen / eerst van Cyrus,

Veldt-slagh tot Borsippa, 17. Jaren na de gevanckenis van Iuda en Israel, te weegh gebracht door Nabuzaradan, sijn Stede-houder / vijf hondert en 52. Jaren voor de geboorte van onsen Salighmaker; na welcken tijdt het selve menighmael ingenomen is geweest. Als Artaxerxes Longimanus Persia bestierde / ginck de Propheet Esdras van daer / om den Tempel van Ierusalem weder op te bouwen / zijnde daer in nagevolght van Nehemias van Shushan.

daer na van Alexander de Groote.

Den Segen-pralenden Alexander veroverde dese geweldige Stadt in het Jaer des Werelts 3633. ter welcker tijdt (gelijck Aristoteles getuygt) het eene gedeelte van de Stadt / in geen drie dagen tijdts / het overgaen van het andere te weten quam / het welck geensints soo seer te verwonderen is / indien anders Pausanias de waerheydt gesproken

Haer verwonderlijcke grootte.

heeft / dat Babylon is: *Omnium quas Sol aspexit Vrbium Maxima*; De aldergrootste Stadt die de Son oyt beschout heeft. Gelijck men oock leest by Ieremias 51. vs. 31. Den eenen Bode sal loopen om den ander te ontmoeten, om den Koninck van Baby-

lon

lon te kennen te geven, dat sijn Stadt verovert is aen een eynde. Doch al dit verduysterde haer glants soo seer niet/ als dat Seleucus Nicanor een Stadt boude op het te samen loopen van den Tigris en den Euphraet, daer eerst Coch, en daer naer Alexandrien stondt/ gevende deselve den naem/ na sijn eygen/ van Seleucia: waer henen hy ses hondert duysent Zielen uyt Babylon troch; doende alsoo dese Koningin des Werelts bloot en eensaem staen/ tot vergeldingh van haer onverdraeghlijcke hooghmoedt en tyrannye/ en tot vervullingh van de voorseggingh gedaen door Ieremias, op het 50. Hooft-stuck aen het 51. vers. Als Alexander de Groote dese Stadt vermeesterde/ verrijckte hy sijne Koffers met twee hondert duysent Talenten aen Goudt; maer liet daer in vergeldingh sijn leven voor/ in het Jaer des Werelts 3647. en 337. jaren voor de Mensch-wordingh van onsen Saligh-maker, in de ouderdom van 32. jaren/ hebbende de Werelt 12. jaren en 8. maenden met Oorlogen gequelt.

Bagdat is uyt de vervallen overblijffsels van dit Babel opgebout/ leggende op de hoogte van 36. graden 20. minuten/ Noorder breedte/ en in een gedeelte van Mezopotamien. Het ontfanght den naem van Bagdat, of anders van Bag-Deh: het welk soo veel betekent als een Princelijcke Stadt; of van Bawt-dat, dat een Princelijcken Tuyn bedieđt. Anderen willen het aftrecken van Bugiafer, den Babylonischen Kalyph; die twee Millioenen Goudts uyt geschooten heeft/ om dese Stadt weder op te bouwen/ na datse door den Koninck Almericus verwoest was. Doch niet langh heeft sy dese welstandt mogen genieten/ alsoo Chyta, een Prins van Tartarien, sijnen Broeder Alako belaste deselve weder te verwoesten/ die maer al te wel sijns Broeders bevel heeft uytgevoert/ handelende den voor alsdoe regerenden Kalyph Mustaed-Zem, met allen wreedelijck. Maer in het Jaer onses Heeren 762. den Kalyph Almansor, hebbende mede-lijden over hare verwoesting/ begost het selve weder op te rechten/ stichtende daer een Mosque in/ en gevende het den naem van Medina-Isalem, de Stadt des Vredes; of/ gelijck Ben-Casen oordeelt/ Deer-Assala, de Kerck des Vredes. Naderhandt is sy weer meermaels verwoest/ en soo menighmael weder opgebouwt. Eyndelijck Ismael-Sophy heeftse Bajazeth ontweldight; maer weder Solyman van Sha-Tahamas; Mahomet, Soon van Tahamas, wintse weder van den Turck, en dat door een aerdige vondt/ komende daer binnen in maniere van een Caravan van 3000. Kamelen; maer binnen zijnde/ op het gegeven woort/ raeckt het verborgen geweer voor den dagh/ en de lange kleedingh aen een kant/ en eyndelijck de Stadt in het gewelt der Persianen. Tot het Jaer onses Heeren 1605. zijn dese daer Meester van geweest/ wanneer sy weder in handen van den Turck is geraeckt. Maer Abbas het selve niet konnende verdragen/ smijter den Turck wederom uyt/ als oock de Tartaren uyt Van in Armenia, houdende het selve langh onder hem; doch heden is'er den Turck weder Heer en Meester af/ soo lang tot dat hy stercker vyandt vint. Komende tot de Stadt self/ dese is heden ten dage qualijck soo groot als Bristol, noch soo schoon. Den omganck magh omtrent drie Engelsche mijlen/ of een weynigh meer zijn/ besluytende in sich omtrent 15000. Huysgesinnen. Sy is bewatert door den Tigris, anders genoemt Diglat en Dyguilah, dewelcke een weynigh breeder is als den Teems, doch soo bequaem niet om te bevaren. In de heele Stadt is niets/ het geen bysondere aenmerckingh verdient/ als alleen de Brugge/ de Mosque, en het Palleys van den Sultan, het Coho huys, de Buzzar en de Hoven. De Brugge is die van Roaen in Normandyen gelijck/ hebbende een vlacke gemacklelijcke overganck over 30. lange Boots/ met keetens te samen gehecht/ en weder te ontdoen als men wil. De Mosque is gebout aen de West-zijde/ zijnde groot/ rondt/ en seer

Bagdat, opgebout uyt de overblijffsels van het oude Babylon.

haer verscheyden verwoestingen en herbouwingen/

haer grootte en voordere gelegentheydt.

seer aensienlijck van witten Steen opgebout / de welcke van Mosul (het oude Ninive) gebracht is. Des Sultans Huys staet aen de groote Marckt / zijnde wijdt uytgespreydt / maer laegh / hebbende by sich eenigh Metalen Geschut leggen / 't welck aldaer de Turcken alsdoe / tegen hun wil gelaten hadden. Hier by is oock een kleene Cappel, genaemt Panchally, gedenckwaerdigh / door de indruckingh van de vijf vingeren in de vaste Steen / door Mortis Ally. Het Coho huys is een Huys van goet geselschap / daer de Musulmans des avonts gemeenlijck te samen komen / om een seeckeren Dranck te drincken / die swart / dick / en bitter is / gebrouwen van een seecker slagh van Besien / te meer onder hen geacht / om datse lust verweckt / en swaermoedigheyt verdrijft / maer aldermeest / om dat men segt onder haer / dat Mahomet geen anderen Dranck plagh te gebruycken / als desen / dewelcke eerst door den Engel Gabriel gevonden en gebrouwen sou geweest zijn. Sy weten sich oock in dat Coho huys met Aracc en Taback dapper dronckien te maken. De Buzzar in Bagdat is recht vierkant en fraey aen te sien. De Hoven zijn schoon en lieflijck. Maer al dese dingen te samen gebracht / vermagh dese Stadt geen meerder sterckte / macht / noch schoonheydt voor te stellen / als verscheyden andere nieuwe Steden daer omtrent. Twaelf mylen verder siet men een groote woesten Bergh / by de sommige gehouden voor den Tooren van Nemroth; men kan'er het slijmigh gesteente / en den Kalck uyt graven. Doch ick soude het eerder achten de overblijffels van dien geweldigen Tempel / door Semiramis opgerecht / ter eeren van den Bel, of Iupiter Belus, Groot-vader van Ninus. Dat is'er van / dat het verwonderlijck is niet alleen de dingen / maer oock hun naem te komen vergaen. Om het oude Shushan te sien / sal den besteden arbeydt noch vergeefs noch uyt den wegh zijn.

Beschrijvingh van Shushan.

Dese Stadt Shushan is allesints vermaert / als zijnde geweest een van de drie Koninckljjcke Paleysen / Babylon, Shushan, en Ecbatan, daer de Medische Vorsten soo grooten moedt op droegen. Dese Stadt is gebout door Darius, den Soon van Histaspis, in het Jaer des Werelts 3444. gelijck Plinius getuyght. Van dese Plaets wort gesproken in het 1. Hooft-stuck van het Boeck Hester, daer gehandelt wort van de kostelijke Maeltijt des Koninckx Ahasuerus. Om niet lang met de Schrijvers omtrent de oorspronck van den naem te twisten / sullen wy alleen seggen / dat sy hedendaeghs Valdac genoemt wort / niet ver van de Persische Golph gelegen / bewatert door de Chozes, of Choaspes, ontstaende uyt het Iaarooniaensche Geberghte / makende veel aengename en aerdige swieren / tot datse sich selven niet ver van Balsorac in de bracke Persische Boesem stort / daer sich oock den Euphrates, voortkomende / als sommige willen / van den Berg Libanus, beneffens den Tigris, van den Pariedrus afvallende / sich selven met de zoute Baren vermengen. Een Rivier soo geacht by de Persische Keysers / dat geē water / als uyt de Choaspes, geen Broodt / als van Assos in Phrygia, geen Wijn / als de Chalyboniaensche, dewelcke in Syria valt / geen Zout / als dat van Memphis in Ægypten, hun Tonge smaeckelijck was. Shushan plagh in den ommeringh 120. Stadien, of Furlongs te hebben / gelijck als Strabo getuyght. Maer Policletus telt 200. makende over de 20. Engelsche mijlen. De Wal daer om leggende was vierhoekig / zijnde in Huysen / Wallen / Tempels en soo voort / Babylon gelijck. Nu heeft het een schijn van Mosul, of Ninive, zijnde niet anders als een vervallen hoop; doch het had noch eenigh cieraedt van schoonheyt / ten tijden als Moses, toegenaemt Askar, Bloetverwant van Omar, in het Jaer des Heeren 641. dese Plaets verwoeste.

Hedendaeghsche Naem en nadere gelegentheden.

Maer om onse Landt-reyse ten eynde te brengen / moet ick noodtsakelijck een weynigh van mijn selven spreken. Na de doodt van eenige brave Edel-lieden van

ons

ons Gheselschap/ wiert het oock mijn beurt / niet te sterven / maer wel tot op den oever van mijn Graf te komen. Het zy dat ick eenige swaere koude op den Berg Taurus had vergaert/ of dat ick te graegh na de lieflijcke Vruchten was geweest/ of dat de veranderingh der Gewesten/ oock dese veranderingh in my wrocht/ altoos ick wiert met een geweldige roode Loop besocht/ dewelcke my soo geweldig aenquam/dat ick binnen den tijdt van 12. dagen over de duysent bloedige Stoelgangen had/ en voor 40. dagen langh/ soo jammerlijck wiert aengetast / dat ick wel verklaren derf dat noyt Schepsel soo swack kost wesen sonder te sterven. My ontbrack de onderstandt van des Koninckx beste Medecijn-meesters niet/ maer wel het goet gevolgh van hun kunst. Ick nam al in watse my voorschreven/ gebrooghde Rijs, Pillen van Granaten, Conserf van Berberes, en Sleen, en duysent dingen meer/ tot groote quellingh van mijn Lichaem en Beurs/ soo dat het swaerlijk te oordeelen was wat snelder voortgank hadde/mijn kracht of mijn Goudt. Maer het swaerste van allen was / dat ick in dese uyterste ellenden gedwongen was/ 300. Engelsche mijlen weeghs te reysen/ gelijck als hangende op een Kameel. Morod, dien grooten Æsculapius, siende dat ick liever wilde sterven/ als van meer gelt scheyden/ (want als het selve wech was / sagh ick weynigh middel meer te krijgen/ de Kooplieden kenden my niet / en ick had noch over de 16000. Engelsche mijlen reysens / eer ick te huys was) stelde mijn doodt niet langer uyt als voor 5. dagen. Maer den oppersten Genees-meester had het anders met my voor/ en om sijn groote kracht te toonen / werckte binnen 24. uyren tot mijn gesontheyt / en dat op een vreemde wijse. Ick had een Armeniaen, genoemt Magar, en een Hecate uyt Tartarien, die op my pasten / dewelcke ick dagelijcks acht stuyvers daer voor gaf. Dese oude Tooveres stelde veel Duyveleryen in het werck (seer tegen mijn wil) om my te genesen; maer siende dat het al te vergeefs was/ veranderde van raedt/en ('t zy om het seggen van Merod goet te maken/ of haer gedeelte van mijn Linnen en andere dingen te krijgen / daer ick tamelijck wel van voorsien was) geeft my (wetende dat my den Wijn scherpelijck verboden was) in een uytersten dorst/ dewelcke my bedingh/ een geheel Glas vol oude/ stercke en schadelijcke Wijn / dewelcke ick sonder achterdocht en omsien in dranck/ denckende alles al even goet / dat my maer den dorst kost lessen. Maer (niet anders dan of het soo veel Opium was geweest) soo haest had ick het naeuwelijcks in/ of het bande gelijck als al mijn levende Geesten van my / stellende my voor den tijdt van 24. uyren in een geheel doodelijcke gestaltenis; en sou (ten waer een van mijne Vrienden daer had tegen geweest) levendigh begraven zijn geworden. Maer/ door de genade Godts/ desen doodelijcken Dranck was oorsaeck van mijn behoudenis; want naer dat ick overvloedighlijck gebraeckt had/ viel ick in een diepen slaep / het welcke ick in een Maent te vooren niet had konnen doen: in voegen ick door die sachte rust / en ongetwijffelt de stoppenden aerdt van dien Wijn/ dagh voor dagh beter wiert. Maer terwijl ick in dese ellendigen doodelijcken staet was geweest/ had de oude Tooveresse mijn Kisten geopent / en (latende den anderen Dienaer mijn doodt beweenen) sich met al mijn Linnen/en eenigh Gelt wech gepackt / sonder dat ick haer wilde vervolgen; want sonder twijffel het had haer het leven gekost. Alsoo wiert ick gelijck als van den dooden opgeweckt/ en uyt het Graf getrocken.

Den Schryver valt in een doodelicke siecte.

Een Tartarisch Wijf tracht hem van kant te helpen/ doch te vergeefs.

Wort weder gesont.

Eeni-

Eenige Aenmerckingen aengaende het Rijck van Persia.

Beschrijving van 't Rijck van Persia in 't Generael.

DIt Rijck wierdt in de dagen van Nemroth, Chusa genoemt / van Chus, den Soon van Cham. By de tijden van Chedor-Laomor (dewelcke geleeft heeft in de tijden van Abraham) wiert het Elam geheten/ van Elam, den Sone van Sem, den Sone van Noach. Den naesten naem / daer het in verandert is / is Persia, het zy van Perseus, Soon van Jupiter, by Danae, Dochter van Acrisius, gewonnen. Maer de Griecken, met dese benaming niet vergenoeght / hebben het Panchaya, en Cephœne geheten/ in gedachtenis van hun Landts-man Cepheus, (naderhandt Koninck van een gedeelte van Æthiopia) Broeder van Cadmus, en beyde Sonen van Agenor. Welcken Cepheus de Vader van Andromeda geweest is. Sommige hebben het oock den naem van Gog en Magog gegeven/ als oock Magusæa, maer dit sal van de benamingh genoegh zijn.

De verscheyden Landtschappen waer uyt het selve bestaet.

De Landen daer onder behoorende/ zijn Persia, Parthia, Media, Hyrcania, Bactria, Sogdiana, Evergeta, Aria, Drangiana, Margiana, Paropamisa, Carmania, Gedrosia, Susiana, Arabia, Caldæa, Mesopotamia, Armenia, Iberia, en Mengrellia; Twintigh eertijts Edele Koninckrijcken/ maer heden ten dage al onder den swap van den Scepter van Persia. Hun namen zijn tegenwoordigh aldus: Parse, Arac, Shervan, Mozendram, Sablestan, Maurenahar, Sirgian, Hery, Sigistan, Stigias, Kalsistan, Carmawn, Laristan, Chusistan, Iaziry, Keldhan of Ajaman, Darbeq, Arminy, Carkash, en Vaspracan. Het geheele Rijck streckt sich Oost/ West/ Zuyd/ en Noord/ naer India, Arabia, de Caspische, en Persiaensche Zeen. Van Candahor tot Babylon, Oost en West/ heeft het 440. Farsangs, of Nederlandtsche mijlen/ gemeenlijck 70. dagen reysens. En van Giulphal (of Ielphy by Van in Georgia) tot aen de Cape Guader, Noord en Zuyd/ heeft het 496. Farsangs, een reys van 80. dagen.

De grootte/ en voordere gelegentheydt van 't selve Rijck.

Waer uyt men kan afmeten dat het niet minder als 3333. in het ronde heeft. Het Noorder en het Ooster gedeelte is ten meestendeel vruchtbaer in Gras / Koorn / en Fruyt: Het Zuyder en het Wester gedeelte / behalven daer loopende Rivierkens zijn / bevindt men meest zandigh/ berghachtigh/ onvruchtbaer/ en weynigh bewoont/ makende de geweldige hitte de aerde dor en droogh; en om dat de selve grondt soo weynigh dampen van sich geeft/ ontfanght deselve oock weder weynigh regens in vergeldinge; doch in de plaets van het selve / segent hen Godt met veel dauws. Doch hoe jammerlijck het selve Gewest magh schijnen voor anderen te zijn/ soo heeft evenwel den Koninck van Persia jaerlijcks daer een seer rijcken Oogst van / vullende

Inkomsten des Konings.

sijne Kofferen jaerlijcks met over de 350000. Tomans, makende 1190000. Ponden steerlings, of omtrent tienmael soo veel Guldens; Inder waerheyt een groote Inkomst/ te meer te verwonderen/ dewijl de selve voortkomt van ongewerckte Zijde/ Pachten/ en Cattoen, achtende geen wegh te oneerlijck/ wanneerse hem maer Gelt kan opbrengen / latende niemandt als met vereeringen voor hem komen. En indien men al de Koningen ter Werelt by een brachten / sou evenwel

Gierigen aerdt van Abbas.

niemandt by Abbas te vergelijcken zijn/ soo loos was desen in rapen en schrapen. Hy kost seer aerdigh de een of de andere Stadt uytmelcken / wetende deselve aerdighlijck te besoecken/ nu om een grooten Elephant te sien/ dan om dit dan om dat/ keerende altoos met rijcke Geschencken weder. 90. Bemuerde Steden staen onder sijn gebiedt / maer de Dorpen zijn over de 40000. daer van niet een vry is van de inhalende Klaeuwen van desen Gierigaert. Want al is 'et datse niet anders doen als Gout-smits werck maken/ of diergelijke/ hy veynst hem veel wonders van hun konst verstaen te hebben/ en te komen ondersoecken/ of het gerucht niet gelogen heeft. Sy nemen sijn beleeftheydt aen/ en vinden sich altoos genootsaeckt/

saeckt/ hem een stuck Wercks van hun handt te vereeren / of een Elephant, Kameel of Dromedarijs van sijn Goudt/ sommigen een Pegasus, een Koelvat/ Babel, of de een of de andere Stadt uytgebeeldt. Invoeghen ick my geensints verwonderde over al het Goudt- en Silver-werck / het welck ick in dit Hof gevonden hebbe/ het welck men gemeenlijck voor den dagh haelt/ wanneer men den een of den anderen Gesant onthalen sal. Geen Vorst van geheel Asia was soo ervaren en konstigh in sijn Oorlogen / als desen Abbas. Voor de rest een Koopman in sijn hart; hebbende duysenden van Factoors, die hy door al de Gewesten des Werelts sendt/ yder met sijn vertrouwde gedeelten van Gelt / Zijde/ of Kleeden/ om Gelt daer van te maken/ en Gelt met Geldt te winnen. Eenige van dese keeren weder binnen de tijdt van drie/ sommige van vijf / sommige van ses / maer niemandt toeft over de seven Jaren / om hun reeckeningh te doen / tot groot voordeel van den Koninck. Indien het met den handel niet te wel geslaeght is / of datse/ in de plaets van groote winst/ verlies gedaen hebben/ was het hen alsoo saligh gehangen te zijn / soo ongeloovigh en oploopende is hy. Maer wanneer sy komen/ geladen met winst en groot voordeel/ tot genoegen van den Koninck / bewijst hy hen groote danckbaerheydt / of met een Vrouw uyt sijnen Haram, een Paert/ een Swaert / of een schoonen Tulpand. Maer na dat dese een weynigh gerust hebben / packt hy hen weder ten Lande uyt / met verseeckeringh van sijn goede genegentheydt/ en dat sy na dese reyse sullen ontmoeten de Haven van haer langh gewenschte en aengename rust/ (maer selden vindense die als in hun doodt) van groote gunsten soo aen haer als aen de haren te besteden. Maer ten eynde van de saeck/ vinden het Spreeck-woort te waerachtigh:

Zijn groote Koophandel/ en hoe van hem gepleeght.

Pollicitis dives, quilibet esse potest.

Dat is:

Men kan een yder met beloften rijck maken.

Vorders van Industan, Tartarien, en Arabien, komender oock jaerlijcks menigten van Caravanen na Persia, voorsien met alderhande kostelijcke Waren/ van Chineesche aerdigheden/ Sattijnen, Zijde/ Gesteenten / rijcke en kostelijcke Tulbanden, en diergelijcke dingen meer; daer hy terstont kennisse van heeft/ en geeft alsoo in gevolge last / dat niemant met de selve in eeniger manieren sal hebben te handelen / dringende haer daer mede tot sijn eygen prijs. Of andersints weet hy haer op het inkomen van sijn Rijck met een valsche allarm te ontmoeten; doende voorgeven/ dat de vordere wegh lang en gevaerlijck is/ of dat het Landt; door dees of gene ongelegentheydt/ onmachtigh is haer te onderhouden; door welcke middelen hy de Handelaers in de meeste onseeckerheydt ter Werelt brenght / die derhalven/ liever als wederom te keeren / nemen voor hun Waren datse krijgen konnen/ somwijlen gelt/ somwijlen andere Waren/ die den Koninck best misschen kan. Oock hebbende Munt of Bullion, (om te beletten dat het selve in andere Gewesten sou gaen) smelt hy het selve / en maeckter groote stucken Wercks af/ die slecht van Werck en hoogh van Stoffe zijn/ om te minder vervoert te konnen worden. Behalven dat/ maeckt hy sich selven (volgens de Wet van Persia) Erfgenaem van al de gene die sterven/ waer over hy de Kinderen menighmael of hier of daer toe aenwent/ of tot Oorlogh of diergelijcke / slaende hy terwijlen de middelen aen / sonder datter yemandt kan gevonden worden / die hem daer in derft tegen spreken. Oock heeft hy Jaerlijcksche Geschencken van alle Lieden van aensien. Een Jaer of twee te voren als wy in Persia quamen / sandt hem den Hartogh van Shyraz vier hondert vijf-en-tsestig duysent Guldens gemunt Gelt/

Maeckt sich Erfgenaem der Overledenen.

49. Kroesen van fijn Goudt / 72. van het fijnste gesuyverde Silver / en soo veel van alderhande fraeyigheden van alderhande slagh. En dit alles geladen op 300. Kameelen, in der waerheydt een schoone vereeringe / en machtigh om de swaermoedigheyt van Abbas te verlichten. Doch dit alles sou konnen geleden en verdragen worden/ indien anders de gerechtigheydt plaets in dit Rijck hadde; maer in tegendeel is het alles vol van geweldt/ overlast en ongerechtigheydt. Heden ten dage hebben sy weynigh geschreven Wetten / houdende sich aen de Wetten der Natueren/ voor soo veel hen magh goet duncken. Hun Rechts-dagen zijn weynigh/ gelijck oock hun Pleyt-besorgers zijn. De Wet der Vergeldinge heeft onder hen groote plaets / en gemeenlijck hoe groot dat oock de klachten zijn / het Sweert effent het geschil/ en dat eer dat de Sonne onder gegaen is.

Gestalte en zede der Persianen.

De Persianen zijn gemeenlijck dick-lijvigh/ sterck/ recht op hun leden/ en fray in het aensien. De Sonne geeft hen een Olijf-verwe / de Wijn maeckt hen geneuchlijck/ en den Opium vrouwachtigh. De Vrouwen schilderen/ en de Mannen moeyen haer met de Wapenen / en elck van hen bemint de Dichtery. De Koninck is hunnen Jupiter op der Aerden / hebbende de Onderdanen het geluck alleenigh sijn Slaven te zijn.

Geen deel van hun Lichaem magh met Hayr bekleedt zijn / als alleen de opperste Lip / het welcke aldaer seer langh en dick groeyt/ en nederwaerts gewent wort. Den Olie Dowae, maer tot driemael toe op eenige plaets gestreken/ neemt alle hayrachtigheyt wech/ sonder dat het selve immermeer weder komt te groeyē. De gemeene slagh van Menschen behouden een Lock hayrs op den top van hun hooft/ op dat Mahomet hen daer by onderkent van alle andere volckeren/ om daer door te lichter en gemackelijcker in het Paradijs te geraecken. Hun Oogen zijn swart/ hun Voorhoofden hoogh/ hun Neusen gemeenlijck Valckachtig. Om hun hoofden windē sy groote rollen van Callico, van Gout en Zijde, hooger en schoonder/ en niet soo mottigh als de Turbants van de Turcken zijn/ sy noemen het selve met den naem van Shashes. In voorgaende tijden / hiet mense (voornamentlijck de sulcke die de Koningen droegen) Cydarims, of Tyaræ, hebbende een kleen eyndeken van goude Frange achter af hangen/ gelijck hen de Arabiers geleert hebben/ als dienstigh om eens yders hoedanigheydt te onderscheyden. Den Koninck draeyt de achterste zijde van sijn Shash na voren toe / 't welck al het onderscheydt is/ dat hy daer in heeft met de anderen. Op Hooge en Feest-dagen heb ick gesien datse hun Tulpanden omcingelden en vercierden met groote Peerle-snoeren / met Keetens van Rubijnen, Turquoisen, en andere edel Gesteenten. De Asiatische Volckeren dragen geen Bessen noch Kragen / zijnde de selve een Kleedingh van Vrede / de welcke aldaer niet herberght. Hun andere Kleedingh is gemeenlijck van Callico, besteecken met Zijde/ en gevult met Cattoen; de voorname hebbense van Zijde/ sommige van Sattijn, andere wel van Goudt en Silver Camelot, of van Goudt Laecken / aerdigh geveelt/ gelijckse groot vermaeck scheppen in verscheydenheydt van Werck en Verwen / als zijnde klare teeckenen (soose seggen) van de vreughde des Paradijs. Het Swarte is onder hen niet gewilt / als zijnde een teecken van droefheydt / rouw en ongeluck / ja een ware afbeeldingh van de Hel en Verdoemenis. Hun Mouwen zijn nauw en langh (om daer in te verscheelen van hun Vyanden de Turcken, die deselve wijdt en kort dragen) met de voort van hun Rocken / tot na de haessen toe / rondt uyt staende. Hun Lendenen dragense omgort met Gordels van Zijde en Gout/ hebbende de lenghte meer als van acht Ellen/ met de welcke/ gelijck als met de Shashes, sy uyt de kostelijckheydt vertoonen/ de hoedanigheydt van de Personen diese dragen. De Hartogen heb-

Hun Shashes of Tulbanden,

en andere Kleedinge beschreven.

hebbense doorweven met Gout/ de Kooplieden en Coselbashes met Silver/ Zijde of Wol/ maer lieden van minder slagh dragen over hun naeckte huyt Hembden van Cattoen, zijnde maer halve Hembden in lenghte. Hun Broecken zijn/ gelijck de Yrische Troozen, als Koussens te samen genaept/ de Koussens komen niet in de Schoenen/ maer laten twee duymbreedt naeckt vleesch. Hun Schoenen zijn van goet Leder gemaeckt/ en seer wel te samen genaept/ sonder banden of ooren/ en dat van alderhande verwen die men bedencken kan; sy zijn gemeenlijck aen de Teen scherp toegaende/ en met de punten opwaerts gekeert; de Hielen zijn hoogh en smal/ en onder met Yser gezoolt/ of met Nagels beslagen/ 't welck sy niet soo seer doen om hun gemack (alsoose selden groote wegen te voet gaen) als wel om hen daer door te gewennen tot een langhsamen aensienlijcken tret. Een gebruyck by hun Voor-vaderen gepleeght/ en tot noch toe geduerigh by hen onderhouden; oock om hunnen Voor-ganger Mahomet daer in na te volgen/ wiens Teecken was een wassende Maen, (gelijcke de gedaente van dese hunne Hoef-ysers mede is) met het woordt Cresco, ick groeye: Of wel om de Cygales, of Athenienseren, of Romeynen na te bootsen/ die soodanige Wassenaers op hun Schoenen dragen/ als een Teecken van Eer. Voorgaens de Persianen (voornamentlijck de sulcke de welcke veel reysen) dragen kostelijcke Rocken van Laecken (sonder Mouwen) geboert met Sabels, Vosschen- Muswormaus, of Schapen-vellen; gelijckse oock self in de aldermeeste hitte konnen verdragen korte wijde Koussens van Engels Laken/ welckers Hielen met Leeder bedeckt zijn/ die haer oock somwijlen dienen voor Laersen om mede te rijden. Echter hun ontbreken geen Laersen/ die wijt/ wel genaept/ doch qualijck gesneden/ evenwel bequaem om nattigheydt te weeren zijn. Handtschoenen zijn by hen niet geacht/ noch oock goude Ringen/ maer van silver hebben syse in groote menighte: niet dat het Goudt by hen van minder waerden is/ (gelijckse het selve in andere dingen meest gebruycken) maer om dat die van Mahomet van Silver waren/ die hy Osman als een Legaet had gemaeckt/ en met veel Heylige krachten voorsien waren. Ysere Ringen gebruyckt niemandt/ ten waer de Slaven/ en Lieden van de aldergeringhste slagh/ gelijckse dit Metael achten als een uytbeeltsel van slaverny. Sy verwen hun handen met een roode of taenachtige verwe/ die hen te gelijck de Lever verkoelt/ en (gelijckse seggen) in den Oorlogh overwinnende maeckt. Hun Nagelen zijn van verscheyden verwen/ wit en Vermillioen, en waerom/ kan ick niet seggen/ ten waer in navolgingh van den Koninck Cyrus, die/ tot een uytbeeldingh van Eer/ sijn Helden hun Nagelen en Aengesichten met Vermillioen deed verwen/ soo om hen te onderscheyden van de gemeene Man/ als om (gelijck eertijdts de Britannen) soo veel te vreesselijcker voor hun Vyanden te schijnen. Hun Ringen zijn somwijlen beset met Agathen en Arabische Letters/ die of eenige Spreucke uyt den Alcoran, of hun naem/ of yets diergelijcken beteeckenen. Niet een van duysent Oorloghs-lieden/ weet het gebruyck of nuttigheydt der Brieven; alleen de Mullays, en de Geestelijcken houden die Konst voor sich selven/ die/ wanneerse schrijven/ op hun knien leggen/ 't zy om dat hen sulcks gemackelijcker valt/ of dat sy voor Heyligh achten het geen sy in sulcker voegen op het Papier brengen. Oock gebruyckense geen Ganse-pennen/ maer wel groote dicke Rieden/ om daer mede de Ouden na te volgen. Hun Papier is van verscheyde verwen/ wel geparst/ en te seltsamer/ om dat het van geen oude Lappen/ maer Cattoen gemaeckt is/ vereysschende veel arbeyts om tot effenheyt gebracht te worden.

Mahomets Velt-teycken.

Persiaensche Krijghs-lieden ongeoeffent in de Letteren.

Hun Schrijf-gereetschap.

Sy gaen heel selden sonder hun Swaert/ of Shamsheers, die mede de gedaente

Hun dagelijcks Geweer.

hebben van een halve Maen/ gemaeckt van seer suyvere stoffe/ breedt en scherper als een Scheermes/ gelijckse deselve niet achten/ ten waer sy daer in eenen slagh een Asinego mede konnen in tween houwen ; de Handt-vatsels zijn sonder beschermingh/ gemaeckt of van Goudt/ of Stael / of Hout ; de Scheeden zijn wel gemaeckt van Kameels Huyden/ op Heylige dagen met Fluweel/ en dat met Gout geborduert/ bedeckt/ daer de sommige veel kostelijcke Steenen op hebben. Seer selden rijdense uyt/ sonder hun Boogh en Pijlen/ zijnde hun Pijl-koockers aerdighlijck bewrocht en besneden. De Boogh is kort/ en een Voet-boogh niet ongelijck/ en alhoewel men den selven veel minder sou achten als een Koer/ evenwel heeft de ondervindingh geleert/ datse met den selven (gelijck eertijdts de Engelschen in Vranckrijck) veel treffelijcke overwinningen verkregen hebben / gelijck als tegen Crassus, wanneer hyder het leven by in schoot/ Valerianus, en anderen meer.

Hun ongemeene vaerdigheyt in't Booghschieten.

Heden ten dage zijnse wegens hun Geschut weynigh geacht onder hen / die niet in een vollen loop een Orange Appel, (in de Loopbaen aen een koort gehangen) in tween schieten / en self het teecken voorby zijnde / met een andere Boogh / diese al gereedts gespannen hebben / het overige afsichten / keerende den Schutter sich selven met een aerdige geswinheydt in den Sadel om.

Gestalte/ Aerdt/ en Zeden der Persiaensche Vrouwen.

De Vrouwen (in dese deelen naeuwelijcks sichtbaer) sou men dies lichtelijck mogen voorby gaen / derhalven wil ick maer alleen deselve als ter loops alleen aensien / om niet te segghen aenroeren. Hun gestaltenis is gemeenlijck kort/ maer recht en fraey/ meer vollijvigh als mager. Wijn en Musijck verheught hen wonderlijck seer ; hun oploopentheyt is buyten gevaer / daer de Gal niet opgeweckt wort. Hun verwe is bleeck/ bloedt-rijck gemaeckt door Blancketten. Hun hayr is aerdigh swart/ en gemeenlijck gekrult. Sy zijn voorgaens hoogh van Voor-hooft/ suyver van Vel/ tintelende swart van Oogen/ hoogh van Neus/ wijdt van Mondt/ dick van Lippen/ rondt van Kaecken/ vet en geschildert. Eerlijcke Vrouwen hebben de vryheyt uyt te gaen om sich te vermaecken/ of hun nootwendigheden te koopen/ doch derven niemandt op den wegh aenspreken/ noch hun aengesicht ontdecken. Wanneer sy het Leger volgen / of op een Reys zijn / sittense twee en twee op Kameelen, in houte Koepen / diese Cajuaes noemen/ met de beenen kruysweegs over malkander / bedeckt met Kleeden/ om van niemant gesien te worden. Hun Bewaerders zijn een deel magere Gesnedenen/ die soo na-yverend van hun zijn/ dat yemant in gevaer van sijn leven is / die voor hen niet uyt den wegh gaet/ of sich selven op de grondt werpt/ deckende sich selven het hooft / als niet dervende solcke Heylighdommen aensien.

Lichte Vrouwen in aensien onder de Persianen.

Die van de lichte Natie zijn meer sichtbaer / en genieten meer vryheydts / zijnde oock in de slechtste achtinge niet ; want het is hier alte grooten waerdigheyt voor een yder om toe te geraken. Dese derhalven/ die de vereyschte hoedanigheden hebben/ worden daer endelijck in toegelaten/ hoewel niet sonder veel loopens en Geschencken ; niemandt heeft het hart haer eenige afgunst te doen / gelijckse gemeenlijck zijn het gemeene geselschap van Koningen en groote Heeren.

Hun pracht in cieraden en kleedinge.

Sy gaen kostelijck en rijckelijck gekleedt/ hebbende het gekrulde hayr los veeltijdts op de schouders hangen/ somwijlen oock wel opgewonden / en in een gouden Huyf by een vergadert. Rondtsom hun aengesicht onder hun Kin door/ zijnse met groote Peerlesnoeren/ of by gebreck van suyvere/ met valsche Peerlen verciert. Hun Kaecken zijn bloosende/ meer door konst als Natuer. Hun Neusen zijn beset met Ringen en Juweelen van grooter waerden/ gelijck oock hunne Ooren. Om te toonen dat sy Dienaressen zijn van Flora, (die een van de beste in haren tijdt is geweest) vercieren sy hunne Armen/ Handen/ Beenen en Voeten/ met geschilderde Bloemen; heb-

hebbende gedurigh een Persiaenschen Antijck by haer/ die vast om haer henen danst/ klinckende met sijn Bellen en Cymbalen, dat men hooren noch sien kan. Hun Kleedingh/ gelijck sy selve zijn/ is los en vloeyende/ komende tot halfwegen de scheenen/ den eenen van Gout Laecken/ den ander van Satijn, een ander van andere Zijde Geborduerde Stoffen. Dit dartel geslacht van Menschen weet van geenen Gods-dienst/ behalven van die/ die den laetsten Monarch van Assyria hielt/ bestaende in drie woorden Schrifts/ Ede, Bibe, Lude, Eet, drinckt en speelt. Hun gesicht is gevaerlijck/ hun stanck of reuck/ na Reuck-werck/ afgrijsselijck; hun drincken en swelgen sou veel kloecke keelen beschamen; hun lacchen en speelen is sonder eynde en maet. Maer om ter degen te zijn diese zijn/ schorter noch dit aen/ namentlijck datse alle eerlijcke Vrouwen versmaden/ noemende deselve Slaven/ verworpen/ ellendige en verachte Schepselen/ niet waerdigh van hen/ sulcke lieve Beelden/ aengesproken te worden/ in het kort/ sy zijn al dat Hoeren behooren te zijn. Maer om weder te komen tot ons voornemen.

Hun dartelheyde en ontucht.

De Persianen zijn seer by-geloovigh/ het welck wy in onse Reys wel bevonden hebben; want wanneer wy op hun genade stonden/ om Muylen, Kameelen, en Paerden te hebben/ hoe haestigh wy oock waren/ mosten wy evenwel altoos soo langh wachten/ tot dat sy het Lot geworpen hadden/ om te sien of de Reys wel of qualijck gelucken sou. Een gewoonte dewelcke sy van de Romeynen noch over gehouden hebben; die het al op hun Albi & Atri dies, Witte en swarte dagen lieten aenkomen. In alderhande misquamen van fieckten en diergelijcke/ nemense voorts hun toevlucht tot Teeckenen/ Characters, beswееringen/ en diergelijcke/ diese gemeenlijck uyt hunnen Alcoran nemen. Gelijck oock de Swarte-konst by hen-lieden in seer grooter achting is/ als zijnde een uytsteeckende saeck/ overtreffende de bequaemheden van het gemeen Volck/ en onbesnoeyde verstanden. Veel zijnder die sich daer mede weten te generen/ en weynigh dieder niet een streeck van weten.

Bygeloovigheden der Persianen.

In hun strijden/ behelpen sy sich weynigh met loosheden/ en diergelijcke vonden/ maer houden het met een eerlijcke dapperheydt. Sy hebben onder sich verscheyden trappen van eer/ onder dewelcke dese vier de voornaemste zijn/ als Chawns, Coozelbashes, Agaes, en Cheliby of Coridschey. De Timarrs, of Turqmars, zijn van veel minder waerdy en hoedanigheydt. In een algemeen Monsteringh kan den Koninck van Persia gemackelijck (gelijck by de Rolle en betaling blijckt) drie hondert duysent goede Paerde-ruyters/ en seventigh duysent goede Musquettiers te Velde brengen: Evenwel heeft hy selden meer als 50000. man by een/ het welck al Volcks genoegh is/ om in sulcke dorre Gewesten/ bequamelijck Kost en Voeraedge te beschaffen.

Hun rustige dapperheydt.

Gheduerende de Vrede/ zijnse niet t'eenemael ledigh/ oeffenende hun Lichamen in alderhande Krijghs-handelingen. Sy weten van geen dansen/ ten sy van sulcke als Pyrrhus sijn Epirotten leerde/ zijnde eer een oeffeningh des Lichaems/ in den Oorlogh dienstigh/ tot ontwijckingh der pijlen en slagen. Sy scheppen groot vermaeck in de Jaght/ op Tygers, Beeren, Luypaerts, Wilde Swijnen, oock Geyten, Vosschen, Jackals, Wolven, en diergelijcke; in welcke tijdtkortingh sy een bysondere aerdigheydt en vaerdigheydt betoonen met hun Bogen/ Schichten/ Swaerden/ Roers/ en Javelijnen. Hun Roers zijn langer als de onse/ maer dunner en geensints soo goet; sy konnen deselve seer wel gebruycken; maer houden weynigh van het grof geschut/ als zijnde te moeyelijck van de eene tot de andere plaetse te vervoeren. Sy hebben brave Jaght-honden, die de Yrische niet ongelijck zijn/ seer bequaem/ om self een Leeuw te derven aentasten. Sy hebben

Hun eerlijcke besigheden en tijdtkortingen.

Hun Jaght-oeffeningen.

oock Patrijs-honden, doch niet soo wel betrocken als men in onse Gewesten vint. Sy hebben oock seer schoone Vogel-Jaght van Arenden, en verscheyden slagh van Valcken, maer hun beste krijgense uyt Russia. Sy vliegen daer mede op Hasen, Jackals, Patrijsen, Phesanten, Pellicanen, en diergelijck Gevogelt. De gemeene Man schept sijn vermack in Moriskische dansen/ worstelen/ loopen/ Kammen Hane-gevecht/ en soo voort. Maer om op de Koorde te dansen/ aen de boven koort te speelen/ en diergelijcke goochelaryen/ zijnse boven allen bequaem en aerdigh.

Genees-meesters onder de Persianen zijn groote Naturkundige/ oock Swarte Konstenaers.

Hun Genees-meesters sijn groote opmerckers van de Natuer/ en houden sich daer soo geduerigh omtrent besigh/ dat sy dat menighmael stellen voor de eerste/ dat inder daedt maer de tweede oorsaeck is. Sy zijn zedigh in hun ommeganck/ en beset in hun spreken/ het welcke hen gesagh en aensien by een yder maeckt/ bequaemheden die goet zijn/ en ten waer de gierigheyt (by my in mijn sieckte maer al te wel geproeft) deselve t'eenemael besoetelde/ benessens hun naerstigheydt in het ondersoecken der Swarte Konsten/ ick sou hen boven alle anderen hoogh en waerdigh konnen achten. Sy hebben oock hunne Trappen en Tytels/ waer in sy den een den ander te boven gaen. Sy gevense den naem van Hackeems, misschien van het Hebreeusche woordt Hachajim, het welck soo veel beteeckent als Lijf-bewaerders/ of Leven-behoeders. De Quack-salvers en bedriegers/ noemen sy met den naem van Shitan-Tabib, soo veel als Duyvels Chirurgijns. Sy zijn Meesters van verscheyden wetenschappen/ oock niet onervaren in de Mathematica of Wiskonst. De Boecken die sy aldaer meest gebruycken/ zijn Galenus, Averroës, Hippocrates, Alfarabius, Avycenna, Ben-Isaack, Abu-Ally, en verscheyden anderen meer. Sy hebben ook goede kennis van Kruyden/ Gommen, en diergelijcke Medicijnen/ die in de Mydan van Spahawn in groote menighte en verscheydenheydt verkocht worden. Om de Loop te genesen/ gebruyckense Sleen, Rijs, Granaten, Kaneel, en Berberi; om swaermoedigheydt en verbrande Gal af te setten/ gebruyckense doorgaens Aloë, Sena, Rabarber; voor de sluymachtige vochtigheden/ Turbith, en soo voorts. Maer het sweeten in de Stoven is de aldergemeenste hulp-middel die men aldaer gebruyckt/ in voegen men in sommige Steden over de tachtentigh Hummums, of Badt-stoven heeft/ sommige seggen van drie hondert. Ader-laten is daer maer weynigh in het gebruyck/ niet dat het quaedt is/ maer om dat Galenus, en de andere oude Artzen het selfde noyt gebruyckt hebben.

Voorname Schrijvers die onder hen gelesen worden.

De sulcke als sich generen met Manufacturen en Geweef/ zijn by hen in weynigh achtinge/ evenwel latense daerom niet een gerust en soet leven te hebben/ zijnde door hun nederige staet/ bevrijdt van de naeyverende oogen van hunnen Koninck/ veel meer als de Grooten/ die alle stonden een doelwit van genade en ongenade moeten zijn. Maer boven alle andere zijn de Boeren en Landt-lieden ellendigh/ die geen dinck hun eygen konnen noemen/ voor soo veel de groote Begs, ja self de geringer Coozelbashes over hen heerschen; evenwel indien het desen te grof maken/ sal hen van den Causee geen recht geweygert worden.

Ellendige staet der Boeren.

De Persianen zijn vrolijck en oprecht.

De Persianen zijn gemeenlijck geneuchlijck van aert/ oprecht in hun redenen/ niet seer nieusgierigh na vreemde veranderingen/ gaende selden verder in hun ondervragen/ als of sulck of sulck Landt oock goeden Wijn/ schoone Vrouwen/ snelle Paerden/ of scherpe Wapenen voort brenght. Weynigh zijnder die sich op het lesen verstaen/ treckende hen de Wapenen van dese oeffeningh af/ latende het selve de Geestelijcke Klercken en diergelijcke over. Sy hebben eenige kennis van de Musijck en Snaren-spel/ namentlijck het Dorische en Phrygische. Maer bo-

ven alle dingen zijnse versot op de Poësy, daerse toe geboren / of door een eygen Geest toe getrocken schijnen te zijn; maer hun voornaemste stoffen zijn Oorlogs-daden / en den handel van hun Minnaryen. En hoe lam hun Vaersen oock mogen zijn / hun wijse van singen / na de Fransche Ayr, geeftse een bysondere aengename bevalligheydt / en een genoegen voor de ooren. En al-hoewel de Mannen selve het dansen niet seer soecken / is het onder hen evenwel seer begeert / wanneer het wort uytgevoert van dartele Jongens en Meyskens / die het op een aerdige wijse weten uyt te voeren. Maer al dit was lijdelijck indien hun ongebondentheydt niet verder ginck / met het heylloos misbruycken van dese Jonckheyt / en dat op sulck een wijse die Sodoma en Gomorrha heeft verdelght / ende (gelijck Chrysostomus seght) de Helle voor sijn tijdt heeft doen verschijnen. De eerlijcke Vrouwen / gelijck meermaels geseght is / toonen hun aengesichten noyt / of selden / houdende het selve bedeckt met een wit linnen Kleedt / het uytbeeltsel van onnooselheydt en kuysheydt; gelijck oock geen Man het hart heeft eens anders Wijf te prijsen.

Hun neyging tot de Poësy.

Hun heylloose ontucht.

Hun Besnijdingen / Trouwen / en Begraeffenissen / komen het naeste in onse opmerckingen. Het eerste aengaende / wort onder hen soo noodigh geacht dat sonder het selve niemandt voor een Mussulman magh gehouden worden. Soo Vrouwen als Mans gebruycken het selve / de Mannen om het Paradijs / de Vrouwen eers-halven. De Vrouwen laten sich besnijden tusschen de negen en vijftien jaren / maer de Knechtkens in de ouderdom van Ismael, de welcke sy seggen Abrahams liefste Kindt geweest te zijn. Gedurende de omstandigheden / moeter wat gegeven zijn / by gebreck van het welcke de slechte Lieden veeltijts onbesneden blijven / als zijnde gehouden voor onbequaem om voor Mahomet te verschijnen. De omstandigheden en toestellingen verscheelen na de hoedanigheydt van de Persoon / soo wel in hun Huys als in de Mosques. Is het de Soon van een Myrza, Chawn, Sultan, of Chelaby, soo heeft hy meer toestellingh als anders. Voor eerst vergaderen de Vrienden en Magen in grooter menighte ten Huyse van de Ouders / vereerende hem tot een teecken van vreughde en blijdtschap met verscheyden gaven. En na een weynigh vertoevens wordt den Jongen op een kostelijck verciert Paert geset / zijnde aerdighlijck gekleedt / hebbende in sijn rechterhandt een Swaert / en in sijn slincker den breydel van het Paert. Twee Slaven gaen aen beyde zijden / waer van den eenen een Lancie / en den ander een Fackel heeft / niet sonder hun beteeckening en uytbeeldinge / onder het welck sich oock het gespel aerdighlijck laet hooren / gaende voor hen / waer achter de Vader volgt / en na hem de andere Bloedt-vrienden / in sulcker voegen alsse het naeste in bloedt bestaen / de andere volgen dan al onder malkander sonder order. De Hodgy wacht hen aen den inganck van de Mosque, en helpt den Jongen van het Paert / en brenght hem binnen / daer men terstondt aen het werck valt. Den een houdt sijn knie / een tweede treckt sijn Kleedingh uyt / een derde houdt sijn handen vast / een vierde pooght sijn gedachten met Sprookjes en andere leurtjes besigh te houden / en af te leyden / op dat hy de pijn te minder sou mogen gevoelen. Den Priester / ondertusschen eenige gebeden gemompelt hebbende / vat het Voorhuydeken / en besnijdt hem soo met sijn Silver Schaerken eer men om siet / leggende terstondt een Poeyerken op de wonde / van Zout / Dael-steenen en Cattoen, wel gemaeckt / om deselve weder te heelen. De bystaenders / uyt vreughde hem nu een volkomen Mahometaen te sien / werpen hunne Gaven daer heen / en groeten hem met den naem van Mussulman. Indien het werck te huys geschiedt / soo wort'er gemeenlijck een treffelijck Banckett aengerecht / en eer het selve gedaen zy / komt

Hun Besnijdenissen / op wat wijse onder hen gepleeght.

het

het Jongsken in / wel gekleedt en opgepronckt / waer op hy voor hen allen ontkleedt / en soo besneden wordt / en volgen alsoo het Gastmael (in navolginge van Abraham) voor drie dagen achter een / ten eynde van het welcke het Kint in groote pracht omgeleydt / daer na gebaedt / en alsoo (gelijckse voorgeven) van alle sijne sonden gesuyvert wordt. Alsdan heeft hy een Tulban van witte Zijde op sijn hooft / en wort de gantsche weg langs waer door hy komt / met toejuychē begroet.

Hoe deselve aen een verlochent Christen wort gepleeght.

Een Christē die sijn geloof verloochent / wort gebracht voor de Caddi, en wort daer op in de Mosque gemerckt als een Mahometaen; 't welck gedaen zijnde / moet hy het Kruys met sijn voeten stooten / en alsoo een vyandt blijven van het Christen geloof. Daer na bespout hy het selve / als gedwongen te gelooven / dat niet Christus, maer Judas is gekruyſtight geweest / bevestigende het al met dese woorden: La la La-illah, Hyllulla, Allough aybyr, Mahomed resul-Allough, Godt is de eerste, en Mahomet na hem. Alsdan steeckt hy sijn vinger op / en verloochend de Driedvuldigheydt; waer op dan een Mussulman drie Pijlen naer den Hemel opschiet / de welcke al-eerse weder neer komen vallen / wort hem een nieuwen naem gegeven. Dit gedaen zijnde / wort hy op een Esel door de Stadt geleydt / op dat hem een yder magh bekennen voor een navolger van Mahomet.

Hun Houwelijcken hebben niet veel veranderingen om lang op te blijven staen.

Ma-

Mahomet, als kennende sijn eygen swackheyt/ prijst die gene dewelcke veel Vrouwen hebben/ en dienvolgens de meeste Kinderen teelen/ om het Rijck te voorsien van Krijghs-lieden/ tot bescherminge van het selve/ en het Paradijs met Inwoonders. Alleenigh de Dervissen (een slagh van Monnicken) hebben een afkeer van het Houwelijck/ alleenigh uyt een groot gevoelen datse van hun eygen suyverheydt hebben; evenwel zijnse soo ver vervoert/ datse Sodomy voor geen sonde reeckenen/ brengende Mahomet tot een voorbeelt/ die niet alleen het selve geoeffent/ maer oock toegelaten/ soo niet geboden heeft. De sulcke nu als sullen trouwen/ versorgen sich van een goede somme Gelts/ en koopen de Liefste haer toestemmingh af/ hebbende de Ouders geen andere last/ als om haer wel te baden/ en volgens te suyveren/ tegens haer Bruylofts-bedde. Sy trouwen meer op het geruchte/ en van hooren seggen/ als op het oogh/ zijnde het werck al van te voren by en tusschen de Vrienden bestelt/ al eer den Bruydegom sijn Bruydt komt te sien. Wanneer den bestemden dagh gekomen is/ bedeckt men het aengesicht van de Bruydt met een fijne Callico, of anders een linnen Kleedt/ blijvende alleenlijck haer Handen en Armen bloot. Aldus settense haer te Paert/ en verselschappen haer met een grooten trop van Vrienden naer de Kerck. Ter halver wegen wort sy ontmoet door een gelijck getal Vrienden/ die haer by de anderen vervoegen/ en maecken den toestel soo veel te grooter; daer na stijgen sy af/ aen den ingang van de Mosque, daer den Mulay hun verklaringen ontfanght/ aengaende het wel-behagen van beyde zijden. De Bruydt eyscht dan drie dingen/ (gelijck de Joodtsche Vrouwen van oudts deden) namentlijck Bed-recht, Voedtsel, en Kleedingh, daer haer Vaders hen beloofden in te vernoegen. Daer op omringelt hen de Priester met een heylige Koort/ voeght hun handen te samen/ en neemt hen [illegible] weder zijds den eedt af/ en Mahomet tot getuyge. Dan schrijft den Caddy hun namen/ de uyr/ dagh/ maent en jaer/ van hun trouwen op/ en laet hen alsdan met een Geluk-wensching henen gaen. Den eersten dagh roockense wech in Taback, Spijs en Dranck/ zijnde de Mannen en de Vrouwen yder bysonder onthaelt. Tegen den nacht begeeft sich de Bruydt in een Stove/ daerse wel gewassen en geperfumeert wort/ op dat haer staet te beter blijcken magh/ en haer persoon te aengenamer soude zijn. Den volgenden avondt baden sy te samen/ en dat alsoo seven dagen achter een/ geduerende welcken tijdt/ indien hy kan bemercken datse geen Maeght is/ wort sy/ met groote schande en oneer/ aen haer Vrienden weder-gelevert/ andersints moet hy haer houden. Hunnen Alcoran staet Bloetschandige Houwelijcken toe/ als voordeelende/ dat waerachtige liefde onder de naeste Vrienden de beste plaets heeft. Of het gebeurde dat de Man sijn Vrouwe moede was/ of dat sy onvruchtbaer is/ geeft hy den Mulay het selve te kennen/ die hem belast haer Houwelijcks-goedt weder te geven: en daer na kan het wel gebeuren dat hyse weder neemt/ zijnde alsdan genootsaeckt haer wederom op nieuw te trouwen/ 't welck somwijlen wel vijf/ ses of sevenmael gedaen en herdaen wort/ na dat hun huysselijck misnoegen/ of vleesschelijcke begeerlijckheden hen daer toe aendringen.

Maniere van hun Houwelycken.

Ceremonien en Gebaren tot volbreckingh van de selve gepleeght.

Bloedtschandige Houwelijcken en Echtschen dingen onder hen toegelaten.

Hun Begraeffenissen zijn een vernieuwingh van oude omstandigheden/ die onder de Joden plegen gebruyckt te worden. Wanneer yemandt van dese Werelt scheydt/ moet sijn naeste Bloedt-verwant hem de oogen luycken/ gelijck als Joseph sijn Vader Jacob deed: alsdan wasschen sy hem met suyver water/ (gelijck men leest van Tabitha Act. 9.) en brengen hem soo na sijn Graf/ met een wonderlijcke stilswijgentheydt. Sy leggen het Lichaem daer niemandt voor heen gelegen heeft; denckende het een saeck van groote onbehoorlijckheyt te zijn/ yemant

Maniere van hun Begraeffenissen.

in sijn Graf te ontrusten / alsoose selve de Graven sulck gevoelen van ongeneucht toeschrijven. Sy leggen gemeenlijck sijn Hooft na Medina toe / en houden (na de oude wijse) seven dagen tot klagen / en soo veel tot Maeltijden ; geduerende welcke seven dagen sijn naeste Bloedt by het Lijck blijft / om den quaden Engel van hem af te houden / latende ondertusschen niet af van weenen en klagen. Sommige worden aldus begraven : voor aen gaen die gene die van sijn Bloedt en Huysgesin zijn ; na dese volgen zijn Slaven en andere Huys-dienaers / naeckt tot aen den middel toe / dewelcke om hun genegentheydt te beter uyt te drucken / hun Armen en Borsten besengen / bekrabben en besnijden / in sulcker voegen dat hen het bloedt aen alle kanten afloopt. Achter dese volgen 50. jonge Gesellen / welckers Schouders eenige Texten uyt den Alcoran dragen / singende ondertusschen hun Lof-sangen. Naer dese volght een of twee hondert Man van aensien / van de welcke een yder een koort vast houdt / vast zijnde aen de Wagen daer het Lijck mede getrocken wordt / dragende in hun handen of een Laurier- of Cypress-tack / of eenige Trossen van Bloemen / Vruchten / of diergelijcke / na gelegentheydt van de tijdt. Eenige Half-naeckten te Paert / loopen vast rontsom / en menighmael om hun liefde uyt te drucken / ontsien sich niet hun eygen Vleesch te wonden.

Gemaeckte Rouw van gehuyrde Wijven.

Achter aen volgen de Klaegh-wijven ; dewelcke gehuyrt worden om achter het Lijck te huylen / hun Pruycken te plucken / Ajuynen voor den Neus te houden / (hinc illæ lachrymę ; daer komen de tranen van daen :) en sulcke grimmatsen te maken / als de oude Romeynen en de Joden plegen. Op dese wijse gaet het Lijck in groote stilte en statelijck voort : Maer komende by het Graf / gaet het Lala-Hillulla ter degen aen. Aldaer ontkleeden en wasschense het Lichaem / om alsoo al de overige sonden af te wasschen / en Salven hem dan met welrieckende Salven / en alsoo in wit fijn Linnen opgerolt zijnde / setten hem in het Graf / met het hooft na Arabia, en sijn aengesicht opwaerts na den Hemel / (maer de Vrouwen met het aengesicht nederwaerts) sijn armen van een gespreyt / als vaerdigh om Mahomet te omhelsen. Boven hem settense twee steenen / den een aen sijn hooft / en den ander aen sijn voeten / daer sijn naem in geverwde Arabische Letters in geschreven staet / benessens sijn staet / geloof / en tijdt van begraven : en alsoo laten sy hem tot sijn rust / sonder evenwel te vergeten tweemaels des daeghs hem te komen besoecken / om den Requiem over hem te singen / en Mahomet te bidden / hem tegen de quade Engels bystandt te willen doen ; daerse dit gevoelen van hebben / dat soo haest als een Mussulman begraven is / terstondt Muengar, en Quarequar, twee leelijcke boose Duyvels hem bespringen / zijnde de eene gewapent met een yseren knodts / en den ander met een gloeyende koperen Haeck ; in sulcker voegen komense het Lichaem besoecken / en belasten hem straffelijck sijn hooft op te lichten / en voor hen op sijn knien neder te vallen / en sijn Ziels genade te bidden ; alsdan krijght het doode Lichaem sijn leven (voor die tijdt wel te verstaen) wederom / en dan gaet het eerst aen met sijn leven en bedrijf te ondersoecken / en wat hy van Mahomet magh gehouden hebben. Indien 'er nu op den Overledenen niet veel te seggen valt / packen sich dese twee Gasten / niet sonder groote benautheydt wech / en maken plaets aen twee goede Engels, (die in suyver witte zijde kleederen gekleedt zijn) die daer komen om hem te versterken / sonder eens van sijn zijde te gaen / tot den uytersten dagh toe. Maer indien in tegendeel sijn leven boos en quaet is geweest / of strijdigh met de Leere van hunnen Afgodt Mahomet, soo geeft hem desen eenen Duyvel met sijn yseren knodts een soo geweldigen slagh op het hooft / dat hy tien ellen diep in de aerdt sackt ; maer daer mede is het spel noch niet ten eynde / maer terstondt komt den ander / en haelt hem

Vreemt en belachelijk gevoelen / belangende den staet der Overledene.

Eengemeene straffe over de boose.

met

met sijn brandende Haeck weder voor den dagh; en in sulcker manieren lebense met den Armen hals/ tot ter tijdt toe dat Mahomet een algemeene Vergadering leght/ om hen alle/ volgens sijn beloften/ (in een plaets van den Alcoran gedaen) te verlossen. Maer evenwel (gelijck of hy dese beloften vergeten had) beveelt hyse op een andere plaets/ over een enge Brugh te gaen/ diese de Brugh des Oordeels noemen/ hebbende een yder sijn sonden in een pack op sijn rugge gebonden; Maer wat gebeurter? in het overgaen breeckt de Brugge/ onder die gene die door hun overvloedige boosheydt te seer beswaert worden/ en daer leydt den armen Sondaer in de Hel; maer dese die soo swaer niet geladen zijn (al-hoewelse met de rest de sprongh doen) vallen niet in de Hel/ maer wel in een seecker slagh van een Vagevyer. In voegen sich de Papisten soo seer niet behoeven te roemen/ als de eerste Vinders van dese derde plaets.

Der Persianen eerbiedigheyt aen hun Koninck Abbas.

Maer om over te gaen tot hun eerbiedigheydt dewelcke sy hunnen Koninck bewijsen: Soo haest sy eenigh Bevel van den Koninck krijgen/ of yets waer in sijn Naem gebruyckt wort/ buygen sy hun Lichaem/ en kussen het selve aen diversche plaetsen/ en alsdan openen sy het. Gelijckse oock gedueriglijck by sijn Hooft sweeren/ 't welck soo grooten kracht heeft/ als ofse Serry-Mortis-Ally, het Hooft van Mortis-Ally, beswoeren. In hun Veersen vergelijckense Abbas by Mahomet, en bidden altoos in hun gebeden voor sijn langh leven/ al sou het geschieden met verlies van hun eygen; alsoose al hun geluck reeckenen als van hem afkomstigh/ en hun Leven/ Wijven/ en Middelen hem voor eygen reeckenen. Sy beelden sich selven in dat hy self hun gedachten kent/ derven oock in sijn tegenwoordigheydt niet spreken/ hoesten/ spouwen/ of hem aensien/ uyt vreese door de stralen van sijn licht verblindt/ of door de blixem van sijn oogen geslagen te worden. Sijn daden en woorden worden in Cederen Tafels geschreben/ dewelcke met Vermillioen vernist worden/ en selden schrijvense sijn Naem als met goude Letters/ en dat op seer suyver en fijn Papier/ met verscheyden verwen beschildert. Kortelijck sy houden hem in alle deelen/ gelijck een aerdtschen Godt/ wiens volmaecktheden sy vergelijcken by Amber, Noot-Muscaet, Roosen/ rieckende Bloemen/ en maecken hem alsoo met Homeer, het Troetel-kindt van Jupiter.

Hun slechte Huys-raedt/

Hun Huys-raet is selden meer als een Pan/ een Schotel/ en een Deck-kleet. Hun Kost is haest klaer gemaeckt/ haest gegeten/ haest verteert/ en haest beschreven. Hun Tafel is de vaste grondt/ met een Kleedt bedeckt/ daerse andere geschilderde Kleederen over heen legghen. Voor elck van hunne Gasten leggense vijf of ses Tarwe-koecken/ of Panne-koecken/ benessens een Lepel/ en die van hout/ met een steel bykans een elle lanck/ en de Lepel self soo groot en wijdt/ dat ickse selden overgapen kost/ al deed ick mijn uyterste best. Sy gaen selden boven Pelo of Rijs, al-hoewel somwijlen in 50. geslachten verdeelt/ als Pelo, Chelo, Kismy-pelo, en soo voort; en als het al om komt is het Rijs/ en blijft Rijs/ hoewel met een stuck Vleesch of een Hoen verheerlijckt. Sommige hebben Boter/ sommige niet/ sommige hebben Vruchten/ andere wederom niet/ sommige hebben Turmerack en Safferaen, andere niet/ sommige hebben Amandelen en Rasijnen, andere wederom niet/ en soo voort; en al-hoewel de Ingredienten de selve zijn/ heeft evenwel yder Schotel hun bysondere verwen. Sommige komen op de Tafel soo swart als een kool/ andere soo wit als melck/ andere wederom groen/ geel/ blaeuw/ roodt/ of andersints/ na dat het de Kock in het hooft schiet. Maer of ghy waende dat men de Rijs hier soo veel gebruyckt/ om datse andere Granen in deught of eygenschap te boven gaet/ sal ick u uyt den droom helpen/ en dat

en verscheyde Gerechten van Rijs.

door een Legende de Rijs aengaende / nagelaten door Jacob-ben-siet-Ally, een recht Cabalist.

Belacchelijke Fabel van den oorspronck van de Rijs belangende.

Op een seeckeren tijdt Mahomet, zijnde seer aendachtigh in sijn gebeden/ wiert hy geval in het Paradijs opgevoert / en aldaer seer neerstighlijck al de seltsaemheden beschouwende / sloegh hy eyndelijck sijn oogen op den Heerlijcken Throon van den Almachtigen Godt/ en siende dat sich de Heer omkeerde / en daer over vreesende dat hy sou gegeesselt worden over dese sijne stoutigheydt / bloosde van schaemte / en sweette van angst / welck sweet hy met sijn vinger van sijn Voorhoofst afstreeck / en wierp het uyt het Paradijs: maer ver was het van daer/ dat het kostelijck sweet verloren was/ want het selve sich verdeelende in ses druppelen/ veranderden sy alle in wonderlijcke Schepsels; den eersten druppel wiert een Roos; (en daerom wort Roose-water soo veel onder hen gebruyckt / en ter eeren van de Roos een Jaerlijks Feest opgerecht) het tweede wiert een Graentje Rijs; de andere vier droppelen wierden vier beroemde Leeraren/ dewelcke (hebbende Pallas voor hun Suster) Mahomet behulpsaem zijn / om sijnen Heyligen Alcoran uyt te voeren. Maer wy moeten meer Gerechten hebben; Salaet/ en Eyeren/ die geverft zijn/ en daerom niet te weeck/ uyt vreese datse in de maegh niet souden konnen dueren.

Andere leeftocht en Spijse der Persianen.

Het Schapen Vleesch is hier soet / maer alleenigh vet aen de staert: De Kameelen, Geyten, en Phesanten, zijn oock eetbare Waren/ en by de Wet toegelaten / gelijck in tegendeel de Ossen, Kalveren, Swijnen, Hasen, en Buffels, verboden zijn / 't zy om hier in met de Ioden over een te komen/ of om datse hen misschien niet wel smaeckten. Het Kameels Vleesch wort gemeenlijck by hen in de Buzzars verkocht / gebraden / of tot Carbonade in stucken gesneden/ daer men drie of vier Speeten voor twee stuyvers krijght. Sy steecken somwijlen een heel Lam in een slagh van een Oven / en halen het daer wederom uyt soo swart als een Kool/ seggende dat het seer wel smaeckt / daer ick haer in gelooven moet/ alsoo ick het noyt geproeft heb/ noch te proeven begeerigh ben geweest. De arme lieden zijn soo dartel niet/ maer behelpen sich met gedrooghde Rijs/ Kruyden/ Wortelen/ Vruchten/ en diergelijcke. Geconfijte Dadelen, gebrocht in Karnemelck/ is een goede en Medicinale Kost. Maer op het vertellen van hun Kaes en Boter/ sullen u/ goetgunstige Leser/ sonder eenige twijffel/ de tanden wateren; En om de waerheydt te seggen / hun Kaes is de slechtste die ick oyt van mijn leven geproeft heb/ zijnde droogh/ blaeuw en hart / leelijck voor het oogh / en noch leelijcker in de mondt/ evenwel is'er noch onderscheydt tusschen die van de een of de andere plaets/ die na de Persiaensche Golph valt is de slechtste/ na Mozendram de beste. Hun Butter valt niet meer als de Kaes te prijsen/ die/ behalven de onsuyvere wijse van maken / onsmaeckelijck / en met duysenden van schaeps-hayren gevaprt is/ na de rauwe Schaeps-vellen daerse in toegemaeckt wort.

Hun verscheyden Dranck.

Hun Dranck sal u misschien beter vermaeck toebrengen/ zijnde klaer Water/ Suycker/ Roose-water/ en sap van Limoenen, onder een vermenght/ het welcke sy Zerbet noemen/ seer gesondt en smaeckelijck te drincken. Sy drincken oock Wijn/ die de verwe heeft van bleecke roode Wijn/ als oock Arac of Brandewijn. Den Toeback drinckense door het water/ op dat het niet droncken maeckt/ daerse lange Rieden toe gebruycken. Maer boven al gebruyckense Coho, of Copha, een swarten Dranck / dick en bitter / afgetrocken Bunchy, Bunnu, of een slagh van Besien; het welck sy (hoe veer het is) seggen seer gesont te zijn / als afdrijvende alle swaer-geestigheydt/ vrolijckheydt maeckende/ en een goede teeringh; doch niet soo seer daerom geprefen/ als om dat het (naer hun voorgeven) eerstmael gebrouwt is by den Engel Gabriel, om daer door het vervallen menschelijck

ge-

Geslacht weder op te wecken/ alsoo het seer goet is om Venus gaende te maecken. Opium is oock by hen seer veel in het gebruyck / het welcke goet is / indien matelijck gebruyckt / maer doodelijck door overmaet / het welcke is het sap van Slaep-bollen in de Sonne gedrooght. Sy kauwen dit geweldigh veel / als zijnde goet voor sinckingen en lammigheden / als mede voor Venus, en het geen het alderverwonderlijckste is / den Voet-post / door het geduerig kauwen van dit tuygh / loopt geduerigh dagh en nacht / al slapende en droomende / siende / sonder te weten / wiese sien ; sonder evenwel te missen de plaets daerse willen zijn ; drijvende alsoo uyt / door een vreemde eygenschap / de moeyelijckheyt van de lange reys / en selden het Lichaem beroovende van sijn tijdelijck verblijf / en rust-plaets.

Wonderlijcke kracht en eygenschap van hun Opium.

Sy eten gemeenlijck uyt Aerde of Porceleyn, en dat om dat Mahomet eenmael in de Hel zijnde / daer juyst de Duyvels over Maeltijdt vandt / die altemael uyt Silver opgedist wierden / ter oorsaeck van het welcke hy haer dese stof ontriedt / en eerder geboodt sich van Aerde te dienen / als zijnde een Heyliger stoffe. Onder het eten gebruyckense geen Messen ; oock achtense het niet geluckigh maer twee vingeren te gebruycken / maer wel drie of vier / gelijck hen van hant tot hant nagelaten is. Hun Broodt breeckense / sonder het selve te snijden / om datse seggen dat den Duyvel Shitan daer het Mes toe gebruyckt ; maer eerder tot een navolgingh der Joden, die altoos gewent waren hun Broodt te breken.

Over Maeltijdt zijnse de vrolijckste Gesellen dieder mogen gevonden worden / geen Volck in de Werelt is grager / noch drinckt meerder / evenwel niet krackeelachtigh / maer sich wel wetende na de spijs en dranck te voegen: Maer dan voornamentlijck wanneerse Vrouwen (ick meen gemeene Vrouwen / alsoo de eerbaerheyt de andere buyten sluyt) by hen hebben.

De Persianen zijn vrolijcke Dronckaerts.

Sy stoffen geweldigh op hun Hoffelijckheyt / hoewelse my soo seer niet vermaken kost / ten waer het Hoffelijck was den mondt vol Pelo te hebben / en dan het selve / door gewelt van lacchen / weer over de geheele Tafel en de Schotel uyt te spouwen / of / om vriendtschap te betuygen / malkander de spijs in de mont te steken / diese half gekauwt hebben. Als de Water-backen ledigh zijn / moeten'er de Wijn-vlesschen aen / daerse sich wel mede komen verdueren / drinckende als Tempeliers / en lacchende met haren Alcoran, die haer wel garen sou wijs maken dat het Reusen-bloedt is datse drincken / namentlijck van dese die eertijts de Goden souden bestormt hebben / op welck geloof sich de Turcken van dien dranck onthouden. Wederom zijnse daer in te prijsen datse noyt nar- of warachtigh by den Wijn zijn / noch oock yemandt dwingen langer te sitten als hem welgevalt. Oock drinckense malkander niet toe / maer leven op sijn Fransch, elck sijn Glas.

Drincken Wijn tegens de Wet van Mahomet.

Om nu een woort by te brengen van het Landt of de Grondt self ; Dit Gewest / hoe dor het van Gras is / door de geduerige hitte van de Son / soo verhindert sulcks evenwel niet / dat het Ingewandt des Aerdtrijcks rijck sou zijn. Want behalven het Marmer, dat hier seer schoon en kostelijck is / vindtmer oock rijcke Mijnen van Hyacynthen, Iaspes, Chrysolyten, Onix, Turquoisen, Serpentinen, en Granaten, beneffens Bezoar, en Peerlen, soo goet en kostelijck als eenigh gedeelte van de Werelt. De Bergen van Persia waren oock eertijdts vermaert / wegen hunne Goudt-mijnen / indien men anders Plautus gelooven magh. Hun Bedden zijn gemeenlijck krebben / twee voeten hoogh van de aerde staende / met koorden bevlochten / en daer een Shagg, of Yopangee boven op. Somers hebbense geduerigh hun Slaven by sich om hen met Wayers te verkoelen / en van ongedierte te behoeden.

Persia rijck van Edel Gesteenten en Peerlen.

De Mannen achten het geen kleene schande / staende te wateren; gelijckse oock geen gaen moghen veelen / ja achtense als vol diese sien over straet gaen / waerom sy oock nauwelijcks een steen-worp te voet sullen gaen. Hun Paerden krijgense gemeenlijck uyt Arabia, hebbende de gestaltenis gelijck Genetten, maer veel sneller en moediger; welcken moedt sy bedwingen met scharpe teugels / geholpen door een yseren Ring. Die gene diese van de Tartaren ontleenen zijn hard en kleen / en niet soo gemacklijck. Hun Toomen zijn langh en met Goudt verciert / gelijck oock de Stegelrepen zijn; de Zadels zijn gemeenlijck van Fluweel, hoogh en enge / na de Maroccaensche wijse. De Paerden zijn gemeenlijck vet en welgedaen / dragende gemeenlijck een kleene sack / gevult met Garst en gehackt Stroy / aen hunnen hals / die hen te gelijck dient voor een Leverey, en Voorraedt. Sy passen seer nauw op het voederen / alsoo een weynigh te veel of te weynigh de Beesten de doodt of sieckten aenbrenght. De Muylen zijn by hen in geen minder achtingh / en van beter dienst in zandige wegen / of berghachtige doortochten.

Der Persianen Paerden en hun toerustingh.

De Mannen gebruycken Paerden en Ezels om op te rijden; maer de Vrouwen alleen Kameelen, zijnde yder van deselve met twee houte Kopen geladen / daer van een yder twee Vrouwen houdt / dewelcke gemeenlijck met Scharlaecken bedeckt zijn / laegh / in sulcker voeghen datse daer niet in konnen over eynde staen; doch alsoose meest het sitten gewent zijn / en niet lang konnen staen / valt hen dit te minder moeyelijck. Wanneer yemandts Huysgesin reyst / zijn de Vrouwen door een deel magere Gesnedenen bewaert / met hun Bogen / Pijlen en Swaerden / om hen tegen eenigen aenrander te beschermen; gelijck oock alle Reysigers sich uyt den wegh begeven / soo haest sy eenige van dese Lijf-wachten in het gesicht krijgen / al waren het de beste Lieden van Persia, om alsoo geen oorsaeck tot na-yver te geven / die daer soo haest ontsteecken is / als in eenigh gedeelte van Asia.

Hoe hun Vrouwen reysen.

Van de Godtsdienst der Persianen.

Beschrijvingh van de Godtsdienst der Persianen.

DE Persiaensche Godtsdienst verscheelt heden ten dage niet van de Turcksche, in eenigh gedeelte van den Alcoran; evenwel makense malkander voor Ketters uyt / zijnde in geen minder verdeelt als wy met de Rooms-gesinde; welcke scheydingh begonnen is in het 1400. Jaer / door eenen Syet, van Ardoveil, een Stadt in Media, om te beter den Sophyschen Tijtel tot de Kroon te bevorderen / welcke hem aen-gestorven was van Mortis-Ally, hun beroemde Voor-saet / dewelcke een Neef en Swager van Mahomet is geweest. Welcken Ally, al-hoewel hy het Recht had als Kalyph tot Mecca, naest Mahomet te sitten; evenwel / tot sijner spijt / namen drie anderen de plaets voor hem in / houdende hem geduerende hun leven als in een geduerige slaverny. Dese drie / genaemt Abuboker, Omer, en Ozman, zijn by de Turcken in seer groote waerde gehouden; doch by de Persianen (gelijck als blijckt uyt de vervloeckinge dewelcke sy in hun gebeden gebruycken) voor Bedriegers / Honden en Ketters uyt gekreten; door het welcke sulck een doodelijcken haet tusschen dese twee Volckeren gezaeyt is (tot welstant van Europa) dat deselve onversoenelijck schijnt te zijn.

Mahomets Afkomst / en Opkomst beschreven.

Mahomet (Soon van Abdar, een Heyden, en Emma, een Iodinne) is geboren tot Iathreb, nu Medina genaemt / een plaets in Arabia, in het Jaer der Scheppinge 4544. naer de geboorte van onsen Salighmaker 574. zijnde doe ter tijdt Iustinianus Rooms Keyser / en Cosroes, Vader van Hormisda, Koninck van Persien. Sijn Ouders waren arm en slecht / waer over hy genootsaeckt wiert een ander

te dienen/ gelijck hy dede eenen Zayed-ben-Hartach, een rijck en vermaert Koopman/ dewelcke/komende te overlijden/ sijnen Dienaer een soo goeden Erfdeel na liet/dat'er geen Vrouwe in Mecca was die hy niet waerdigh geacht wiert. Maer door de Inlandtsche beroerten onder Cosroes, de Koophandel stilstaende/ en een yder gedwongen zijnde de Baniere van Mars te volgen/ soo begaf sich oock Mahomet, eerst Heraclius, en daer na Cosroes, om Loon te dienen/ sonder seer bekommert te zijn/ wie de overwinning had/als hy maer op de sterckste zijde was/ en eenige wegh of middel kost vinden tot verbeteringe; het welcke hem soo verre wel geluckte/dat hy kortelinghs van een gemeen Persoon een Hopman wiert/ ja eyndelijck soo veel machts kreegh/ dat hy de verswackte Christenen self dorst aentasten/ en overwinnen/ als oock daer na door verradery de Persianen. Het welk gedaen hebbende/liet hy niet na sijn Volck de ellenden van Persia te beschrijven/ benessens de ongemeene Roomsche slaverny/ gelijck oock de groote oneenigheydt onder de Christenen, en dat onmenschelijck stuck door Phocas, alsdoe regerende/ tegens sijnen Heer Mauritius begaen. Hier voeghde hy by de onwettigheyt van den Paus Bonifacius, in het aentrecken van den tijtel van Algemeen Bisschop, tegens de genegentheydt van de geheele Werelt/ en diergelijcke dingen meer; dat hy derhalven van den beginne des Wereldts geschickt en verordonneert was/ dese opgeblasentheydt van den Paus te vernederen/ en de geheele Werelt een beter en aengenamer wegh ter saligheydt te leeren/ als immer Moyses de Ioden, of Christus de Christenen geleert had; dat hy de beloofde Versterker en Vertrooster was/ (alleenigh dat hy sijn Wetten sou geven door kracht van het Swaert/ en niet van wonderen) om de Arabische naem boven alle andere Koninckrijcken te verheffen. De opgetogene Barbaren stonden verwondert over sijne stoutheydt/ en (al-hoewelder eenige onder waren die het beste gevoelen niet van hem hadden) viel het meeste gedeelte in hoop te komen sien uyt wercken/ het geen hen Mahomet beloofft had/ verwachtende sijn beloofde openbaringen.

Maer al-eer hy dese syne voorgenome wonderen kost uyt wercken/ quamen de Persianen steelsgewijs hem op den hals/ en deden sulck een dappere vergeldingh over het laetst geleden gewelt/ dat Mahomet genoegh te doen had/ het lijf daer af te brengen/latende de rest in de genade van de woedende Vyanden. Aldus vluchtende/ komt hy met een bedroeft hart tot Mecca; maer gedenckende sijn ellendige staet/ zijnde door sijn laetste nederlaegh van al syn Geldt en Volck ontbloot/ de middelen waer door hy verhoopte syn voornemen uyt te voeren/ geraeckte hy in sulck een onmoedt/dat hy ongetwijffelt de doodt te hulp sou genomen hebben/ indien den Duyvel daer niet voor geweest had/ verhopende meer als eene Ziel door hem te winnen.

Eyndelijck besluyt hy een veyliger wegh/ als die van den Oorlogh/in te gaen; en alder-eerst om sich selven te verrijcken/leydt hy toe op het Houwelijck van een rijcke Vrouwe/ (sommige seggen haer Koninginne van Corasau geweest te zijn) dewelcke genaemt was Chodaige, of Ædiga, dewelcke hy na eenige minnelijcke stormen gewonnen heeft/ teelende by haer drie Sonen en vier Dochters/ Ebrahim, Tajeb, en Taher, dewelcke alle drie jongh stierven. Sijn Dochters/ Fatyma, en Zaynab, trouwden beyde met Mortis Ally; Om-Kalthom, en Bachya, wierden Vrouwen van den ouden Abuboker. Maer/ alsoo Mahomet lust tot verandering kreegh/ voeght hy onder anderen in syne Wetten (die alsdoe in achtingh begosten te geraecken) de vryheydt van alle vleeschelijcke wellust; en om hen met een goet voorbeelt voor te gaen/ trouwt opentlijck Ayse, het wel gewilde Kindt van syn Schoonsoon Abuboker, zijnde doe ter tijdt (gelijck als Ben Casen, Schrijver van

Sijn verscheyde Houwelijcken.

Veroorloft in sijn Wetten veel Vrouwen te mogen hebben/

van sijn eygen geloof/ getuygt) niet boven de ses jaren oudt / evenwel soo gevoeg- lijck na de lust van haer broodt-dronchen Man / dat hy haer sijn Alderliefste noemde; tot wiens lof hy een geheel Capittel geschreven heeft/ uyt kracht van het welcke / als mede ter oorsaeck van haer liefde / dewelcke sy hem gedragen heeft/ beneffens andere hare goede eygenschappen / sy de Moeder der Geloovighen ge- noemt wort ; gelijck oock Mahomet (heel anders als den inhoudt van sijnen Al- coran) in haer Graf heeft willen begraven zijn/ hopende oock aldaer hare omhel- singe te genieten.

en gaet daer zelfs in voor.

Sijn derde Vrouw was Miriam, of Mamrya, by de welcke hy Ebrahim Cassen geteelt heeft/ dewelcke maer acht maenden oudt is geworden. Zaynab (de verla- tene van Ben-Hartah, Mahomets Meester) heeft hy tot sijn vierde en laetste Vrou (maer Byslaepsters had hy over de hondert) getrouwt : een Joffrouw van by- sondere bevallijckheden / en soo licht-geloovigh / omtrent sijn versierde openba- ringh/ en sijn vallende sieckte/ (die hy voor een Engelsche verschijningh wilde ge- houden hebben) dat sy by alle Mahumetanen de tweede Moeder van de Mussul- mans, of ware Geloovigen gehouden wort.

Hy geraeckt door bedriegeryen in achting.

Dese sijne Boesem-vriendinnen/ en andere sijn Metgesellen/ beneffens Vogels die gewent waren uyt sijn ooren te eten/en diergelijcke bedriegery van een gewen- de Stier/ maeckten sijn naem over al voor een uytsteeckende Heyligh bekent / en geheel Arabien opgetogen in verwonderinge ; waer op hy met eenen Sergius, een goddeloosen Italiaenschen Monnick, (misnoeght om dat hy tot Bysants na sijn wil niet gevordert wiert) en eenen Johan van Antiochien, een snooden Nestoriaen, sij- nen Alcoran volvoert heeft ; (in het 620. jaer na de geboorte Christi/ en het 46. van sijn ouderdom) waer over hy sich terstont naer Mecca begeeft/ om het werck aldaer bekent te maken/ niet twijffelende of het soude aldaer geloof vinden. Doch dit miste hem ; want soo haest als sy aldaer vermerckten de gront van sijn nieu- we Leer/ (sijn vorigh leven aldaer genoeghsaem bekent zijnde) hebbense hem ge- bannen / en ten hadde geweest om sijn Vrouwen Bloedt-verwanten / sy souden sijne Leer / beneffens den Leeraer in den dop gesmoort hebben. Mahomet hier over was ten eynde rade / ja soo verre dat hy voor nam sijn Boecken te verbran- den / en sich tot sijn oude Koophandel te begeven : maer Sergius steeckt hem een hart onder den riem/ voorgevende dat een werck van sulck een belangh vervolgt/ en het eynde verwacht moet werden. Den half-dooden Propheet wort weder le- vende op dese vertooningen/en begeeft sich terstondt na Iathreb, en sluyt sich daer voor twee Jaren op/ sonder veel geselschap te hanteren/tot dat hy sijn voornemen ten eynde gebracht hadde / bevelende sijn Navolgers hun tijdt-reeckeningh van sijn vlucht uyt Mecca te beginnen ; Hy treckt door bedriegery en Toovery veel Lieden op sijn zijde / invoegen hy binnen den tijdt van seven Jaren weder leven- de wort tot Mecca. Uyt dese vervloeckte Wortel zijn soo veel verscheyden Spruy- ten van heylloose Ketteren gesproten / dewelcke binnen korten tijdt al het Oosten beschaduwt hebben.

Volvoert synen Alcoran.

Zijn vlucht uyt Mecca.

Mahomet (soo veel geseydt in het Arabisch als bedrogh) hebbende syn begeerte volvoert / en synen loop voleyndight / is eyndelijck gedwongen voor een anderen Wetgever te verschijnen/ alwaer hy ongetwijffelt een rechtvaerdigh oordeel voor syne goddeloosheden ontfangt. Hy stierf in syn groot Moort-jaer van 63. in het 17. van de Hegyra, en het 637. Jaer van onsen Salighmaecker, latende Ally tot syn Navolger / en syn Lichaem om geplaetst te worden / in het Graf van Aisce, tot Iathrip, het welcke hy den naem van Medina Talnabi gegeven had.

Hy sterft/ en wort tot Iathrip begraven.

Laet

Laet ons nu een weynig spreken van syn fabelachtigen Alcoran, of Sunna, dat is het Boeck der waerheydt/ vol van leelijckheden/ loogenen/ wonderheden/ gesichten/ zeedhaftige/ en natuerlijcke Wijs-begeerte/ en diergelijcke/ om op alderhande wijse den licht-geloovigen te bedriegen. De Voor-reden houdt in: dat het gesonden is geweest van Godt/ door den Heyligen Engel Gabriel, aen Mortis Ally; maer hy/ den een voor den ander nemende/ stelde het Mahomet ter handt; dewelcke als Godt sagh/voorsien met gelijcke deughden en waerdigheden/wiert den Engel niet eens daer voor gestraft/ maer de gave bevestight. Om van te beginnen: Desen Alcoran,of Bybel/(by hen genoemt Kurraw en Alesalem, dat is de Wet van Vrede) is een Boeck/omtrent tweemael soo dick als de Psalmen Davids, en verdeelt in hondert en 14 Azoaraes, of Hooft-stucken/ door Ozman in flecht Rijm gestelt/ het welck heel onaengenaem aen de ooren is/ hoewel niet vreemt gestelt. Het is geen doorgaende werck/of van Godts-dienst/of van tucht/ maer een mengelmoes van sijn eygen leven/Oorloghs-konst/het gebruyck van Vrede/ Reden-konst/ Getal/ den Zodiack, de Aerdt/ en een deel uyt Aristoteles, hol over bol onder malkander geworpē. Sijn Moeder heeft hem inden Ioodschen Talmud opgebracht en onderwesen; maer Sergius heeft hem het Euangelij, ofte Nieuwe Testament,als oock het Oude/kondigh gemaeckt; waer door hy inde 71. Azoara, van Noach,en in de 10. Junijs van Ionas spreeckt/en op andere plaetsen van Abraham,Ioseph,Moyses,Elias,en David,wiens sangē/by hem genoemt Zebur Dahood, of Psalmen Davids, seer hoog by hem gestelt worden. Oock den Ingill,of het Euangelium van den H.Lucas,wort by hem breedt uytgemeten in de vierde Azoara van Anneza,en het vijfde van Almeyda,noemende Christus dē Messias,Rooth-noor Alloh, ende Hazret, dat is Messias, de Geest/ het Woordt/ ofte Licht van Godt/ Heyligen Iesus: niet achterlatende sijn lichamelijcke Hemel-vaert/ in het aensien van sijne twaelf Apostelen, 70. Leer-Jongeren/ en 500. andere Menschen. Evenwel loochent hy den selven te zijn de Sone Godts; maer seght dat de Maget Maria hem ontfangen heeft door het riecken van een Roos/ dewelcke haer den Engel Gabriel gegeven had/ en dat hy uyt haer Borsten voortgekomen was. Oock dat hy niet gecruycight was/ maer wel Iudas, of den een of den anderen boef/ zijnde Christus door een wolck van hen wech-genomen. En daerom is het Kruys by hen in sulcken verachtinge. Sy seggen oock dat hy was den Alderheylighsten/ huyschten/ en machtighsten Heyligh/ die oyt op aerden verkeert heeft/ en dat Moyses en Christus de Ioden en Christenen sullen saligh maken/ op den dagh des Oordeels; evenwel een weynigh daer na/ vergetende het gene hy te voren geseght had/ sweert hy/ dat geen Ziel sal saligh worden als alleen door den Alcoran, zijnde hy in de Werelt gesonden/ om de naeukeurigheydt van het Euangelium te verlichten/ gelijck Christus gedaen heeft met de Wet der Kerckgebaren; heel anders als hy in de 12. Assuratto beveelt/ dat dese twee eersten souden gehouden worden in de selve waerdigheydt met den Alcoran, seggende: De Heylige en Genadige Godt heeft eerst de Wet der Ceremonien gesonden, daer na het Euangelium, om alle Menschen te leyden op den rechten wegh, en endelijck den Alcoran, een geloovigh ende getrouw Boeck, dienende tot uwer onderwijsinge. Niemant dan, dewelcke waerlijck Godsdienstigh is, derve het Oude en Nieuwe Verbondt kleen achten, maer vervoege sich het selve na te komen, niet minder als die dingen dewelcke in den Alcoran geschreven staen. Hier uyt komt het dat sy de Graven der oude Heyligen eerbiedighlijck besoecken/ als oock de gedachtenis van onsen Salighmaecker in grooter waerden houden/ hebbende van de Ioden het grootste afgrijsen ter Werelt. Hy spreeckt oock seer loflijck van Ioannis den Dooper,

Voornamen inhout/ordre en gelegentheydt van sijnen Alcoran.

per, gelijck oock van de Maget Maria, met een bysondere eerbiedigheydt; seggende/ in de 19. Azoara: Hayle Mary, ghy zijt gezegent/ ja overtreft in suyverheydt en heyligheydt alle Vrouwen / beneffens veel andere lof-redenen meer. Al welcke dingen ick niet daeromme voorstelle / om dat het Boeck daer door van te meerder waerde sou mogen geacht worden: maer om te bewijsen dat den Duyvel/ noch Sergius den Monnick, dewelcke hem geholpen hebben/ de Heylige Majesteyt van dese Heylige bladeren/ niet ten vollen hebben konnen verkorten.

Het overige van het Boeck bestaet in Hooft-ketteryen / tegens onsen Salighmaker; want het loochent met Arrius sijn Godtheydt; met Sabellius de Drydvuldigheydt; met Macedonius den uytganck van den Heyligen Geest; met Manicheus de doodt Christi, en diergelijcke dwalingen meer. In de 32. Azoara belast hy/ dat niemandt soo goddeloos zy / als in twijffel te trecken eenigh gedeelte van sijne Wet/ nochte over het selve te reden-kavelen; evenwel bekendt hy in een ander Hooft-stuck dat het vol loogens is.

Eenige Geboden uyt den Alcoran. Eerste Gebodt.

Het 1. Gebodt: Daer is een groote Godt, en Mahomet is sijn Propheet. Het welcke alle uyren by de Turcken, van het hooghste van hunne Mosqueen, door de Muyezins, en Talismanni gesongen wort/ in dese woorden: L lala y-lala Mohummed resullula; gelijck de Persianen op hunne wijse/ L lala y lala Mortus Ally vel-Millula.

Tweede Gebodt.

Het 2. Gebodt is: Het is noch goet noch rechtveerdigh, dat eenigh Mussulman ongetrouwt blijve, op dat die gene die den Alcoran belijden, niet metter tijdt komen te verminderen.

Geylheydt en ontucht van Mahomet.

Hier van daen komt het dat de veelheydt der Vrouwen onder hen is toegelaten; ja dat de sulcke in de hooghste achtinge zijn / die de meeste Wijven en Byslaepsters hebben. Den kuyschen Propheet Mahomet stoft in de Azoara van Bacara, seer veel van sijn eygen vermaeck/ en bysonderheyt in het selve / en dat hy den meesten tijdt sterckte en lust genoegh had om veertigh Vrouwen te voldoen. In het Hooft-stuck Attahrim bekent hy oock/ dat hy sijn trouwe en belofte menighmael geschonden heeft; maer het beroude hem niet/ om dat hy vergiffenis van Godt daer over ontfangen had / hebbende tot getuygen sijn goede Vrinden/ de Engelen Raphaël en Gabriël.

Maer wie siet niet dat hy in dit Gebodt (gelijck een loosen Machiavellist) gesien heeft op de natuerlijcke eygenschap der Arabieren, die sich selven seer behagen in vryheydt en wellust; sonder te achten op wat wijse/ of door wat Tooverye hy deselve tot sijn Afgoderye trecke.

Het 3. Gebodt: Een Mussulman moet liefdragende, en een vyandt van twist zijn. Uyt dit Gebodt komt de Reysigers veel gunst en goet toe / ter oorsaeck van de Imarets in Turckyen; Carravans-Raws in Persia; en Serrays in India; alleenigh gebout om de Reysigers te ontfangen/ sonder na sijn Landt of Handel of Godsdienst te vragen; daer de Kamers wel schoon en net worden gehouden/ de Stallen gemackelijck zijn/ en niemandt een duyt te betalen heeft / alsoose door goedertierentheydt van eenige Mahometanen gebout zijn / in het welcke sommige over de 15000. ponden Steerlings besteedt hebben; gelijck men binnen Shyraz en Cashin sou konnen sien. Sy rechten oock Gasthuysen op/ voor lamme en gebreckelijcke/ als oock voor oude/ verhongerde/ of gequetste Vogels/ Beesten en diergelijcke Schepselen.

Het 4. Gebodt: Een yder Mussulman is gehouden hunnen Propheet alle dagen ten minsten vijfmael aen te roepen, met matigheyt, en sijn toekomst lijdtsamentlijk te verwachten. Het welcke sy seer sorghvuldighlijck nakomen / en dat met sulck een op-

opmerckinge/ dat wanneer sy den Muyezin van de Mosque hooren roepen/ sy terstondt aen het bidden vallen/ hoe besigh sy oock in het praten/drincken en zwelgen mogen zijn. En in het bidden/ om hun geheughnisse en aendacht te versterckeu/ stoppense gemeenlijck hunne ooren/ en sluyten hunne oogen / gelijckse oock hunne wijse van Pater-nosters gebruycken. Sy kussen/geduerende hun gebedt/de Aerde menighmael / of eenigh Heyligh Overblijfsel / of Heylige Aerde van Medina. De Haram en Alcaba, twee Heylige Capellen van Mecca,(segt den Alcoran) door Abraham gebout / hebben de ware gedaente van die dewelcke Adam in het Paradijs gebout heeft. Al-hoe-wel sommige seggen dat deselve daer niet boven een dagh gestaen heeft / maer van de Engelen van daer/ ten tijde van de Sont-vloet/ naer den Hemel gevoert is geworden.

De woorden die sy in hun gebeden gebruycken zijn gemeenlijck dese: In den Name van de goede en Heylige Godt. Gepresen zy de Opper-heer van alle Werelden, den eenigen barmhertigen Godt des Oordeels: U dienen wy, U roepen wy aen: Toont ons den besten wegh, die, dewelcke ghy Mahomet geopenbaert hebt, doch niet die, op dewelcke ghy de goddeloosen straft; Beneffens eenige andere woorden/ dewelcke alleenigh verhalingen zijn van de namen of by-namen van Godt en Mahomet, die by alle Mahometanen, in Arabia, Persia, India, Iava, &c. gebruyckt worden. *Woorden in hun Gebeden gebruyckligh.*

En al-hoe-wel dese gebeden by hen meest gebruyckt worden/ zijnse evenwel niet sonder andere gebeden/ te samen gemaeckt door Ozman in sijn Parody, (want Mahomet bekent in de 17. Azoara, dat hy noch lesen noch schrijven kost) als oock door dien vermaerden Almotannabby, die de gedachten gehadt heeft sich selven eerwaerdiger te maken als Mahomet selve. Hun andere gebeden zijn meest al voor de behoudenis van hunnen Koninck/de welstandt van hun Vaderlandt/ en danck-seggingen dat sy Mussulmannen, of recht-geloovigen/zijn. Aldus bidden sy vijfmael in 24. uyren/ op een besette order; als op het aenbreecken van den dagh/ op den middagh/ten drie uyren in den achter-middagh/op het dalen van de Son/ en ter midder-nacht. Maer de Persianen, zedert hunne herbormingé/achten voor genoeghsaem/ drie malen in 24. uyren te bidden; als 's morgens / 's middaghs/ en 's avondts. Op den Gyumaa, of Sabbath, vergaderen sy in de Mosque, sonder Stoelen en Klocken / na datse sich eerst gewassen hebben; aldaer knielende/ met het aengesicht na Medina toegekeert / blijvense soo sitten/sonder malkander toe te spreken/ of te spouwen of te hoesten. *Ongeleertheyde van Mahomet.*

Het 5. Gebodt is: Siet dat ghy Iaerlijcks een maent Vasten houdt. Dese Vasten/ genoemt Ramdam, oock Ramadan, Ramazan, en Ramilan, begint gemeenlijck als de Son in Aries, of de Ram, gaet/ of in Libra, de Wage. Een navolging van Moyses 40. dagen/ dewelcke hy op Horeb geweest heeft; of (gelijck andere willen) ter gedachtenis van Mahomet, als hy hem/na sijne vlucht uyt Mecca, 40. dagen in de Woestijne most verbergen; maer eer uyt aenmerckingh van sijn Godslasterlijcken loogen/ als hy in de 47. Azoara seght/ soo langh in den sesten Hemel te zijn geweest; daer hy seggen durft met den Almachtigen handt aen handt gewandelt te hebben; welcke handt hy seght 70. mael kouder als Ys geweest te zijn. En dat hy zijnde op der aerden/ om het Volck hem te doen gelooven/ hy de Maen deed nederdalen/ waer van hy de eene helft nam / latende de andere tot een Gordel voor Mortis Ally; endelijck de stucken weer by een voegende / setten sy deselve wederom in haer plaets/ daerse noch staet. *Vasten der Mahometanen.*

Geduerende desen Ramdam, onthoudense sich den geheelen dagh van alle Spijse/ zijnde hy gehouden voor den snootsten Ketter ter Werelt / die deselve raecken

 durft.

durft. Maer soo haest is de Son niet onder/of sy vallen aen het eten en drincken/ elck om strijdt/ badende in allerhande wellust en overdadigheydt. Soo haest als den 29. dagh voor by is (want al-hoe-wel den Alcoran van 40. dagen spreeckt/ zijn dese door dese laetste hervorminghe op een Mane-schijn gebracht) begint hunnen Byram, soo veel als by ons het Paesch-feest, het welcke sy in allerhande vermaeckelijckheden ten eynde brengen tot den 3. dagh toe. Op de laetste uyr van den laetsten dagh/zijnder vele die beloften doen van een Pelgrimagie na het Graf van hunnen Mahomet; (het welck niet opgetrocken is door een Magneet, gelijck geloost wort / maer onder een schoone Marmeren Tombe is) doch onderwegen latense niet na alle ongebondenheydt te plegen / sonder eenige vrees van straffe te hebben / als zijnde genoeghsaem door hun Pelgrims-kleedt bevrijdt. Hunnen Buccarie vierense in November/ by hen Chodad-maw genoemt/ ter gedachtenisse van den Ram dewelcke Abraham offerde / in de plaets van Izmael, gelijck sy seggen.

Hun Paesch-feest.

Sy hebben noch verscheyde andere Feest-dagen/ als de Oud Hussan, of de gedachtenis van Hussan, Soon van Ally, gedoot met sijn elf Sonen. De Nowrouz, of een navolgingh van Nieuw-jaers-dagh/ dewelcke sy in Maert beginnen / ter tijdt als dagh en nacht even langh zijn. De Imamy, het welcke eenige gemeenschap heeft met de Buccarie, als dat hier een Kameel, en daer een Ram geslacht wort/ dit tot gedachtenis van Mahomet, dat tot geheughenis van Izmael. De Caddyer-Ally, ten gedencke van Allys overwinning. De Iedt Ousant, ter oorsaeck van het verlies door Housant in een groote Wildernisse / daer hy van dorst gestorven is. De Auwptpatsion, ter gedachtenis van den Doop van Mahomet, door den Monnick Sergius. De Sophian, ingestelt door het welvaren des Koninckx/ van de Stam van Sophy. Het Roosen-feest, het welcke gehouden wort in allerhande vermakelijckheden 30. dagen lanck / en begonnen met een Procesie van Heylige Mannen/ wanneer de Bloemen beginnen uyt te spruyten.

Hun andere Feest-dagen.

Het sesde Gebodt.

Het 6. Gebodt is: Eert uwe Ouders. Welck gebodt hoe qualijck sy betrachten/ menighte van treurige voorvallen konnen getuygen.

Sevenste Gebodt.

Het 7. Gebodt: Vervloekt zy den Moordenaer. Dit wort soo wel onderhouden in Persia, dat yder een in dit Rijck op alle plaetsen en tijden magh reysen sonder gevaer; en al-hoewel sy in het gemeen Oorlogs-lieden/ en seer tot den Wijn genegen zijn/ soo heb ick mijn leven geen vechten noch twisten onder hen gesien.

Achtste Gebodt.

Het 8. Gebodt: Doet soo aen ander, als ghy wilt dat u geschiedt. Volgens dit gebodt zijnse beleeft en eerbiedigh; maer valscheyt en bedriegery hebben onlangs de plaets van dese deughden ingenomen.

Den Alcoran is een mengelmoes (als gesegt is) van verscheyde vreemde dingen onder malkander. Het verhandelt in het 33. Hooft-stuck dat Dagial, of Shytan, dat is den Duyvel/door Mahomet sal behouden worden; en in de 72. Azoara, dat al de Elgehenni, of Helsche Geesten/na een seecker getal van jaren sullen verlost worden. De andere Azoaras zijn van allerhande stoffe/als hier voor geseght is. Op een van de Hooft-stucken derft hy wel seggen dat Salomon een groot Toovenaer is geweest/en dat hy dese konst van Marot en Arot, twee groote Duyvels geleert heeft. Maer wy souden het selve met meerder recht konnen seggen van Mahomet, indien anders de helft van sijn Miraeckelen waer zijn; voornamentlijck sijn neder-roepen van de Maen/daer hier voor van gesproken is; ter oorsaeck van het welcke al de Bosarmen of Mahometanen, als noch de Maen in hun Banieren voeren. Op een ander plaets versekert hy sijne navolgers/ dat Mecca, Medina, en Jerusalem, Heylige Steden zijn/ om welcke oorsaeck de Turcken, soo

wel

wel als de Christenen, Jerusalem als noch in eeren houden. Maer de vervloeckte Steden zijn Elmedin in Chaldea, Antiochien in Syrien, Vastal in Ægypten, en Ehberam in Armenia, die uyt de Hel zijn voortgekomen als Mahomet geboren wiert; misschien verdoemt/ om datse sijne Leer niet hebben willen aennemen; ter welcker tijdt oock Lucifer sijnen swaren val deedt/ sinckende soo diep in den afgrondt/ dat hy eenige jaren werck had/ al-eer hy weder boven kost komen.

Maer sijn reys na den Hemel is voor al aenhoorens waerdigh. De saeck is alsoo gelegen: Op sekeren avondt-stondt (als Mahomet sich selven heymelijck in sijn Kamer vermaeckte/ met sijn Jonge Vrouw Aysce, tot Mecca) quam Gabriël met een schijnend Licht in sijn Slaep-kamer/ en groete Mahomet met dese woorden: Heyl zy u ghy beminde Man; Ick kome om u te halen; dien Godt, die ghy soo yverigh dient, is begeerigh om u te sien in sijn eygen Woon-plaets, daer hy u verwacht. Mahomet verheughde sich niet weynigh over dese bootschap/ en meent terstondt op een van de Vleugelen van den Engel te gaen sitten/ daer hy 70. paer van had/ maer wort verhindert; waer over vragende/ hoe hy dan ten Hemel komen sal/ wort hem een grooten Ezel gewesen/ geheten Albarack, en belast daer te gaen opsitten: Maer wat Mahomet bestondt/ hy konder niet op geraecken/ voor en al-eer den Engel voor hem gebeden had. Aldus geraeckt hy daer op/ en rijdt in een oogenblick met vier stappen van Mecca tot Ierusalem: Aldaer doet hem den Engel weder afsitten/ en nam hem in sijn eygen bescherminge. Binnen weynigh minuten komt dan Mahomet in den Hemel/ daer hy door den Poortier Gabriël in gelaten wiert. Van den eenen Hemel tot den ander is een reyse van 500. jaren; maer des niet teghenstaende snapt hyse alle seven door in een oogenblick tijdts. In al dese Hemels sagh hy wonderlijcke en seltsame dingen; maer hoort eens van wat stoffe dese Hemels gemaeckt zijn: De eerste is gemaeckt van fijn geraffineert Silver/ in de welcke al de glinsterende Sterren gebonden staen met ketenen van gebrandt Kooper. In desen Hemel sagh hy een soo grooten Haen/ dat/ deselve op de Maen staende/ sijn Kam tot aen den hooghsten Hemel quam te reycken/ seecker een hooghte die veel Millioenen mijlen uytbrenght. Soo menighmael als desen Haen kraept/ antwoorden hem al de Canticleerties van de Werelt.

Fabuleuse vertelling van Mahomets reys naer den Hemel.

Den tweeden Hemel is van Goudt/ maer sulck als sevenmael door het vyer beproeft is. Den derden Hemel is van Peerlen; In desen Hemel sagh hy ontallijcke Heyligen en Engels/ van de welcke een yder hem by naem en toenaem groete/ en hy badt voor hen. Den eenen bestrafte hy/ den ander prees hy/ als Adam, Enoch, Abraham, Samuel, David, Salomon, &c. die alle van hun hayr mosten laten. Den vierden Hemel is van Esmarauden; daer hy weder een geweldigen trop van andere Engels sagh/ die een groot geruchte maeckten met Godt te prijsen/ en met recht mochten sy een groot geruchte maken/ want (gelijck Mahomet seght) yder Engel was duysentmael grooter als de geheele Aerdt-kloot/ en een yder had tien duysent hoofden/ yder hooft 70000. tonghen/ en yder tongh loofde Godt in seven hondert duysent bysondere Talen. Onder al dese sagh hy een voornamentlijck/ Phatyr, of den Engel der Genaden genoemt/ een Schepsel van sulck een geweldige grootte/ dat yder stap die hy deedt 12. mael soo groot was als de breedte tusschen den eenen Pool en den ander. Mahomet vraeghde hem waerom hy soo bitterlijck schreyde? den Engel antwoorde hem/ dat het uyt medelijden was/ en jammer/ te sien den ellendigen ydelen staet der menschen. Dit is dien Engel die de Heylige Pen in sijn bewaringh heeft/ een Pen dewelcke een Peerel is van sulck een grootte/ dat een ray Arabisch Looper/ al liep hy op een Gal-

Wonderlijcke grootte Pen door

Gallop uyt sijn hals kracht / in vijf hondert jaren nauwelijcks deselve ten eynde kan komen. Met dese Pen schrijft Godt alle dingen op / die voorby / tegenwoordigh / en toekomende zijn. De Inckt daer hy mede schrijft is suyver licht / de Letters soo wonderlijck gestelt/dat niemant/ als hy en Gabriel, die verstaen kost. Al de hondert en vier Heylighe Boecken zijn door dese Schacht beschreven: namentlijck dese tien/ dewelke Adam ontfangen heeft; Seth heefter 50. van; Enoch 30. en Abraham de rest. Dese heeft oock de Wet Moyses, en Davids Psalmen beschreven / benessens het Euangelium van Christus, en den Alcoran van Mahomet.

welcke den Alcoran beschreven is.

Den vijfden Hemel was van Diamant; daer hy een machtigen Engel sagh/ die de wijste van al de anderen was / hy had tweemael soo veel hoofden / tongen/ en stemmen/ als yemandt van al de anderen/ en de bewaringh van dat Boeck/in het welcke de namen van alle Menschen in de Werelt geschreven staen. Hy deed anders niet als de bladeren omslaen / en den eenen naem voor / den ander na uyt te wisschen; want hier door/ gelijck als door de Pijl des doodts/ stierven dese terstondt daer heen.

Den sesten Hemel was van Turquois; de sevenste van Alahal; (sommige makender Yyer/ sommige suyver Licht/ en t'saem-geboosen Adem af.) Al dese Hemelen besluyten malkander gelijck Peerlen of Ayuynen: Maer hier is het wonder/ datse alle doorluchtigh zijn / hoewel van Metalen gemaeckt. Maer boven allen is den Hemel der Hemelen/ dewelcke was vol licht en stilswijgentheydt/dewelcke van een ongemeeten grootte is / en binnen dewelcke alle anderen besloten zijn. Hier sagh Mahomet Godts Throon / dewelcke onuytsprekelijck kostelijck was; oock groot naer gevolgh / als zijnde ondersteunt door seven Engels / en die van sulck een grootte/ dat een Valck/ al vloogh hy duysent jaer/ nauwelijcks van het eene oogh tot het ander sou komen vliegen. Rondtsom den Throon hingen 14. Kaerssen/ dewelcke eeuwigh branden/ waer van yder soo langh was/dat (na de meeningh van Mahomet) een goet Paert nauw in vijf hondert jaren van het eene eynd tot het ander sou komen rijden. Alhier dan sagh hy den Almachtigen/ dewelcke hem vriendelijck welkom heette/ leggende sijn handt op sijn aengesicht/ dewelcke (gelijck desen Lasteraer seght) duysentmael kouder als Ys was; evenwel liet daerom Mahomet niet (ten insicht van sijn eygen geringheyt) te bloosen van schaemte/ en te sweeten van vreese; maer Godt vaeghde het met sijn vinger af/ en wierp het in het Paradijs. Een wonderlijck sweet! want elck drop (die hy seyde ses geweest te zijn) verkeerde in het een of ander seltsaem dinck: Het een in een Roos / het ander in een Graen Rijs/ de vier andere in vier geleerde Mannen Acmet, Sembelin, Abuhamed, Melec-zed, en Seh-vaffin. Na dat hy sich selven nu voldaen had / in het ondersoecken van verborgentheden/ en verseckert was van de gunst van Godt / quam hy weder af met sijnen Alcoran. Maer hoe hy den selven opdrong/ hoe wonderlijck die de aerde ontstelt/en het meeste gedeelte van Asia, en Africa, met hunne Eylanden vergiftight heeft / vereyscht een andere plaets.

Mahomets Sweet verwonderlijck vruchtbaer in het Paradijs.

Belangende de Engels die sijn goet of quaet / beyde zijnse de doodt onderworpen; de goede / om datse bestaen uyt vlammen vyers / een Element: de sonde zijnse onderworpen/om dat Lucifer door hovaerdigheydt uyt het Paradijs gedreven is; de quade Engels worden gekerckert in Honden, Swijnen, Padden, Wolven, Beeren, Tygers, en soo voort. Na den dagh des Oordeels sullen sy eenige Millioenen jaren in de Hel gepijnight worden: maer ten laetsten sullen sy door de kracht van Mahomets Wet verlost worden.

Staet der Engelen.

Den

Den dagh des Oordeels houdense voor seker; als wanneer Mahomet sijn laetste gevecht sal houden met de doodt/ die hy ten laetsten in de vlucht sal slaen; doch door dat gevecht wort hy soo verwoedt/ dat hy al de levende Schepselen des Werelts komt te vernielen; want wapenende sich selven met yverigh Kooper/ doet hy aen de vier deelen des Werelts sijn Trompet hooren/ door welk geklanck/ niet alleen Menschen/ Visschen/ Vogelen/ Beesten/ en diergelijke Schepselen sterven/ maer oock de Engelen/ en ten laetsten Adriël slaet sijn ysere Vleugelen rondtsom hem/ en verworght alsoo sich selven/ met sulck een schrickelijck gelupt als men nauwelijcks sou konnen bedencken. Beschrijvingh van den dagh des Oordeels naer de mening der Mahometanen.

Hier op volght een verschrickelijcke aerdt-bevinge/ verselt met een ysselijcken reghen van brandend Sulpher/ dewelcke alle Gras en Geboomte vertcert/ benessens de Paleysen van de alderwreedtste Tyrannen/ ja keert Aerdt/ Water/ en de andere Elementen/ het onderste boven. Veertigh dagen moeten dese dinghen blijven in dese gestaltenis/ geduerende welcke tijdt den Almachtigen/ het selve in sijn handt omkeerende/ sal seggen: Waer zijn nu dese hooghmoedige Vorsten/ en Dwinglanden? Waer zijn dese broodtdronckèn en dartele Aerdtwormen? Het welck geseydt hebbende/ sal hy veertigh dagen/ en veertigh nachten lanck/ een soeten regen van sijne genade op Aerden laten regenen/ en door een soeten Adem/ de Werelt stellen in een seer Heerlijcken staet; daer na sal hy Raphaël weder opwecken/ en gebieden sijn Trompet in de handt te nemen/ dat van het suyverste Goudt is/ en over de 500. jaren reysens van het eene eynd tot het ander is. Op de eerste klanck sal volgen een opstandingh van Engels en van Menschen: op de tweede krijgen de Engels wederom hun oude Heerlijckheydt/ en de Menschen hun afgeleyde Vleesch. Michaël, den Hooft-Engel/ vernemende den Rechterstoel opgerecht te zijn/ op een hoogen Bergh/ in het Dal Iosaphat, maeckt sich daer by met sijn Schael/ en weeght het goedt en quaedt van yder Mensch tegen malkander; wiens goedt swaerder weeght als het quaedt/ dese worden aen de Rechter-handt gestelt/ de ander op de Slincker-hant. Daer na worden yder sijn sonden in een bossel gebonden/ op den neck geleydt/ en in sulcker voegen moetense over een naeuwe Brugh/ over de Hel geleght/ gaen; sy die maer weynigh sonden te draghen hebben/ geraecken veyligh over; maer die veel sonden op den hals hebben/ breecken de Brugge/ en vallen in de Hel. Aen de andere zijde staet Mahomet, in de gedaente van een Ram, en neemt al sijn navolgers op in sijn ruyge vlocken/ die hy na een tijt reysens/ door den eenen wegh of den ander in het Paradijs brenght; daer gekomen/ schut hyse altesamen van sijn Vacht af/ die alsdan een heel andere gedaente krijgen/ als sy te voren hadden/ veel schoonder/ veel stercker/ veel grooter/ met oogen soo groot als de geheele Werelt/ met Winckbrauwen soo groot en schoon als den Regenboogh.

De Hel is den Navel van de Werelt/ omcingelt met een hoogen dicken muer van Diamant; men gaetter in door seven Poorten van yverigh Kooper/ en is verdeelt in menighte van koten en gaten/ het een groot/ het ander kleyn/ het een straffer het ander soeter. Sommighe hoolen zijn soo diep/ dat een Moolensteen in duysent jaer de grondt niet sou konnen vinden/ hebben aen het nedergaen scherpe Swaerden en Prickels/ om de arme Zielen te pijnigen; sommige zijn bodemloos/ maer soo vol van Oly en Swavel/ dat sy eeuwigh branden/ en soo verschrickelijck datter de Duyvels self van verschricken; andere zijn vol van Padden en Slangen, en diergelijcke ysselijcke Schepselen. De verdoemde eten daer niet anders als van de verboden Vrucht/ dewelcke zijnde in hun buyck/ terstont als Sulpher ontsteeckt/ en doet hen van benautheyt brullen. Sommige Rivieren Beschrijvingh van hun Hel en de straffe der verdoemde.

ren zijn vol van Crocodillen; andere soo kout/dat de Zielen daer in klappertanden. Doch al dese Helsche pijnen moeten niet eeuwigh dueren / maer elck moet lijden soo veel duysent jaren meer of minder / als de sonden grooter of kleynder zijn. Alsdan sal hen Mahomet verlossen/ gelijck oock de Duyvels / eerst gevende hen een gedaente dewelcke soo verschrickelijck niet is / en alsdan hen brenghende aen de Alcanzar, (een Stroom uyt het Paradijs vloeyende) daerse hun groote hitte in verkoelen/ en hun swarte Schoorsteen-vegers Huydt afwasschen/ tot datse een heel suyver Vleesch krijgen / dat veel witter is als eerst-gevallen Sneeuw/ en van alsdan af/ singen Lala Hillulaes aen Mahomet.

Beschrijvingh van hun Paradijs/ en vreughde der Zaliger.

Het Paradijs is een plaets van groote vreughd; maer waer deselve is / weet Mahomet niet te seggen/ misschien heeft hy het aen den Engel Gabriël vergeten te vragen; maer hy meent het sal op der Aerden zijn / na dat al de dingen van het Oordeel sullen voorby zijn. Het heeft soo veel mijlen in den ombangh als'er veertjes in de Son vliegen. Het is omcingelt met een muyr van Goudt dat negentigh mael gesuyvert is: desen Muer is tien duysent mijlen hoogh/ en omtrent 3000 mijlen dick. Het heeft seven Poorten om in te gaen: De eerste is van Carbonckel-steen, of Robijn-steen, de andere ses zijn van Peerlen, Esmarauden, Turquoisen, Hyacynthen, Smaragden, en Amethisten. Het is verdeelt in seven wijde Hoven/ en dese wederom in 70. mael 7. plaetsen/ elck gevult met Inwoonders/ Gesangen en Gespeel/ Wijn/ en alderhande Vleeschlijcke vermakelijckheden. Sy hebben al hun koele Stroomen van Christal, vloeyende over Rotzen van soeten Amber, en voorts alles wat men sou konnen bedencken. Recht in het midden is een Boom/ dewelcke hooger is als al de Bergen van de Werelt/ al warense op malkander gestapelt / en soo breedt dat het geheele Paradijs daer door beschaduwt wort. De Stam is van Diamant, en de bladeren van suyver Gout. Elck bladt heeft een bysondere gedaente; Op de eene zijde groeyt in Letters van licht / den naem Godts/ aen de andere zijde den naem van Mahomet. Vier stroomen vloeyen daer uyt van het suyverste water/ van Melck en van Honigh/ontlastende sich selven in Alchansar, en van daer hier en daer door het Paradijs. Vogels heeftmer oock van alle slagh / de slechtste van de welcke onsen Nachtegael ver overtreft/ soo ver als dese de Ravens. De Mahometanen blijven altoos jongh en lustigh/ hondertmael grooter en vrolijcker als oyt Mahomet was. De Mannen zijn afgescheyden van de Vrouwen / die sulck een gedaente hebben als Aisce had. Hun hayren zijn goude draden/ de oogen Diamanten, soo groot als de Maen. De lippen zijn van Kerssen/de tanden van Peerlen, en al wat de Dicht-kunst van de Beminden lieghen kan. In dit Paradijs is een Tafel van Diamant, die seven hondert duysent dagen langh is te reysen/ om welcke Tafel Stoelen van Goudt en Peerlen zijn om op te Feesten. Gabriël, de Poortier van het Paradijs / heeft 70000. Sleutels/ en elck 7000. mijlen lanck / daer men de deuren na reeckenen magh/ dat het geen deuren binnen van een Verckens schot.

Soodanigh is de Leere van desen rasenden Mensch / en het geloof van dese ontsinde Lieden. De Trappen van hun Kercken-dienaers zijn over de seventig derhande/te lang om te noemen/ van de welcke den Muphti de voornaemste is/na hem de Caddi, Cadaleshi, en andere / de rest zijn Bedelaers/ en eten hun broodt in ledigheydt / den eenen singht / den ander seydt goeder geluck/ dese is een Poëet op sijn manier/ andere weten raedt om Vrouwen vruchtbaer te maken / dese prickelen en snyen hun eygen Lichaem / of roosten sich selven in de Son om van de Vliegen gegeten te worden. Kortelijck elck heeft en doet het sijne terwijlse niet en doen. Dit sal goede Leser genoegh gesproken zijn van de Persiaensche Godtsdienst,

dienst, wy hebben u hier mede langh opgehouden / en gaen derhalven onse Reys vorderen.

Vervolgh van de Reyse naer India.

WY gingen eyndelijck weder te Scheep tot Swalley, op den 13. van April/ en nauwelijcks waren wy 3. mijlen weeghs 't Zeewaert in / wanneer wy een voordeelige wint kregen/ die de tobbende Zeebaren/ seer geneuchlijck deed swellen. Dien naesten dagh verlooren wy het gesicht van verscheyden brave Zeesteden/ dewelcke heden ten dage van de Portugeesen beseten worden / namentlijck Gundavee, Daman, St. Joan de Vacas, Choul, Dabul, &c. De Zuyd-punt van Dabul leght op de hooghte van 17. graden 35. minuten. Het heeft in voortijden gestaen onder de gehoorsaemheydt van den Koninck van Decan, maer heden ten dage behoort het den Portugees toe / beneffens veel anderen / door Albuquercken vermeestert. Het is gelegen aen de voet van een hoogen / maer seer vermakelijcken/ Bergh/van de welcke een soete Stroom nederdaelt/ bysonderlijck wel te pas komende in dese heete Gewesten. De Reede geeft tamelijcke goede gelegentheyt om te anckeren. De Stadt in sich selven is schoon van verren aen te sien; de Huysen zijn laegh en dick/ en plat boven op. Een oudt Kasteel/en weynigh Kercken en Kloosters / zijn al het gene daerse op te roemen heeft. De Buzzar is niet meer als gemeen. De Straten zijn nauw/ de Marckt-plaets mede van weynig belangh. Suratta en Cambaya heeft het aen het Noorden / Goa en Calicut aen het Zuyden.

Vertreck van de Reede van Swalley.

Beschrijvingh van Dabul.

Choul wiert een tijde van Ptolomeus Comane genoemt / indien anders Castaldus sijn gissingh wel maeckt / het leydt op de hooghte van 18. graden 30. minuten/ Noorder breedte. Het is van Almeyda in het jaer 1507. ingenomen / en onder het gebiedt der Portugeesen gebracht/ versterckende deselve plaets/ met stercke wercken/ en een braef Bolwerck of Sterckte / wel met Geschut beset / beneffens een ander Kasteel van sterckte en ontsach; het welck de Indianen in geen kleene schrick houdt / als die sich allenigh op het geluydt van het donderend geweerte niet weynigh ontsetten. De Inwoonders zijn een weynigh Portugeesen, en sommige bedrieghlijcke Bannyans.

en Choul.

Naer vijf dagen zeylens waren wy recht onder de Sonne / zijnde op dien tijdt onse Zenith, of Hooft-punt; sijn declinatie, of afwijckinge/ recht 15. graden zijnde/ en wy dicht by het Eylandt/ het welcke Goa omcingelt / een brave Stadt in der waerheyt/en de Sit-plaets van den Spaenschen Onder-Koninck en Eerst-Bisschop; van de Stadt is elders gesegt/weshalve wy ons haesten/ om onse reys te vorderen. De wint was ons voor een wijl gunstigh/ maer eerlangh begost het te stillen / en alsoo de hitte geweldigh te vermeerderen / alsoo de Zee een seer heete weervlam van sich gaf. Op den 23. van April quamen wy tot Mangalor, een plaets staende onder het gebiedt van Mallabar; op wiens Reede wy vonden 34. Oorloghs-Fregatten van Mallabar, die evenwel/op hun getal niet vertrouwende/ de Zeylen aensloeghen / en het na Goa wenden; alleenigh een raeckte voor een wijl tijts in de klem/ en in handeling met den Jonas, maer met geweldt van roepen en opsteecken van de windt geluckighlijck uyt sijne handen; doch evenwel soo niet of droegh eenige geschooten gaten in haer zijde/ en een goet aental gewonden met sich. Dien selven nacht quamen wy ten ancker by Mont-Ely, of Delyns-bay, een Stadt en Zee-haven / van gelijcken staende onder de gehoorsaemheydt van Mallabar. Wy reden op negen vadems / niet boven drie nader het Landt. Wy

Komste tot Mangalor, en ontmoetingh op de Reede aldaer.

souden gaern hebben willen landen/ doch dorsten ons selven niets te wel vertrouwen/ sy scheenen genegen te zijn/maer wy kendense voor verraders; maer de Inwoonders siende dat wy hun schelmery ondeckt hadden/ waeghden sy aen ons Schip self te komen; sy wisten dat wy goede barmhertige Lieden waren. Hun Canoës waren gevult met Cocos, Mangoes, Jacks, Groene Peper, Caravans of Indiaensche Erweten, Buffels-Vleesch, Hoenderen, Eyeren, en diergelijcke dingen meer/ dewelcke sy ons voor een geringe prijs verkochten; maer om datse ons voor yder Ton water een Reael van achten deden betalen/ maecktense hun eerste beleefthepdt te schande/ al-hoewel sy overvloedt hadden; soo traegh warense om ons eenige beleefthept te toonen/ willende liever de Wet der Natueren breecken/ die ons de Elementen gemeen maeckt.

Handeling met de Malabaren.

De Bannyans in dese Gewesten zijn seer by-geloovig/ of superstitieus, veel meer als in eenige andere plaetsen/ het welcke sy niet sonder een ydele eer in hun Begraeffenissen ten aldermeesten uytdrucken/ maeckende evenwel de toestel en onkosten na de waerdighepdt van den overledenen. De rijckste slagh heeft welrieckende Gommen, en Arabisch Reuck-werck/ het welck sy aensteecken/ legghende het doode Lichaem in het midden van sulcke kostelijcke vlammen/ gewonden in wit/ wel-rieckend/ en fijn Lijnwaet/ of oock in Taffetaf dat seer fijn en doorluchtigh is. Boven alderhande slagh van hout/ prijsense aldermeest dat/ het welcke sy Aquilâ, en van oudts Calambuca noemen; een seltsaem/ soetrieckend en kostelijck Geboomte/ opklimmende tot een wonderlijcke hoogte/ en met een seer aengename effenhept/ het welcke gemeenlijck gevonden wort op het hooge Gebergte van Chæmoys, in Cochin-chyna, en aen dit Volck tot een seer hoogen prijs verkocht wort/ soo om dat het de Bannyans gemeenlijck in hun Uytvaerden gebruycken/ als om dat de Japonders het selve soo hoogh houden. Sy oordeelen geen Oorkussen beter/ noch eenigh dingh gesonder als dit hout te zijn/ om op te slapen; sy haten dese Lieden die Dons of Vederen onder hun hooft hebben/ daer sy in sincken/ soo om dat het selve het bloedt verhit/ en de inbeeldingh ontroert.

Bygeloovigheden der Bannyans op de Kuste van Malabar.

Hun Fruyten aengaende/ dese zijn de voornaemste/ Limoenen, Pappaes, Cocos, Bananas, soet en aengenaem. De Orange Appelen zijn oock niet versmadelijck/ maer seer sapachtigh en aengenaem/ en geven een bysondere ververschingh/ alsoo de schel niet min aengenaem is te eten als het sap. De Bananas zijn niet min lieflijck; De Boom daer dese Vrucht aen wast/ klimt niet hoogh op in de Lucht/ maer spreydt sich uyt op een geestige wijse; de Vrucht is langhwerpigh/ en seer aengenaem van smaeck; sy worden rijp/ al-hoewel mense onrijp afpluckt/ veranderende hun verwe van een doncker groen/ tot een brandend geel. Sy schillen seer lichtelijck/ en alsdan de Vrucht in u mondt gesteecken zijnde/ versmelt sich geheel/ en ontlaet sich in een onvergelijckelijcke lieflijckhepdt. De Iack, of Giack, groeyt op een veel hooger Boom/ dewelcke met allen ongemackelijck is te beklimmen; het gelijckt in grootte een Pompoen, van buyten is het gout-geel/ doorstreept met aderen/ van binnen is het saft en teeder/ vol van goutverwige kloven/ en elcke klove vol kernen/ een groote Fransche Bean niet ongelijck. Sy hebben al een steen die niet te eyten is/ doch wanneer se gekoocht zijn/ etense de Buffels. De Vrucht is eenighsints onvermakelijck in het eerst/ als zijnde slijmachtigh en klam in de mondt/ maer geeft een dubbel goet aen de maegh/ als zijnde seer versterckende en goet voor de Lendenen. Maer voornamentlijck is dese Vrucht goet voor de Spaensche Pocken.

Hun voorname Fruyt-gewassen beschreven.

De Ananas is niet minder als de Giack, in grootte en rondte/ doch den Boom daer dit laetste aen groeyt/ geensins met die van de eerste te vergelijcken. Het ontstaet

staet upt geen zaedt noch zaeyingh / maer van een Wortel gelijck een Artisjock; rijp geworden zijnde toont het sich selven / en begeeft sich niet boven de twee voeten boven de aerde / van buyten heeft het een hartachtige Bast / maer van binnen is het gesont en aengenaem; en al-hoewel het schijnt dat een weynigh de begeerte voldoen kan / evenwel toont de ondervindingh / dat de Maegh eenigh treck daer toe heeft / en het selve lichtelijck verteert. De Duroyen is de Giack eenighsints gelijck / rondt van gedaente; de aengenaemheyt van buyten is ongelijck die van binnen. Op het eerste opnenen geeft het een reuck gelijck als een verrotten Ajuyn / dewelcke voor veelen onaengenaem en hatelijck is. Het geen men daer van eet is witachtigh / in twaelf hoecken of cellekens afgedeelt / dewelcke gevult zijn met steenen / soo groot als Hasenooten / die wit en hartsteeckende zijn. In Malacca en Java zijnse seer overvloedigh / en zijn wel waert gesocht te worden / als zijnde seer voedtsaem en lieflijck; ja / sonder snorckerp gesept / het kort begrijp van al de beste en seltsaemste Fruyten van geheel het Oosten. Arac en Betelle wort hier oock gebruyckt. De Arac-boom groeyt in hooghte gelijck een Cedar, maer heeft eerder de gelijckenis van een Palmeto-boom. Het is een spongiachtige holle selfstandigheydt / boven op met Pluymen voorsien / daer de Fruyt in hangt / in sijn kluysters besloooten. Het heeft de gedaente gelijck een Ockernoot / van gelijcke grootte / van binnen wit / doch de schel niet licht te breecken. Het heeft noch reuck noch smaeck / en wordt oock selden alleenigh gebruyckt / maer sy winden het in een bladt van Betelle, en kaeuwen het in stucken; sommige (gelijck ick onder de Mohelyans gesien heb) voegen daer by een seecker lijm van Oesterschellen gemaeckt / al het welcke goet is voor de Colijck, voor swaermoedigheydt / en voor de Wormen; het weckt Venus op / suyvert het ingewant / en voorkomt den honger.

Mont-Ely, is gelegen op de hooghte van 12. graden / in de lenghte op 55. graden / 30. minuten; de verandering is 13. graden. Het is soo uytstekende in steyl gebergthe als eenige andere plaets in geheel India. Het besluyt en bepaelt de twee Walckrijcke Koninckrijcken van Decan en Mallabar. Eer wy van daer afvoeren / en ons ancker lichten / gebeurden daer dit ongeluck: Op den 25. dagh sagen wy aen de punt van de Bay een Jonck, van omtrent seventigh Tonnen / bevracht met Koopmanschap naer Achem, een Marckt-stadt / in het Eylandt Sumatra gelegen. Dicht by haer ontdeckte sich een Mallabaersche Zee-roover / met goede meeningh haer aen te tasten / soo haest als sy in Zee of upt ons gesicht soude zijn / om alsoo Meester van den buyt te worden. Maer de Ionck, bemerckende het gevaer / verkoor liever haer in onse handen over te geven / als de moetwil van den Zee-roover upt te staen; maer haer geluck was weynigh gebetert; want het Schip de Jonas, komende haer met sijn Barck aen Boort / boeghsaerde haer na den Admirael toe / en na een weynigh overleghs / wiert het Schip met sijn Ladingh Prijs verklaert; 't welck het niemandt te wijten had als de kostelijcke Ladingh / waer mede het bevracht was / als Cattoen, Opium, en andere dingen meer / beneffens noch yets anders dat onder de Cattoen verborgen lagh; 't welck hen altesamen tot Slaven maeckte / zijnde 80. in het getal. Maer die van den Jonas, niet te vreden met desen Buyt / vielen sonder oorsaeck op de arme wapenloose Swarten, en sloegense als honden; maer over dese ten hooghsten gemoeyt / en sich niet konnende wreecken / sprongen tot 60. in het getal toe in Zee / willende sich liever vertrouwen aen dit woeste Element, ja self aen de doodt overgeven / als dese wreedtheyt langer upt te staen. Al-hoewel sulcks aen het woeste Bootsvolck een tijdtkortingh scheen te zijn / docht het my een droevigh Schouw-spel / te sien sulck een menighte van Menschen / sich selven gelijck als in den afgront van

Gelegentheydt van Mont-Ely.

Een Indiaensche Ionck op een onbehoorlijcke wijse by het Schip den Ionas genomen.

de Hel werpen/ om in plaets van rust een eeuwige onrust te ontmoeten. De Canoës van het Landt kregen noch eenige van de selve; die door onse Boots behouden wierden/ toonden sich minder vergenoeght van dese hun behoudenis/ willende liever in het water versmooren/ als aen de Bantanesen voor Slaven verkocht te worden/ die 50. Riaelen van achten voor yder Man geven/ doch toonen hem geen barmhertigheyt tot aen sijn doodt toe.

Groot onweer.

Dien nacht hadden wy seer quaet weder van rasende stormwinden/ vermengt met donder/ blixem en regen. Wy waren over de ongestuymigheydt van het selve verwondert; maer sy die soo dicht by de Son woonen/ seggen sulcks aldaer seer gemeen te zijn. Wy namen onsen wegh van daer zuydelijck aen/ en voeren dien selven avont noch voorby Cananor, zijnde in ons gesicht; voorby Montingue, Onor, en Batticala, den naesten dagh; toen voorby Mangalor, Calicut, Cochyn, Crancanore, leggende op 10. graden 12. minuten/ Coulam, Brin Iohn, de Caep Comery, de uyterste Uythoeck van Mallabar, op seven graden en een half/ Noorder breedte; by Ptolomeus Cory, by Strabo Conomancina, en by Plinius Calasca genoemt; maer heden ten dage Tuttan Cory by de Inwoonders. Maer eer wy vorder gaen willen wy u een weynigh mededeelen van Mallabar.

Van Mallabar.

Beschrijvingh van Mallabar.

ICk reken Mallabar, soo verre als het is besloten tusschen den Uythoeck Comery, en twaelf graden Noortwaert/ niet ver van Batticale; begrijpende 400. Engelsche mijlen in de lenghte/ in de breedte nerghens boven de hondert; doch soo volckrijck/ dat den Samorijn, of Koninck van Calicut, t'eeniger tijden machtigh is den Narsingan, Decan, of Gulcundan, Koningen/ het hooft te bieden/ (de welcke sijn aengrensende gebueren zijn) met een Heyr van 200000. Mannen. Sijn Landt is groen en vol vermakelijckheden/ en leeftocht/ van Vee/ Koorn/ Fruyt/ Cattoen/ Zijde-wormen/ en andere Koopmanschappen; benessens menigte van stercke Steden/ en sekere Zee-havenen/ niet minder als zijn die van Goa, Choul, Dabul, Swalley, of die van Danda-ragea-poree, als Coulam, Cochyn, Calicut Mangalor, en soo voort. En om de waerheydt niet te verkorten/ den Oceaen heeft self veertigh mijlen Zeewaert ancker-gront.

De zeden der Nayroes beschreven.

Mallabar is verdeelt in menighte van Heerschappen/ altesamen staende onder den Samorijn, een naeckte Swart, maer soo hoovaerdigh en opgeblasen als Lucifer self. De Nayroes zijn sijne Heeren/ een slagh van Mammalucken; sy leven by het zweet van eens anders aenschijn/ geheel overmeestert van hun eygene begeerlijckheden. Sy gaen nergens heen/ sonder wel gewapent te zijn/ gelijck offe geen onderscheydt wisten tusschen Vrienden of Vyanden. Massæus maeckter een slagh van Bramijns af/ daerse niemant meer ongelijck zijn/ dewijl de Bramijns een vreedsaem Volck is/ maer de Nayro altoos in twist en Wapen. Hun Wapens zijn bekleedt met Silver en Yvoor. Sy laten sich nergens sien/ sonder een Swaert en Schildt; en hebben sulck een gevoelen van hun eyghen selven en hun uytsteeckentheydt boven alle anderen/ dat/ waerse eenigh gemeen Persoon ontmoeten/ sy terstondt roepen/ Nayro, het welck sy verselschappen met het klappen van Schildt en Swaert te samen/ gaende sonder tegenstandt in sulcker voegen voorby; maer een arm Man magh sich wel wachten hen in het aengesicht te sien/ of op 50. schreden na by hen te komen. Thevet, Vartoman, en M.P. Venetus hebben soo van hen geschreven; maer/ of het gebruyck van dese stuertheydt moet sich selven verandert hebben/ door de bywooninge van ander en beleefder slagh

van

van Menschen / of ick vinde my genootsaeckt den eenen te noemen een bedrieghlijcken Monnick, of de andere twee al te licht-geloovige Reysigers/ soo het schijnt het hedendaeghsche gebruyck af te dwalen/ en verandert te zijn van die oude / de welcke dit geslacht van Volck na gaet. Het Volck is door de banck dick en sterck van Leden/ swart als een kool / hebbende het hayr/ gelijck Schaeps-wol/ langh en gekrolt; om hun hooft windense een kleen maet aerdigh Windtsel doorwrocht met Gout en Zijde; hun Lendenen insgelijcks met een stuck Callico, het welcke hen zedigh maeckt/ en hun schaemte bedeckt. Van de Oge nederwaerts/ en van den Middel opwaerts zijnse geheel naeckt: het gemeene Volck draeght om den Middel een slechter Kleedingh / gedeeltelijck / gelijck of het een Barbiers Schorteldoeck was. Sy kerven hun huyt oock op verscheyde plaetsen. De Vrouwen (sulcke als in Mahomet gelooven) bedecken sich selven gelijck andere Indianen: de Heydensche gaen naeckt; hebbende hun hooghste hovaerdy omtrent hun Ooren en Neus; en dese is de alder-aensienlijckste die de Ooren het meeste kan recken / daerse hun uyterste best toe doen/ hangende daer alderhande snuysterpen aen. Hun Neusen zijn verciert met Silver/ Kooper/ of Elpenbeen; hun Armen en Beenen zijn oock rijckelijck geketent. Het trouwen van de Heydensche heeft oock geen gebreck van superstitien en by-geloof. Dat is'er van / dat Koninck en Onderdaen/ hier in gelijck zijn. Wie oock onder hen een Vrouw trouwt / geniet sijn Bruydt geensints den eersten nacht / alsoo dit het werck van de Bramijnes is/ die haer de Maeghdom ontnemen / 't welck een aenwas van geluck is door de Nieuw-getroude/ achtende de grondt te heerlijcker die sulck Heyligh Zaedt ontfanght. In voegen het geen wonder is/ dat dese Bramijns over al sulck een vryen toeganck hebben/ sprekende met die gene daer mede sy willen / en gaende waerse willen/ daer sich den goeden Man in verheught/ alsoo dese Heyligen op der Aerden zijn. Maer het geen niet minder te verwonderen is / den Koninck niet wetende of hy de rechte Vader van sijn Kinderen is of niet/ om seker te gaen/ draegt het Rijck over aen sijn Suster.

Gedaente/ Cieraden/ en Kleedingh der Mallabaré.

Hun wijse van trouwen.

Vreemde Successie tot het Rijck.

Al het geen hen aen wetenschap mochte komen te ontbreken/ vervullen sy met overtollige moedigheydt en loosheydt. De Portugeesen, als sy hier eerst quamen te landen / hielden hen voor bot / om datse ongeleert waren/ en lichtelijck te overwinnen/ om datse naeckt waren; maer sy vonden sich soo in het een als het ander bedrogen/ en bevonden dat hen de Natuer maer al te wel voorsien had / en dat'er geen geweldiger Wapenen zijn / als een wraeck-gierige verbitteringh. Even-wel/ door het langhduerigh Oorlogen zijnse bysonder ervaren geworden / wetende soo wel als yemandt anders met Canon en Musquetten te speelen: Maer gemeenlijck gebruyckense in het strijden Pijl en Boogh/ Werp-pijlen en Schilden/ Granaten/ en ander slagh van Vyerwercken / daerse soo wel van voorsien zijn/ datse ons daer van aenboden te verkoopen / soo veel als wy begeerden of noodigh hadden. Hun Landt vloeyt over van Mijneralen en edel Gesteente / en geen gedeelte is bloot van overvloedt van Fruyten en noodige Leeftocht. Doorgaens / maer voornamentlijck aen de Zeekant/ is het boschachtigh/ en vol Gebergte.

Der Mallabaren dapperheyt en Krijghs-vernuft.

Calicut, tien mijlen van de plaets gelegen daer wy ten ancker lagen / wort gehouden die Stadt te zijn/ dewelcke Ptolomeus Canthapis noemt; doch qualijck/ zijnde dese Stadt Canthapis, gelegen op de hooghte van 23. graden. Calicut is door duysent jaren bekent geweest / met den naem van Callicaris; doch nu veel meer door dese laetste; en grooter sou haer roem hebben geweest / indien sy de gedurige overlasten der Portugeesen had konnen tegenstaen: Dewelcke met haer te-

Beschrijvingh van Calicut.

te overwinnen/ gedaen hebben/ even als Seleucus met Babylon, brengende haren Koophandel elders/ waer door sy binnen korten tijdt half verlaten wiert. Het leydt van den Middel-lijn Noordwaert 11. graden: en voor soo veel het onder de Zona Torrida, of heete streeck leydt/ moet het Gewest nootsaeckelijck heet/ in dien niet Swavelachtigh zijn. Het Landt is niet meer als gemeen vruchtbaer in Gras/ alsoo het selve door de hette van de Sonne verteert wordt; doch hunne Hoven wetense door Wateringen en Broecken groen te houden/ en in alderhande schoone Vruchten te doen overvloeyen. De Stadt self is groot maer niet schoon; de Huysen zijn laegh/dick/en duyster. De Haven leydt een tamelijck stuck weeghs van de Stadt af/ en is niet meer als gemeen bequaem om te anckeren. Het vertoont twee groote Sterckten/ in het Jaer 1515. by de Portugeesen gebout/ doch nu weerloos/ en eeniger maten van de Mallabars, geslecht en afgeworpen. De Samorijn, of Keyser/ onthoudt sich gemeenlijck in dese Stadt; een Prins van groote macht; maer soo swart als verradersch/ en soo verradersch als de Duyvel self/ wiens Dienaer hy is. Veel leelijcke Pagoden zijn hier aengebeden/ dewelcke sy seggen niet de afbeeldingh van hun swarte Goden/ maer hun Goden self te zijn/ die somwijlen in dese Beelden komen/ en uyt hun monden hun voorseggingen voorgeven. De Kappel daer den grooten Duyvel sit/ is ongedeckt/ en omtrent drie ellen hoogh; den houten inganck is besneden met veel Duyvelsche gedaenten/ en daer binnen in sit hunnen Priapus op een Throon van Kooper/ hebbende een blinckende Kroon op het hooft/ ter zijden van de welcke sich vier groote Rams-hoornen vertoonen/ die de een of de andere verborgentheden beteeckenen. Zijn oogen staen soo vertrocken alsse mogen; de mont gaept op een ysselijcke wijse/ uyt de welcke vier leelijcke tanden te voorschijn komen; den neus heeft het plat/ en den baert als Borstels/ of als Sonne-stralen van een gesprepdt/ makende alsoo te samen een afschouwelijck aensien. Zijn handen zijn gelijck als Wouwe klaeuwen; sijn dyen en beenen ruygh en sterck; sijn voeten en staert gelijck die van een Bavyaen. Andere Tempels hebben andere Pagoden, elck om het leelijckst/ doch verscheyden in vonden; Sommige zijn swart geschildert of gesmeert/ andere roodt/ sommige blinckende/ andere sitten en verslinden de Zielen vast/ terwijl de Hel eenige witte Beeldekens pijnight. Dese ontfangen hun Offerhanden/ of de Priesters voor hen/ die alle morgen hen berooken en wasschen/ en dan scheydt hy met sijn zegen/ sprepende sijn Lichaem voor dit Beeldt ter Aerden/ en ontfanght het alsoo. Yder volle Maen offerense hem een levenden Haen/ als een uytbeeldingh van vleeschelijcke lust en moedigheydt/ in hen heerschende. Den Priester is op sijn cierlijckste gekleedt/ met een fijn wit gewaet/ gewapent met een scharp lang Silver Mes; sijn armen en beenen/ na de wijse der Morisken, met Bellen behangen/ beneffens een deel Silvere Platen/ en andere snuysterpen meer. Na dat hy desen Haen geoffert heeft/ vult hy sijn handen met Rijs/ en gaet soo achterwaert/ sonder sijn oogen ergens als op den Afgodt te derven vesten/ tot dat hy by een helschen Poel komt/ daer eet hy sijn Offer op; 't welck gedaen/ heft hy sijn handt een wijl boven sijn hooft/ en keert sich alsoo van daer/ met een groot toejuychen/ als gezegent en geheylight. Den Samorijn eet niet voor en al-eer het Offer gedaen is/ als erkennende sijn voetsel van den Duyvel te ontfangen; de overblijffselen zijn niet voor de Armen/ maer voor de Krapen/ diese dencken des Duyvels Dienaers te zijn. Het Volck behoudt noch heden eenige schoone gewoonten onder sich; sy wisselen gemeenlijck hun Wijven onder malkander/ sonder dat de Vrouwen daer eens suer om sien. Veel Vrouwen te hebben is by hen georloft/ gelijck oock de Vrouwen verscheyden Mans mogen heb-

De gedaente van hunne Pagoden,

en Offerhandẽ aen de selve beschreven.

Hunne gerieflijckheydt onder elkanderen.

hebben/ alles om sterck voort te teelen.

Coulam is een Stadt en Landtschap geleghen op de hooghte van 9. graden Noortwaerts/ besluytende het Koninckrijck Travanzor. Het heeft voor desen ge-staen onder den Koninck van Narsingan, als oock onder den Mallabar; maer he-den staet het onder geen van beyen. Voor 200. Jaren was dit een machtige en Volckrijcke Stadt/ en een Handel-plaets voor veel Indianen, door den Samorijn niet weynigh vermeerdert/ in voegen het over de hondert duysent Inwoonders kost tellen. Soodanigh was dese plaets in haer Koophandel en gelegentheydt/ en soo bequaem de Haven om te anckeren/ en soo getrouw haer Ingesetenen: Maer nu/ zedert dat Calicut, en naer Calicut Goa, haer den handel onttogen heb-ben/ is 'et hier heel anders gestelt/ en dese eertijdts groote Stadt nu niet van een verlatene Woestijne. Beschrijvingh van Coulam.

Op den 7. Mey bevonden wy ons op de hoogte van 8. graden/ en kregen voor het ondergaen van de Son den hoogen Bergh/ gemeenlijck Brin John, dat is den Bergh van Johannes, in het gesicht/ de uyterste Uythoeck van dat gedeelte van India. Des anderen daeghs hadden wy de hooghte van 7. graden 30. minuten/ 14. graden veranderinghs. Den dagh daer aen zeylden wy voorby de Maldivas, Eylandekens gedacht by Pyrard de Laval, die daer eertijts gewoont heeft/ en ver-haelt dat sich den Koninck derselver een Keyser noemt van dertigh Landtschap-pen/ en 12000. Eylanden. Dicht by dese zijn andere Eylanden Candu, Nicubar, en Sumbrero genoemt/ leggende in het gesicht van Ceylon, en Sumatra. Van welck eerste wy nootsakelijck yets moeten handelen. Passeren de Maldivas.

Van Ceylon.

CEylon, of Zeyloon, een van die vijf Eylanden dewelcke van Ptolomeus Barus-sæ genoemt worden/ was by de Ouden geensints ongenoemt/ als hebbende by Ptolomeus den naem van Panigarensis; en na hem/ by de Arabische Schrijvers/ Si-suara, Tenarisis, en Nanigeris. Heden ten dage is het bekent met den naem van Ceylon by ons/ en van Chingall by de Inwoonders. Een Eylandt dat groot/ rijck/ en vermaert is; van het vaste Landt van Asia door een kleene Zee afgeson-dert/ die geen veertigh Engelsche mijlen wijdte heeft. Het streckt sich uyt van 8. tot 11. graden toe/ hebbende in de lenghte omtrent 70. Duytsche mijlen/ en in de breedte 40. in het rondt 250. of daer omtrent. Men heeft eenige oude ramin-gen/ dat het Aerdtsch Paradijs alhier sou geweest hebben/ en dat den Koninck Salomon hier sijn Goudt sou van daen gehaelt hebben/ Ophyr alsdoe genaemt; maer ick geve noch het een noch het ander geloof/ alsoo de meeste Schrijvers de overblijfsels van het Paradijs stellen in Mesopotamia, en de Goudt-plaets van Salomon in Pegu, Iava, en diergelijcke rijcke Kusten. De stinckende Afgoden-dienst heeft hier soo veel voets als elders; geen soo kleenen Dorp of Gehucht/ dat sijn eygen Pagode niet en heeft/ elck na de genegentheydt der Inwoonders uytge-beelt. Onder andere is noch de gedachtenis van een Afgodt vermaert boven alle anderen/ genoemt Apis Hanimant, of Apes Tantgodt, die in een hooge en bysonde-re achtingh was by millioenen van Indianen, tot dat Constantijn, onlanghs gele-den Onder-Koninck tot Goa, 500. Mannen hier te lande sette/ Columbo plon-derde/ en desen Afgodt wech nam/ en in sijn haestige toorn verbrande/ weygeren-de 300000. Ducaten daer voor te ontfanghen van de Afgodische Inwoonders; Welk gelt hy liever genomen had/ alsoo een loosen Bannyan sulk een ander te voor-schijn bracht/ verklarende dat het den selven was/ 'twelck by de Priesters gelooft

Beschrijving van't Eylandt Ceylon.

Gelegentheydt en grootte/ van't selve.

Voor een geroofde Tantgode 300000. Ducaten geboden/ doch vergeefs/ want wort verbrandt.

zijn-

Loos bedrogh van een Bannyan.

zijnde/ verrijckte sich den Bedrieger niet weynigh met de Schatten van dese arme Afgoden dienaers/ die om dese nieuwe Pagod groote Feest en blijdtschap maeckten. Sy hebben menighte van andere leelijcke Duyvelsche Beelden; hoe leelijcker en den Duyvel gelijcker/ hoe meer van hen ge-eert en aengebeden. Een boven allen is de uytsteeckenste/ niet ver van Mattacala, een Beelt/ soo in grootte als oudtheydt/ boven al de rest aensienlijck; daer de Singalen en Iogues, (dat zijn hun Priesters) dese vertellingh van verhalen: dat op seeckeren Hooghtijdt den Koninck Johna (die al voor langh het beste gevoelen van dit Monster niet had gehad) tot dit Beelt in komende/ het selve (door Duyvelsche Toovery/ en uytwerckingh van hun Opper-meester) sich aen hem vertoonde in een verschrickelijcke gedaente/ spouwende vyer en vlam uyt muyl en ooghen/ en hebbende een bloot Swaert in de handt/ daer het den Koninck mede te lijf wilde/ die daer over verschrickt/ om hulp sou geroepen/ sijn ongeloovigheydt beschuldight/ en zedert altoos een getrouw Dienaer van desen Duyvel geweest hebben/ na dat hy weder met hem versoent was. De plaets daer desen grooten Pagode staet/ is omringt met een wolck van Wapenen/ en wort seer wel waergenomen/ en niet sonder reden/ om datse vastelijck gelooven/ dat/ soo haest als desen Afgodt komt te vallen/ de geheele Werelt terstondt met vyer of andersints verteert sal worden. Op den hooghen Bergh van Columbo (een Stadt van de Portugeesen dier genoegh gekocht) vertoont men als noch de voetstappen van den ouden Vader Adam; die alhier (soo men hen slechts gelooven wil) geschapen en begraven sou zijn. Hier mooght ghy oock voor kleen gelt en grooten arbeydt sien een Meyr van zout water/ en om dat het zout is/ en gelegen op soo een hoogen Bergh/ seggen sy dat het alleen de Tranen zijn/ die Eva hondert Jaren na malkander sou geschreydt hebben/ over de moort van haer beminden Abel. 't Welck/ hoe vreemt in onse oogen/ den Paep Oderic van Friuli, een Reys-gesel van onsen Sir Iohn, in't Jaer 1300. niet alleen gelooft/ maer oock anderen tot het selve gevoelen pooght te brengen.

Vertelling van een andere Pagode.

Adams voetstappen en Graf op Ceylon.

Een Meyr gegroeyt uyt Evaes Tranen.

Beschrijvingh van de Canneel.

Wat het Landt selve aengaet/ het vloeyt over in alderhande soorten van welrieckende Speceryen/ maer voornamelijck in Canneel, een kostelijcke Bast. Den Boom van het selve is recht en laegh/ hebbende fraeye uytgespreyde Tacken/ den Olijf-boom niet ongelijck/ soo in gestalte als volmaecktheydt. De bladeren hebben de gedaente van de Orange-booms bladeren; de Vrucht is rondt/ hardt/ en door het geduerigh braden van de Son doncker van verwe. Sy is bekleedt met een dicke Bast/ dewelcke in de Somer (als wanneer het dese ontkleedingh best kan lyen) wort afgeschelt/ door de Bou-lieden in lange smalle stucken gesneden/ en in de Sonne gedrooght wort. Men sou oock veel andere van deses Landts Vruchten komen voorstellen/ daer het in overvloeyt/ als Orange-Appelen, Dadelen, Cocos, Ananas, Plantans, en Mastick, hoewel Tom Coriat seght dit laetste nergens anders te vinden te zijn als in Syo: Oock haer Elephanten, Buffels, Koeyen, Schapen, Verckens, Robijnen, Ambergrijs, Esmerauden, en diergelijcke/ doch ick vrees u door te groote lanckwijligheydt moeyelijck te vallen. Al welcke dingen soo aenlockende waren in de oogen van den gierigen Portugees, dat Almeyda, in spijt van haer seven vereenighde Vorsten/ aldaer in het Jaer 1506. lande/ en een Jaerlijcksche belastingh op leyde van 250000. Ponden van hun alderbeste Canneel, die Sousa het derde Jaer daer na heeft begonnen wech te schepen. Maer den Koninck/ om te toonen hoe weynigh hy achte het verlies van dese Schorse/ noodight hem te sien sijn Wandel-plaets/ op het hooghste van sijn Paleys/ daer hy sich vertoonde in een Gewaet/ vol bezaeyt met Gout/ Smaragden, Peerlen, en Dia-

Gierigheydt en ontrouw der Portogeesen.

man-

manten; en om het selve meer luyster te geven / voeghter 500. Fackels by/ die dit Gesteente/en door het Gesteente den Koninck/ de heerlijckste luyster van de Werelt gaven. Maer den Portugees, recdts aengestoocken door een rasende begeerlijckheydt/ in schijn om hem tegens den Mallabar bystandt te doen / bout daer een braef en sterck Kasteel / waer door hy binnen korten tijdt den Koninck soo muylbande/ dat hy endelijck Meester wiert van al het gene den Koninck besat.

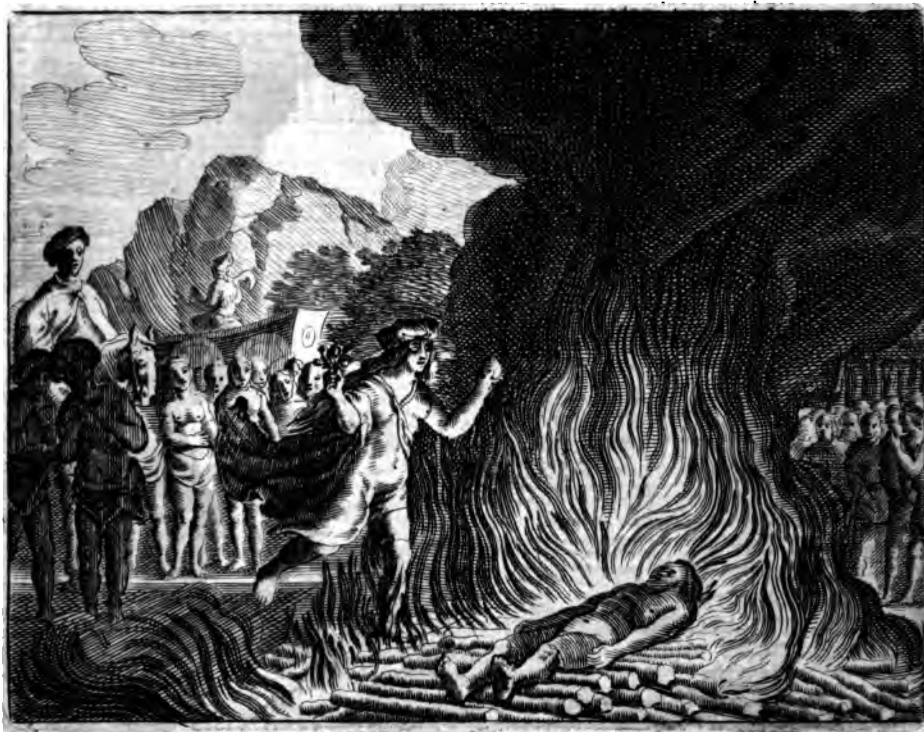
Van Cormandell.

DE Kust van Cormandell (Carigardamna, by Ptolomeus) streckt sich van de Uythoeck Comorijn, onder 7. graden en eenige minuten af/ tot aen de beroemde Golph van Bengala, omhelsende bey de Hoofden van de Ganges. Den Oceaen bespoelende dese wel-bekende Steden van Negapatan, en Meliapore, Polycatt, Armagun, Narsinga, Messipatan, Bipilipatan, en andere plaetsen meer. Beschrijvingh van de Kust van Cormandell.

Negapatan, soo veel geseght als een Stadt gelegen op de Rivier Negay, heeft 12. graden Noorder breedte/ en eenige minuten; een heet en ongesondt Gewest/ soo ten aensien van de windt en regen/ die daer het meeste en beste gedeelte van het Jaer de overhandt hebben / als ter oorsaeck van de broeyende hitte. De Stadt heeft goet water / en brenght goede Fruyten voort/ die verkoelende en voedtsaem zijn; maer het Volck wort veel met Koortsen/ Loop/ en andere sieckten gequelt. Sy zijn swart / bot/ en onbequaem voor eenige goede oeffeningen: De hitte/ dewelcke hier geweldigh is / beneemt hen de eeten lust / en noodight hen tot ledighevdt, de Moeder van vleeschelijcke dartelheydt. Een kleen / dun/ maer seer fijne Shuddery hebbense voor hunne heymelijcke deelen; gelijckse oock een kleene Windtsel om het hooft hebben / de rest van hun Lichaem staet open voor het gesicht/ en alle stuersheden van de Lucht. Hen ontbreeckt noch Gout noch kostelijck Gesteente/ doch zijn weynigh onder hen geacht. Sy verdragen allerhande slagh van Godts-dienst; sommige prijsen Mahomet, andere bidden een Hont/ een Crocodil, of een ongevoelijcken Pagode aen. De Vrouwen van de Bannyans hebben hier meerder vryheydt / sich selven op de Uytvaert van hun Mannen tot assche te verbranden / als daer de Mooren het gebiedt hebben; in voegen dit onmenschelijck gebruyck aen dese Kust seer gemeen is. Hun wijse van Houwelijcken (vereyschende dese de eerste plaets) bestaet in verscheydenheyt; doch de nieuste is/ dat een Priester/ een Koey/ en de twee Minnaers gaen aen het water/ daer den Bramijn eenige vodden van gebeden tusschen sijne tanden mommelt; dewelcke ge-eyndight zijnde/ geven de twee malkander de handt/ hebbende des Koeyen staert daer in beslooten/ als een Heylige getuygenisse. Over altesamen stort den Bramijn sijn geheylighden Oly/ en drijft dan het Beest in de Rivier/ gevolgt van de twee Gehouwden/ soo verre tot datse tot den middel toe in het Water zijn/ en/ van schrick voor de Baren/ niet verder mogen; dan weder aen Landt gekomen/ latense malkander los / en alsdan blijft het Houwelijck bondigh en van waerden. Gelegentheyt van Negapatan. Zeden der Inwoonders. Hun maniere van trouwen.

Belangende hun Uytvaerden; wanneer de doodt hun Houwelijcks-bandt van een scheydt / acht sich de Vrouwe een onwaerdigh Schepsel om haer Man te overleven. Sy daer over kleedt haer Lichaem met een doorschijnend Kleedt; haer Armen/ Beenen/ en Ooren / zijn verciert met dartele Keetens van Liefde/ haer Ooren / Neus / en Vingers met Peerlen en kostelijcke Gesteenten; in de eene Handt heeft sy uytgelesene Bloemen/ in de ander een Bal/ teeckens van een endeloos Paradijs. Sy gaet vergeselschapt met een groot gevolgh; sommige De Vrouwen verselen hun Mannen in het Lijck-vyer.

V daer

daer toe beweeght door liefde/ andere door nieusgierigheyt. Den Priester onderwegen beschrijft haer de groote vreught daerse na toe gaet/ sy geeft daer op een zedige lagh/ klimt op/ en siende de vlamme/ schijnt door een ongemeene vreught aengedreven/ sy siet het doode Lichaem van haren Man/ legghende op een grooten hoop kostelijck Hout/en soo haest als de vlamme het selve begint te omhelsen/ gelijck een sotte Minnaresse/ neemtse haer afscheydt van haer Vrienden en Kinderen/ en werpt sich gewillighlijck in het midden van het Oper/ het welck hen beyde haest tot assche verteert/latende niet na als roem en assche. Sommige/die dese volstandigheydt niet hebben/ weygeren dese Offerhande/ maer worden gedwongen hun Hayr af te scheeren/ en als Schrick-dieren onder de Menschen te verkeeren. Dit is hen gerechtelijck opgeleydt/ alsoo dit geslacht soo dartel en overdadigh in haer lust plagh te zijn/ datse doorgaens het leven van hun getroude Mannen belaeghden en afbraecken; om in het welcke te voorsien/ de Regeringe dese wijse van Offeren/ en dese versmaetheydt voor de onwilligen heeft vastgestelt.

Oorzaeck waerom sulcx moet geschieden.

De sulcke als hun dienst pleghen aen den Rooden Draeck/ zijn soo verre van hun eygen ellende te bejammeren/ datse self in tegendeel menighe wreede vonden versinnen/ om sich selven te vernielen/ en dese hunne Afgodt te verheerlijcken.

Sy

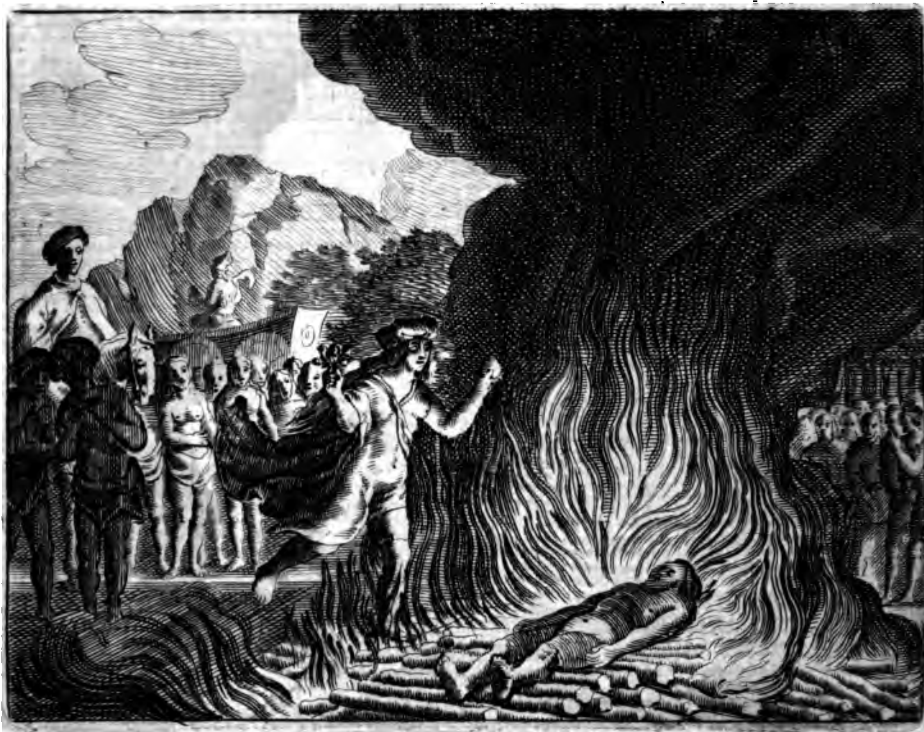
Sy hebben een massijf Kooper vergulden Pagod, geset op een kostelijcken Praelwagen/ beweeght door acht geweldige Wielen/ beslagen met suyver Goudt/ den opganck van den selven Waghen is wijdt en gemackelijck/ langhs verscheyden trappen/ op de welcke/ wanneer het den hoogen Feest-dagh is/ de Priesters gestelt zijn/ beneffens verscheyde jonge Meyskens/ die/ om den Duyvel te vereeren/ hun Lichaem van veel Booswichten laten misbruycken. Alsdan wort den Wagen voort-getrocken/ en geluckigh is den Man/ arm of rijck/ hoogh of laegh/ die alleen een handt aen het Zeel kan slaen/ en noch hooger geacht/ die uyt een Duyvelschen yver/ sich selven met sijn naeckte Leden onder de Raderen werpt/ en alsoo laet verpletteren/ die voor altoos daer na als Heyllighe Martelaren geroemt en geprezen worden. Van Negapatan gaen wy over tot Meliapore. Gruwelijcke en wrede vyeringh van een Feest-dag.

Dit is een Stadt gelegen op de selve Kust van Cormandell, op de hooghte van 13. graden 20. minuten/ een plaets beyde oudt en vermaert/ eertijdts Calamina genoemt/ toen Melange, en ten laetsten Meliapore; doch nu St. Thomas, ter oorsaeck om dat deselve op die plaets als Martelaer geleden heeft. De Stadt is heden ten dage kleen en arm/ onder Mooren gebiedt/ geeft oock weynigh Koopmanschap als alleen Cattoen, en diergelijcke Stoffen. Dit was de laetste plaets daer den Apostel predickte/ na dat hy Persia, Hyrcania, Bactria, Sogdiana, en menige gedeelten van India bekeert had. Dat is 'er van/ dat/ in gedachtenis van dese hunne wreetheyt/ Godt dit geslacht geteeckent heeft (gelijck sommige Joden seggen van de Stamme Benjamin, die de alderbitterste tegens onsen Salighmaker zijn geweest) namentlijck/ datse het eene been aen de kuyt wel de helft dicker hebben als het ander. Beschrijvingh van Meliapore.

Polycat, op 14. graden/ Armagun, Caleture, Tarnassery, en Petipoly, zijn in onsen weg na Narsinga en Messipotan gelegen; maer ter oorsaeck datse eerst onlangs Handel-plaetsen van de Engelschen zijn geworden/ en weynigh verscheyden zijn in verwe/ en andere dingen meer/ van die van Narsinga, willen wy dese laten varen/ of liever onder dese laetste begrijpen.

Van Narsinga.

Narsinga is een edel gedeelte van India, daer sommige de uyterste Palen van Cormandell willen hebben/ doch ick ben van een ander gevoelen. Dese plaets is vermaert over geheel Asia, palende aen Mallabar, Gulcunda, Bengala, (van oudts genoemt Baracura) en aen de groote Zee. Den Koninck is soo Rijck dat hy al sijn Nagebueren veracht/ en soo machtigh in Volck/ Wapenen/ en Oorloghs-gereedtschap/ dat hy noch op den Grooten Mogul, noch op den Decan, noch op den Samorijn, noch op den Peguaen, in het minste past. Sijn Koninckrijcken worden beschermt door gerechte Slaven/ en andere natuerlijcke voorrechten/ zijnde vol van alderhande nootsakelijckheden/ soo tot gebruyck als tot vermaeck; als Steden/ stercke vastigheden/ vermaeckelijcke Velden/ uytgelesen Mineralen, overvloepende in Rivieren/ in Heuvelen/ Dalen/ Koorn/ Vee/ Fruyten/ en soo voorts; soo dat hy met goet recht gehouden wort voor een soo machtigen Vorst/ als 'er in geheel India magh zijn. De Bannyans swermen hier als Sprinckhanen/ en de Bramijns zijn hier in soo hoogen achtinge als in eenige andere plaetsen. De Tempels inder waerheydt hebben van geen groote pronckerye te roemen van buyten/ doch wel van binnen/ als hebbende menighte van rijcke en massive Beelden. Beschrijvingh van Narsinga.

daer toe beweeght door liefde/ andere door nieusgierigheyt. Den Priester onderwegen beschrijft haer de groote vreught daerse na toe gaet/ sy geeft daer op een zedige lagh/ klimt op/ en siende de vlamme/ schijnt door een ongemeene vreught aengedreven/ sy siet het doode Lichaem van haren Man/ legghende op een grooten hoop kostelijck Hout/en soo haest als de vlamme het selve begint te omhelsen/ gelijck een sotte Minnaresse/ neemtse haer afscheydt van haer Vrienden en Kinderen/ en werpt sich gewilligh lijck in het midden van het Oper/ het welck hen beyde haest tot assche verteert/latende niet na als roem en assche. Sommige/die dese volstandigheydt niet hebben/ weygeren dese Offerhande/ maer worden gedwongen hun Hayr af te scheeren/ en als Schrick-dieren onder de Menschen te

Oorzaeck waerom sulcx moet geschieden.

verkeeren. Dit is hen gerechtelijck opgeleydt/ alsoo dit geslacht soo dartel en overdadigh in haer lust plagh te zijn/ datse doorgaens het leven van hun getrouwde Mannen belaeghden en afbraecken; om in het welcke te voorsien/ de Regeringe dese wijse van Offeren/ en dese versmaetheydt voor de onwilligen heeft vastgestelt.

De sulcke als hun dienst pleghen aen den Rooden Draeck/ zijn soo verre van hun eygen ellende te bejammeren/ datse self in tegendeel menighe wreede vonden versinnen/ om sich selven te vernielen/ en dese hunne Afgodt te verheerlijcken.

Sy

Sy hebben een massijf Kooper vergulden Pagod, geset op een kostelijcken Prael-wagen/ beweeght door acht geweldige Wielen/ beslagen met suyver Goudt/ den opganck van den selven Waghen is wijdt en gemackelijck/ langhs verscheyden trappen/ op de welcke/ wanneer het den hoogen Feest-dagh is/ de Priesters gestelt zijn/ beneffens verscheyde jonge Meyskens/ die/ om den Duyvel te vereeren/ hun Lichaem van veel Booswichten laten misbruycken. Alsdan wort den Wagen voort-getrocken/ en geluckigh is den Man/ arm of rijck/ hoogh of laegh/ die alleen een handt aen het Zeel kan slaen/ en noch hooger geacht/ die uyt een Duyvelschen yver/ sich selven met sijn naeckte Leden onder de Raderen werpt/ en alsoo laet verpletteren/ die voor altoos daer na als Heylighe Martelaren geroemt en gepresen worden. Van Negapatan gaen wy over tot Meliapore.

Gruwelycke en wreede vyeringh van een Feest-dag.

Dit is een Stadt gelegen op de selve Kust van Cormandell, op de hooghte van 13. graden 20. minuten/ een plaets beyde oudt en vermaert/ eertijdts Calamina genoemt/ toen Melange, en ten laetsten Meliapore; doch nu St. Thomas, ter oorsaeck om dat deselve op die plaets als Martelaer geleden heeft. De Stadt is heden ten dage kleen en arm/ onder Mooren gebiedt/ geeft oock weynigh Koopmanschap als alleen Cattoen, en diergelijcke Stoffen. Dit was de laetste plaets daer den Apostel predickte/ na dat hy Persia, Hyrcania, Bactria, Sogdiana, en menige gedeelten van India bekeert had. Dat is'er van/ dat/ in gedachtenis van dese hunne wreetheyt/ Godt dit geslacht geteeckent heeft (gelijck sommige Ioden seggen van de Stamme Benjamin, die de alderbitterste tegens onsen Salighmaker zijn geweest) namentlijck/ datse het eene been aen de kuyt wel de helft dicker hebben als het ander.

Beschrijvingh van Meliapore.

Polycat, op 14. graden/ Armagun, Caleture, Tarnassery, en Petipoly, zijn in onsen weg na Narsinga en Messipotan gelegen; maer ter oorsaeck datse eerst onlangs Handel-plaetsen van de Engelschen zijn geworden/ en weynigh verscheyden zijn in verwe/ en andere dingen meer/ van die van Narsinga, willen wy dese laten varen/ of liever onder dese laetste begrijpen.

Van Narsinga.

Narsinga is een edel gedeelte van India, daer sommige de uyterste Palen van Cormandell willen hebben/doch ick ben van een ander gevoelen. Dese plaets is vermaert over geheel Asia, palende aen Mallabar, Gulcunda, Bengala, (van oudts genoemt Baracura) en aen de groote Zee. Den Koninck is soo Rijck dat hy al sijn Nagebueren veracht/ en soo machtigh in Volck/ Wapenen/ en Oorloghs-gereedtschap/ dat hy noch op den Grooten Mogul, noch op den Decan, noch op den Samorijn, noch op den Peguaen, in het minste past. Zijn Koninckrijcken worden beschermt door gerechte Slaven/en andere natuerlijcke voorrechten/ zijnde vol van alderhande nootsakelijckheden/ soo tot gebruyck als tot vermaeck; als Steden/ stercke vastigheden/ vermaeckelijcke Velden/ uytgelesen Mineralen, overvloeyende in Rivieren/ in Heuvelen/ Dalen/ Koorn/ Vee/ Fruyten/ en soo voorts; soo dat hy met goet recht gehouden wort voor een soo machtigen Vorst/ als 'er in geheel India magh zijn. De Bannyans swermen hier als Sprinckhanen/ en de Bramijns zijn hier in soo hoogen achtinge als in eenige andere plaetsen. De Tempels inder waerheydt hebben van geen groote pronckerye te roemen van buyten/ doch wel van binnen/ als hebbende menighte van rijcke en massive Beelden.

Beschrijvingh van Narsinga.

Beschryvingh van Bisnagar.

Bisnagar (van oudts Modura) is de tweede Stadt in Narsinga, soo van wegen haer grootte/ als deftigheydt; sy is omcingelt met een Wal van vier Engelsche mijlen in het ronde/ en voorts wel gesterckt/ wel gebouwt/ en niet min rijck en machtigh. Sy heeft enige Tempels/ dewelcke aenmerckelijck zijn door maecksel en cieraden/ maer ten insicht van hun God- of Duyvel-dienst verbloeckelijk. De Haven is seer goet om in te anckeren/ en wel besocht door Europische Schepen en Iuncken, van alle plaetsen in India, Persien, en Arabia.

Groot onthael: en de Reysigers om de pracht des Koninckx te beschouwen.

Wanneer eenigh Reysiger komt aen het Hof/ sal hy betamelijck onderhoudt vinden/ en verscheyden reysen by den Koninck genoodight worden/ om daer door den selven gelegentheydt te geven sijn fijne en schoone Kleederen te vertoonen: dewelcke (om niet ondanckbaer voor sijn onthael te zijn) wy bevonden hebben seer dick met kostelijke Gesteenten beset te zijn/ van een oneyndelijke waerde/ en boven maten heerlijcken glants. Wanneer hy met deselve bekleedt is/ wort hy van sijn Ondersaten als een Son (dewelcke van hen voornamentlijck ge-eert wort) aengebeden; om dat hy deselve in glants quanswijs gelijckt. Sijn Hof is vol van alderhande Majesteyt/ hebbende tot sijn Lijf-wacht duysent Mannen. Hy houdt het met veel Vrouwen te trouwen/ en geeft sich selven daer over den naem (onder sijn loffelijckste Eertijtels) van Man over duysent Vrouwen/ van dewelcke hem sommige by sijn leven in sulcke hooge achtinge houden/ dat sy na sijn afsterven hem gaern vergeselschappen/ makende sijn brandend Graf/ hun verteerende Begraeffenisse.

Beschryvingh van Mesulipatan.

Mesulipatan, meesten tijdt by verkortinge Meslipatan genoemt/ is den Gulcundaenschen Koninck onderworpen/ en gelegen op de hooghte van 16. graden en een half/ Noorder breedte. Het is gelegen aen de Bengaelsche Zee. Het geheele Landt laet toe een vermenginge van verscheyden Afgoden-diensten/ zijnde meestendeel de Saracijns en Bannyans het meeste getal. De Stadt in sich selven kan niet seer geroemt zijn/ noch om sijn grootte/ noch schoonheyt/ noch vermaeckelijckheyt/ is oock over 50. Jaren/ door een geweldige sterfte/ by naer woest en ledigh gemaeckt. De Straten zijn weynigh en enge/ de Huysen laegh en onvoorsien/ de Velden en Hoven als verbrandt door de geweldige hitte/ die van Maert tot Julij alhier overtolligh is: maer van Julij tot November toe/ zijnse geduerighlijck met windt en regen gequelt/ in voegen sy alleen vier gesonde en verdraeghlijke Maenden hebben van de twaelf/ namentlijck van November tot Maert toe. Evenwel door den handel van de Engelschen alhier/ bestaende in Callicoes, Rijs, en diergelijcke/ heeft het evenwel wederom begonnen te bloeyen.

Gruwelen en godloosheden der Inwoonders van Casta.

Wendt nu van hier u kuyssche oogen/ naer een onkuyssche Stadt/ hoewelse met een kuyssche naem Casta genoemt wort. Een Stadt/ berucht door verbloeckte Duyvels-dienst/ en ongebonden wellust. De Mosques hebben hunne Beelden/ door konst en werck niet te versmaden/ maer hatelijk door de stanck van hun Afgodery. De gemeene gestaltenis van de Pagoden alhier/ heeft by na de gedaente van den ouden Priapus en Pan, hebbende groote oogen/ en een platten neus/ een wijden mondt/ vier groote hoornen/ een langen baert/ gelijck de Sonne-stralen van een gespreyt/ klaeuwen voor handen/ kromme Bocke-beenen/ en al wat een Monstreuse mis-scheppingh uyt maken kan.

Hun wreede Offerhanden aen den Duyvel.

Sy hebben menighte van Feest- ofte Oyer-dagen/ op sommighe van deselve hechten sy siecke en benoodigde Menschen (door veel ovyers ongevoelijck gemaeckt) aen een Haeck/ dewelcke sy ophalen voor hunnen Afgodt/ terwijl het Bloedt van de gewonde schouwers afdruypt; weder nedergelaten zijnde/ wordt hy als een waerdige Offerhande tegens een Boom geplant/ en na dat hy den Duyvel wel

ootmoedighlijck gebeden heeft / sijne Offerhanden in danck aen te nemen / vertreckt hy vol van vreugt en hoop om hier namaels in beter staet te zijn. Sy doen hunne Offerhanden inder nacht / na datse door Toorts-licht de straten soo licht gemaeckt hebben / als of het dagh was. Alsdan hun handen en packen met Rijs voorsien hebbende / bestaen sy hunnen Duyvelschen dans / maer zijnde eens buyten den Toover-rinck geraeckt / packen sich terstondt aen een kant / sonder eens te derven om sien / uyt vrees dat hen den Duyvel in stucken van een sou komen te rijten.

Sy gebruycken dese wijse van Begraeffenisse: Sy leggen het doode Lichaem in een diep hol / langh en smal / of tusschen twee mueren / daer toe opgerecht / daer sich de dwase Weduwe in laet besluyten / sonder immermeer tegens yemant meer te spreken / verwachtende de doodt door de pijle des hongers: waerlijck een wijse van sterven boven alle anderen de alder-onverdraeghlijckste. Weduwen der afgestorvene dooden sich self door honger.

Hun Kleedingh is ten meestendeel naecktheydt / ter oorsaeck van de geweldige hitte. Sy scheppen groot vermaeck in visschen / en diergelijcke tijdtkortingen op het water / in hun Booten of Corricorrijs, die de gedaente hebben van Zee-monsters of Draecken.

Van Malacca.

MAlacca (by Josephus Terra Aurifera, of Gout-rijck Landt / genoemt) leght op de hoogte van 5. graden. Het was van oudts bekent met den naem van Aurea Chersonesus, en gehouden te zijn het rechte Ophyr, daer Salomon sijn Gout uyt haelde. 't Welck te geloofwaerdiger is / om dat men van de Haven Ezion-geber in de Roode Zee / langhs de Indiaensche Strant / en de Arabische Kust / hier bequamelijck sonder hulp van Compas of Starren komen kan. De Stadt Malacca selve leght op de hooghte van 5. graden (na de reeckeningh van anderen op 4. graden) Noorder breedte. Het was eertijdts onder de gehoorsaemheyt van den Koninck van Siam: maer is daer na in het Jaer 1508. door Albuquercke geplondert / en den vromen Koninck Abdalla onthooft. De rijckdommen die alhier door de Portugeesen verkregen wierden / waren 3000. stucken Geschuts / een ongeloofelijcke Schat van kostelijckheydt / en soo veel gemunt Gout en Silver / dat des Konincks gedeelte / het welcke alleenig het vijfde was / quam tot op 250000. Realen van achten. Heden ten daghe wort het beseten van de Nederlandtsche Maetschappy. Beschrijvingh van Malacca. Groote menighte van Geschut en andere rijckdommen by de Portugeesen alhier gevonden.

De Stadt is over de dry Engelsche mijlen lanck / maer seer smal / zijnde gebout als in een halve Maen / op den Oever van een vermaeckelijcke Rivier / dewelcke omtrent soo breedt is als den Teems by Londen; doch niet soo drinckelijck; een Beecxken van soet water loopt door de Stadt henen / daer een stercke maer tamelijcke schoone Brugge over gebouwt is. De Wallen dewelcke dese plaets omcingelen zijn tamelijck sterck en vast / doch niet wel machtigh veel gewelts van Geschut te konnen tegenstaen. De Huysen zijn gemeenlijck laegh en slecht van gebouw / doch slechter van Huys-raedt / hoewel hen geen Goudt ontbreeckt om het selve te koopen / maer ter oorsaeck van de laegh- en donckerheydt / sou alle vercierse hier vruchteloos zijn. Het fraeyste is hier in de Cypress-lanen, en Hoven. De Straten en Velden toonen u hier keur van vermaeckelijcke Boomen / en uytgelesen Vruchten; onder dewelcke zijn de Duroyen, (by hen soo waerdigh als hun overvloedige Goudt- of Silver-mijnen) Koorn / Suycker / en andere fraeye nootsakelijckheden. Het Volck is van natueren Gastvry / seer gene-

Natuer en aerdt der Inwoonders.

gen tot de Musijck en vrolijcke Deunen / en het geselschap van Vreemden; doch tot toorn verweckt / toont sich onlijdsaem en fier genoegh. Sy zijn na-yverende indien hen daer geleghentheydt toe gegeven wort; bedrieghlijck indien mense te veel gelooft. Hun Tael is seer gemeen / en niet min in dese deelen gebruyckt / als by ons het Latijn, en in andere deelen het Arabisch. Wy laten Sinca-pura, en komen tot Patania, een gemackelijcke dagh-reyse van daer.

Van Patania.

Beschrijvingh van Patania.

PAtania, van oudts Perimula, is een hedendaeghs wel-bekende Stadt / gelegen aen de Golphe van Bengala, op de hooghte van omtrent 7. graden / en in het midden van dese twee vermaerde Zee-havens / Malacca en Siam. Het gebiedt alhier is Opper-hoofdigh / treckende de Koninghen alhier hun afkomst van een Edel Koninck van Delly, dewelcke / na dat hy Patania vermeestert had / aldaer sijn Soon Gingee tot Onder-Koninck gelaten heeft / en van de welcke de laetste Koningin en dese Prins gerechtelijck afgekomen zijn. Den Mogul dreyght hem menighmael van sijnen Throon af te stooten / evenwel blijft desen tot noch in het besit / gebruyckende voornamentlijck de bescherminge van de tusschen-vloeyende Ganges, en eenige kleene / hoewel nutte / Eylandekens / daer hy sich selve met groot voordeel op weet te versterckten. De Stadt is sterck / en wel beschermt met twaelf Metalen groote stucken Geschuts / onder de welcke is een Basiliscus van 26. voeten langhte.

Sommige Afgodische Tempels worden u alhier getoont / voorsien met houte Afgoden; doch meerder aen te mercken door sommige aldaer opgerechte gedenckteeckenen van de voorgaende Koningen.

Aert / Zeden en Tael der Inwoonders.

Het Volck is swart / en gaen met het meeste gedeelte van hun Lichamen naekt / scheppen groot vermaeck in het gebruycken van den Opium en Betell, gelijckse oock veel van den Arac houden. Sy eten gemeenlijck uyt Goude Schotelen; en gebruycken sonder onderscheydt de drie Talen / Maleys, Siams, en Chynees. Maer hun wijse van schrijven verscheelt; want het Maleys schrijvense van de rechterhandt naer de slincker / gelijck als het Hebreeusch, en het Siams van de slincker naer de rechter / gelijck als wy / doch het Chynees recht neerwaerts. Sy zijn ten deele Mooren, en ten deele Heydens, den eenen Godt / en den ander de Pagoden dienende.

Hun beleefde vriendelijckheydt tegen de Vreemdelingen;

Sy zijn seer Herberghsaem / voornamentlijck tegen sulcke Vreemdelingen als door nieusgierigheyt / of hoop van winst / onder hen-lieden verkeeren / sonder datse ondersoecken van wat Gewest sy zijn / wat hun verrichten of Godts-dienst is. De Lieden van slagh zijn al te overtolligh in beleeftheydt; want op het aenkomen van eenigh Vreemdelinck / ontsien sy sich niet hun Dochters of Nichten aen de selve tot By-slaepsters over te geven / ja om hen self aen boort te versellen / soo langh sy aldaer blijven; zijnde de belooningh geensints te vergelijcken met soo een groote uytsteeckende gunst / doch evenwel na mijn gevoelen te veel voor sulcke snoode menschen en onbeschaemde Hoeren. Ten eynde van de gestelde tijdt keert de Dochter weder naer huys / seer wel vergenoeght en te vreden / zijnde soo verre van sich te schamen / datse dit onthael achten voor de grootste eer die hen magh aengedaen worden. Doch gevaerlijck is het elders in dartelheydt te vallen / zijnde de na-yver wederzijds soodanigh / datse lichtelijck in raserny verandert / en selden aflaet sonder bloedtstortinge. Overspel wort onder hen seer strengelijck gestraft / doch enckele Hoerery is meer verdraegelijck. De jonge Dochters mo-

Doch verselt met ontuchtige zeden.

gen

gen sich onbekommert vermaecken: maer de Getroude bevinden sich altoos swaermoedigh/ en naeuw op-gepast/ terwijl ledighheydt / en de hitte/ hen geduerigh tot onkuysheydt opwecken. De Mans zijn oock met allen seer verwijft / ja swemmen in alderhande schande en wellustigheden. Hun Vrouwen houdense geduerigh in hun gesicht / en hunne lippen vochtigh van uytgelesene Wijnen/ stercke Waters/ en Vruchten/ dewelcke te gelijck lieffelijck en versterckende zijn/ als oock bequaem om hunne lusten op te wecken. Doch door dese hunne ongematighthheydt verkortense niet weynigh hunne daghen / alsoo der weynige onder hen gevonden worden die hooger ouderdom als van 60. jaren bereycken.

Van Siam.

Siam, door henen Sobanna genoemt / is een Stadt en Koninckrijck van een en deselve naem/ gelegen op de hooghte van 14. graden / vermaert door haer gewelt/ rijckdom/ en menighte van seltsame kostelijckheden. Een groot gedeelte van Pegu, Braama, en Cambogia staen onder Chijns van desen Koninck / gelijck oock Patania, Iamohay, Odjea, en verscheyden andere Landen/ door de Ganges bewatert. Zijn macht is groot/ oorlogende gemeenlijck met 1000. Elephanten, en 200000. Mannen. Het Gewest is alhier seer heet / en de Menschen swart/ en gekleedt na vereysch van de groote hitte / bestaende in een dunnen Cambolin van donckere verwe / over en om hun naeckte schouders gehangen. Sommige hebben een Vel om den hals / en tot teecken van Godts-dienstigheydt een Lederen Riem om de Lendenen/ houdende een Sumbrero of Sonneschutsel in de handen/ om daer mede de heete stralen van dit brandende Licht af te keeren ; doch sonder Schoenen. Sy zijn uytsteeckende Afgoden-dienaers / maeckende hun Goden na de gedaente van de oude Heydensche Pan of Priapus, en diergelijcke ; ja in sulcke gestaltenisse dat mense sonder schaemte niet beschrijven magh. Sy hebben oock hun Bosschen en Altaren, daer sy Vleesch/ Fruyt/ Bloemen/ en diergelijcke/ op offeren. En menighmael wanneer de Tallapoi hen seggen dat den Duyvel swaermoedigh is/ soeckense hem met Gesangh en Gespel te vermaken. Andere begeven sich soo haest als den dagh begint na hunne Pagoden, met een mandeken vol Rijs/ om hem voor een ontbijt te dienen/ hoopende door dese beleeftheyt een goede spoet voor dien dagh.

Beschrijvingh van Siam.

Kleedingh en zeden der Inwoonders.

Hunnen Afgoden-dienst.

De Tallapoi preecken yder Maendagh op de Marckt / vergaderende de Gemeente door de klanck van een Kooper-becken te samen. Dese/ al-hoewel sy wel Bedel-monnicken gelijcken / zijn/ soo ter oorsaeck van hun Duyvelsche beswee-ringen/ daerse self dese swarte Geesten mede schijnen te dwingen/ als ter oorsaeck van hun loosen handel en wandel/ by de Gemeente in seer groote achtinge/ 't welck door hun voorseggen van eenige toekomende dingen/ en wonderlijke kennisse van voorgaende/ niet weynigh vermeerdert wort. Invoegen het al tot de selve loopt/ derVende qualijck een voet setten als op hun goet vinden.

Sy zijn in voorgaende tijden seer snoode Sodomiten geweest. Maer om hier in te voorsien / belaste een Koningin dat al de Mannekens een gouden Bel / en daer in een gedrooghde Adders-tongh / door de Voorhuyt mosten hebben. Het welck binnen korten tijt niet alleen niet versmadelijck/ maer self cierlijck/ en ter oorsaeck van het klinckende geluyt/ vermaeckelijck wiert/ in voegen men als nu weynige siet/ die'er niet 3. of 4. aen hebben. Doch wanneer hy lust heeft te trouwen/ heeft hy de keur van welck Dochter hy begeert ; doch versamelt sich niet met haer/ voor en al-eer hem een Vroed-wijf van dese klinckende Cieraden verlost/ dewelcke

Vreemt gebruyk onder hen om ontucht te weeren.

ke hem een Slaepdranck in geeft/ en geduerende de werckinge van deselve/ hem de Vel van het Vleesch af/ en aen het Vel doet / 't welck hem niet alleen niet en hindert / maer self kittelinge verweckt. Alsdan smeert men daer wat Salf op/ en daer mede is het werck volkomen. Maer hier een Maeght te sien tot Maeghdelijcke jaren / is soo veel als of ghy een swarte Swaen / of een witte Raven socht. In de groene jaren gevense de begeerige Deernen een fenijnigen Dranck in/ wiens kracht is / door een vreemde eyghenschap de Maeghdelijcke deelen te verwijden; in sulcker voegen dat'er Vel en Roort bequamelijck in mogen. En het geen het quaetste is/de Vrouwen schamen sich niet tot aen den middel naeckt te gaen/ deckende de rest met een seer dun doorschijnend kleedeken/ in sulcker voegen dat het sich opent wanneer sy gaen / en een licht windeken de oogen met het onsuyber gesicht/ van hun snoode Leden/ kan versaden. De Jongens schilderen sich selven van hooft tot de voeten met een Hemel-verwe/ en tot vermeerderingh van hun schoonheydt/ snijden en kerven hun naeckte Vel / het welck na mijn gevoelen/ meer schrick als navolgingh in eenigh Keysiger sal maken. De Mannen houden veel van Reuckwerck/ en betrachten seer alderhande Hoffelijcke manieren.

Onbeschaemde kleedingh der Vrouwen.

Het Gewest is niet meer als gemeen van Gras / en andere vercierselen der Natuere/ maer seer overvloedigh in rijcke Gesteenten/ als Diamanten, Chrysoliten, Onix-steenen, Zeyl-steenen, Bezoar, Lignum Aloes, Benjoin, Cattoen, Goudt, Silver, Yser, en Kooper-mijnen; alle het welcke noch vermeerdert wordt door de menigte van Silver/ het welcke aldaer van Japan wort gebracht / als oock Lijftocht/ en andere noodige dinghen / van andere Gewesten / dewelcke alhier beter koop verkocht worden als in andere deelen. Maer onder de gedenckwaerdighe dingen is oock de Cabriz, of Bloedt-steen / dewelcke hier groeyt; van welckers wonderlijcke kracht Osorius aldus schrijft: In die tijden wanneer de Portugeesen tegen de stoute Sumatranen oorloghden/ ontdecktense een Junck in Zee / sy begeven sich daer na toe / en komende deselve aen boort / wierden sy teghen-gestaen door Nahodabeg, de Schipvooght/hun ouden Vyant; maer na een langh en hart gevecht/ enterden sy het Schip/ en vielen onder de naeckte Indianen, sloegen doot al die hen voorquamen / en onder anderen den Hooft-man Nahodabeg; dewelcke tot hun groote verbaestheydt geen bloedt en liet / hoewel hy meer als op 40. plaetsen gewont en gehouwen was. Sy hielden dit voor Toovery/ tot datse een gouden Arm-ringh/ waer in desen Cabriz-steen geset was/ hem afgenomen hadden / waer op het bloedt overvloedighlijck door al de wonden quam uytgeloopen. In der waerheydt een kostelijcken Steen / die het bloeden kan wederhouden/ maer vry kostelijcker souse zijn/ indiense deselve kracht tegens de doodt had.

Rijckdommen van Siam.

Wonderlijcke kracht en eygenschap van de Cabriz-steen.

Van Pegu.

Beschrijvingh van Pegu.

PEgu is mede een seer vermaert Koninckrijck in Oost-Indien, by de Oude Schrijvers Lestarum Regio genoemt. Het is bepaelt door Siam, de Ganges, en de Zee; een Opper-gebiedt / het welck voor 50. jaren hare macht-palen wijt verder uytbreyde/ eer dat de Siammers soo menighe brave Stadt en Heerschappy van haer Stede-kroon af-pluckten: Evenwel blijft sy noch Vorstinne over verscheyden Eylanden / als Monym, Barongo, Nogomallo, Duradura, Cocos, &c.

Pegu (het welcke by Castaldus wort gehouden voor de oude Stadt Triglipton van Ptolomeus) leght op de hooghte van 16. graden 14. minuten; Een Stadt met

met een goede steenen Wal omcingelt/ en met menighte van Toorens en Tinnen verciert en versterckt. En om uyt en in te komen/ vertoonen u vier fraeye Poorten / benessens twaelf minder Ingangen ; voor de rest niet onhebbelijck gebout; doch meer vastigheydt ontfangende door het diepe Moeras (vol Crocodillen) het welcke haer omcingelt. De Straten zijn niet veel in het getal / maer wijdt en breedt / en meestendeel lijn-recht ; voor yder Huys (die gemeenlijck laegh zijn) groeyt een vermakelijcken Boom/ met dubbele nuttigheyt / soo van haer Fruyt als van haer schaduwe.

Gelegentheydt. grootte/en natuerlijcke sterckte van de Stadt Pegu.

De Stadt is in twee deelen verdeelt / in de oude en nieuwe Stadt : maer de oude is de grootste/ en het meeste bewoont. De Tempelen en Sweet-plaetsen/of Baden/zijn hier aenmerckelijck / doch dese eerste van binnen met afgrouwelijcke Duyvelsche / hoewel gulde / Beelden voorsien. Die tot Dogonnee is niet weynigh gedenckwaerdigh / als de welcke door sijn gebouw en vercierselen soo menigh alsser in het Oosten gevonden worden/ te boven gaet. De Wildernis daer om heen staende/ met de oude Afgoderye daer in gepleeght / sou een wijtloopige beschrijvinge vereysschen/ ten waer wy tot andere dingen geroepen wierden.

Vermaerde Tempel.

Dit Koninckrijck is vol van alle Wereltsche vermakelijckheden / en zegeningen van de Natuere/ als Goudt, Silver, Loodt, Yser, benessens Smaragden, Topazen, Robijnen, Saphyren, Granaten, Esmerauden, Espinellen en Cats-ogen, als mede van Rijs , Caravancen , langhe Peper , Suycker , Benjoin , Muscus , Gummi-lacca , Cattoen, Callicoes, en wat'er meer tot lust/ nootdruft of vermaeck van eenigh redelijck Mensche sou konnen vereyscht worden. Maer indien al dese dingen hondertmael soo veel waren / soudense evenwel niet machtigh zijn hen waerlijck geluckigh te maken/ alsoo hen de ware Peerle des Euangeliums ontbreeckt. Dit gelooven se dat de Werelt vier Scheppingen heeft gehadt / en ter oorsaeck van hare goddeloosheydt viermael is verteert geweest/ eens door het vyer/ eens door wint/ eens door water / en eens door de aerdtbevingen ; zijnde elcke Werelt of Eeuwe bestiert door een bysondere Godtheydt ; ellendigh alleenlijck hier in/ dat hy vergånckelijck/ en niet almachtigh noch onsterflijck was. Sy rekenen dat de laetste vernieling der Werelt/en de doot van hunne laetsten God 30000. jaren verleden is/ en dat in Platoos groot Jaer alle dingen weder tot een Chaos sal worden. Sy hebben ook eenigh gevoelen van een groot Heer/dewelke Almachtigh/Alweetende en Onsterffelijck is/ die leeft/en in den Hemel regeert/ maer sy eeren hem niet/ om dat haer de Satan wijs maeckt dat hy het selve niet begeert. Sy gelooven oock een opstandingh der dooden/ en weder-vereeniginge van Ziel en Lichaem.

Rijckdommen en Vruchten van Pegu.

Der Inwoonders voorname gevoelens ontrent den Godsdienst.

Hun Kleedingh is dun en fijn/weynigh verschillende van dat van Industant en Siam, doch wel hier in datse geen Baerden dragen/ en hun tanden swart verwen/ om dat de tanden van de Honden wit zijn / die sy in geenige dingen willen navolgen. Sy snijden en kerven hun Vleesch oock / om daer in uytsteeckender te zijn als andere Volckeren.

Voor minder als hondert jaren was de Peguaensche Heerschappy vry uytsteekender als heden ten dage/hebbende onder haer gebiedt 12. rijcke Koninckrijken/ die haer altemael voor hun Oppermacht erkenden : Uyt welcke Rijcken den Koninck Jaerlijcks voor een Schattingh twee millioenen Kroonen trock. Hy had een millioen Mannen die hem in den Oorlogh dienden. Maer sijn opgeblasentheydt opswellende tot Tyranny/ en sijn Tyranny muytery verweckende / vandt sich naderhandt van sijn eygen Onderdaen/ den Koninck van Siam, vermeestert/ en dese sich Meester van bey de Koninckrijcken/ gevende evenwel Stadt en Rijk deselve Luyster die het van te voren had.

Voorledene mogentheyt der Peguaensche Heerschappy.

Van Pegu tot Bengala zijn 90. mijlen. De tweede Stadt van aensien is Martavan, gelegen op de hooghte van 15. graden. Wy souden een groote beschrijving konnen maken van de Pracht en Heerlijckheydt des Koninckx van dese plaets/ maer om kort te zijn/ sullen wy alleenigh aenroeren/ dat hier den witten Oliphant gevonden/ en self/ ter oorsaeck van dese ongewoone verwe/ tot een Godtheydt gemaeckt wort. Dit Gedierte is van wegen gewicht en verstant het voornaemste onder al de onredelijcke Schepselen. Sy gaen twee/ somwijlen drie jaren met Jongen/ en lijden geweldige pijn in het verlossen. Hun uyer is tusschen de twee voorste beenen/ het welck het Jongh lichtelijck weet te vinden; wanneer het drie jaren oudt geworden is/ wordt het gevoedt met Dadelen/ Meel/ Melck/ Wey/ Fruyten/ Suycker-riedt/ en Honigh. Sy groeyen tot hun 15. jaren toe/ somwijlen tot de hooghte van 24. voeten/ evenwel wetense neder te leggen/ te dansen/ en andere aerdigheden seer vaerdigh uyt te wercken. In heet weder/ of wanneer de teel-lust in hen begint te wercken/ wordt het Manneken dol/ en alsdan valt'er niet veel mede te spelen/ zijnde de teel-vaten in het Voorhooft. Donckere schaduwen/ Holen en Rivieren behagen haer; Swijnen/ Slanghen/ en Muysen/ zijn hun Vyanden. Het Hanen-gekray quelt hem soo seer niet/ als het hem wel vermaeckt met sijnen Snuyt den Rhinoceros te ontmoeten. De Persianen noemen hem de afbeeldingh van Getrouwigheyt/ de Ægyptenaren van Gerechtigheyt/ de Indianen van Godtvruchtigheyt/ de Siamiten van Geheughnisse/ de Arabiers van Grootmoedigheyt/ en de Sumatranen van Voorsienigheyt.

De Natuur en eygenschap des Oliphants beschreven.

De Civet-kat wort hier oock gevonden/ dewelcke een gelijcke beschrijving verdienen sou/ ten waer onse Landen met de levende tegenwoordigheydt van dit gedierte overvloedigh voorsien waren.

Zijnde genoeghsaem ververscht op het Landt/ laet ons zeyl maecken/ en besoecken de Edelste Eylanden van het Oosten.

Van Sumatra.

Beschrijvingh van Sumatra.

Sumatra is het vermaerde Eylandt/ dat by Aristoteles de Mundo, en andere oude Schrijvers Taprobane is genoemt geweest. Het magh met recht het derde of vierde groot Eylandt van de geheele Werelt genoemt worden; als zijnde 600. (en gelijck sommige willen 900.) Engelsche mijlen langh/ en 240. breedt; daer Salomon op gehandelt/ doch Alexander niet van geweten heeft; hoewel Megasthenes wil/ dat sijn Dienaer Onesecritus soo verre sou gezeylt hebben. Alvaro Telezzo is de eerste Christen die in het Jaer 1506. het selve gevonden heeft/ zeylende/ om Goudt te vinden/ daer hem de windt henen voerde; zedert welcken tijdt het selve Gewest van menighte van anderen bevaren is. Het leydt recht onder de Linie; en is als nu een plaets daer verscheyden kleene Koningen hun gebiedt hebben; doch van al dese is die van Acheen de voornaemste. Maer alle zijnse rijck in Goudt/ Vruchten/ en edele Gesteenten/ doch ellendigh in de Mahometaensche dwalinge/ of soo versopen in het Heydendom/ dat de meeste Katten/ Ratten/ Honden/ ja den Duyvel/ of yets anders dat uyt de Elementen kan gesmeet worden/ eeren en aenbidden. Soo Vrouwen als Mannen gaen meestendeel naeckt/ maer zijn dapper in den Oorlogh. Het Landt is goet/ daer het met Rivieren en Wateren besproeyt wordt/ doch dorre/ daer de Goudt-aderen zijn. Vele Steden van waerden worden in het Landt gevonden/ van de welcke Manancabo (een plaets vol Goudt) geen van de minste is. Maer de Zee-steden en Dorpen zijn van meerder waerde; als Acheen, (by hen Ashey genoemt) Peder,

De Inwoonders daer van zijn groote Afgoden-dienaers.

Voorname Steden.

Pa-

Pacem, Daya, Tico, Priaman, Tykoa, (beoosten Iambee) Baruzee, Cattatinga, Aru, Daru, en Passaman, de laetste in order/ maer de eerste in Goudt en waerde. De Rivieren zijn vol van Visch/doch seer door de Crocodillen ontvolkt/die hier meer als self in den Nijl gevonden worden/die het visschen soo met den Angel als Netten niet weynigh verhinderen. Dit vreesselijck Schepsel is een van de grootste wonders die wy gevonden hebben/ voornamentlijck/ voor soo veel het uyt een soo kleenen Ey sulck een groot gedeerte te voorschijn brenght. Het Ey is niet grooter als dat van een Kalekoen, en de Vrucht komt op te groeyen tot acht of tien ellen in de lengte. Hun Lichaem is niet langer als den staert/ dewelcke sy gebruycken gelijck den Oliphant den Snuyt. Hun mondt is geweldigh wijdt/ bequaem met eenen beet Man of Peert te verslinden. Hun tanden sluyten sich in malkander/ en hebben geen tonge/ gelijckse ooch het bovenste kaeckebeen niet bewegen konnen. Hun buyck is weeck/ maer de rugge hart en ondoorboorlijck/ ter oorsaeck van de harde schobben daer deselve mede gewapent is. De heele Winter onthoudense sich van allerhande voedtsel/ maer de rest van het Jaer is alles hun gadingh/ verslindende den Roof met een groote graegheydt. Niet min gemerckelijck is het draghen van het Wijfken/ 60. daghen gaen voorby eer sy haer Eyeren leydt/ en soo veel dagen verbergt sy deselve/ en andere 60. dagen gebruycken sy tot het uytbroeden/ gelijck ooch 60. jaren gemeenlijck de tijt is/ dat dit gedierte leeft. Den naem van Crocodil komt van Crocus, Saffraen/ om dat het den Saffraen seer vreest. Het is het alderschadelijckste van alle Zee-monsters/ vertoonende seer eygentlijck de Natuer van alle Veynsers/ welckers valsche tranen gemeenlijck Crocodils-tranen genoemt worden. Sijn groote vyandt is den Ichneumon; die in sijn keel sluypt/ terwijl hy sijnen beck opent om den kleynen Trochil sijn tanden te laten schoon maecken/ daer hy hem endelijck den Buyck doorbijt.

Gedaente/ Natuur en Aerdt des Crocodils beschreven.

Van hier zeylen wy voorby menigh kleen Eylandt/ als onder anderen Lampon en Marrah, in de Strate van Sunda, of Sundij, soo genoemt by Ptolomeus, als ooch van een Uythoeck en Stadt in het naeste groote Eylandt. Van Polygundy souden wy wel spreken/maer gelijck wy daer niet willen Landen/ (ter oorsaeck van het quaet onthael dat onse Plantagie aldaer/soo van Vrouwen als quaet voedtsel gehadt heeft) alsoo willen wy ooch den Leser niet ophouden/ en liever ons gesicht wenden naer het vruchtbaer/ en met allen vermaeckelijcke

Java.

JAva Major, of het groote Java, is een Eylandt gelegen aen de Bengalaensche Zee, op de hooghte van 7. graden en 40. minuten/ en op de lenghte van 120. graden. Van het Ooster tot het Wester gedeelte begrijpt het vier hondert en vijftigh Engelsche mijlen/ of hondert en vijftigh Duytsche mijlen; van het Noorder tot het Zuyder tnegentigh Duytsche mijlen/ of 270. Engelsche mijlen. Het binnenlandtsche Gewest is gemeenlijck en doorgaens Berghachtigh/ en weynigh bewoont/ maer naerder aen de Zee/ is het laegh en volckrijck; het eerste is windachtigh/ maer niet ongesondt; het laetste Poelachtigh en ongesondt. Het is vol van kleene Dorpen en Dorp-lieden. De Zee-kust/ ter oorsaeck van den Peeper-handel/ heeft wel-gebouwde Steden/die meest wel-varende zijn/ en met allen weerbaer/ voornamentlijck aen het Noord-oosten; als Bantam, Palamban, Jaccatra, (nu by de Hollanders Batavia genoemt/ maer eertijdts by de Inwoonders Sunda Calapa) Iaparra, Tuban, Iortan, Greecy, Chyringin, Serebaya, &c.

Beschrijvingh van Java Major.

Voorname Stede.

Bantam beschreven.

Bantam leght op de hooghte van 6. graden 20. minuten / hebbende 3. graden / westelijcke Variatie, of veranderinge. Het is de grootste Stadt van het Eylandt / beseten by de Inwoonders / hebbende omtrent de lenghte van twee Engelsche mijlen / en zijnde verdeelt in een Buzzar, de Pengrans Paleys / eenige weynighe Straten / en aen het meest afgelegen eynde / in eenige kleene Woonningen der loose Chinesen. Van sich selven geeft het niet als alleen Rijs, Peper, en Cattoen; hoewel inder daedt de Peper hier ten meestendeel gebracht wordt van de Chinesen, die hier in Louw-maent gemeenlijck komen anckeren / en hun Iuncken, of Prawen, te ontladen / diese herwaerts aenbrengen van Iamby, Borneo, Malacca, en meer andere plaetsen; maeckende Bantam hun Magazijn, of Huys van voorraedt / daerse de Engelschen en andere Koop-lieden uyt gerieven. Dese Chynesen zijn vreedsame Lieden / maer wellustigh en geneghen tot Vrouwen / kostelijck in hun tijdtkortinghen / en met allen groote Speelders en Dobbelaers; maer in hun Koophandel over loos. Menighmael geraeckense wel soo geweldigh aen het speelen / datse niet alleen alle hun Middelen / maer oock self hun Vrouwen en Kinderen komen te verdobbelen; maer weten binnen een oogenblick tijdts / soo veel weer hier of daer by een te schrapen / dat dese wederom verlost worden / andersints worden deselve des anderen daeghs opentlijck op de Marckt verkocht.

Chinesen zijn groote Speelders en Dobbelaers.

De Javaensche Koningen / of om beter te seggen / Onder-Koningen / zijn vijf in het getal; vier van de selve staen onder den Grooten Mattaran; dewelcke by tijden van Oorlogh machtigh is over de 200000. wanhopige Slaven / swarte / hoewel dappere Oorloghs-mannen in het Veldt te brengen. Sy hebben slechte order in hun Oorlogen / doch weten het al door hun stoutheydt uyt te voeren. Het Clima brandt hier soo geweldigh datse aen weynigh Kleedingh genoegh hebben / ja den meesten hoop gaen naeckt. Sy gebruycken Lancen / Worp-pylen / Bogen / en Schilden / maer hun meeste snorken is in hun Ponjaerden, of Critzen, een Geweer gemeenlijck twee voeten langh / breedt en geblamt / scherp van snee en van punt; maer (tegens de Wet der Natueren) snoodelijck vergiftight / of met doodelijck Venijn bestreecken. Het Handtvatsel is gemeenlijck van Hout of Hoorn (sommige hebbense oock van Goudt of van Silver / of Elpenbeen) gesneden / in de gedaente van een leelijcken Pagode; die evenwel / hoe leelijck sy zijn / van dese ellendige verblinde Menschen aengebeden worden.

Groote mogentheydt des Mattarans.

De Iavanen zijn dappere Krijghslieden;

Sy oeffenen sich in alderhande ongebondentheden van moorderye / overspel / dieste / rooverye / bedriegerye / en alderhande slagh van Schelmeryen; gelijck oock in Toovery / en Sterre-kunde; in welck laetste hunne Priesters met allen seer ervaren zijn / onderwesen door hunnen grooten Leer-meester den Duyvel / om te beter danck by hen te verdienen; op datse hem eeren als hun Apollo, van die kennisse die by ons verbloeckt en verstooten wort.

Maer geoeffent in alle snoodheden en schelmstucken.

Dit Volck is bequamer om te swemmen / als te varen / evenwel zijnse niet heel onervaren in Zee-handel of Zee-vaert / gelijck hun oock geen Schepen ontbreken om quaedt mede te doen. Hun grootste vermaeck bestaet in de Tyger-Jaght / en diergelijcke wilde Gedierten / die wederstandt konnen doen. Sy hebben aen sommige gedeelten van dit Eylandt kennisse van Mahomet, dewelcke / gelijck een besmettelijcke Lucht / van dese en ander verlegene Menschen ingesogen is geworden. Sy zijn seer vriendelijck tegens de Engelschen, en toonen groote begeerte om hen te dienen; voornamentlijck zedert de Hollanders hen Iaccatra afgenomen hebben; tusschen dewelcke sulck een vyandtschap is / dat die gene die een Hollander doodt of levendigh brenght / daer voor geniet een vereeringh van 15. Ryalen van achten. De Oran-kays, of de beste soort van dit Volck / zijn luy en gemeensaem /

Hun haet en afkeer tot de Hollanders.

maer

maer in geenen deele te vertrouwen. Sy willen hun afkomstigh reeckenen uyt China; zijnde hun Voor-ouders/700. jaren voorleden/hier te Lande/in een Iunck door storm en onweer gelandt en aengedreven. Sy zijn moedigh/ en dragen hun hayr lanck / het welcke sy omwinden met en schoone Shash, of manier van een Tulban. Sy gaen naeckt tot den middel toe/ daerse sich bekleeden met een Kleetjen van verscheyden verwen / het welcke hen niet beneden de knyen komt. Sy konnen voor al niet verdragen/ dat hen yemandt aen het hooft sou raecken. Hun gemeene spijse is hier Rijs, Tarwe, Pinang, Betelle, Opium, Geyten, Eyeren, Hoenderen, Cocos, en diergelijke Vruchten. Hun drank is/onder anderen/Rack-a-pee, het welck onmatelijck gedroncken zijnde / de doodt veroorsaeckt / doch matighlijck genuttight/ verheught het hart / geneest de Loop / doodt de Wormen / en doet de spijse wel verteeren.

Aerdt en zeden der Oran-kais.

Waer dit Eylandt den naem van Java van daen heeft/ beken ick niet te weten; ick sou het geensints derven trecken op Javan, den Soon van Japhet, en Neef van Noach, alsoo het meeste gevoelen is/ dat dese Griecken-landt bevolckt heeft. Doch alsoo sijn Broeder Tharsis dese Gewesten geplant heeft / soude het soo seer niet te verwonderen zijn/ al had dese met sijns Broeders naem desselfs gedachtenisse alhier willen eeuwigh maecken. Behalven Peper, wort alhier in dit Eylant niets gevonden/ het geen aenmerckens-waerdigh is. Desen Boom wort gezaeyt / en wanneerse begint uyt te schieten / door stocken en riet-staven opgehouden/ om dewelcke sy sich met menighte van kronckelen weet te winden / tot dat het door lanckheyt van tijden de gedaente van een ronde en vermakelijcke Boom krijght. De Peper hanght in Trossen / dewelcke vier duymen lanck / en een in de rondte breedt zijn/elck uytleverende 50. of 60. kornen/vol/rondt en welrieckende. Doch dese Vrucht is by ons te wel bekent / om daer veel breeder en wijdtloopiger beschrijvingh van te maecken / voornamentlijck gelijckse tot ons overgebracht/ en van ons gebruyckt wort. De Cattoen (gemeender in Persia en Guzuratten, als hier) is niet min gedenckwaerdigh en gebruyckelijck. De Boom is smal/ recht en omtrent een elle hoogh van der aerden ; boven spreytse sich selven in verscheyden tacken uyt / yder tack beladen met menighte van ballen of knobbels daer de Bumbast of Kattoen in is ; de gedaente van de Knobbels is rondt/ en in grootte gelijck een Ockernoot ; wanneerse beginnen te rijpen/ opent sich desen Knobbel/ en brenght haer Schat te voorschijn. Dese dan gepluckt zijnde / worden op een hoop gelegt / en door eenigh daer toe bequaem werckstuygh wort de Wol daer uyt gearbeydt/ dewelcke door den Eygenaer naeuw by een versamelt wort.

Aenmerckingh op den naem van Iava.

De Maleysche Tael is van een seer aengename klank/en genoegsaem een Musijck voor verstandige ooren; ook een Tael die over de meeste Gewesten van India doorgaens en seer gemeensaem gesproken wort / gelijck in andere deelen des Werelts de Latijnsche, Arabische, of Sclavonische Talen.

Maleysche Tael is aengenaem/ en de voornaemste in gebruyck door geheel India.

Wy moeten endelijck weder in Zee / en ons selven niet weynigh geluckig achten/ dat wy behouden aen de Celebes gekomen zijn / een plaets van onse schicking en geensints uyt den wegh. Onsen Cours, of loop/ van Java daer na toe is Noort-Oost/ zijnde van Bantam 200. Nederlandtsche mijlen of daer omtrent.

Van de Celebes.

Celebes (by de sommige genoemt Makasser, van de voornaemste harer Steden) is een Gewest het welck/ ten insicht van haer grootte en hoedanigheyt / geensints te versmaden is. Het streckt sich van de Middel-lijn 6. graden Zuydwaert.

Beschrijvingh van Celebes.

Het heeft een Ovaelsche gedaente / en ten minsten 200. Engelsche mijlen in de lenghte. Het is seer wel bevolckt / maer met een boos geslacht van Menschen; zijnde in geen Gewest meerder Duyvel-dienders te vinden / en voor de rest wel over een komende met den Tijtel / dewelcke hen van Ptolomeus gegeven wordt van Anthropophagorum Regio, Landt van de Mensch-eters. Mahomet is onder hen niet onbekent. Van Makasser tot Cambyna, West-noord-west gelegen / zijn 24. Nederduytsche mijlen; tot Nossaseres 80.

[Boosen Aerdt en Natuur der Inwoonders.]

Het Eylandt in sich selven is vruchtbaer / doch geleghen onder het heetste van de brandende Zona, of Riem. De Sonne geeft hen dags en hitte genoegh/ maer de nacht het geen hen verdraeghlijckst is. Het kleedt dat sy dragen verscheelt niet van dat van hun Groot-vader Adam, hebbende sy een deel Vygen of Platanus bladeren om den middel gebonden/ zijnde andersints moeder-naeckt. De voornaemste slagh (om een onderscheydt van de gemeene Man te maecken) hebben hun Tulpanden, en bekleeden hun kool-swarte huydt met een suyver-wit Kleedt; het welcke soo seer de hitte van de Son niet wech neemt / als het wel dient tot een vereyscht ken-teecken. De Vrouwen zijn Godts Schepsels/ maer hebben dese heylige voor-rechten verbastert; niet alleen met het schenden van Aengesicht en Lichaem/ maer voornamentlijck door die snoode en versoepelijcke onkuysheydt/ daer hunne Zielen door mismaeckt worden. Onbeschaemtheydt gaet hier sonder Masques. Het is by hen niet nieuw/ de sack te openen daer sy in gaen/ en den Vreemdelingh tot onkuysheydt te noodigen; indien sijn Lichaem dan door dese tocht niet ter doodt toe versmelt / den Toback, dewelcke sy hem sal aenbieden/ sal het doen; want sulck en soodanigh is hun vervloeckte gifmengery/ dat een en deselve pijp haer buyten gevaer/ en den Vreemdelingh in den schoot des doodts sal stellen; een treck daerse volmaeckt in zijn/ al sou haer den Duyvel daer voor halen. De Mannen gebruycken een lang Riedt/ geheeten Sempitans, daerse een kleenen stekenden Angel door uyt blasen / het welck indien het uyt eenigh gedeelte van u Lichaem de alderminste drop bloedts kan doen leecken / u terstondt de doodt sal aenbrengen/ hoe sterck en kloeck ghy oock wesen mooght. Sommighe van dese venijnighe prickels wercken in een uer / anderen op staende voet/ zijnde terstondt de Aderen en het Lichaem door dit geweldigh vergift verrot en bedorven / tot verschrickingh van al die gene die het selve buyten gewoonte komt te aenschouwen / en vrees om te woonen / daer sulcke vervloeckte boosheden in swangh gaen. Ghy mooght niet anders oordeelen of dit is de Hel op Aerden; alhoewel wy op ons eerste aenkomen/ en het gesicht van soo schoonen Eylandt/ hier de rechte Elyseesche Velden/ en de ware Woon-plaets der Geluckſaligen sonden gesocht hebben. Maer laet ons ons begeven na een beter plaets / namentlijck de Moluccas, bam Ptolomeus Sijndæ genoemt; waerlijck geen gedeelte van de Werelt geeft meer vermaeck en veranderingh van hierverschingh. Onderweghen sloegen wy ons oogen op eenige kleene Eylandekens / soo als wy recht Oost aenginghen / namentlijck Baly gelegen op acht graden 30. minuten / en Tymore, op 10. graden 20. minuten / Oostwaert van het voorgenoemde afgelegen; beyde rijcker in Steenen en Speceryen, ofte Reuckwerck/ als menigh ander groot Eylandt rondtsom gelegen. Wy laten oock Conio en Serran stilswijghende voorby gaen/ niet datse des verhalens onwaerdigh zijn/ maer om dat wy ons haesten na de Moluccas, zijnde alsnu in ons gesicht / en waer wy verhopen een wijl te rusten.

[Hun kleedingh.]

[Onbeschaemde en snoode onkuysheydt van hun Vrouwen.]

[Hun Duyvelsche vondt van gifmengingh onder Toback; en fenijnige Angels by hun Mannen gebruyckt.]

Van

Van de Moluccas.

Dese Eylanden zijn vijf in het getal/ als Molucco, Gillolo, Ternate, Tidore, en Machan, daer Magellanus, na sijn lange Reyse/ door dese snoode Barbaren sijn leven verlooren heeft. De Engelschen waren de eerste die oyt op dese Eylanden gehandelt hebben/ van al de Christenen, en de meeste van de selve hebben den Koninck van Engelandt voor hun Opper-Heer gekent: maer de Engelschen, gelijck het blijckt/ zijnder nu door de Duytschen uyt gebotst/ gelijck of geheel India haer toebehoorden van de Scheppingh self af. Beschrijvingh van Moluccas. De Engelsche eerste Handelaers daer op/en door de Hollanders daer uytgestooten.

Van dese Eylanden is Gillolo het grootste; maer in Nagelen, Foely, Muscaten, Gengber, Peper, Oly, Aloë, en Honigh, zijnse altesamen even overvloedigh. Alle/ of de meeste hebben de Middel-lijn tot hun Hooft-punt/ en daer over hun dagelijcksche regen en winden/ dewelcke hun noyt ontbreken/ waer door de Vruchten te eerder rijpen/ en de Aerde te soeter Lucht van haer geeft.

De Nagel-boom verscheelt in gestaltenis/ na de plaets daerse haer kracht ontfangt; de sommige zijn gelijck Laurier-boomen/ andere als Bos-boomen/ of ander laegh Gewas. Sy is den meesten tijdt des Jaers groen en vermaeckelijck/ hebbende lange en smalle bladeren/ over verscheyden tacken verdeelt. Het ontfangt sijn Bloessem vroegh/ en toont sich seer onstantvastigh van verwe/ treckende over een Maeghdelijck wit alderhande veranderingen; des morgens isse bleeck-groen/ des middaghs heel roodt/ en 's avondts bruyn; de Nagelen vertoonen sich selven aen het uyterste eynde van de tacken in groote menighte/gevende sulck een hemelsche lucht van sich/ als of in de selve de Natuer al hare Schatten van Reuckwerck by een versamelt had. Driemael des Jaers wordense bebout/ en geven daer door een drievuldigen Oogst: en hoewel slechts volkomen in drie jaren/ staet het selve evenwel te achten als een voordeel/ want (gelijck ons de Geneesmeesters seggen) sy zijn warm en droogh tot in den derden graedt/ versterckende derhalven de Maegh/ en doende de Spijse wel koocken. Beschrijvingh van den Nagelboom;

Den Nootmuschaet-boom, niet min vermaert in uytsteeckentheydt/ is niet seer hoogh opgeschooten/ naeuwelijcks soo veel als de Kersse-boom/ by de sommige vergeleken by den Persick-boom/ van de welcke sy evenwel verscheyden is van bladeren/ hebbende oock wat meer in de rondte. De Noot selve is bekleet met een vaste schel/ maer ten vollen rijp geworden zijnde/ ontkleedt sich selven/ en vertoont de bloosende Foely, dewelcke haer met haer Vermillioene bladeren omhelst; doch dese afgeschilt/ wort binnen weynigh dagen/door de heete stralen van de Son/ van een vale verwe. En Nootmuscaet-boom.

By de Moluccas, naer den Antarcticus toe/siet men verscheyden andere Eylanden/ edel en rijck in hoedanigheden; als Amboyna, gelegen tusschen Banda en de Moluccas, Banda, Puloway, Puloreen, Lantore, Batan, Labatacka, Nero, Ticobassa, Cumber, Salamo, en andere meer; altesamen/ voornamentlijck Puloway, en Puloreen, schijnbare Bosschen van Noot-musschaten, en Nagel-boomen, gemengelt met Peper, Wijn, en Olyven. Dese twee laetsten hebben eerst met onse Koop-lieden gehandelt/ en met onsen Koninck een geduerige vriendtschap gemaeckt: Maer in spijt van hen en ons/ hebben de Nederlanders onse Koop-lieden daer uyt gedreven/ en sich selven Meesters genoemt van meest al de Eylanden van Banda; niet achtende het recht dat den Tarnataensché of Bandaeschen Konink daer over heeft.

Van dese nemen wy onsen loop na Borneo, een groot en rijck Eylandt/ daer wy wel haest het gesicht van hebben/ zijnde ons de windt seer vorderlijck.

Van

Van Borneo.

Beschrijvingh van Borneo.

Eerste ontdecker daer van.

BOrneo (of Insula Bonæ Fortunæ, Eylandt van goet geluck, by Ptolomeus) leydt recht onder de Middel-lijn/ gelijck een Ovaelsgewijse Schilt. Het meeste gedeelte streckt sich Noordwaert/ tot over de seven graden en eenige minuten/ en na de Zuyd-zijde niet over de 3. graden. Het eerste ontdecken van dese plaets/ (voor soo veel als de Christenen belanght) hoort eenen de Breu toe/ die in het Jaer 1523. hier eerst geanckert heeft. Het is heden ten dage ten meestendeel onder het gebiedt van den Koninck van Spangien. Het heeft veel Dorpen en Volck/ maer de eene arm in hun stoffe/ en de andere ellendigh in hun Godts-dienst/ of om beter te seggen Duyvelsche Afgoden-dienst; voorts beyde niet veel te achten/ ten waer door hunne Goudt- en Diamant-mijnen/ en andere kostelijcke Koopmanschappen/ als Bezoar, Muscus, Ambergrijs, Lignum-Aloës, Draecken-bloedt, Was, Rijs, en Rattans, of Rottings. Haer Zee-steden en Havens zijn niet overmatigh in getal/ maer weynigh en goet. Socodania, gelegen op eenen graedt 35. minuten/ Zuyder-breedte/ 160. Nederlandtsche mijlen Noord-oost van Bantam gelegen; en Bemermassin, een kleene doch goede plaets/ voor seecker- en genoeghsaemheydt.

Wy souden niet gaerne van dese goede plaets scheyden/ voor en al-eer wy u een Dis-gerecht van haer edelste Vruchten hebben gegeven/ als van Bezoar, Lignum Aloës, Muscus, Civet, Benjoin, en Amber.

Beschrijvingh van de Bezoarsteen,

Bezar, of (gelijk het de Persianen noemen) Pezar, is tweederhande/ beyde in Persia en in Indien geteelt. De Americaensche is slechter als de Oost-Indische, gelijck ooch de gedaente seer verscheyden is: de laetste gelijckt een Pruym/ de eerste eenen Dadel-steen/ andere ooch een Duyven-ey/ of een Hasen-neut: maer altesamen zijnse stomp aen de eynden. Sy zijn niet minder verscheyden in verwe/ den een is roodt/ andere zijn bleeck-groen/ andere doncker-geel/ en sommige Hemels-blaeuw/ waer van de laetste de beste zijn/ bestaende uyt verscheyden schellen/ gelijck den Ajuyn/ op en over malkander geleght; ghelijck of de Natuer daer een ware gedaente van de Hemelsche Ronden in had willen uytbeelden: te meer/ dewijl deselve schellen/ te meer men binnenwaerts komt/ te schoonder schijn geven. Sy wordt ooch konstelijck/ doch godloosljjck naergebootst; waer van de proef is/ of het doorboozen met heete priemen/ of/ na dat men den Steen naeuw gewoghen heeft/ deselve te leggen vier uyren langh in kout water/ en soose niet splijt isse goet; dan deselve uytnemende (tot naerder proef) wischt men hem droogh af/ en leght hem wederom in de Schael/ indien hy het minste gewicht meer haelt als voorhenen/ wordt hy voor quaedt gekeurt. Men moet ooch weten/ dat de Bezar van Borneo, niet half soo goet is te achten/ als die van Persia.

Lignum Aloes.

Den Lignum Aloës verandert met de Landtschappen ooch van naem; de Javanen en Malayers, noemen het Garroo; de Indianen en Portugeesen, D'Aquilla; in China en Cochinchina, Calamba. Het bestaet in groote ronde stocken/ doormengelt met asverwige aderen/ niet min aengenaem voor het oogh/ als swaer in de handt; de smaeck is bitter/ als wilde het self te kennen geven dat het wilde gebrant zijn/ gelijck het ooch soo haest geen koolen of vyer raeckt/ of het vliegt in brandt/ vereerende sijn eyghen ondergangck met een seer aengename en hartsterckende reuck; gelijck de Indianen, Maleyers, Siammers, Peguanen, Cambogianen, en Borneanen, geen ander Reuck-werck gebruycken/ om de doode Lichamen van haer liefste Vrienden mede te verbranden.

Mus-

Muscus is of geel/ of bruyn/ of swart; de eerste soort is de beste/ de laetste de slimste. De uytgelesenste geele vertoont een diepe Amber-verwe/ by na gelijck de Spica Nardi, bekleedt met een matighlijck vochtigh vel/ het welk eenige borstelachtige hayren uytsweet/ sonder steen/ loodt/ of diergelijcke verbalschte vermengingen. De reuck is soo krachtigh datse genoeghsaem teghenstaet/ maer geproeft zijnde/ doordrinckt de harsenen door haer kracht. Inde mondt genomen/ indien het haestigh smelt/ of in de hant/ indien het traeghlijck ontlaet/ is de proef dewelcke van haer oprechtigheydt genomen wort. Muscus.

Civet is oock verscheyden van verwe/ zijnde diep geel/ het geen (na my gesegt is) voor het beste gehouden wort. De slechtste soort is witachtigh/ hoewel het altesamen bleeckachtigh is/ wanneer het versch is/ maer terstondt wort het geelachtigh. Civet,

Benjoin wordt by de Maleyers Menyan geheten/ by andere Indianen Benyan. Dese Gom is of helder wit of geelachtig/ gestreept en van verscheyden verwen. Sy komt voort van een Boom dewelcke hoogh/smal/ en met vruchteloose bladeren voorsien is; de bladeren zijn de Olijf-bladeren niet ongelijck. Pegu en Siam levert de beste uyt; die van Arabia is oock seer goet; die van Sumatra, Priaman, en Barrouse, is de slechtste/ die evenwel beter in Iava als in Engelandt geacht wort. Benjoin,

Amber is oock veelderhande/ graeuw/ bruyn/ wit/ swart/ maer de graeuwe/ die alleen Ambre-gris genoemt wort/ is de beste/ de swarte is de slechte/ de twee andere soorten tusschen beyden. De beste soort is suyver/ doorloopen met aschachtige Aderen/ houdende sich sonder sincken; vallende (gelijck ons de Koop-lieden seggen) in Soffala, Mombassa, Mosambique, Madagascar, Mohelia, Melinda, en andere gedeelten van Africa, zijnde somwijlen nu hier nu daer by geval gevonden. Amber,

De Edele Gesteenten en hun oorspronck/ willen wy om hun veelheydt te rugge laten/ zijnde den Leser niet een hayr te rijcker/ door soo veel rijcke namen.

Nu wederom op zee/ daer wy by een Noord-noord-oostelijcken Coers, of loop/ binnen weynigh uyren het gesicht van Mindano krijgen; een Eylandt soo groot als Cicilien, sich uytstreckende van 6. tot over de 9. graden/ Noord-noord-oost aengelegen/ en nabuerigh aen de Philippinas, soo genoemt na den Koninck van Hispanien Philippus de 2. door Lopez de Legaspi, die deselve eerst ontdeckt heeft/ in het Jaer 1565. Het zijn Eylanden die ten meestendeel naemloos en talloos zijn/ maer altesamen bewoont door gierige Menschen/ en gebrandt onder de slavernye der Spangiaerden. Het grootste en beste van dese is Luconia, gelegen op 14. graden Noorder breedte/ daer recht Westelijck Cambogia tegen over gelegen is/ een rijck gedeelte van het vaste Landt van Asia. Noordwaert van Luconia is Shyma en Shycoca, wel bekent door kostelijcke nabuyrschap aen China en Iapan, gelijck oock Corea, een langh smal Half-eylandt/ vermaert door sich self/ en haer gelegentheydt/ maer afschouwelijck door haer Heydensche Inwoonders/ dewelcke voor arghlistiger/ wreeder en ongetemder gehouden worden/ als de Chinesen self. Philippinas Eylanden/ haer gelegentheydt.

Van Japan.

JApan, ten zy het voorgeven van Mercator (die daer Aurea Chersonesus van maeckt) waer zy/ was van de oude Schrijvers noyt gekent; hoewel haer van Beschrijvingh van Iapan.

Niger den naem van Chryse gegeven wort / en Zipangri van M. P. Venetus; die misschien liever een naem uyt sijn eygen hooft heeft willen versieren / als soo een edel en groot Eylandt ongenoemt te laten.

Eerste ontdeckers daer van. De eerste ontdecking geven wy Motus, Peshotus, en Zeymorus, gebannen Portugeesen, die in het Jaer 1542. door storm en onweder op dit Eylandt geworpen wierden. Of het nu een Eylandt zy of niet is twijffelachtigh; sy dieder een van maken / geven het de lenghte van 600. Engelsche mijlen / en de breedte van 190. gelijcke mijlen. Het Zuyderlijckste gedeelte leght op de hooghte van 32. graden.

Voorname Steden. De beste Steden / soo van sterckte als handel / zijn Meacco, Ozacca, Tenze, Fyrando, Fuccate, of Falcate, Sacay, Cratez, Tenkeday, Oringaw, Vosuquis, Machma, &c. Van dese wort Meacco, een Stadt in het midden van het Landt gelegen / de Hooft-stadt genoemt / Surunga daer na / en vervolgens Ozacca, eertijdts vereert met het Hof / tot dat in het Jaer 1615. een wederspannigh vyer / niet alleen dese / maer verscheyden andere Steden in dit rijcke Gewest om-gekeert heeft.

Beschrijvingh van Meacco. Meacco is soo groot in het begrijp als Florencen, doch niet soo schoon / evenwel moedigh op een soete en wijde Rivier / en beset met menighte van lage / hoewel geen onhebbelijcke huysen: doch voor al aensienlijck in treffelijcke Tempels of Fotiquees, vol van vergulde Mannadas, of Afgoden / daer de Japonders, boven alle andere Volckeren / op het hooghste toegenegen zijn. Wat moeyten de Jesuiten alhier hebben aengewent / hebben sy evenwel op dit verharde Volck niet konnen winnen / noch ander aensien verkrijgen / hoe aensienlijck sy oock zijn / als van een oproerigh / ydel / eergierigh / en wreedt geslacht van Menschen.

Hoedanigheydt der Opperheerschappy van Japan. De bestieringh van dit Gewest is een Opperhoofdige / doende over de 60. kleene Koningen Manschap aen den Oppersten Keyser; op wiens gesicht de doodt schijnt sijn schichten vaerdigh te hebben; soodanigh is sijn gewelt / en soodanigh het ontsagh / het welcke sy hem meenen schuldigh te zijn.

Het Landt is in sich selven meest berghachtigh / maer vol Rivieren / vol Geboomte / Koorn / Gras / en Mineralen. Yder oogenblick vindt ghy bysondere Dorpen / vol van Heydensche Inwoonders. Het Noorder en Ooster gedeelte van Japan zijn minder bewoont dan de Wester en Zuyder deelen / doch dese wederom wilder / Barbarischer, wreeder / verradelijcker / darteler / en overdadiger. De oude wijse van straffen / by de Romeynen gebruyckelijck / wordt hier oock gebruyckt; sy nagelen de quaedt-doenders met vier nagelen aen een kruys vast / 't zy sulcks geschiedt uyt haet tegens de Jesuiten, of volgens hun oudt gebruyck / ben ick onseecker; soo veel is 'er evenwel af / dat dese sorte van straffen met allen wreedt / verschrickelijck en schandelijck is.

Aerdt en Zeden der Inwoonders. De beter slagh van Japonders is dapper / beleeft / hoffelijck / en met allen begeerigh na nieuwigheden / maer boven maten na-yverende / loos / wraeckgierigh / indien beledight / ja Duyvels indiense verbittert zijn. Sy willen / maer konnen niet / loochenen datse uyt China afkomstigh zijn / door hun eygen wederspannigheydt gebannen / dat omtrent 600. jaren

Hun haet tegen de Chinesen. verleden is: ter gedachtenis van het welcke sy den een den ander / namentlijck de Japonders de Chinesen, en dese de Japonders, doodelijck haten en vervolgen / niemandt het leven sparende / waerse malkanderen oock konnen aen treffen. Gelijck oock de Eylanders nimmermeer ophouden van op de Chinesen te rooven / noch hen te huys in hun gebeden te vervloecken / noch in al hun handelingen en bewegingen van hen te soecken te verscheelen / om op allerhande wijse hun toorn en granschap soo veel als mooghlijck is uyt te drucken. Op de minste gelegentheyt / zijn de Kinderen self soo vast op hun eer en aensien / dat indien ghy den een of den ander soudt willen verwijten: ghy Jongen / ghy Bengel / ghy hebt dit of dat ge-

stoo-

stoolen geloof ick? Terstondt en sonder vertoeven sal sodanigen Jongen een Lidt van den een of den anderen Vinger afsnijden/ met dese woorden: Heer indien ghy waer spreeckt, wensche ick dat mijn Vinger noyt weder heelen magh. Moordery/ Dievery/ Verradery/ en Overspel worden met de doodt gestraft/ 't zy datse gekruycight/ of met een Cuttan, of Iaponsche Houwer/ van een geweldige scherpe snee/ onthalst worden. *Hun eergierigheyt.*

Ozacca is een voorname en stercke Stadt/ 80. Duytsche mijlen van Bungo gelegen/ zijnde een Zee-haven van goede hoedanigheydt/ schoon en aensienlijck; doch nerghens meerder in/ als in het Koninckljjck Slot of Kasteel/ bestreecken/ overtrocken/ en verciert met flickerent Goudt/ rijck en vol van Majesteyt. Het is gemaeckt in een meer als gemeene gedaente/ van seer uytnemende Steen/ hebbende de Wallen doorgaens 20. voeten dick/ seer net gewrocht/ cierlijck bestreecken/ vermakelijck en geduerigh. Het staet omcingelt met diepe Water-grachten/ en toont tot den ingang en bescherminge/ meer als een dosijn ysere Poorten/ en Val-bruggen. *Beschrijvingh van Ozacca.*

Het heeft in vorige tijden verscheyden Koningen onderstant gedaen/ en bevrijt van den vervolgenden haet der wederspannigen; doch hier in gedenckwaerdiger/ dat het voor eenighe weynige jaren is geweest de Gevangenis van Coja-zamma, Prins van Tanzey, en oudtste Soon van Tiqua-zamma, de laetste overwinnende Keyser; wiens Vader Faxiba-zamma, al de kleene Koningen van Iapan onder sich gebracht heeft/ dringende hen onder sijn Eedt en Manschap. Coja-zamma op sijn Vaders overlijden/ wiert terstont by de kop gevat/ door Ogosho-zamma, een van de drie Beschermers van het Rijck/ en door den selven gedwonghen sijn Dochter te belooven; doch ontfingh tot een Bruydt-gaef anders niet als dese hatelijcke Gevanckenisse.

Tegens over Ozacca, op den anderen oever van de Rivier/ is Sacay gelegen; een Stadt dewelcke dickmaels van de Christenen besocht wort: oock Edoo, een Stadt wel gewalt en bewoont/ van waer na een reys van 15. Nederlandtsche mijlen Oringoo gelegen is/ een Stadt dewelcke seer goede verversinge/ en een bequame Reede heeft. Fyrando, 300. Duytsche mijlen van daer gelegen/ is by na een Eylandt/ en gelegen op de hooghte van 33. graden 30. minuten; de Variatie Oost 2. graden 80. minuten; alwaer/ gelijck oock tot Fuccate, de Engelschen hun verblijf en handel hebben. Fuccate, of Falcate, is een soete aengename Stadt/ wel bewatert en bewaert door een sterk weersaem Slot. Een Wout van hooge Pijnen, en uytgespreyden Sycomores omringht de plaets door 3. Engelsche mijlen in het ronde/ beneffens andere geboomten meer/ bequaem om schaduw te geven voor en tegen de heete stralen van de Son/ alles seer aengenaem voor het oogh/ ja meer dan eenigh ander voorwerp sou konnen zijn; maer tot een grouwel en misbruyck van dese lieffelijcke gaven/ siet men onder dese schoone gedaente verscheyden Tempels/ en in de selve hun Afgodery aen Pan, Priapus, ja den Duyvel selve/ zijnde uytgebeelt in sijn afgrijselijckste gedaente. Self daer het Landt het aldermeeste met Bosschen/ Gras/ en Koorn verheerlijckt is/ aldaer wort de eenige Heerlijckheydt van den grooten Godt/ den Gever van dese gaven aldermeest ontheerlijckt en gelastert. *Vermakelijcke gelegentheyt van Fuccate.*

Binnen Meacco zijn alleen 70. Tempels/ in de welcke sy tellen 3333. kleyne vergulde Duyvels/ dewelcke sy Goddelijcke eer bewijsen/ en diese den naem van Cannadas geven. Maer de alder-aensienlijckste is dien Afgodt binnen Meacco, gelijck den Rhodiaenschen Colossus, sijn hooft wel hoogh in de lucht opbeurt. Hy is eertijdts gebouwt en opgerecht door Tyco-zamma, en niet ten eynde uyt- *Menighte der Tempels en Duyvel-beelden binnen Meacco.*

geboert / sonder groote kosten en moeyten. Het Beelt is gemaeckt van verguldt Koper / sijn gestaltenis is / sittende in een Stoel / 70. voeten hoogh / en 80. breedt. Op sijn hooft konnen 15. Mannen staen / sonder malkander te drucken. Sijn duym is 40. duymen in het ronde / en al sijn andere Leden na gevolgh. Dit is hunnen grooten Pagode, de andere zijn maer kleender Goden / en van veel minder achtinge. Niet min verwonderens-waerdigh is de by-gelegene Begraefplaets binnen in de voornaemste Fotique van Meacco, daer treffelijck (hoewel tot hun verachting) de Ooren en Neusen van 3000. Coreans (een snood / diefachtigh Volck / gebueren en beroovers van de Iaponders) begraven leggen. (Tot Da-

Grooten Mannada, of Molech, van Koper / tot Dabijs, en wreede Offerhande aen deselve.

bys is noch een Mannada, niet min vervloeckelijck of besocht; desen Duyvel / of Molech, is van hol Koper gemaeckt / wel swaer en dick / en dubbel overguldt; sijn hooghte is 24. voeten / hoewel hy op sijn Knyen leght / rustende sijn Billen op de Kuyten / na de gewoonlijcke wijse van knielen by de Oostersche Heydenen. Sijn Armen zijn uytgestrekt; En op Feest-dagen / dit Beeldt gloeyende gemaeckt zijnde / wort hem een Kindt geoffert / het welcke in dese heete omhelsinge ter doodt toe gebraden wort / met onuytsprekelijcke pijn en smart. Maer van meerder achtinge is een ander tot Tenchedy, Oostwaert van daer gelegen / daer den Duyvel sichtbaerlijck sijn heyloose bedriegeryen voorstelt. De Fotique is van een selt-

Gebouw/ en dagelijcks bedient door menighte van Duyvelsche Priesters/ of Bonzees, niet toegelaten aldaer hun verblijf te nemen ten zy se jong zijn/ wel geschapen/ en soo sterck tot Duyvelsche lusten/ als Hercules self. Yder nieuwe Maen wort een Dochter aen den Duyvel uyt-gehouwelijckt/ wiens Ouders sich geluckigh achten door dese eer. Indien de een schoonder is dan de ander/ dese wort uytgekipt/ en door den Priester in den Tempel gebracht/ en recht tegen over den Mannada, of het Duyvels Beelt/geset; de plaets wort eerst heerlijck met brandende Lampen verlicht/en Reuckwerck van Lignum vitæ, of andere Gommen en Specerijen aengesteken; terstondt worden al de Lampen van selfs uytgeblust/ en alsdan komt den Vorst der duysternis/ en misbruyckt in dese duysternis dit ellendige Schepsel/ ten minsten soo veel sy sich inbeelt/ ten waer men by eenige schobben als Visch-schobben/ die hy achter laet/ kost glooven dat het eenigh lijffelijck gedrocht is geweest. Door dese helsche versamelingh wordt de Deerne evenwel niet beswangert/ ten zy den Priester daer mede het sijne mede doet. Den Duyvel is soo haest niet vertrocken/ of sy wort gegroet door de Bonzees, die haer verucken met Gesangen en vermaeckelijck gespeel/ het welcke gedaen zijnde/ geeftse hem haer geluck te kennen/ en voldoet hem in sulcke vragen/ als sy/ volgens hun ingeven/ den Duyvel heeft voorgestelt/ en daer in haer vergenoeght heeft. Aldus gaet sy wederom uyt/ met een groot toejuychen/ en wort door altoos zedert heyligh geacht. Veel meer andere dingen souden wy deshalven konnen bybrengen/ ten ware wy swarigheyt maeckten alles te glooven/ dat ons de licht-geloovigen/ of eerder ongeloovigen/ aenbrengen.

Anderen Mannada, of Afgodt.

Jonge Maeghden op een Duyvelsche wijse aen den selven uytgehuwt.

Hier van daen nemen wy onsen loop Westelijck/en landen in China, waer van ick u de waerachtigste nieuwigheden van meeninge ben te vertellen/ sonder vrees te hebben u lijdtsaemheydt te kort te doen.

Van China.

China is het alder-oostwaertste gedeelte van geheel Asia. Een Koninckrijck te gelijck groot/ rijck/ en niet minder beroemt; doch noyt wel te recht bekent/ of doorsocht/ veroorsaeckt door hun aengebooren wanvertrouwen/ en onbeleeftheydt tegens Vreemdelingen/ dewelcke sy wel den inganck/ doch nimmermeer den uytganck van hun Landt toelaten. Het is verscheyden benaminghen onderworpen/ het welck te min verwonderlijck is/ om datse onder sich selven veranderingh betrachten/ oock de Koninghen op hun Kroningen den naem geven/ die het hen belieft; doch wy sullen deselve kortsheydts halven voorby gaen. Het is een wijdt uytgestreckt gebiedt/ namentlijck van 17. graden tot 43. Noorder breedte; aen het Zuyden met Cantam, en het Noorden met Pequin, twee Koninklijke Steden/bepaelt; aen het Oosten heeft het de Iapansche Zee; (zijnde Corea een gedeelte van China, en geen Eylandt/ maer aen het Noorden aen het vaste Landt gehecht) aen het Westen is het vaste Landt van Industant, aen het Noorden Tartarien, aen het Zuyden de Eylanden Philippinas; aen het Zuyd-westen is het verboeght met Cochinchina en Pegu, met een gedeelte van Siam. Het heeft van de eene zijde tot de ander 1500. Engelsche mijlen/ alsoo het geacht wort soo lang als breedt te zijn/ maeckende alsoo in den omvangh 4000. van de selve mijlen. Het Landtschap is door de banck veltachtigh en seer vruchtbaer/ vol van soete en bevaerbare Rivieren/ en die niet minder bewoont zijn als de Dorpen en Steden/ van de welke China niet minder heeft als 600. groote/ 2000. gemeene Plaetsen/ beswalt/ en 4000. onbewalde Steden/ 1000. Kasteelen/ maer de Dorpen qua-

Beschrijvingh van China.

Grootte/ en bepalinge daer van.

Getal der Steden en Kasteelen.

gevoert / sonder groote kosten en moeyten. Het Beelt is gemaeckt van verguldt Koper/ sijn gestaltenis is/ sittende in een Stoel/ 70. voeten hoogh/ en 80. breedt. Op sijn hooft konnen 15. Mannen staen / sonder malkander te drucken. Sijn duym is 40. duymen in het ronde / en al sijn andere Leden na gevolgh. Dit is hunnen grooten Pagode, de andere zijn maer kleender Goden / en van veel minder achtinge. Niet min verwonderens-waerdigh is de by-gelegene Begraefplaets binnen in de voornaemste Fotique van Meacco, daer treffelijck (hoewel tot hun verachting) de Ooren en Neusen van 3000. Coreans (een snood/ diefachtigh Volck/ gebueren en verroovers van de Iaponders) begraven leggen. (Tot Da-

Grooten Mannada, of Molech, van Koper/ tot Dabijs, en wreede Offerhande aen deselve.

bys is noch een Mannada, niet min verbloeckelijck of besocht; desen Duyvel/ of Molech, is van hol Koper gemaeckt / wel swaer en dick / en dubbel overguldt; sijn hooghte is 24. voeten / hoewel hy op sijn Knyen leght / rustende sijn Billen op de Kuyten / na de gewoonlijcke wijse van knielen by de Oostersche Heydenen. Sijn Armen zijn uytgestrekt; En op Feest-dagen/ dit Beeldt gloeyende gemaeckt zijnde/ wort hem een Kindt geoffert/ het welcke in dese heete omhelsinge ter doodt toe gebraden wort/ met onuytsprekelijcke pijn en smart. Maer van meerder achtinge is een ander tot Tenchedy, Oostwaert van daer gelegen / daer den Duyvel sichtbaerlijck sijn heyloose bedriegeryen voorstelt. De Fotique is van een seltzaem

Ge-

Gebouw/ en dagelijcks bedient door menighte van Duyvelsche Priesters/ of Bonzees, niet toegelaten aldaer hun verblijf te nemen ten zy se jong zijn/ wel geschapen/ en soo sterck tot Duyvelsche lusten/ als Hercules self. Yder nieuwe Maen wort een Dochter aen den Duyvel uyt-gehouwelijckt/ wiens Ouders sich geluckigh achten door dese eer. Indien de een schoonder is dan de ander/ dese wort uytgekipt/ en door den Priester in den Tempel gebracht/ en recht tegen over den Mannada, of het Duyvels Beelt/geset; de plaets wort eerst heerlijck met brandende Lampen verlicht/en Reuckwerck van Lignum vitæ, of andere Gommen en Specerven aengesteken; terstondt worden al de Lampen van selfs uytgeblust/ en alsdan komt den Vorst der duysternis/ en misbruyckt in dese duysternis dit ellendige Schepsel/ ten minsten soo veel sy sich inbeelt/ ten waer men by eenige schobben als Visch-schobben/ die hy achter laet/ kost gelooven dat het eenigh lijffelijck gedrocht is geweest. Door dese helsche versamelingh wordt de Deerne evenwel niet beswangert/ ten zy den Priester daer mede het sijne mede doet. Den Duyvel is soo haest niet vertrocken/ of sy wort gegroet door de Bonzees, die haer veruelen met Gesangen en vermaeckelijck gespeel/ het welcke gedaen zijnde/ geeftse hem haer geluck te kennen/ en voldoet hem in sulcke vragen/ als sy/ volgens hun ingeven/ den Duyvel heeft voorgestelt/ en daer in haer vergenoeght heeft. Aldus gaet sy wederom uyt/ met een groot toejuychen/ en wort door altoos zedert heyligh geacht. Veel meer andere dingen souden wy deshalven konnen bybrengen/ ten ware wy swarigheyt maeckten alles te gelooven/ dat ons de licht-geloovigen/ of eerder ongeloovigen/ aenbrengen.

Anderen Mannada, of Afgodt.

Jonge Maeghden op een Duyvelsche wijse aen den selven uytgehuwt.

Hier van daen nemen wy onsen loop Westelijck/en landen in China, waer van ick u de waerachtigste nieuwigheden van meeninge ben te vertellen/ sonder vrees te hebben u lijdtsaemheydt te kort te doen.

Van China.

China is het alder-oostwaertste gedeelte van geheel Asia. Een Koninckrijck te gelijck groot/ rijck/ en niet minder beroemt; doch noyt wel te recht bekent/ of doorsocht/ veroorsaeckt door hun aengebooren wanvertrouwen/ en onbeleeftheydt tegens Vreemdelingen/ dewelcke sy wel den inganck/ doch nimmermeer den uytganck van hun Landt toelaten. Het is verscheyden benaminghen onderworpen/ het welck te min verwonderlijck is/ om datse onder sich selven veranderingh betrachten/ oock de Koninghen op hun Krooningen den naem geven/ die het hen belieft; doch wy sullen deselve kortsheydts halven voorby gaen. Het is een wijdt uytgestreckt gebiedt/ namentlijck van 17. graden tot 43. Noorder breedte; aen het Zuyden met Cantam, en het Noorden met Pequin, twee Koninklijke Steden/ bepaelt; aen het Oosten heeft het de Iapansche Zee; (zijnde Corea een gedeelte van China, en geen Eylandt/ maer aen het Noorden aen het vaste Landt gehecht) aen het Westen is het vaste Landt van Industant, aen het Noorden Tartarien, aen het Zuyden de Eylanden Philippinas; aen het Zuyd-westen is het verhoeght met Cochinchina en Pegu, met een gedeelte van Siam. Het heeft van de eene zijde tot de ander 1500. Engelsche mijlen/ alsoo het geacht wort soo lang als breedt te zijn/ maeckende alsoo in den omvangh 4000. van de selve mijlen. Het Landtschap is door de banck veltachtigh en seer vruchtbaer/ vol van soete en bevaerbare Rivieren/ en die niet minder bewoont zijn als de Dorpen en Steden/ van de welke China niet minder heeft als 600. groote/ 2000. gemeene Plaetsen/ bewalt/ en 4000. onbewalde Steden/ 1000. Kasteelen/ maer de Dorpen qua-

Beschrijvingh van China.

Grootte/ en bepalinge daer van.

Getal der Steden en Kasteelen.

qualijck te tellen; gelijckse veel van nooden hebben; alsoo het boven de 60. millioenen Mannen en Jongens in sijn begrijp heeft/behalven de Vrouwen/ die niet aengeteeckent zijn. Het geheele Rijck is verdeelt in 15. groote Landtschappen/ bestiert door soo veel Quonfu en Lausiæ, die noch hun Tutans en Chyans, of Stedehouders / onder sich hebben. Elck van dese Landtschappen heeft sijne Hooftstadt/ dewelcke vol Volcks/ fraey gebouwt/ en wijdt in den ombang zijn. Maer veel uytstekender als de anderen zijn dese vier / Paquin, (by de sommige genoemt Pasquin) Nanquin, of Nanton, Cantam of Canton, en Quinsay, by hen genoemt Ham-ceu, van de welcke heden Paquin de Koninckljjcke Zetel is.

Voornaemste Steden.

Dese plaets leght op de hooghte van 41. graden/ sy is ongetwijffelt de grootste van allen/ en de beste bewoont van geheel Asia, indien anders niet van de geheele Werelt. Sy heeft 30. Duytsche mijlen in den ombangh / en besluyt menighten van schoone Gebouwen / en heerlijcke Begraeffenissen; 24000. Graven van de Mandaryns worden'er getelt / van de welcke de alderslechtste niet sonder bysondere schoonheydt is. Geen minder getal van kleene vergulde Cappellen worden aldaer gevonden / behalven 3800. Tempels / den Afgoden-dienst toe-ge-eygent. Sy heeft soo veel groote en kleene Poorten als'er dagen in het Jaer zijn; hondert en twintigh Buzzars, of Marckt-plaetsen; boven de duysent steene Bruggen / en sulck water als over al drinckbaer is. Dese Stadt is niet boven hondert mijlen van dese wonderlijcke Wal / die hunnen Koninck Crisnagol (sommige noemen hem Zaintzon, de 117. Koninck) 1000. jaren voorleden heeft doen bouwen. Een Wal ofte Muer / dewelcke 1200. mijlen lanck/ 6. vademen hoogh/ en 12. ellen dick is/ zijnde 27. jaren/ door seven hondert en vijftigh duysent Mannen/aen den Bouw derselver besteedt.

Beschrijvingh van de groote Stadt Paquin.

Wonderlijcke Muer tegen de Tartaren gebout.

Nanquin, de tweede Stadt in grootte en deftigheydt tot onlangs toe / was eertijdts de Hooft-stadt van China. Sy is geleghen op de hooghte van 32. graden Noorder breedte/ staende van de Zee niet meer als 8. Duytsche mijlen / of daer omtrent. De Stadt heeft 12. mijlen in den ommebangh / omringht met drie stercke Wallen. Des Koninckx Paleys is heerlijck en geweldigh groot; de andere Gebouwen zijn oock tot het getal van 200000. doch niet meer als gemeen. De Tempels zijn over de duysent; de Straten fraey; het Volck loos; de Stadt is van Paquin gelegen Oostwaert / omtrent 600. Engelsche mijlen / zijnde het meeste van de reys te varen.

Beschrijvingh van de Steden Nanquin,

Cantam is geleghen aen het Zuyder Gedeelte van China, op de hooghte van 17. graden; een Stadt te gelijck rijck en groot: Onse Schepen quamen by na in het gesicht van de selve Stadt. Van daer tot Paquin is twee maenden reysens.

Cantam,

Quinzay, of Ham-ceu, paelt aen Cochinchina, zijnde eertijts de grootste geweest/ maer heden ten dage de verwonderlijckste/ ter oorsaeck van verandering van seltsame oudtheydt van Asien.

en Quinzay.

Dit zijn de voornaemste Steden; doch buyten dese zijn verscheyden andere Volckrijcke Plaetsen/ zijnde gemeenlijck van een Maecksel / en op eenderhande wijse bestiert. Geen is'er sonder haer Meani of Tempels / gevult met hare Afgoden. Het Landt (als geseght) is doorgaens vruchtbaer en vruchtbaer / en den Landtman naerstig / wiens sorge de danckbare Ackers veelvoudige Vruchten afparst. Yder Landtschap is wel bewatert/ en naeuwelijcks woort'er eenige Rivier gevonden die niet in Visch overvloeyt/daer de Chinesen niet alleenigh hun voedtsel van trecken / maer oock van Vorschen, Slangen, Ratten, Honden, en Verckens, en diergelijcke dingen meer/ daer andere Volckeren een afgrijsen van hebbē.

Het

Het Volck is Olijf-verwigh / swarter of witter / na dat sy dicht by / of verre van de Middel-lijn zijn. Sy dragen het hayr seer langh; hun ooghen zijn gemeenlijck swart / hunne neusen kleen / met kleene oogen; hun baerden zijn seer dun / en de nagels menighmael soo langh als hun vingers / het welcke hen dient tot een teecken van Adel. Die van de voornaemste slagh kleeden sich in Zijde / en de gemeene Man in swarte Kleederen van Cattoen gemaeckt. Hunne Rocken zijn langh / en gehecht onder de slincker arm / na de gewoonte van Asia; hun Mouwen zijn oock seer langh / en aen de handen seer enge. Hun Schoenen zijn menighmael van sulck een stof gemaeckt als hun Kleedinge; gezoolt met Laecken / of Callicoes: sommige hebben deselve rijckelijck geborduyrt. De meeste veranderingh onder hen is in hun Hooft-cieraedt / sommige winden hun hayr op in Zijde banden / andere hebbense van Paerde-hayr / sommige met Goude of Silvere Draden. Eenighe dragen hooge Hoeden of Vilten / van fijne Draden gemaeckt / doormengelt met Zijde van verscheyden verwe; andere weer een ouder slagh van Hoeden / hoogh gekruynt en rondt / de eene helft sonder randt / en doncker-geel geschildert of geverft. De Vrouwen zijn gemeenlijck zedigh / en verschillen niet van dracht / alleenigh dat een witter doeck / tot een decksel / hun Lichaem ombanght / in sulcker voegen men van hen niet als een deel van hun teedere voeten siet / gelijck die van Kindtsbeen af dicht in een gebonden worden / om hen a la Mode te maecken / het welck menighmael haer gangh kost / en manck doet gaen.

Gedaente / en kleedingh der Chinesen.

Sy laten toe veel Vrouwen te trouwen / als oock de onnatuerlijcke sonden te bedrijven / ja alles wat hun dartele boosaerdighe Natuer tot wellust verdichten kan. Sy zijn in het gemeen loos / begeerigh / hoovaerdigh / leeghsinnigh / na-ybe- rende / hoffelijck en wellustigh. Gesang / Gespel / Rijmery / Schildery / en Tooneel-speelen vermaecken hen wonderlijck. Sy vragender niet na wat sy te kost hangen aen hun onkuysheydt en Oyerwerck. Sy eten uyt Porcelleyn / hebbende hun Kost in menige maer kleene Schootelen; de welck sy opnemen met twee stockkens van Elpenbeen / doch sommige hebben hun nagels soo langh / datse anders niet van nooden hebben; want hun Spijse of den mondt met vingers aen te raken / wort voor onbetamelijck gehouden. Hun Dranck is gemeenlijck heet / en / na de smaeck en uytterlijcke gedaente te oordeelen / gelijckt seer wel na de Coho diese in Persien drincken. Sy drincken dickmaels en weynigh t'seffens. De Louthyas worden gedient op de knie / en seer ge-eert; sy alle sitten op Stoelen / en eten aen de Tafel. En al-hoewel geen Natie in de Werelt gevonden wort / die leeghsinniger en leckerder is / worden evenwel aldaer geen Bedelaers gevonden; indien yemant / jongh zijnde / bedelt / wort hy met roepen gestraft; indien yemant arm / en te gelijck lam of blindt bevonden wort / het Gasthuys moet hem onderhouden. Doodt-slagh straffense met de doodt / Dieste en Overspel gemeenlijck met een Stropado, of de Wip. Hun Rechts-plegingе is strengh en geensints zijdigh; hun Gevangenis sterck en wel versorght; hun uytvoeren van het Gerecht gemeenlijck onthalsen / of doodt-hongeren. De Mandarijns zijn seer ge-eert; de Chyams hooghlijck ontsien; den Koninck aengebeden; geen Onderdaen noch Gesant siet of spreeckt hem / behalven alleen sijne Kinderen en Gesnedenen / ten zy by versoeck. Sy laten Gesanten en anderen in China komen / indiense Geschencken mede brengen die van waerde zijn / andersints houden sy deselve in vermoeden / gelijck Spioenen / sonder hen eenige eer aen te doen.

Hun Aert / Natuer en Zeeden.

Hun goede opsicht / straffen der quaetdoenders / en strenge Rechts-plegingh.

De Chinesen zijn seer begeerigh tot vreemde nieuwigheden / en groote Liefhebbers van onbekende Konsten / diese op allerhande wijse soecken na te apen. Wey-

Hun sucht tot onbekende

Konsten en vonden.

Weynigh zijnder onder hen of hebben dees of gene kennis of wetenschap / het zy in bouwen/ of het maken van Porcelleyne Schotelen / en andere Vaten / of wel te singen of te speelen. Sy hebben groote begeerte tot de Wiskonst / gelijck oock tot de Borgerlijcke Wetten. Sy gebruycken geen Letteren/ maer eenige uytbeeldingen/ van de welcke sy over de 40000. hebben.

Hun Letters en wyse van schryven.

Sy schrijven noch na de rechter noch na de slincker-handt/ als de Latijnen of Hebreen doen / maer recht neerwaerts / en in goede order. Sy gebruycken geen Pennen / maer Penceelen, gemaeckt van paerde-hayr/ gelijk die zijn daerse mede schilderen. Hun Tael bestaet ten meestendeel uyt woorden van eene Syllabe. Sy zijn gemeenlijck of Poëten, of Musicanten, betrachtende seer de Reden-konst/ en het ramen. De Geleerden en Kooplieden zijn in dit Rijck meer geacht als de Krijghs-lieden / gelijckse daer reden toe hebben / als zijnde een bloodachtigh / traegh / en Tyrannigh geslacht.

Hun blooden aerdt; en eerbiedigheydt aen hun Koninck/

Geen Volck in de gantsche Werelt sal sijn Koninck meer eeren als de Chinesen: Sy achten hem te heerlijck dat men hem aensien sou / en gehoorsamen sijn wil in alle dingen. Sy vullen sijn Schat-kist Jaerlijcks met over de hondert millioenen Kroonen/ en noemen hem den onderschrocken Keyser/ en groot Meester over de geheele Werelt/ Soon van de Son / en Schoonheyt van den geheelen Aerdtbodem.

en hunne Ouders.

Geen Volck/ welck het oock zy/ toont sijn Ouders meer kinderlijke Liefde als de Chinesen; sy gehoorsamen hen tot allen tijden en in alle dingen / doende niets dat hen sou mogen mishagen. Sy trouwen noyt sonder hun toestandt; den naem van hun Kinderen mogen deselve geven soose willen/ sy eeren deselve hoe slecht en geringh sy oock mogen zijn. Op hun afsterven betoonense alderhande teeckenen van droefheydt en genegentheydt / sonder ergens hun plicht in te buyten te gaen/ dragende selden minder tijdt rouw (het welck geschiedt in wit Linnen/ gelijck de Joden) als twee of drie jaren / te langer sy treuren / te meer sy meenen hun liefde en genegentheydt uyt te drucken.

Achten sich selven boven alle andere Natien.

Sy schrijven sich toe alderhande kennissen / soo in Konsten als in Wetenschappen/ als zijnde hen boven alle andere Volckeren eyghen. Sy achten hun Tael de beste en welluydenste van de geheele Werelt; al wat eenigh ander Volck heeft/ achtense hen als ontleent. Sy segghen datse het oudtste en onvervalschte Volck van de geheele Werelt zijn / en datse niets van eenighe andere Volckeren ontleent hebben; datse eerst de Letteren gevonden hebben / als oock het Geschut/ de Schilderye/ Bouwinge/ en Zee-vaert; evenwel konnense in geen van allen/ in spijt van hun snorcken/ by de Europeanen te pas komen. Hun oudtheydt aengaende/ het selve wil ick niet soo seer tegenspreken/ als wel my verwonderen over haer suyverheydt en onvermengeltheydt/ indien het anders soo is/ ter oorsaeck sy soo menighmael van de Tartaren en Siammiten overloopen zijn/ evenwel souden'er noch andere Volckeren gevonden worden/ die/ oudtheyts halven/ met hen souden konnen vergeleken worden / al waren het de Engelschen self.

Hun beuselachtige Historien en tydtrekeninge.

Ick wil my geensints binden aen hun loogenen en geschiedenissen / van sulcke Koningen als voor soo veel duysent jaren geregeert/ of sulcke overwinningen als sy verkregen hebben / self voor de tijden van de Scheppinghe der Werelt / en licht een hondert duysent jaren voorleden/ ten zy wy hun jaren rekenen/ gelijck de Arcadiers, wiens Jaer maer 19. dagen / of de Massageten, die 15. Jaren/ of de Ægyptenaren die 12. Jaren in een Jaer van de onsen hadden / volgende alleenigh de loop van de Maen/ en niet van de Son / noch de Dies intercalares, of de tusschen-stellige dagen/ na-reeckenende; een dwalinge dewelcke de meeste Oostersche Heydenen bevangen heeft. Hun Letteren zijn geensints soo beknopt als de onse / en komen in

hun

hun Uytbeeldingen/ of Sinnebeelden/ veel by de Ægyptenaren te kort. Hun Roers zijn oock geensints soo dienstigh als de onse/ zijnde selden meer als een span lang/ soo dat het meer Pistolen als Roers gelijcken; zijn oock geensints soo sterck noch wel geordineert. Hun Schilderen bestaet in goede verwen/ maer hun teyckenen komt by de onse ver te kort; sy schaduwen oock niet seer bequamelijck/ het welck ongetwijffelt in het Schilderen de volkomentheydt maeckt.

Onvolkomentheydt van hun wetenschappen

Hun Landt-bouwery is sonder konst of reden; het Graen is goet/ het Landt vruchtbaer/ het Gewest getempert/ evenwel is hun Koorn soo verscheyden/ noch soo goet niet als het onse. Hun Scheep-vaert is t'eenemael lam; sy bouwen veel Schepen/ maer sonder eenige fraeyigheydt of dienst; oock hebbense weynigh kennis in het zeylen/ zijnde onvoorsien van wercktuygh om de hooghte van de Son mede te nemen. Hun Compas is oock onbequaem/ dewijlse maer 8. of 12. punten hebben om hy te onderscheyden; oock is den Zeyl-steen eerst onlanghs by hen bekent geweest: en evenwel seggen sy datse met twee oogen sien/ en dat alle andere Volckeren by hen steke-blindt zijn.

Hun speelen dobbelachtigen aerdt,

Sy scheppen bysonder vermaeck in alderhande Spel/ self verstaense veel speelen/ die in Europa gespeelt worden; derven oock wel stout bysetten/ ja self Vrou en Kinderen/ als geseght is. Sy zijn seer herberghsaem tegen malkander/ en hebben soo sekeren vertrouwen van hun Opstandinge/ datse somwijlen malkander Gelt leenen/ om in de andere Werelt weder te geven. Hun Huysen zijn slechtelijck gebout/ en tamelijck voorsien. Hun Meani, of Tempels/ hebben noch sulcken grootte noch schoonheydt/ als een soo vreedsamen Gewest/ soo machtigh een Rijck/ en een soo verstandigh en by-geloovigh Volck wel souden vereysschen; evenwel al-hoewelse van buytenen niet meer als gemeen zijn/ zijnse van binnen gemeenlijck geboeyert met goeden Marmer, Porphyr, en Serpentijn-steen.

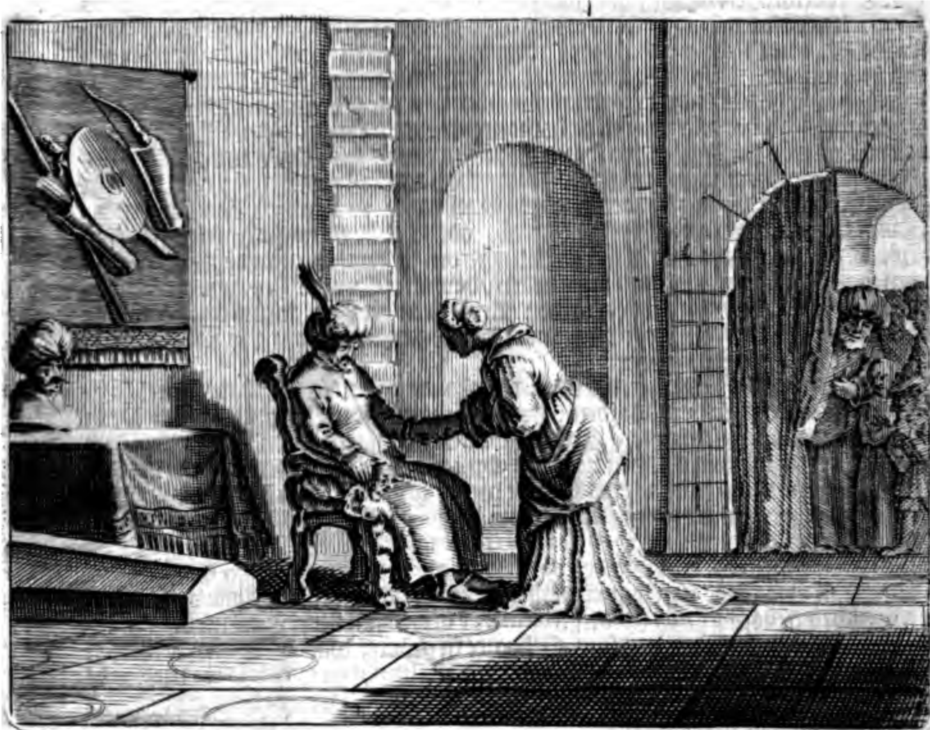
Sy houden den Dagh van hun Geboorte in grooter waerdē/ vyerende den selven geheele 15. dagen lanck/ in alderhande dartelheydt en leckernye/ vreetende en suypende dat hun de oogen verkeeren. Het Nieuwe-Jaer/ dat by hen in Meert begint/ wort niet minder gevyert; als wanneer een yder sijn deur met papiere Bogen en Beelden verciert/ en den geheelen nacht door Lantarens en Kaersen daer voor hanght.

Hun maniere van Begraeffenissen.

Hun Bruyloften hebben mede diergelijcke omstandigheden/ meer of minder/ na de hoedanigheydt van de Personen; gelijck oock hun Begraeffenissen. Wanneer der een Chinees sterft/ wasschen sy hem eerst over al seer schoon/ beroocken hem dan daer na/ en vercieren hem dan met sijn beste Kleederen/ en setten sijn Hooft-decksel op sijn Hooft; alsdan settense hem in sijn Stoel/ en doen hem sitten/ gelijck of hy niet doodt/ maer levende waer. Op den bestelden tijdt komt sijn Wijf in de Kamer/ daerse hem eerst eerbiedigheydt bewijst/ en alsdan kust/ nemende haer affscheydt van hem/ met soo veel teeckenen van liefde en droefheydt als haer mogelijck is; wech gaende neemt sy haer verblijf elders.

De Naeste Bloedvrienden nemen hun afscheydt van den Overledenen.

En alsdan komen de Kinderen in/ die voor hem neder-knielen/ en sijn handen kussen/ toonende yder om strijdt de grootste liefde en genegentheydt/ slaende hunne borsten/ en storrende tranen in overvloedt. Na dese komen de naeste Vrienden in/ die oock hun rolle speelen; en na deselve sijne Vrienden en Bekenden. Op den derden dagh leggense hem in de Kist/ dewelcke van seer kostelijck Hout gemaeckt is/ bedeckende het Lijck met seer cierlijcke Kleederen/ stellende daer boven sijn Beeltenis. Vijfthien dagen langh blijft het Lichaem soo staen/ hebbende yder dagh de Tafel gedeckt/ met alderhande kostelijcke Spijse/ die de Priesters des nachts op eten/ brandende geduerighlijck Reuckwerck en Offer voor de ziele. Wanneer

sy hem endelijck na het Graf brengen/ (het welcke altoos buyten de plaets is) hebbense Vrouwen die het Lijck vergeselschappen/ en de lucht verbullen met huylen en krijten/ treckende sich selven by het hayr/ om andere oock tot medelijden te bewegen. Somwijlen settense op sijn Kist verscheyden afbeeldingen van doode Menschen/ dewelcke sy bidden hem den naesten wegh na het Paradijs te wijsen. Dit alles gedaen zijnde/ onthouden sich de Vrouwen en Kinderen voor sommige dagen uyt het gesicht der Menschen/ en wanneerse uytgaen/ vertoonen sich droeffelijck gekleedt/hebbende sacke-laecken op hun naeckte huyt/hun rocken langh en effen/ sonder dat sy in den tijdt van drie jaren nauwelijcks eens lachen/ of schijnen sich in eenigh dinck te verheugen; maer soecken in tegendeel door gedurigh kermen hun plicht aen den dooden te betrachten/ sich onthoudende van alle openbare Feesten/ Speelen/ en Tijdtkortingen; self in hun Brieven/ in de plaets van hun namen/ schrijvense/ De onwaerdige Soon, of Dochter, van dees of geen.

Droeve Rouw-plichten van de selve.

Maer al dese plichten niet tegenstaende/ heeft den Duyvel evenwel al te vasten voet in hun harte/ by alle gelegentheydt hun Duyvelsche wijsheyt/ van sulck een Meester getrocken/ en gemeensaemheyt met deselve/ uytdruckende; aen de welcke sy verscheyden ontsinde Jongens op dragen/ die met hun lang hangende hayr,

sich voor den Mannada, of Afgodt/nederwerpen/en wederom schielijck op-rijsen/ als of sy door de een of de andere Duyvel-jaeghster aengeranst wierden/ nemende fluex een yder een swaert/ daer toe by der handt gehouden/ en daer mede schermende op een seltsame wijse/ terwijl de Afgoden-dienaers met neer-geslagene oogen dit schoone Spel staen aen te sien/ singhende ondertusschen een stille Musijck; en van daer niet scheydende/ voor en al-eer dat dese Jongers/ als vervult met een Goddelijcke Geest/ hen het een of het ander geseght hebben/ streckende tot dienst van den Afgodt en hun gehoorsaemheyt. Wyt sinnig ge gebaren voor den Afgodt gepleeght.

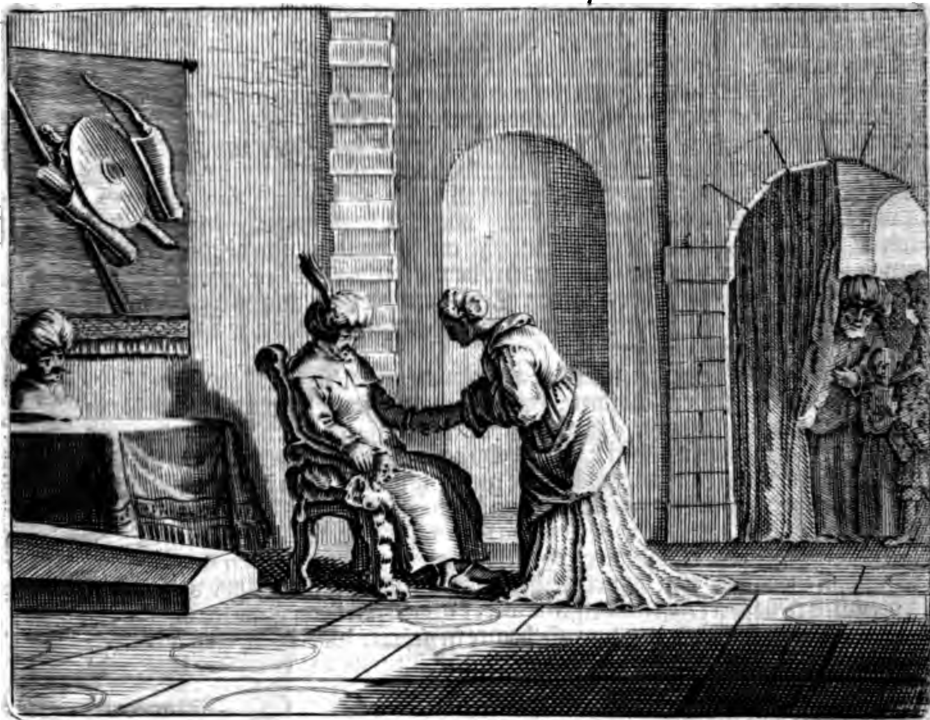
Maer wy zijn te verre gezeylt/ is derhalven tijdt wederom te rugge te zeylen/ en na ons Vaderlandt om te sien/ volgens de liefde die het selve in yders harte behoudt/ daer ick my bekenne mede aenvast te zijn.

Wy dan weder 't zeyl gegaen/ hebben op den 17. Junij/ Nieuwen Stijl/ na veel zeylens/ eenige stormen/ en veel lijdtsaemheyt/ weder Landt gesien/ leggende Noord-noord-west van ons; maer op het eerste aenschouwen van den dageraedt/ bemerckten wy dat het Digarroys was; een kleen Eylandt/ hebbende omtrent 50. Engelsche mijlen in het ronde/ gelegen op de hooghte van 20. graden/ Zuyder breedte. Wy evenwel anckerden daer niet/ wetende dat het Eylandt Mauritius daer maer 90. Duytsche mijlen van daen was/ hebbende den loop W. N. W. een herberghsame Haven/ en daer wy verhoopten beter onthael/en bequamer verversching te vinden. Vertreck naer 't Vaderlandt.

Digarroys, als ons de Zee-lieden wisten te segghen/ is eerst by de Portugeesen ontdeckt; maer/ ten zy den een of den anderen Welschman de eer gehadt heeft het selve den naem te geven/ weet ick niet te bedencken/ wat met den naem van Digarroys gemeent wordt; als dat Digarrad, in de Brittische spraeck verlaten en woest beteeckenende/ daer best mede over-een-komt/ zijnde van Menschen ledigh maer vol van schoon Hout/ Tortoisen, Dodos, en andere seltsame en dienstighe Vogels. Aen ons gesicht gaf sich het selve niet seer hoogh op/ zijnde 6. mijlen daer af; zijnde wel waer te nemen/ dat op het Zuyd-wester eynde lange en ghevaerlijcke Zandt-plaeten zijn. Door hulp van geduerige goede winden/ quamen wy binnen weynighe uyren aen het Eylandt Mauritius, een plaets die niet te versmaden is. Gelegentheydt van Digarroys.

Van het Eylandt Mauritius.

Mauritius, een Eylant gelegen binnen de Zona Torrida, niet ver van de Tropicus Capricornus, heeft de hoogte van 20. graden 5. minuten/ Zuyder breedte; op de lenghte des Meridiaens van de Uythoeck Comorijn van 24. graden en soo veel minuten; de Variatie 24. graden en 19. minuten; in wat gedeelte van de Werelt het selve gelegen zy/ is twijffelachtigh/ zijnde gelijck als deelachtigh aen America, ten insicht van dien grooten streeck zees/ streckende na de Asiatische Zeen/ en wasschende India, Iava, en andere Eylanden; oock aen Africa, indien ghy het stelt onder die Keyserin der Eylanden Madagascar, dewelcke haer schijnt te beschaduwen/ en van wiens Oostwaerden Oever sy omtrent hondert Duytsche mijlen afgescheyden is. Doch hoe twijffelachtigh het een of het ander zy/ dat is altoos seecker/ dat van wegen den zegen des Hemels deselve voor gheen plaets te wijcken heeft. Ick soeck u niet te voldoen met het seggen van anderen/ maer mijn selven voor te stellen als een oog-getuyge. Het was alder-eerst ontdekt by de Portugeesen, welckers naeuwe onderbindingen (self eer Columbus America ontdeckte) veel vreemde dinghen heeft uytgevoert/ en naem gegeven heeft aen ver- Beschrijvingh van het Eylant Mauritius. Portugeesen eerste Ontdeckers daer van;

sy hem endelijck na het Graf brengen/ (het welcke altoos buyten de plaets is) hebbense Vrouwen die het Lijck vergeselschappen/ en de lucht vervullen met huylen en krijten/ treckende sich selven by het hayr/ om andere oock tot medelijden te bewegen. Somwijlen settense op sijn Kist verscheyden afbeeldingen van doode Menschen/ dewelcke sy bidden hem den naesten wegh na het Paradijs te wijsen. **Droeve Rouw-plichten van de selve.** Dit alles gedaen zijnde/ onthouden sich de Vrouwen en Kinderen voor sommige dagen uyt het gesicht der Menschen/ en wanneerse uytgaen/ vertoonen sich droeffelijck gekleedt/ hebbende sacke-laecken op hun naeckte huyt/ hun rocken langh en effen/ sonder dat sy in den tijdt van drie jaren nauwelijcks eens lachen/ of schijnen sich in eenigh dinck te verheugen; maer soecken in tegendeel door gedurigh kermen hun plicht aen den dooden te betrachten/ sich onthoudende van alle openbare Feesten/ Speelen/ en Tijdtkortingen; self in hun Brieven/ in de plaets van hun namen/ schrijvense/ De onwaerdige Soon, of Dochter, van dees of geen.

Maer al dese plichten niet tegenstaende/ heeft den Duyvel evenwel al te vasten voet in hun harte/ by alle gelegentheydt hun Duyvelsche wijsheyt/ van sulck een Meester getrocken/ en gemeensaemheyt met deselve/ uytdruckende; aen de welcke sy verscheyden ontsinde Jongens op dragen/ die met hun lang hangende hayr,

sich

sich voor den Mannada, of Afgodt/nederwerpen/en wederom schielijck op-rijsen/ als of sy door de een of de andere Duyvel-jaeghster aengeranst wierden/ nemende fluyx een yder een swaert/ daer toe by der handt gehouden/ en daer mede schermende op een seltsame wijse/ terwijl de Afgoden-dienaers met neer-geslagene oogen dit schoone Spel staen aen te sien/ singhende ondertusschen een stille Musijck; en van daer niet scheydende/ voor en al-eer dat dese Jongers/ als vervult met een Goddelijcke Geest/ hen het een of het ander geseght hebben/ streckende tot dienst van den Afgodt en hun gehoorsaemheyt. Oprissinge gebaren voor den Afgodt gepleeght.

Maer wy zijn te verre gezeylt/ is derhalven tijdt wederom te rugge te zeylen/ en na ons Vaderlandt om te sien/ volgens de liefde die het selve in yders harte behoudt/ daer ick my bekenne mede aenvast te zijn.

Wy dan weder 't zeyl gegaen/ hebben op den 17. Junij/ Nieuwen Stijl/ na veel zeylens/ eenige stormen/ en veel lijdtsaemheyt/ weder Landt gesien/ leggende Noord-noord-west van ons; maer op het eerste aenschouwen van den dageraedt/ bemerckten wy dat het Digarroys was; een kleen Eylandt/ hebbende omtrent 50. Engelsche mijlen in het ronde/ gelegen op de hooghte van 20. graden/ Zuyder breedte. Wy evenwel anckerden daer niet/ wetende dat het Eylandt Mauritius daer maer 90. Duytsche mijlen van daen was/ hebbende den loop W. N. W. een herberghsame Haven/ en daer wy verhoopten beter onthael/en bequamer verversching te vinden. Vertreck naer 't Vaderlandt.

Digarroys, als ons de Zee-lieden wisten te segghen/ is eerst by de Portugeesen ontdeckt; maer/ ten zy den een of den anderen Welschman de eer gehadt heeft het selve den naem te geven/ weet ick niet te bedencken/ wat met den naem van Digarroys gemeent wordt; als dat Digarrad, in de Brittische spraeck verlaten en woest beteeckenende/ daer best mede over-een-komt/zijnde van Menschen ledigh maer vol van schoon Hout/ Tortoisen, Dodos, en andere seltsame en dienstighe Vogels. Aen ons gesicht gaf sich het selve niet seer hoogh op/ zijnde 6. mijlen daer af; zijnde wel waer te nemen/ dat op het Zuyd-wester eynde lange en ghevaerlijcke Zandt-plaeten zijn. Door hulp van geduerige goede winden/ quamen wy binnen weynighe uyren aen het Eylandt Mauritius, een plaets die niet te versmaden is. Gelegentheyde van Digarroys.

Van het Eylandt Mauritius.

Mauritius, een Eylant gelegen binnen de Zona Torrida, niet ver van de Tropicus Capricornus, heeft de hoogte van 20. graden 5. minuten/Zuyder breedte; op de lenghte des Meridiaens van de Uythoeck Comorijn van 24. graden en soo veel minuten; de Variatie 24. graden en 19. minuten; in wat gedeelte van de Werelt het selve gelegen zy/ is twijffelachtigh/ zijnde gelijck als deelachtigh aen America, ten insicht van dien grooten streeck zees/ streckende na de Asiatische Zeen/ en wasschende India, Iava, en andere Eylanden; oock aen Africa, indien ghy het stelt onder die Keyserin der Eylanden Madagascar, dewelcke haer schijnt te beschaduwen/ en van wiens Oostwaerden Oever sy omtrent hondert Duytsche mijlen afgescheyden is. Doch hoe twijffelachtigh het een of het ander zy/ dat is altoos seecker/ dat van wegen den zegen des Hemels deselve voor gheen plaets te wijcken heeft. Ick soeck u niet te voldoen met het seggen van anderen/ maer mijn selven voor te stellen als een oog-getuyge. Het was alder-eerst ontdekt by de Portugeesen, welckers naeuwe onderbindingen (self eer Columbus America ontdeckte) veel vreemde dinghen heeft uytgevoert/ en naem gegeven heeft aen ver- Beschrijvingh van het Eylant Mauritius. Portugeesen eerste Ontdeckers daer van;

verschepden plaetsen/ die voor heenen geen gehadt hebben; en onder anderen den naem van Rodrigo, aen dit Eylandt; het welcke de Hollanders in Mauritius verandert hebben/ 't zy ter gedachtenis van Graef Maurics, of ter oorsaeck van een Schip/het welcke/ door ongeval gebleven/ hier sijn overblijfsselen begraven heeft/ voerende den selven naem; doch of sy het Eylandt desen naem gegeven hebben/

Doch by de Hollanders vernoemt.

volght evenwel geensints dat syder meer recht toe hebben als wy/ alsoo het seecker is dat de Engelichen hier meer als 12. jaren voor hen geweest hebben/ en sonder twijffel hadden het selven een nieuwen naem gegeven/ ten ware sy sich met de benamingh van de eerste Vinders/ de Portugeesen, hadden te vreden ghehouden. Men wil oock seggen dat als Francisco Almeyda verschepden Zee-plaetsen/ en Eylanden van Zuyd-Africa, en onder anderen dit Eylandt ontdeckte/ hy alhier Kruycen en andere teeckenen van het Christen geloof sou gevonden hebben/ waer door hy sich verseckerde (gelijck Osorius in sijn vierde Boeck getuyght) dat hy den eersten Christen-vinder niet geweest is.

Grootte en nordere gelegentheydt van Mauritius.

Mauritius is een Eylandt overvloedigh in alle dingen/ dewelcke tot des Menschen leven vereyscht worden/ en in sulck een hitte konnen gevonden worden. Het Landt/ voornamentlijck daer het na de Zee siet/ is berghachtigh/ hoogh/ en in gedaente eenighsints rondt/ hebbende in den ommevangh niet boven de hondert Engelsche mylen. De grootste lenghte heeft het van het Noord-oosten/ tot het Zuyd-westen; zijnde doorgaens soet en bloeyende. Het aessemt een gesonde lucht uyt/ gevende het bloeyende Geboomte geen kleene verlichting tegens de geweldige hitte van de Son/voornamentlijck wanneer de Son speelt met de Geyt. Men sou hier veel konnen seggen tegen dese/ dewelcke (na het gevoelen der Ouden) noch vast willen seggen dat de drooge Zona, en de Landen daer onder gelegen/ onbewoont zijn/ ten ware de ondervindinge selve voor my sprack. Het is waer/ sy hebben twee Somers alle Jaren/ maer sy hebbender oock twee Winters tegen/ en sulcke verversschende Regen-vlagen/ als genoegh zijn dese uytterste hitte te matigen. Self wanneer den Hondt met sijn Adem brandt/ bevindt het Volck dese Lucht gesont en aengenaem. Oock is de grondt vermenght met vermakelijcke en ruysschende Stroomen/ die door hun vochtige droppelen niet alleen de Aerde vruchtbaer maken/ maer oock de sinnen verrucken door hun aengenaem geruys/ daer by gevoeght de onendelijcke menighte van schoone en groene Boomen/ die het geheel Jaer door hun groene verquickingh geven.

Oock gelijck sulck Lichaem het beste te samen gevoeght is/ het welck ōn-onderschepdelijck deelachtigh is aen alle de Elementen/ (alsoo of gebreck of te grooten overvloedt ongelegentheden geeft) alsoo is dese plaets boven al gezegent/ (alleenigh de menschelijcke bywooning uytgesondert;) Want voor-eerst het water is hier in overvloedt/ en soo goet en soet als overvloedigh/ het welcke gelijck het soetelijck van de hooge Rotsen af-leeckt/ alsoo spreydt het sich selven door de heugelijcke Dalen heen/ met duysent draeyen en keeren/ tot dat het eyndelijck door de

Overvloet van verschepde soorten van Ebben-boomen aldaer.

geweldige Zee ingeswolgen wordt. Het overvloeyt oock in verschepden soorten van Boomen/ van de welcke sommige goet zijn tot timmering/ andere tot voetsel/ maer al tot nut. Boven allen munt den Ebben-boom uyt/ van alderhande soorten/ swart/ roodt/ wit/ en geel. Desen Boom is hoogh/ dun en recht; het buytenste is met een schorse bedeckt/ het binnenste met den rechten Ebben ghevoepert; maer het swarte is de beste/ en bequaem tot veel verschepden dinghen/ als Lijsten van Schilderyen/ Mathematische, of Wiskonstige Werckthuygen/ en duysent dingen meer; zijnde het Hout van sulcker waerden/ datter weynige jaren voorby gaen/ dat de Duytsche of Fransche Schepen hier niet aenkomen/ en

dat

dat alleen om dit Hout te laden / sonder verminderingh te vermercken / alsoo de Bosschen daer soo menighvuldigh en dick zijn / dat ick in veel plaetsen daer ter nauwer noot door konde komen. De Palmetos-boom, is een seer wonderlijck gewas / en met allen nut voor de Reysigers. Het is den Cocos- of Dadel-boom, gelijck in hooghte; den Palmeto is langh en recht / rondt en sast / sonder bladeren of tacken / behalven op den hooghsten top / en dese zijn seer weynigh / groen en gekartelt; onder den tack vertoont sich een sekere slagh van te saem-gerist Zaedt. Beyde de Boomen / soo wel het Manneken als het Wijfken / hebben haer bloessem / maer het Wijfken is alleenig vruchtbaer; doch niet ten zy een bloeyende Ranck van het Manneken daer jaerlijcks ingegrifft zy / om alsoo door vermenginge van Zaet bequame Vruchten te teelen en voort te brengen. De bladeren zijn dienstigh tot vele dingen / wy deckten'er onse Tenten mede / om ons voor de hitte van de Son te bevryen / als oock voor den avondt- of nacht-dauw / dewelcke seer schadelijck is. Boven op den top van den Palmeto-boom is een sacht-pit / in de welcke de Ziel of rechte kracht bestaet / dewelcke uyt den Boom gesneden / een smaeck geeft / gelijck als van een Note / gelijckse oock goet gesoden is. Den Palmeto-wijn is van meerder waerde / dewelcke seer soet en aengenaem is / oock seer versterckende en voedende / niet ongelijk / soo in verwe als smaeck / een nieuwen Muscadel. Hy is kout van aert / doch suyvert / en helpt alderhande verstoppinghen / doodt de Wormen / en zijnde twee dagen in de Sonne geset / wordt goeden Azijn. Sy wort op dese wijse vergadert: Wy sneden eenige kleene gaten in drie of vier Boomen / die te samen groeyen / terstont komt'er het sap uytgeloopen / het welcke de ondergestelde Vaten met'er haest vult. Wy / met het zuygen door een pijp van den eenen Boom tot den ander / hadden in minder dan een uyr tijdts onse meeste lust versaedt. Wegens den Cocos-boom, gedrage ick my aen de afbeeldingen daer van gemaeckt.

Palmetos-boom beschreven.

Palmeto-wijn uyt den selven getapt.

Maer / het geen ons het aldervermakelijckste scheen / naeuwelijcks waren wy drie schreden van den Boom / of een groote menighte van verscheyden Vogelen / als Papegayen, Perkiten, en Hagedisschen, die hier in groote menighte zijn / quamen onse plaets vervullen / en droncken het uytvloeyende nat / soo gretigh als wy.

Daer zijn verscheyde andere Boomen / seer veranderlijck in gedaente en aerdt / van de welcke ick een uyt nieusgierigheydt proefde / maer mijn lippen en mondt waren voor een geheel half uyr soo gestelt / als of ik Vitriool met Sulpher bestropt / gekauwt had. Desen Boom heeft noch groente noch deught / maer staet beroost van schaduwe en schoonheydt; zijnde oock soo sacht / datmer met een Musquet-kogel door en door kost schieten / al had hy vijf ellen in de rondte. Door de sachtheydt wiert ick bewogen met een Mes mijn naem daer in te snyen / het welck ick soo gemackelijck kost doen / als of ick met een stockien in het zandt gheschreven had. Doch ick kan dien Boom geen naem geven / gelijck oock niet een ander die daer niet minder gemeen is / maer by gelijckenis deselve met den Boom genaemt Ogou, in Sierra Leone, in Africa, daer de Africanen hun pijlen en schichten mede vergistighen. Menighte van andere Boomen waren hier meer te vinden / dewelcke te langh souden zijn te verhalen; gelijck oock alhier groote verscheydenheyt van Vruchten te vinden is / sommige als Pijn-appelen, andere als Artichocken, andere als Pruymen, Neuten, en Besien, welckers namen my tot noch toe onbekent zijn. Hier / als mede in het Eylant Digarroys (of om beter te seggen Diego Roiz) wort den Vogel gevonden / die men Dodo noemt / een naem dewelcke haer gegeven is / ten aensien van haer eenvoudigheydt: Een Vogel dewelcke / ter oor-

Verscheyde Vruchten aldaer.

Seltsame Vogel.

saeck van sijn gestalte en seltsaemheydt / een Phenix sou mogen genoemt worden/ indiense soo wel in Arabia was; haer Lichaem is rondt en met allen vet/ veroorsaeckt door haer eyghen traegheydt van gangh; weynigh zijnder die minder als vijftigh ponden gewicht ophalen/ beter om aen te sien als te gebruycken. Sommige rouwe Magen souden sulck voedtsel mogen goetvinden/ maer yemandt die een weynigh kies is/ souwer een tegenheydt in vinden. Laet ons een nauwe beschrijvingh van het Gedierte maken:

Zijn gedaente en natuer beschreven.

Haer gedaente is de swaermoedigheydt self/ als gevoeligh van het onrecht der Natuere haer aengedaen/ gevende haer soo een groot Lichaem te voeren/ om gedreven te worden door sulcke kleene vleugelen/ datse nauwelijcks waerdigh zijn den naem te voeren / of de plaets te beslaen/ als niet vermogens het Lichaem van de grondt op te heffen. Het Hooft is oock verscheyden in gedaente/ aen de eene zijde gehuyst met swarte vederen/en aen de andere zijde volkomen naeckt/ alleenigh met een seer dunne doorschijnende wol bekleedt. Het gat valt geheel rondt / hebbende onder aen licht groene vederen; haer Oogen zijn rondt en kleen / blinckende gelijck Diamanten; de vederen over het geheele Lichaem zijn van het alderfijnste Dons; haer Staert is (gelijck de Baert van de Chinesen) bestaende uyt drie of vier korte vederen; haer Beenen zijn dick/ swart en sterck; haer klaeuwen en spooren scherp; de Maegh brandende heet/ in voegen self steen en yser daer in verteeren kan; zijnde daer in/ en eenighsints in gedaente/ de Africaensche Struysen gelijck. Men vindt oock hier verscheyde andere Vogels/ ja Vogels van hooger waerde/ als Valcken, Passeflemingos, Gansen, Swaluwen, Sperwers, Cacatoes, (een Vogel gelijck een Papagaey, maer een roover en slinder) benessens Hoenderen, Papegayen, en menighte van andere/ te langh om te noemen.

Manatee, of Zeekoe, een Visch.

Men vindt hier oock veelderhande soorten van Visch / ja meer als in eenigh gedeelte van de Werelt; maer van al die wy proefden/ was den Manatee, of Koevisch, de beste. Dese leven soo wel op het Landt als in de Zee / dienende haer deselve Vinnen diese in Zee gebruycken / als Stelten op het Landt/ om daer op te kruppen. En al-hoewel het een Visch is / heeft het echter een smaeck als Kalfvleesch / alleenigh dat het wat waterachtigh is. De Ribben en het Ingewandt zijn dat van een Koe gelijck/ gelijck oock den kop/ gelijck hen oock daer van daen den naem toekomt; want ongetwijffelt men vindt geen Gedierten op het Landt/ die oock in eenige gelijckenis in Zee niet gevonden worden. Desen Visch heeft een groote lenghte/ en swemt seer lanchsaem / zijnde gaern omtrent de Strandt/ om aldaer te weyden.

Doodtlijk ongeval den Capiteyn Evans daer van overgekomen.

Andries Evans, onsen eerlijcken Capiteyn, stacker een van met sijnen Deptant/ en springht met eenen daer boven op/ wondende het Gediert meer als 50. mael met sijn Stilet of Ponjaert; maer al-eer hy de overwinningh kost behalen / omringhde hem dit Beest met haer Staert vol scherpe doodelijcke prickelen; in voegen dese overwinningh duer genoegh gekocht wiert; want alhoewel hy alleenigh in het eerste bestont te bloeden/ sonder andere smart te voelen/ soo was evenwel den slagh so doodelijck / dat hy binnen drie weecken daer aen doodt was / gelijck in de beschrijvingh van St. Helena geseght wordt. De Oogen van desen Visch zijn seer kleen / de grootte in het geheel omtrent 3. ellen / en half soo veel in de breedte. Hy is vermaert voor een beleefde Visch / (indien men een Visch soo noemen magh) en omtrent de Philantropia, of sucht tot de Menschen/ by den Dolphin te vergelijcken.

Medicinale Steen in het hooft van desen Visch.

Maer den Steen dewelcke vast in haer hooft ghebonden wort/ is van grooter waerden; want in Wijn geleght/ en nuchteren gedroncken/ is een bysonder hulpmiddel tegens de Steen en 't Colijk; buyten twijfel van veel grooter deugt/ als sijn andere 6. tanden/ die hem evenwel meer voordeel doen.

Om

Onder menighte van andere Visch/ de welcke wy vinghen/ was oock een ge-spickelde Padde-visch, of vergiftige Visch/ gelijckse de Zee-lieden uyt onder-vindingh noemen. Dese quam het eerste in het Net/ en wiert al te haestigh gegeten door de te grage Bootsgesellen; een dwalinge die de sommige hun leven koste/ een al te kostelijcke en diere betalingh voor een onaengename Maeltijdt. Sy is een Schol niet seer ongelijck/ maer veel swarter gespickelt/ en leelijck beschildert. Andere vreemde Visschen vonden wy hier/ die alsoo vreemde Maghen vonden/ diese proeden wilden/ hoe leelijck sy daer uyt sagen. Sommige hadden de gedaen-te van Verckens/ sommige van Katten/ sommige borstelig/ andere niet/ eenige drie-hoeckigh/ gelijck de Lepus Marinus, of Zee-haes, een soo venijnigh gedrocht/ als'er in Zee magh gevonden worden. Fenijnige Padde-visch.

De Torpedo, of Kramp-visch, quam ons oock ter hant/ doch daer wy de krach-ten eerder van gevoelden/ als wy de kinnis genooten/ staende verbaest wanneer een schielijck beven ons bevingh; het welck dit Gedierte van de Natuer gegeven is/ tot een middel om sijn vryheydt te bekomen/ adem-ende sulcke koude dampen uyt/ dat deselve al die gene die het Gedierte aenraecken/ ja self die roeren of vast houden eenigh dinck dat den Visch aenroert/ gelijck als de kracht/ en alle gevoe-len beneemt. Inder waerheyt een vreemde en wonderlijcke eygenschap/ de welc-ke ons met gewelt dringht veel andere natuerlijcke dingen/ tot noch toe niet aen-genomen/ te gelooven. Het Eylandt daer-en-boven geeft ons Geyten, Verckens, Ossen-vleesch, en Landt-Tortoysen, soo groot dat'er twee Mannen gemackelijck konnen opsitten; een Gedierte bequamer tot genucht als tot voedtsel/ gelijck oock hun Ratten, en Apen; welcke gebruyckelijcke en ongebruyckelijcke Schepse-len daer eertijdts/ (gelijck de Lieden segghen) van de Portugeesen gebracht zijn om hen tot verversching te dienen op hun wederkomst van India; doch derven daer heden ten dage niet anckeren/ uyt vreese voor de Engelschen en Duytschen, noch eygendom maecken/ van het geen sy daer gebrocht hebben. Het Gevogelt wort hier sonder gelt/ en door weynigh moeyte verkregen/ gelijck als Hoenderen en diergelijcke. Dese loopen te samen met 20. en 40. t'sessens/ en indien ghy der een van neemt/ laten sich de anderen lichtelijck grijpen. De sekerste middel is hen een roodt kleedt voor de oogen te stellen/ welcke verwe hen soo gram maeckt/ dat-ser met groot gewelt op aen vliegen/ en wanneer wy een ter nedergeslaghen heb-ben/ sal de rest niet een voet versetten; Sy smaken als jonge Biggen/ wanneer mense braedt. Soo mack is oock het ander Gedierte/ als onkundigh van de menschelijcke vonden/ en kracht van het Buspoeder. Allerhande slagh van Visch laet sich hier oock lichtelijck vangen. De Vleermuysen zijn hier oock on-telbaer/ en wonder van slagh/ in gedaente niet anders als onse Vleermuys, doch als een Valck in grootte. De Zee-lieden byten'er hart in/ maer indien mijn smaeck my niet bedriegt/ kan'er geen snooder kost in de Werelt bedacht worden/ alsoo het een boos/ leelijck gesnor is/ altijdt een leelijck gerucht makende/ en mal-kander toeroepende. Sy hangen met menighte aen de tacken van de Boomen/ aen het uyterste van hun vleugelen/ diese met hun klauwen vast houden/ met hun Ape-tronp nederwaerts. Torpedo, of Kramp-visch. Tam Ge-vogelte.

Een dagh voor ons vertreck/ vingen wy een Visch/ daer ick een Arendt-visch of maeckte; de oogen stonden vijf vierendeel van malkander af; van 't uyterste van den eenen vin tot het eynde van den ander had het meer als vier elien/ een leelijcke wijde mondt/ met tanden voorsien; doch de Staert was langh en dun; een Gedierte meer over te verwonderen/ als na te soecken. Vreemde Visch.

Het Landt aengaende/ het heeft verscheyde goede Ancker-plaetsen/ van de welc-

welcke de eene aen de Noord-west-zijde / op de hooghte van 19. graden 30. minuten/ Zuyder breedte / hebbende de gedaente van een half-rondt ; en het ander aen de Zuyd-oost zijde/ op de hooghte van 20. graden 15. minuten/ en de lenghte van de Uythoeck Comory, 20. graden / 20. minuten/ de best bekende zijn. De grondt is bequaem om te anckeren/ in diepte van 5. tot 10/ 15. en 20. vademen/ en gantsch niet gevaerlijck. Het Landt in sich selven is steenachtigh en moepelijck na de Strandt toe: doch dieper in vet/ en vermakelijck van schaduw-rijcke Boomen/ en aengename Beecken/ soo vermakelijck voor het oogh/ als lieflijck in de mondt; alleenigh eenighe weynige plaetsen uytgesondert/ daer het water met groot gewelt / en geweldigh gedruys van de Bergen stort; het welcke/ hoe onaengenaem voor het oor/ evenwel seer voedtsaem voor de Aerde is/ dewelcke door dese Stroomen heurlijck gevoedt en gemest wort/ dewelcke andersints al te steen- en zandachtigh sou zijn. Het Amber-grijs wort hier menighmael gevonden te drijven omtrent het Eylandt/ het welke/ of 't uyt den Walvisch, of eygenschap van de Zee wort voortgebrocht/ de Natuer-kundigen noch in twijffel laten. Het Corael, wit en aengenaem aen te sien/ groeyt hier in overvloet. Maer hoe den stinckenden Toback, dat kostelijck onkruyt/ hier quam / kan ick niet bedencken. Tot een besluyt / dit vermaeckelijckste van al de Asiatische Eylanden / is onbewoont / als door wreede Leeuwen, Tygers, Wolven, Vosschen, Honden, en diergelijck Gediert / die het op een aengename voorwaerde besitten / namentlijck soo menigh Schip als hier magh aenkomen/ niet ongetroost/ noch onververscht van hier te laten gaen. Inder waerheyt anders een bequaem Gewest / om de Utopia van Tomas Morus, of het Luy-lecker-landt in te stellen. Maer wy moeten onsen wegh spoeden.

Amber-grijs alhier gevonden.

Vertreck van Mauritius.

Wy dan raeckten wederom onder Zeyl / en verloren na drie uyren zeylens (ter oorsaeck van de goede windt) het gesicht van dit Aerdtsch Paradijs / wenschende na sulck een Veer-kijcker / die het ons geduerigh mocht in het gesicht houden ; doch onse vaste inbeeldinge stelde het ons genoeghsaem voor onse oogen.

Engelardts Foreest, of Mascarenas, beschreven.

Op den vijfden dagh kregen wy weder Landt in het gesicht/ Zuyd-west van ons/ het welcke wy door sijn gedaente/ hooghte/ en opdoen / kenden te zijn Engelandts Foreest; des anderen daeghs quamen wy daer aen. Dese naem is haer op-geleght in het Jaer 1613. door Capiteyn Castleton, die het Schip de Peerel voerde; andere seggen dat de dwalende Portugeesen het selve eerst gevonden souden hebben / en door Mascarenas met sijn eygen naem begiftight soude zijn gheweest; andere gaen wederom verder / en geven het den naem van Pulo-puar; maer door wie dese gegeven zy is onbekent. Het Eylandt heeft over de vijftigh Engelsche mijlen in het ronde/ en de hooghte van den Pool op 20. graden en 55. minuten; in de lenghte van Mauritius op anderhalve graedt; doch 37. Duytsche mijlen daer van daen gelegen; de Variatie van het Compas zijnde 23. graden. Een Eylant dat sich geweldigh hoogh opdoet/ en haer hovaerdig hooft verhooghtight in het middel-gedeelte van de Locht / over al even groen / met allen vermakelijck / en altoos in Jeught zijnde: voornamentlijck in groote macht van Boomen / die aensienlijck in hun ver uytgespreyde tacken/ en meer als gemeene opgeschootene hooghte zijn. Men vindt'er geen levend Schepsel op / als alleenigh eenigh Gevogelte/ tot dat onsen Capiteyn eenige Verckens en Geyten / soo Mannekens als Wijfkens/ aen Landt deed brengen/ om daer voort te teelen en den Reysiger met hunne Vruchten te verlichten. Het heeft geen gebreck aen soet en overvloedigh water/ en dat bewoont door menigte van waterige inwoonders.

Het

Het soude u en my te lange vallen deselve altesamen te noemen. De Palingen alleen / als verwonderlijck / sal ick aenroeren / die hier soo groot zijn / dat de meeste dartigh ponden en meer wegen ; die daerom niet te hatelijcker / maer boven maten soet en lieflijck zijn. De Vogels zijn hier in grooter menighte / doch meest al van deselve slagh als men op Mauritius vindt. Groote Palingen.

Wy endelijck moeten weer in Zee / doch niet voor en al-eer wy ons afscheydt van dit Gewest en wel-gelegen Eylandt genomen te hebben / niet sonder groote weerwil tegens de woeste Zee / in aenmerckingh van de geneughte en overvloet / daer wy soo onlanghs besitters of waren.

In weynigh dagen / door hulp van goede winden / hadden wy een goet rack in de Zuyd-zee gezeylt / daer sich ons het westelijck Gesternte klaerder en sichtbaerder vertoonde / naerderende om ons tot een Zenith, ofte Hooft-punt / te worden. Maer gelijck al de dingen des Werelts hunne veranderingen onderworpen zijn / alsoo duerde dese onse voorspoet niet lange / keerende sich de wint na een heel ander ghewest / en den Hemel sich selven met donckere wolcken bekleedende. Wat veel? seven dagen achter een wierden wy door geweldige stormen gesolt / en gedwongen by te leggen / om op sijn Bootsmans te spreken ; derhende weynigh of geen zeyl voeren. Evenwel / na lange hoope / quam ons weder de lieffelijcke Sonne beschijnen. Groot onweer.

Menigh hondert mijlen achter een hadden wy niet als Zee en Lucht in het gesicht / welcke woeste eensaemheydt alleenigh min of meer versoet wiert / door de schoolen Visch / die sich somwijlen aen ons vertoonden / ja geduerigh navolghden / van de welcke ons Bootsvolck sommighe met Haecken en Angels wisten te vangen. In dese stilheydt kan ick niet laten het gevoelen van Aristoteles, lib. 2. Meteor: voor den dagh te brenghen / namentlijck dat'er geen grooten storm-windt uyt den Zuyden sou konnen waeyen: oordeelende / dat de Zona Torrida, of heete Gewest des Aerdtrijcks / sonder veel regen en wolcken is / soodanige als de opwasemingen en dampen te voorschijn brengen ; of dat / al eer deselve den Tropicus door komen / en de gematighde streeck aendoen / de geduerighe en stercke hitte van de Son deselve doet verdwijnen en te niet gaen. Maer verre was het daer af / gelijck wy wel bevonden / zijnde door menigen stouten storm uyt den Zuyden dapper aengetast. Naer 70. dagen vorder zeylens quamen wy in het gesicht van St. Helena, (soo langh waren wy / met goede windt / tusschen dat en Mauritius) een seer kleen Eylandt / en van een vreemde gelegentheydt / zijnde aen alle zijden soo geweldigh met de Zee bestreden / dat het met recht sou mogen vreesen voor een overwatering / indien dit woedende Element sijn eygen selfs geen bepalingh was ; daer by komende de groote hooghte van het Eylandt self. Het heeft geen nabuerige Eylanden noch groot noch kleen ; maer schijnt als even ver gelegen te zijn van dese twee vermaerde Zee-havens / Rio Grande, en Cape Negro, de een in Brazilia, en de ander in Congo ; de eerste in America, en de tweede in Africa ; doch beyde op een hooghte / en in de selve Parallel met St. Helena, zijnde van die in America 400 / en van dese in Africa 300. Duytsche mijlen geleghen. Maer gaen wy aen Landt / en besien waer het ons mede onthalen sal. Gevoelen van Aristoteles wederlegt. Komste aen St. Helena.

Sant Helena.

Beschrijvingh van het Eylant St. Helena.

SAnt Helena is een Eylandt / en was sonder naem / tot dat Johan de Nova haer een vereerde / in het Jaer 1502. als wanneer hy het selve quam te ontdecken/ op sijn wederkomst uyt India na Lisbon, op den derden dagh van Mey ; een dagh de welcke de gedachtenis van dese Heylige toegewijdt was.

St. Helena is gelegen op de hooghte van 16. graden/ Zuyder breedte/ heeft hare lenghte van den uytersten Uythoeck van Africa, op 22. graden ; de veranderingh van den Naelt 5. graden en 13. minuten. Van Engelandts-Endt is het gelegen 1500. Duytsche mijlen ; van de Uythoeck van goede Hoop 580. gelijcke mijlen ; van Suratta 2200. of daer omtrent.

Grootte en gelegentheyt.

Tot wat gedeelte van de bewoonde Werelt dit Eylandt behoort / is twijffelachtigh ; na mijn gevoelen soude het onder Africa behooren / daer het oock het naeste aengelegen is. Het is een kleen Eylandt/ hebbende niet boven de 30. Engelsche/of 10. Duytsche mijlen in het ronde ; maer is boven maten hoogh / stekende het hooft ten meestendeel tot in de Wolcken / daer het haer wijden mondt opent/ en overvloedigh nat nederstort / om haer Landen te bevruchten / en haer hitte te koelen/ op dat niet de brandende Son/ (die sijn wegh tweemael des jaers over haer hooft maeckt/ en soo menigmael recht van boven op haer schiet) haer door haer Solpher-Mijnen, (want die zijnder oock) gelijck een tweede Vesuvius, in brandt steeckt. Het Landt is seer hoogh / gelijck wy geseght hebben / doch niet meer uytstekende als de diepte self/ onder het Eylandt / van de Zee is / de welcke geen anckeringh toelaet/ als alleen Noord-west van de Water-plaets/ daer men 20. vademen gront heeft; waer door de Zee-lieden gedrongen worden hun Ancker aen Landt te brengen/ indiense seecker willen legghen ; en met goede reden/ want ter oorsaeck van de grondeloosheyt/ kost ick geen meerder Ebbe noch Vloet onderscheyden / dan of wy in het midden van de Zee waren geweest / daer men Ebbe noch Vloet onderscheyden kan. Het Eylandt self is qualijck te beklimmen/ niet dat het opkomen soo ongelijck is/ maer steyl/ waer van het Spreeckwoordt komt/ dat het Boots-volck seght: yemandt magh hier kiesen wat hy wil/ of sijn hart te breken in het opklimmen/ of den hals in het afklimmen. Eens boven op gekomen zijnde/ sal u geen plaets vermakelijcker uytsicht komen verleenen. Het is effen en vlack boven op / nerghens ongelijck oprijsende/ overkleedt met aengenaem Gras/ langh en lieffelijck / en van alle kanten een vermaeckelijcke uytsicht hebbende rondtsom in de Zee. De Fonteynen boven op zijn seer lieflijck en soet/ maer beneden brackachtigh ; de oorsaeck daer van zijnde/ datse in het nederdalen de Rotsen spoelen/ de welcke zout zijn/ soo van wegen hun eygen aerdt / als de gedurige uytwasemingh van de zoute Zee. Daer zijn maer twee Stroomkens in dat Eylant / het eene valt neder dicht by de Cappel, het ander in het Lemoen-Dal; sy nemen hun benaming/ het een van een Lemoen-boom, van waer het ontstaet/en het ander van een oude Cappel, gebout op de grondt van het Dal/ door de Spanjaerts, in het Jaer 1571. en door de Nederlanders vernielt. De overgeblevene stucken van een kleen Stedeken hebben sich noch onlanghs getoont/ sommige segghen / dat den Koninck van Spangien het selve omgekeert heeft / om dat het wiert gelijck een Magazijn van Zee-mans Koopmanschap / gaende en komende uyt beyde de Indien, tot groote verkleeningh en verminderingh van sijne inkomsten. Het is eerst onlanghs gesellijck geworden / zijnde de Werelt aldaer eerst in sijn beginsel en geen oudtheydt te bekennen. Ghy siet het al/ wanneer ghy siet de

Heeft geen Ancker-grondt.

Vermakelijck uytsicht vande toppen.

Kib-

Ribben en het Gebeente van een oude vergane Kraeck, en eenige stucken van gebroken Geschut/ daer gelaten tegens wille van den Eygenaer / die nu voor Anckers dienen. Het Eylandt is ontbloot van redelijcke Inwoonders; Verckens en Geyten zijnder besitters van/ die met malkander wel over-een-komen / en in een groot getal aengroeyen/ en voort teelen; gheluckigh in hun gulde sekerheydt en vryheydt/ ten minsten soo lange/ tot dat daer de Schepen aenkomen / die hen den Oorlogh aen doen/ om van den honger niet overmeestert te werden. Wy kregen oock alhier goede andere ververschingh van Phesanten, Quackels, Hoenderen, Patrijsen, en diergelijck Gevogelt / en (het geen ons alsoo aengenaem was) verscheyden soorten van Kruyden / als Wout-Sueringh, Dryblat, Basilicum, Pietercely, Munte, Spinagie, Venckel, Annijs, Radijs, Mostart-zaet, en (het gene ick eerst behoorde te noemen) Toback; het welcke altesamen door een gewillige handt / en naeuw oogh lichtelijck te vergaderen is / hier gebracht en gezaeyt door Fernando Lupio, een eerlijck Portugees, in het Jaer onses Heeren 1509. wiens Landtslieden heden ten dage daer selden landen om hun gezay te oversien of te genieten/ uyt vrees dat de Engelschen en Hollanders hen niet al te vriendelijk souden onthalen. In het Jaer 1588. is hier Candish, onsen Landts-man/ gelandt/ in sijn omvaren van het Aerdtrijck; ick noeme hem / om dies wille dat hy verhaelt / alhier gevonden te hebben menighte van Limoen-boomen, Orange-boomen, Granaet-boomen, Citroen-boomen, Vijge-boomen, en Dadel-boomen, en dat men nu alhier als geen van allen vindt; alleen eenen Limoen-boom uyt-gesondert. Om te besluyten / moet ick als met een woort aenroeren / hoe dat wy hier in de Cappel onsen eerlijcken Capiteyn Andrew Evans begroeven/ gestorven van de doodelijcke wonde/ dewelcke hem aen het Eylandt Mauritius (als hier voor geseght is) van een Visch gegeven wiert.

Is onbewoont van menschen maer niet van Vee/

en Gevogelte.

Soorten van kruyden aldaer gezaeyt door de Portugesen.

St. Helena was wel een vermakelijcke plaets/ maer quaedt voor ons/ om langer in te verblijven. Na 6. dagen Herberghs/ betaelden wy onse reeckeningh/ en namen onse afscheydt / genoodight door een voorspoedigh windeken / waer door wy in een Noord-wester loop ons selven op den 16. van Wijn-maent Nadyr, of dalende punt van de Son maeckten / zijnde op die tijdt in sijn voortganck naer den Tropicus Antarcticus, of Zuyder-keer-hoeck. Onse breedte was alsdoe 13. graden/ 13. minuten / wanneer wy den derden dagh daer na het Eylandt Ascension in het gesicht kregen/ soo genoemt door Johan de Nova, in het Jaer 1502. het leydt Zuydtwaert van de Middel-lijn seven graden 40. minuten/ heeft omtrent 30. Engelsche mijlen in het ronde / en is van St. Helena geleghen 720. Engelsche mijlen. Het heeft niet dat verhalens waerdigh is/ als alleenigh Hout en Water.

Vertreck van St. Helena.

Op den 27. dagh voeren wy onder de Linie door/ van daer wy/ tot op de breedte van 9. graden Noordwaerts / door gheduerige Tornados, en veranderlijcke winden en weder/ gequelt wierden / verselt met stercke winden / stinckenden regen/ en verschrickelijck gedonder. Op den 11. van November waren wy Parallel, of neven de Capo Verde, of den Groenen Uythoeck; als mede de Gorgades, vermaerde en beroemde Eylanden by de oude Dichters / die alhier de Woonplaets stelden van de drie Gorgons, Medusa, Stenia, en Euryale, de Dochters van den Koninck Phorcys, Soon van Neptunus; die door hun uyt stekende schoonheydt en gekrulde gulde Locken / (daer de Dichters Slangen af maecken) op hun naeckte Schouders vloeyende/ de aenschouwers gelijck als in steenen veranderden. Dese latende/ begaven wy ons Westwaert aen/ en zeylden voorby verscheyden nieuw gevonden Werelts-deelen/ als Guiana, Florida, Virginia, Nova Anglia, of

Passeren de Linie.

Nieuw-Engelandt, al behoorende tot Norumbega, en de Golphe van Mexico; daer wy ons een weynigh stil willen houden / en spreken een woort van de eerste Ontdeckers / niet na het meeste gevoelen / maer de meeste waerheydt.

Ontdeckingh van America, door Madoc ap Owen Gwyneth, boven de 300. Jaren voor Columbus.

Eerste ontdeckingh van America.

AL-hoewel ick hier voor met een woort hebbe aengeroert / en gereddert de eer van onse Landts-lieden / omtrent het ontdecken van dese Gewesten / de welcke door de quaedt-aerdigheydt van sommige verdruckt wort / vindt ick my evenwel genootsaeckt / een weynigh meerder openingh daer van te doen. Madoc ap, of Sone van Owen Gwyneth, Broeder van David, Prins van Walles; dese bewogen door de Inlandtsche Beroerten / in sijn Vaderlandt Walles, en de onlusten tusschen sijn Broeders ontstaen / en het geschil te vergeefs getracht hebbende by te leggen / begaf sich (gelijck de oude Geschicht-boecken verhalen) ter Zee / om sich selven een andere rust-plaets uyt te vinden; ongetwijffelt gelesen hebbende den wijsen Plato, daer hy in sijn t'samen-spraeck tusschen Tymeus en Cricias spreeckt van een geweldigh Eylandt / Westwaert gelegen van de Atlantische Zee, het welck Atlas genaemt / en soo groot is als Asia en Africa te samen; of Virgilius, in sijn Vaersen / daer hy seght:

Iacet extra sydera Tellus
Extra Anni Solisq; vias, ubi Cœlifer Atlas
Axem humero torquet, Stellis ardentibus aptum.

Dat is:

Ver buyten het gesternt dat aen den Hemel blaeckt,
En verder als de Son en 't Jaer sijn wegen maeckt,
Een Landt leydt, daer 't gewelf, verciert met eeuw'ge lichten,
Op Atlas Schouders rust, en steunt op sijn Gewrichten.

Of oock de Poëtische voorseggingen van Seneca, daer hy in sijn Medea aldus de ontdeckinge van de nieuwe Wereldt schijnt voor te stellen.

Venient Annis
Secula seris, quibus Oceanus
Vincula rerum laxet & ingens
Pateat Tellus, Typhisque novos
Detegat orbes, nec sit terris
Vltima Thulè.

De tijdt, schoon laet, sal komen aen,
Wanneer den ruymen Oceaen
Verruymen sal Naturaes banden,
Een ander Aerdtrijck komt voor handen,
En Typhis toont, ô Mensch, aen dy,
Een nieuwe woonst; dat Thule zy
Geensints de uyterste der Landen.

Hy dan/ misschien door dese Toortsen gelicht/ begeeft sich op de Vaert/ nemende sijn afscheydt van al sijn Verwanten/ in het Jaer 1170. begunstigt door voorspoedige windt en weder/ (geluckige voorsegging) en naer veel lijdtsaemheydts/ en menigh weeck zeylens Westwaert/ vindt en ondeckt hy Landt; een Landt/ daer hy overvloedt vandt van goede leeftocht/ soet Water/ een versche Locht/ Goudt/ en/ het geen het alderbeste was/ een langhe wijls gesondt leven; al het welcke hem met blijdtschap vervulde/ en sijn ballinghschap in segen veranderde. Hy nu/ beklaeght sijner Broederen ellende/ die vast met malkander een bloedigen twist aenvingen/ alleenigh om het besit van een Landt/ het welcke/ met dit tegenwoordige vergeleken/ niet meer te reeckenen was/ als een handt vol Aerde; en waer van hy nu het besit had/ sonder een droppel bloedts te vergieten. Madoc dan slaet sich hier neder/ in Florida of Canada, een gedeelte van Mexico; werpt een manier van een Sterckte op/ tot sijn bescherminge/ en laet daer (volgens de oude Schriften) hondert en twintigh Mannen; en/ bestiert door de Goddelijcke voorsienigheydt/ de alderbeste Compas, en de hulp van de Noortster/ komt/ naer een lange reys/ gelucksighlijck weder te huys; daer hy tijdt had sijn wonderlijcke Reyse en weder-varen te vertellen; de vruchtbaerheydt van sijn ghevonden Landt/ de eenvoudigheydt der Inwoonders/ de overvloedt van Rijckdommen/ en de gemackelijckheydt van de overwinningh uyt te beelden: Een verhael het welck hen allen vervulde met vreughde en verwonderingh/ en menigh lustigh maeckte hem te volgen. In tien goede Barcken, geladen met alderhande noodtdruft/ keert hy dan weder den ouden wegh in/ en komt geluckigh op de eerste plaets/ tot groote vreugt van den een en den ander; doch dese gevolght van grooter droefheydt/ alsoo hy maer weynige/ van al die hy gelaten had/ in het leven vandt. Het welck veroorsaeckt was/ soo door het veel eten/ als de ongewoonte des luchts (dewelcke noyt soo aengenaem kan zijn/ of maeckt altoos eenige veranderingh in ongewoone Inwoonders) daer by gevoeght eenige verraderschelagen der Wilden. Madoc verswelght dit hartenwee met een Christelijcke lanckmoedigheydt/ en herstelt de besittingh op nieuw/ door bystandt van Eneon en Edwall, sijn Broeders/ stellende op alles soo goede order/ datse vry van alle vyanden waren/ en overvloedt van alle noodige dingen hadden. Aldus drevense van sich alle aenwassende begeerte tot hun Vaderlandt/ stellende sich te voren/ dat/ indiense daer quamen te sterven/ sy den Hemel soo na waren als te huys. Het geen hen meest quelden/ waren de beloften/ die hen veel van hun Vrienden ghedaen/ doch geensints nagekomen hadden. Doch dese waren min schuldigh/ als de binnen-landtsche onlusten/ die het al het onderste boven keerden.

Madoc dan en sijn Geselschap quamen noyt weder te voorschijn/ noch wierden gevolght van die gene die sulcks belooft hadden; waer door soo de een als de ander binnen weynigh tijdts vergeten/ en naeuwelijcks meer gedacht wierden.

Maer al-hoewel hy met sijn Cambrianen doodt is/ blijven evenwel noch de voetstappen/ en hun overblijfsels in die Gewesten in het leven/ tot ware getuygen van de waerheydt van dit verhael; namentlijck de Tael diese aldaer gelaten/ en de wijse van Godts-dienst diese de Inwoonders ingeplant hebben; want van waer haddense het gebruyck van de Pater-nosters, van de Crucifixen, van de overblijffelfs der Heyligen/ en andere dingen (die de Spangiaerts (gelijck wy lesen by Lopez de Gomera, en andere) bekennen aldaer by de Canibalen, en die van Acusano en Culhuacan gevonden te hebben) als van dese nieuwe Gasten? daer by te voegen zijn sekere verhalingen/ en overleveringen onder de Mexicanen selve/ dat

(omtrent de tijdt dat Madoc aldaer was) een vreemt Volck derwaerts gekomen is in Corraugs, of Schepē/ dat hem eenige kennis van Godt gedaen heeft/ en door wiens voorbeelt sy geteinder en beleefder geworden zijn. Al het welcke getuyght wort door Columbo, Francisco Lopez, Coztezo, Postellus, en andere voorname Castillanen. Het gene in het Jaer 1519. tusschen Fernando Cortez, Gesant en algemeen Overste van Ferdinand en Isabella, en Mutezuma, laetste Koninck van Mexico, voorgevallen is / in eenige t'samen-spraeck/ tusschen hem en den Koninck/ is oock aenmerckens waerdigh; Den Spangiaert, bemerckende dat de Indianen eenige Godts-dienstigheden over sich hadden/ vraegde den Koninck / wie hem deselve geleert had? die daer op aen Cortez antwoorde/ dat veel jaren geleden een vreemt Volck daer aengekomen is / een beleefd en goedertieren slagh van Menschen/ en om hun goede voorbeelden by hen aengenomen; doch hoe deselve geheeten waren/ was hem onbekent. Op een andere tijdt gebruyckte hy in een reden van danck-segginghe dese woorden tegens hem: Een voorname oorsaeck van mijn voornaemste genegentheydt/ dewelcke ick u-lieden draegh/ is dese: dat ick menighmael mijn Vader Quabutimoc heb hooren segghen/ hoe hy van sijn Groot-vader gehoort had/ dat niet seer veel afkomsten door hem/ sijn Voorsaten en oorspronckelijcke Voor-ouders aldaer aengekomen waren / als Vreemdelingen/ door een vreemt toeval/ in geselschap van een groot Edelman/ die aldaer een wijl verbleef/ en wederom vertrock/ latende veel van sijn Volck aldaer / en dat hy op sijn wederkomst/ meest al die hy gelaten had/ doodt vandt; en dat hy oordeelde van hem/ of eenige andere van de sijne/ sijn afkomst te hebben. Een reden dewelcke met onse vertellingh seer wel over-een-komt.

Hier by komt nu de over-een-komst van veel woorden in de een en andere Tael; gelijck daer zijn dese; Gw'rando, beteeckenende yemandt gehoor te geven; Pengwijn, een Vogel met een wit hooft; Chorrhoeso de Eylanden/ de Uythoeck van Bryttain; Gwyndowr, wit Water; Bara Broodt; Mam Moeder; Tate Vader; Dowr Water; Pryd tijt; Bu of Buch een Koe; Cluger een Cop-haen; Llynoch een Bosch; Wy een Ey; Calef een stupt; Trwyn een Neus; Nef Hemel; en andere woorden meer/ die altemael goet Welsch, en van de selve beteeckenisse zijn. Maer door een billijck oordeelaer / en die sich met gewelt tegens de schijnbare waerheyt niet genegen is te kanten/ syn genoegen behoort te nemen; het welcke soo verre is van een droom of versieringh te zijn/ dat verscheyden treffelijcke Mannen / als Cynwric ap Grono, Meredith ap Rhyce, Guten Owen, Lloyd, Powel, Pris, Hackluyt, Broughton, Purchas, Davys, &c. soo in oude als jonger tijden hebben getracht te vernieuwen. Maer wy moeten weder Zeewaert.

Komste aen de Azores. In het begin van Winter-maent kregen wy de Azores in het gesicht / anders genoemt de Vlaemsche Eylanden; doch quamen daer niet aen sonder veel stribbelingh/ door tegen- en storm-winden. De Vlamingen eygenen sich selven het vinden van dese Eylanden toe / voorgevende dat een seecker Koopman van Brugge, zijnde van meeninge in het Jaer 1449. naer Lisbon te zeylen/ door storm en onweder op dese Eylanden gedreven wiert/ het welck hy bevolckt en na syn Landt sou genoemt hebben. Heden ten daghe zijnse onder een hooger macht / namentlijck Portugael. Sy zijn 9. in het getal/ Tercera, Sant Michiel, Sant George, Santa Maria, Pyco, Fayal, Gratiosa, Flores, en Corvo, altesamen besloten tusschen de 38. en 40. graden. Sy draghen den Naem van Azores, om de Valcken die hier gevonden wierden; maer Ortelius, tot voordeel van sijn eygen Landt/ trecht den naem van Essorer, drogen. De oude naem (bekent by oude Werelt-beschrijvers) was *Uxiana*. De Eylanden self hebben oock hun bysondere benaminge / en beteeckeninge

Eerste Ontdeckers.

ninge door deselve; als Tercera, van een drievoudighe verdeelinge; Fayal, van de Boecke-boomen die aldaer groeyen; Flores, van haer Bloemen; Corvo, van de Ravens; Pyco, van den hoogen Pyramidalen Bergh/ die op dat Eylandt leydt/ en genoeghsaem het heele Eylandt beslaet. De andere zijn genoemt na den een of den anderen Heyligh/ daer doe de gedachten van de Portugeesen misschien opgevallen zijn. Tercera is het grootste/ indien niet het vruchtbaerste; het vloeyt over in Oly, Wijn, Koorn, Fruyten, en soo voort. Haer beste Stadt is Angra, haer beste sterckte Brazeil, doch een quade Haven om in te anckeren. Dit Eylandt is vermaert door een afweerenden Oorlogh/ begonnen door Don Antonio, Titulaer Koninck van Portugael, en een goede wijl uytgehouden tegens de onversadelijcke Spangiaerts, die sich daer endelijck Meester van maeckten/ gelijck oock van de rest der Landen van Don Antonio. Tercera,

Pyco is het hooghste/ hoewel niet het grootste/ een Bergh (gelijck sommighe seggen) steeckt sich omtrent 5. Engelsche mijlen op in de Locht/ zijnde soo met dampen en wolcken omcingelt/ dat men selden haer top sien kan. Het Eylandt heeft niet boven de 10. mijlen in het ronde/ bestaende meest uyt Sulpher-Mijnen, het welcke somwijlen aen-gesteecken wordt/ (want men heefter gheweldighe uyt-gebrande Holen van binnen in) en rooch en vlam uytgeeft/ beneffens veel Swavel. Aen den Voet heeft men aengename schaduwen/ en yskoude stroomen/ in de welcke wanneer het uyt-gebraeckte Vyer ghworpen wordt/ latense niet na met meer als een stil gemommel/ hun misnoeghen te kennen te geven/ om datse ghedwongen worden dit teghenstrijdigh Element te ontfangen. en Pyco beschreven.

Eenige van dese Eylanden hebben tegenspoet geproeft/ ja sich moeten buygen onder de hooghmoedt der Engelschen; ter tijdt wanneer den Graef van Essex, (algemeen Veldt-overste/ en Zee-vooght van haer Majesteyt Elizabeth) om de Spangiaerts hun voornemen van het Jaer 1588. weer te vergoeden/ alhier in het Jaer 1597. quam landen/ in spijt van alle tegenstandt/ doende al wat hem goet dacht; doende oock Flores en Corvo de hooghmoedt der Spangiaerts vervloecken/ als oock St. Michael, en nemende uyt Villa Franca al wat heur aen stondt; het welck soo weynigh niet was/ of quam te staen op een somme van 400000. Ducaten. Gelijck oock de meeste der selver sich gedwongen vonden 8. jaren te voren/ te buyghen voor de dapperheydt van dien noyt te vergeten Heldt/ George, Graef van Cumberlandt. Gelijck oock Fayal, des Jaers na het Jaer 88. sijn goedt gheluck most helpen verheerlijcken; het welck oock in het Jaer 1597. door Sr. Walter Raleigh gheplondert wierdt/ terwijl Pyco wiert een roof van andere Engelschen. Eer wy het gesicht van dese Eylanden verliesen/ moeten wy ghedencken/ dat de oude reeckeninghe van de eerste Meridiaen hier gebracht is van de Canarische Eylanden; want tusschen Flores en Corvo, voelt den Naelt geen Variatie of veranderinghe/ aennemende in alle andere Parallellen. De Azores verscheyde reysen van de Engelschen veroovert en geplondert. Eerste Meridiaen gerekent van Corvo en Flores.

Van dese Eylanden/ door een Oostelijcke loop/ quamen wy haest in de Cantabrische Zee, alwaer (wanneer wy meenden al het gevaer uytgestaen/ en overkomen te zijn) wy door een geweldigen storm met het uyterste gedreyght wierden/ dewelcke ons driemael 24. uyren soo aentasten dat wy geen zeyl voeren konden/ maer in spijt van Stier en Besaen op Usnentz punt in Brittanie gedreven wierden; het welck een Zee-gedeelte van Vranckrijck is/ Armorica eertijts genoemt/ naderhandt Brittanie, ter gedachtenis van hun afkomst van ons. Doch de storm endelijck aflatende/ kreghen wy binnen weynigh tijdts het gesicht van ons gewensch-

Wederkomste in Engelandt. wenschte Ithaca, en quamen ten laetsten behouden binnen Plymouth aen; niet sonder groote oorsaeck van danckbaerheydt tegens den Almogenden Godt, de-welcke ons door soo veel gevaer gereddert heeft.

EYNDE.

TOT DORDRECHT,

Gedruckt by Nicolaes de Vries, woonende in de Nieuw-straet, by 't Latijnsche School. Anno 1658.

